Paula McLain

Soția din Paris

roman

HUMANITAS fiction

Paula McLain

Soția din Paris

Traducere din engleză şi note de
IULIA GORZO

HUMANITAS
fiction

Soția din Paris este o operă de ficțiune istorică. În afară de bine-cunoscutele persoane, evenimente și locuri care apar în narațiune, toate numele, personajele, situațiile și întâmplările sunt produsul imaginației autoarei sau sunt folosite ficțional. Orice asemănare cu evenimente sau locuri actuale, precum și cu persoane aflate încă în viață este cu totul întâmplătoare.
Mulțumirile și recunoștința mea, pentru permisiunea de a reproduce următoarele materiale deja publicate, se îndreaptă către:
Alfred Publishing Co. Inc: Fragment din *Make Believe* de Jack Shilkret și Benny Davis, copyright © 1920 (renewed) WB Music Corp. (ASCAP). All rights reserved. Used by permission of Alfred Publishing Co. Inc.
HarperCollins Publishers: Citat din *Zelda* de Nancy Milford, copyright © 1970 and copyright renewed © 1998 by Nancy Winston Milford. Used by permission of HarperCollins Publishers.
David Higham Associates: Fragmente din *An American and France* de Gertrude Stein și trei versuri din *Tender Buttons* de Gertrude Stein. Reprinted by permission of David Higham Associates.
Scribner, a division of Simon & Schuster, Inc.: Fragment din *For Whom the Bell Tolls* de Ernest Hemingway, copyright © 1940 by Ernest Hemingway and copyright renewed © 1968 by Mary Hemingway; două versuri din *The Second Coming* din *The Collected Works of W. B. Yeats, Volume 1: The Poems, Revised*, edited by Richard J. Finneran, copyright © 1924 by The Macmillan Company, copyright renewed. All rights reserved. Used by permission of Scribner, a division of Simon & Schuster, Inc.

Important nu era ceea ce-ți oferea Franța, ci ceea ce nu-ți lua.
GERTRUDE STEIN

Nu există un singur *lucru adevărat. Totul e adevărat.*
ERNEST HEMINGWAY

Prolog

Deşi l-am căutat îndelung, a trebuit să recunosc până la urmă că nu există leac pentru Paris. În parte din cauza războiului. Lumea se sfârşise deja o dată şi s-ar fi putut sfârşi oricând din nou. Războiul venise şi ne schimbase, tocmai când toată lumea spunea că ar fi fost imposibil. Nimeni nu ştia câți muriseră, dar când auzeai cifrele – nouă sau paisprezece milioane – îți spuneai în sinea ta: *Nu se poate.* Parisul era plin de stafii şi de răniți care mişunau peste tot. Mulți se întorceau la Rouen sau la Oak Park, Illinois, ciuruiți şi purtând în spatele rotulelor fragmente din ceea ce văzuseră, plini de un pustiu care n-avea să se mai dea dus niciodată. Purtaseră cadavre pe tărgi, călcând pentru asta pe alte cadavre; zăcuseră ei înşişi pe tărgi, în trenuri greoaie pline de muşte, prin care plutea vocea cuiva care cerea să fie pomenit iubitei de acasă.

„Acasă“ nu mai exista, oricum nu la modul fundamental, şi făcea şi asta parte din Paris. De-aia nu ne puteam opri din băut, din vorbit sau din sărutat pe cine nu trebuia, indiferent de efectele devastatoare. Unii dintre noi priviseră chipurile morților şi încercau să nu-şi mai amintească mare lucru. Ernest era dintre aceştia. Spunea deseori că murise în război, pentru o clipă doar; că sufletul i se desprinsese de trup ca o batistă de mătase, strecurându-se afară şi plutindu-i deasupra pieptului. Se întorsese fără să fi fost chemat şi m-am întrebat adesea dacă nu cumva scrisul era pentru el un mod de a se asigura că sufletul era totuşi acolo, că revenise la locul lui. Un mod de a spune pentru sine, dacă nu şi pentru alții, că văzuse ce văzuse, că trăise acele lucruri cumplite şi totuşi supravieţuise. Că murise, dar nu mai era mort.

Unul dintre cele mai faste momente din Paris a fost când ne-am întors acolo după o perioadă de absenţă. În 1923 ne-am mutat la Toronto timp de un an pentru naşterea fiului nostru, Bumby, iar când ne-am întors, totul era la fel, dar pe undeva şi mai şi. Era mizer şi splendid, plin de şobolani, de flori de castan şi de poezie. Când a apărut copilul, parcă aveam de două ori mai multe nevoi, dar mai puţini bani de cheltuială. Pound ne-a ajutat să găsim un apartament la etajul al doilea al unei clădiri albe, cu tencuială de ghips, de pe o stradă foarte întortocheată de lângă Grădinile Luxembourg. Apartamentul nu avea apă caldă, nici cadă, nici lumină electrică – dar nu era cel mai groaznic loc în care locuiserăm. Nici pe departe. Dincolo de curte, un gater bâzâia întruna de la şapte dimineaţa până la cinci după-amiaza şi veşnic se simţea miros de lemn proaspăt tăiat, iar rumeguşul pătrundea pe sub pervazurile ferestrelor şi pe sub tocurile uşilor, ne intra în haine şi ne făcea să tuşim. Înăuntru se auzea ţăcănitul egal al Coronei lui Ernest din cămăruţa de la etaj. Lucra la povestiri – avea mereu de scris la povestiri sau schiţe –, dar şi la un nou roman despre fiesta din Pamplona, pe care-l începuse peste vară.

Pe atunci nu-i citeam paginile, dar aveam încredere în impresiile lui despre ele şi în ritmul fiecărei zile. În fiecare dimineaţă, se trezea devreme, se îmbrăca, apoi urca în camera lui şi se apuca de porţia zilnică de scris. Dacă nu i se legau lucrurile acolo, lua caietele şi câteva creioane bine ascuţite şi se ducea la Closerie des Lilas pentru o *café crème* la masa lui de marmură preferată, în timp ce Bumby şi cu mine ne luam micul dejun singuri, apoi ne îmbrăcam ca să ieşim la plimbare sau mergeam în vizită la prieteni. După-amiaza târziu mă întorceam acasă, iar dacă fusese o zi bună îl găseam pe Ernest la masa din sufragerie, cu un aer mulţumit şi un pahar de Sauternes aromat şi rece sau un coniac cu sifon, dispus să vorbească despre orice. Sau ieşeam împreună în oraş, lăsându-l pe Bumby în grija proprietăresei noastre, Madame Chautard, ca să ne bucurăm de o porţie de stridii grase şi de conversaţie de calitate la Select, Dôme sau Deux Magots.

Pe atunci, erau oameni interesanţi peste tot. Se revărsau în şi din cafenelele din Montparnasse, pictori francezi, balerini ruşi şi scriitori americani. Într-o seară obişnuită puteai să-l vezi pe Picasso

întorcându-se din Saint-Germain în apartamentul lui din rue des Grands Augustins, mereu pe acelaşi traseu şi mereu privind calm la toate şi la toţi. Pe atunci, aproape oricine se putea simţi ca un pictor colindând străzile Parisului, pentru că ăsta era efectul luminii, al umbrelor de pe lângă clădiri, al podurilor care păreau chitite să-ţi frângă inima şi al femeilor sculptural de frumoase în rochii Chanel negre, cu o croială strânsă pe corp, care fumau şi râdeau zvârlindu-şi capul pe spate. În orice cafenea am fi intrat, simţeam acelaşi minunat haos, comandând Pernod sau rom St. James până când eram delicios de ameţiţi şi fericiţi să ne aflăm acolo împreună.

— Ascultă, a spus Don Stewart, într-o seară când eram cu toţii la Select, beţi turtă şi veseli nevoie mare. Ce aveţi tu şi cu Hem e perfect. Nu, nu. I se împleticea limba, iar faţa i se schimonosise de emoţie. E sfânt. Asta voiam să spun.

— Eşti un drăguţ, Don. Să ştii că nici tu nu stai rău. L-am strâns uşor de umăr, temându-mă c-o să-l apuce plânsul. Era un umorist şi toată lumea ştia că scriitorii comici erau de fapt cei mai serioşi dincolo de suprafaţă. În plus, nici nu era însurat încă, dar existau perspective la orizont şi era extrem de important pentru el să vadă că mariajul putea fi făcut elegant şi bine.

Pe atunci, nu toată lumea credea în căsătorie. Să te căsătoreşti însemna să spui că ai încredere în viitor, dar şi în trecut – că istoria, tradiţia şi speranţa se puteau îmbina strâns ca să te ţină pe tine la suprafaţă. Dar războiul venise şi ne furase toţi bărbaţii tineri şi frumoşi şi ne luase şi încrederea. Nu mai exista decât un „azi", în care să te arunci fără să te gândeşti la „mâine", darămite la „pentru totdeauna". Ca să nu-ţi mai faci gânduri, exista alcool, pe puţin cât să umpli un ocean, şi funie de spânzurat la discreţie. Dar unii dintre noi, foarte puţini, până la urmă, am pariat pe căsătorie chiar dacă sorţii erau potrivnici. Şi, chiar dacă nu mă simţeam tocmai sfântă, simţeam totuşi că avem ceva rar şi adevărat – şi că eram în siguranţă în căsnicia pe care o clădiserăm şi la care continuam să clădim zi de zi.

Asta nu e o poveste poliţistă – nici pe departe. Nu vreau să spun: *Atenţie la fata care o să vină şi o să facă praf totul*, dar ea o să vină oricum, a pornit deja pe drumul ei într-o splendidă haină

din blană de veveriță, cu pantofi eleganți, cu părul ei şaten lucios, tuns atât de scurt pe capul perfect, încât o să arate ca o drăgălaşă vidră în bucătăria mea. Zâmbetul ei relaxat. Conversația ei inteligentă, rapidă – în timp ce în dormitor, ciufulit, neras şi lăbărțat pe pat ca un rege despotic, Ernest o să-şi vadă de cartea lui fără să se sinchisească de ea. Asta la început. Şi ceaiul va fierbe în ceainic, iar eu voi spune o poveste despre o fată pe care amândouă o cunoscuserăm în St. Louis cu un secol în urmă şi ne vom împrieteni repede şi firesc, în timp ce peste gard, la fabrica de cherestea, un câine va începe să latre şi va tot lătra şi nimic nu-l va putea opri.

1

Primul lucru pe care îl face e să mă fixeze cu ochii ăia ai lui minunați, căprui, şi să spună:

— Poate c-oi fi eu prea beat ca să-mi dau seama, dar s-ar putea să ai talent.

E octombrie 1920 şi jazzul e pretutindeni. Eu habar n-am de jazz, aşadar cânt Rahmaninov. Simt un început de îmbujorare în obraji de la cidrul tare pe care prietena mea dragă, Kate Smith, mi l-a vârât pe gât ca să mă relaxez. Asta şi fac, de la o clipă la alta. Începe de la degete, calde şi moi, şi mi se propagă prin nervi, străbătându-mă toată. Nu m-am mai îmbătat de mai bine de un an – de dinainte ca maică-mea să se îmbolnăvească grav – şi mi-era dor de senzația mănuşii perfecte de pâclă, aşternându-se comod şi frumos peste creierul meu. Nu vreau să gândesc şi nici să simt nu vreau, doar dacă nu e ceva simplu ca genunchiul acestui băiat frumos aflat la câțiva centimetri de mine.

Genunchiul e aproape suficient în sine, dar vine la pachet cu un bărbat întreg, înalt şi suplu, cu o grămadă de păr foarte negru şi o gropiță în obrazul stâng în care ai putea să cazi, nu alta. Prietenii îi spun Hemingstein, Oinbones, Nesto, Wemedge şi cum le mai vine la gură pe moment. El îi spune lui Kate „Stut“ sau „Butstein“ (ceea ce nu prea e flatant!), altuia îi spune Micul Apucat, iar altuia, Coarne sau Marele Încornorat. Pare să cunoască pe toată lumea şi toată lumea pare să ştie aceleaşi glume şi poveşti. Îşi transmit de la unii la alții poante cifrate, cu viteza fulgerului şi mult haz. Eu nu pot ține pasul, dar de fapt nu mă deranjează. Prezența acestor străini veseli e ca o transfuzie serioasă de bună dispoziție.

Când Kate se apropie de undeva din zona bucătăriei, el îşi îndreaptă către mine bărbia perfectă şi spune:

— Cum să-i zicem noii noastre prietene?

— Hash, spune Kate.

— Hashedad sună mai bine. Hasovici.

— Iar tu eşti Bird? întreb.

— Wem, spune Kate.

— Eu sunt ăla care ştie pe cineva care ar trebui să danseze. Scoate la înaintare zâmbetul lui cel mai cuceritor şi într-o clipită fratele lui Kate, Kenley, a şi dat la o parte cu piciorul covorul din living şi meştereşte la Victrola. Ne dezlănţuim, dansând pe muzica unui maldăr întreg de discuri. El nu e cine ştie ce talent la dans, dar braţele şi picioarele îi sunt libere din încheieturi şi se vede că se simte bine în pielea lui. Şi nici nu se jenează să-mi facă avansuri. Cât ai clipi, mâinile ne sunt umede şi încleştate şi obrajii atât de aproape, încât chiar îi simt căldura trupului. Abia atunci îmi spune, în sfârşit, că-l cheamă Ernest.

— Dar mă gândesc să renunţ la el. Ernest e aşa de plicticos, şi Hemingway? Cine să vrea un Hemingway?

Probabil toate fetele de-aici şi până-n Michigan Avenue, îmi spun în sinea mea, privindu-mi picioarele ca să nu roşesc. Când ridic iar privirea, ochii lui căprui sunt aţintiţi asupra mea.

— Ei? Ce zici? Să-i fac vânt?

— Eu zic să mai aştepţi.

Începe o melodie lentă şi, fără să ceară voie, el mă ia de talie şi mă trage spre corpul lui, care de aproape e şi mai grozav. Are pieptul solid, ca şi braţele. Îmi las mâinile uşor pe braţele lui, în timp ce el mă împinge îndărăt prin cameră, pe lângă Kenley, care învârteşte vesel la manivela Victrolei, pe lângă Kate, care ne priveşte lung, ciudat. Închid ochii şi mă sprijin de Ernest, care miroase a whisky şi a săpun, a tutun şi a bumbac ud – iar momentul ăsta e tot atât de intens şi de încântător, încât fac ceva total atipic pentru mine şi mă las pur şi simplu în voia lui.

2

Pe atunci, Nora Bayes avea un cântec care se numea *Make Believe* şi care e, probabil, cea mai săltăreaţă şi mai convingătoare pledoarie pentru autoamăgire pe care am auzit-o vreodată. Nora Bayes era frumoasă şi cânta cu o voce tremurătoare care-ţi spunea că ştie ea cum e cu dragostea. Când te sfătuia să laşi în urmă toate vechile mâhniri, griji şi dureri sufleteşti şi *să zâmbeşti* – ei bine, credeai că ea una aşa a făcut. Nu era o sugestie, ci o reţetă. Probabil că melodia era şi printre preferatele lui Kenley. A pus-o de trei ori în seara când am ajuns eu la Chicago şi de fiecare dată am simţit că mi se adresează direct: *Să te prefaci vesel când te doare. După ploaie iese soarele.*

Avusesem parte de ploaie cât să-mi ajungă. Boala şi moartea mamei mă copleşiseră, dar şi anii de dinainte fuseseră apăsători. Aveam doar douăzeci şi opt de ani, dar trăisem ca o fată bătrână la etajul casei lui Fonnie, sora mea mai mare, în timp ce ea locuia la parter cu soţul ei, Roland, şi cei patru simpatici drăcuşori ai lor. Nu voiam ca situaţia asta să se eternizeze. Mă aşteptasem să mă mărit sau să-mi găsesc o carieră, la fel ca prietenele mele de la şcoală. Acum, ele erau mame ocupate până peste cap, profesoare, secretare sau creatoare de reclame pline de aspiraţii, cum era Kate. Orice ar fi fost, îşi trăiau viaţa, erau în miezul lucrurilor, comiţând propriile lor greşeli. Cumva, eu mă împotmolisem pe drum – cu mult înainte ca mama să se îmbolnăvească – şi nu prea ştiam cum să ies de acolo.

Uneori, după ce cântam acceptabil o oră de Chopin, mă prăbuşeam pe canapea sau pe covor, simţind cum puţina energie pe care o mai avusesem la pian mi se scurge din corp. Era groaznic când mă simţeam atât de golită, de parcă n-aş fi fost nimic. De ce nu

puteam fi fericită? Şi, oricum, ce era fericirea? Puteai s-o mimezi, cum insista Nora Bayes? Puteai s-o forţezi să iasă ca un boboc primăvăratic la tine în bucătărie sau se lua ca răceala dacă te frecai de ea la o petrecere în Chicago?

Ernest Hemingway era încă, practic, un străin pentru mine, dar părea să aibă fericirea la degetul cel mic. Nu vedeam pic de frică la el, doar intensitate şi însufleţire. Ochii lui aruncau scântei peste tot în jur, şi de asemenea peste mine, când s-a lăsat pe spate, pe călcâie, şi m-a învârtit spre el. M-a lipit brusc de pieptul lui, i-am simţit răsuflarea caldă pe gâtul şi pe părul meu.

— De când o ştii pe Stut? a întrebat el.

— Am fost colege de şcoală primară în St. Louis, la Mary Institute. Dar tu?

— Vrei să-ţi spun tot pedigriul meu şcolar? Nu-i mare brânză.

— Nu, am răspuns râzând. Spune-mi de Kate.

— Ăsta-i material de-o carte şi nu sunt convins că-s eu omul care s-o scrie. Tonul îi era frivol, continua să mă tachineze, dar nu mai zâmbea.

— Ce vrei să spui?

— Nimic, a zis el. Partea scurtă şi plăcută e că familiile noastre aveau amândouă case de vacanţă pe lângă Petoskey. Adică în Michigan, pentru o sudistă ca tine.

— Ce ciudat că amândoi am copilărit cu Kate!

— Eu aveam zece ani şi ea optsprezece. Hai să spunem pur şi simplu că eu am zis mersi că am crescut *pe lângă* ea. Cu vedere bună la peisaj.

— Cu alte cuvinte, erai amorezat de ea.

— Nu, chiar astea sunt cuvintele potrivite, a zis el, apoi s-a uitat în altă parte.

Era clar că îi atinsesem o coardă sensibilă şi nu voiam s-o mai fac o dată. Îmi plăcea de el când zâmbea, râdea şi era relaxat. La drept vorbind, reacţia mea faţă de el fusese atât de intensă, încât ştiam deja că aş fi făcut multe ca să-l ştiu fericit. Am schimbat rapid subiectul.

— Eşti din Chicago?

— Oak Park. Asta-i chiar în capul străzii.

— Pentru o sudistă ca mine.

— Întocmai.

— Ei bine, eşti un dansator a-ntâia, Oak Park.

— Şi tu, St. Louis.

Melodia s-a terminat şi ne-am despărţit ca să ne tragem sufletul. M-am retras într-o parte a livingului lung al lui Kenley, în timp ce Ernest a fost imediat copleşit de admiratori – femei, bineînţeles. Păreau extraordinar de tinere şi de sigure pe ele, cu părul lor scurt şi obrajii fardaţi în roşu-aprins. Eu eram mai aproape de un vestigiu victorian decât de o tipă emancipată. Purtam încă părul lung, strâns în coc la ceafă, dar avea o culoare roşcată vie, frumoasă, şi, chiar dacă rochia mea nu era chiar ultima modă, compensam, după părerea mea, prin siluetă. De fapt, fusesem foarte mulţumită de cum arătam tot timpul când dansasem cu Ernest – avea o privire atât de admirativă! –, dar acum, că el era înconjurat de femei vioaie, siguranţa mea pălea.

— Tu şi Nesto păreaţi prieteni la cataramă, a spus Kate, făcându-şi apariţia lângă cotul meu.

— Poate. Îmi dai mie ce-a rămas? Am arătat spre paharul ei.

— E cam exploziv. S-a strâmbat şi mi l-a dat.

— Ce e? Mi-am apropiat faţa de gura paharului, ceea ce a fost de-ajuns. Mirosea a benzină râncedă.

— Ceva preparat în casă. Micul Apucat mi-a dat-o în bucătărie. N-aş băga mâna-n foc că n-a amestecat-o într-un pantof de-al lui.

Lângă un şir lung de ferestre, Ernest a început să defileze de colo-colo cu o manta militară albastru-închis pe care cineva o scosese de te miri unde. Când se răsucea, mantaua se ridica şi se desfăcea teatral.

— Tare costumaţia, am zis.

— E erou de război, nu ţi-a spus?

Am clătinat din cap.

— Sunt sigură că o să aducă vorba la un moment dat. Faţa ei nu trăda nimic, dar în voce i se simţea încordarea.

— Mi-a zis că a fost îndrăgostit lulea de tine.

— Serios? Din nou acelaşi ton. Se vede treaba că între timp i-a trecut.

Nu ştiam ce se întâmplase între aceşti doi prieteni vechi, dar orice ar fi fost, era evident complicat şi adânc îngropat. Am lăsat-o baltă.

— Îmi place să cred că sunt genul de fată care ar bea orice, am zis, totuşi mai bine să nu fie dintr-un pantof.

— Corect. Hai să pornim în explorare. A zâmbit, ochii ei verzi au scăpărat către mine şi a redevenit Kate a mea cea niciodată mohorâtă, după care ne-am dus să ne-mbătăm şi să ne veselim straşnic.

M-am pomenit uitându-mă după Ernest toată noaptea, aşteptându-l să apară ca să încingă atmosfera, dar n-a apărut. Probabil că la un moment dat o ştersese. Unul câte unul au şters-o cu toţii, astfel că pe la trei dimineaţa se alesese praful de petrecere, în mijlocul căreia trona jalnic Micul Apucat. Adormise pe divan, cu nişte şosete lungi şi negre de lână pe faţă şi pălăria aşezată pe picioarele încrucişate.

— În pat, în pat, a spus Kate cu un căscat.

— Asta-i din Shakespeare?

— Nu ştiu. Oare o fi? A sughiţat, apoi a râs. Mă retrag şi eu în micul meu ogeac. Te descurci aici?

— Bineînţeles. Kenley mi-a pregătit o cameră tare drăguţă. Am condus-o la uşă şi, cât s-a strecurat ea în haină, am stabilit să ne întâlnim a doua zi la prânz.

— Trebuie să-mi povesteşti tot ce s-a mai întâmplat pe acasă. N-am apucat deloc să vorbim despre mama ta. Trebuie să fi fost groaznic pentru tine, sărăcuţa.

— Dacă vorbesc despre asta, iar o să mă-ntristez, am zis. Dar aici e perfect. Mersi că ai tras de mine să vin.

— Mă temeam că n-o să vii.

— Şi eu. Fonnie zicea că e prea curând.

— Da, păi e stilul ei. Soră-ta le nimereşte cu unele lucruri, Hash, dar aproape niciodată când e vorba de tine.

I-am zâmbit cu recunoştinţă şi i-am urat noapte bună. Apartamentul lui Kenley era ca o crescătorie de iepuri, plin de chiriaşi, dar mie îmi dăduse o cameră mare şi foarte curată, cu un pat cu baldachin şi un birou. Mi-am pus cămaşa de noapte, apoi mi-am

desfăcut părul şi l-am periat, trecând în revistă momentele tari ale serii. Oricât de bine m-aş fi distrat cu Kate şi oricât m-aş fi bucurat s-o văd după atâția ani, trebuia să recunosc că numărul unu pe lista mea cu evenimente memorabile era faptul că dansasem cu Ernest Hemingway. Simțeam încă ochii lui căprui şi energia lui electrică, electrizantă – dar ce însemnaseră atențiile lui? Oare avusese grijă de mine, în calitate de vechi prieten al lui Kate? Mai avea încă o slăbiciune pentru Kate? Ea o fi fost îndrăgostită de el? Oare aveam să-l mai văd vreodată?

Mintea mea se transfomase brusc într-un asemenea roi de întrebări fără răspuns, încât nu mi-a rămas decât să mă amuz singură de mine. Nu era tocmai ăsta motivul pentru care îmi dorisem să vin la Chicago, ca să am ceva nou la care să mă gândesc? M-am întors cu fața la oglinda de deasupra biroului. Hadley Richardson era încă acolo, cu buclele ei roşcate, buzele subțiri şi ochii rotunzi şi spălăciți – dar apăruse ceva nou, o scânteie de potențial. Nu era cu totul exclus ca soarele să fie pe-aproape. Între timp, aveam să fredonez din Nora Bayes şi să mă străduiesc din răsputeri să mă prefac.

3

A doua zi de dimineață, când am intrat în bucătărie, am dat peste Ernest care se sprijinea leneş de frigider, citind ziarul de dimineață şi devorând jumătate de pâine.

— Ai dormit aici? am întrebat, nereuşind să-mi ascund uimirea că-l vedeam acolo.

— Sunt chiriaş aici. Doar o vreme, până începe să-mi meargă treaba.

— Ce ai de gând să faci?

— Să intru în istoria literaturii, aş zice.

— Frățioare, am zis, impresionată din nou de siguranța şi de convingerea lui. Aşa ceva nu se putea simula. La ce lucrezi acum?

El s-a strâmbat.

— Acum scriu nişte porcării publicitare pentru anvelopele Firestone, dar am de gând să scriu povestiri importante sau un roman. Poate un volum de poezie.

Asta m-a dat gata.

— Credeam că poeții sunt unii care tac, se fac mici şi se tem de lumina soarelui, am zis, aşezându-mă pe scaun.

— Nu şi cel din fața ta.

S-a apropiat să se aşeze cu mine lângă masă, întorcându-şi scaunul ca să-l încalece.

— Care-i scriitorul tău preferat?

— Cred că Henry James. Se pare că-l tot citesc şi răscitesc.

— Măi, măi, eşti încântător de convențională, nu?

— Oare? Scriitorul tău preferat care-i?

— Ernest Hemingway. A rânjit. Oricum, sunt o grămadă de scriitori celebri la Chicago. Kenley îl cunoaşte pe Sherwood Anderson. Ai auzit de el?

— Normal. A scris *Winesburg, Ohio*.
— El e.
— Ei, la tupeul tău, probabil că poţi să faci orice.
M-a privit cu gravitate, de parcă ar fi încercat să-şi dea seama dacă-l tachinez sau îi cânt în strună. Nu făceam nici una, nici alta.
— Cum preferi cafeaua, Hasovici? a zis el într-un sfârşit.
— Fierbinte, am zis, iar el a dat la iveală un surâs care începea în ochi şi se răspândea instantaneu peste tot. Era fatal.

Când a venit Kate pentru întâlnirea noastră de la prânz, Ernest şi cu mine eram tot în bucătărie, sporovăind. Eu nu ieşisem din halatul de casă şi iat-o pe ea, elegantă şi proaspătă, cu mantou şi pălărie roşie de lână.
— Scuză-mă, am zis eu. Vin imediat.
— Nu te grăbi, meriţi şi tu un pic de lenevealã, a zis ea, dar părea enervată de mine ca de obicei.
M-am dus să mă îmbrac, iar când m-am întors, Kate era singură în cameră.
— Unde-a dispărut Nesto?
— Habar n-am, a zis Kate. Apoi, pentru că nu i-a scăpat expresia mea dezamăgită: Trebuia să-l invit şi pe el?
— Nu te prosti. Asta-i ziua noastră.
Până la urmă, am petrecut o după-amiază minunată. Dintre toate fetele din clasa mea de la Mary Institute, Kate fusese cea mai îndrăzneaţă şi mai neînfricată, putea vorbi cu oricine şi face haz din orice fleac. Şi acum era la fel şi mă simţeam şi eu mai îndrăzneaţă, plimbându-mă cu ea pe Michigan Avenue, şi mai tânără cu ani buni. Am mâncat de prânz la un restaurant de peste întinderea de marmură a Institutului de Artă, unde doi lei maiestuoşi vegheau asupra traficului şi asupra unei mări veşnic mişcătoare de mantouri şi pălării negre. Era o zi rece şi, după prânz, am luat-o braţ la braţ pe State Street, strânse una în alta şi intrând în toate magazinele interesante care ne ieşeau în cale. Ea a încercat să mă forţeze să vorbesc despre ce se întâmpla acasă, dar nu voiam să-mi stric buna dispoziţie. Aşa că am convins-o eu pe Kate să vorbească despre vara ei în Michigan, despre partidele de pescuit şi înot şi despre dezmăţul general. Toate poveştile ei păreau să

conțină bărci cu vâsle şi ukulele, luni pline, focuri de tabără şi grog. Eram cumplit de invidioasă.

— De ce trag toți băieții la tine?

— Nu-s ai mei, eu doar îi împrumut. A zâmbit. Poate pentru că am avut frați. Şi oricum, câteodată e o adevărată bătaie de cap. Mi-am petrecut jumătate de vară străduindu-mă să-l încurajez pe unul şi să-l descurajez pe altul, iar semnalele s-au amestecat şi până la urmă nimeni nu s-a sărutat cu nimeni. Deci vezi? N-ai de ce să fii invidioasă.

— Carl Edgar tot îți mai cere conştiincios mâna?

— Îh, mă tem că da. Bietul Odgar. Uneori mă întreb ce s-ar întâmpla dacă pur şi simplu aş spune da – ca experiment.

— Ar cădea din picioare.

— Sau poate ar fugi îngrozit. Unii bărbați par să vrea doar fetele care mărşăluiesc în direcția cealaltă.

— Dar Ernest?

— Ce-i cu el? Privirea ei a devenit brusc atentă.

— Îi plac femeile care fug?

— N-am de unde să ştiu.

— Oricum, câți ani are? Douăzeci şi cinci?

Ea a zâmbit superior.

— Douăzeci şi unu. Un puştan. Te ştiu prea înțeleaptă ca să faci de-astea.

— Ce vrei să spui?

— Mi s-a părut că văd ceva interes. M-a fixat cu intensitate.

— Sunt plictisită, atâta tot, am spus. Dar niciodată nu mă pricepusem să mint.

— Ce-ai zice mai bine de o pălărie nouă? a zis ea, arătându-mi ceva amețitor de înalt şi plin de pene, pe care n-aş fi purtat-o nici într-un milion de ani.

Când am ajuns noi înapoi în apartament, la sfârşitul după-amiezii, casa era din nou plină ochi. Kenley şi frate-său, Bill, mezinul clanului Smith, încercau să organizeze o partidă de cărți. Un tip pe nume Brummy cânta o piesă ragtime la pian în timp ce Ernest şi alt tovarăş de-al lor îşi dădeau ocol unul altuia pe covor, într-un

meci de box spontan. Erau goi până la brâu, ţopăiau şi eschivau cu pumnii ridicaţi, în mijlocul unui grup care-i încuraja. Toată lumea râdea şi părea să fie mare distracţie, până când Ernest a atacat cu un croşeu de dreapta. Don a reuşit să-l pareze în mare parte, iar meciul a continuat amical, dar eu văzusem expresia ucigaşă de pe faţa lui Ernest când lovise cu pumnul şi îmi dădusem seama că pentru el totul era foarte serios. Voia să câştige.

Kate n-a părut deloc tulburată de meciul de box şi de tot ceea ce se mai întâmpla în apartament. După toate aparenţele, în fiecare seară era aceeaşi nebunie acolo, locul era un fel de kilometru zero al distracţiei. Prohibiţia intrase în vigoare de aproape un an, iar ca efect al acelui „nobil experiment" în toate oraşele răsăriseră aproape peste noapte cârciumi ilegale. Cică numai în Chicago trebuie să fi existat mii de asemenea localuri, dar cine avea nevoie de o cârciumă ilegală când Kenley, ca mulţi tineri descurcăreţi, îşi făcuse destule provizii de pileală cât să pună la murat o turmă de elefanţi? În acea seară, în bucătărie era vin la discreţie, iar Kate şi cu mine am băut din el, apoi am mai băut puţin. În timp ce se lăsa amurgul, împurpurând şi îndulcind contururile camerei, m-am pomenit pe divan înghesuită între Ernest şi Coarne, care vorbeau peste capul meu pe păsăreşte. Eu o tot ţineam într-un chicotit incontrolabil – oricum, cât timp trecuse de când nu mai chicotisem? Acum îmi venea surprinzător, îmbătător de uşor.

Când Coarne s-a ridicat să i se alăture lui Kate pe ringul de dans improvizat, Ernest s-a întors spre mine şi mi-a spus:

— M-am gândit toată ziua cum să te rog ceva.

— Zău? Nu-mi dădeam seama dacă eram surprinsă sau, mai degrabă, flatată.

El a încuviinţat din cap.

— Ai vrea să citeşti ceva scris de mine? Încă nu-i o povestire, e mai mult o schiţă. Şi-a vârât emoţionat bărbia în piept şi aproape am izbucnit în râs de uşurare. Ernest Hemingway avea emoţii şi eu, brusc, nu mai aveam. Nici urmă.

— Sigur, am spus. Dar eu nu sunt critic literar. Nu sunt convinsă că te pot ajuta.

— Nu-i nimic. Vreau doar să-mi spui cum ţi se pare.

— Bine, atunci. Da, am spus.

— Vin acuş', a zis el şi a făcut un salt până la jumătatea covorului, după care s-a întors. Să nu pleci, da?

— Unde să plec?

— O să fii uimită, a spus el, misterios, apoi a alergat să aducă paginile.

Avusese dreptate; practic, povestirea nu era o povestire. Era o schiță plină de umor negru, cu titlul *Lupi şi gogoşi*, plasată într-un restaurant italian de pe Wabash Avenue. Dar, chiar dacă era neterminată, tonul era caustic şi comic. Ne-am dus în bucătărie la lumină mai bună şi puțină linişte şi, cât timp am citit eu, Ernest s-a plimbat prin cameră, cu brațele legănându-i-se şi bătând aerul, în timp ce aştepta să-i răspund la întrebarea pe care nu îndrăznea s-o rostească: *E bună?*

După ce am întors şi ultima pagină, el s-a aşezat pe scaunul din fața mea cu o expresie întrebătoare.

— Eşti foarte talentat, am zis, privindu-l în ochi. Probabil că am rămas prea mult cantonată în Henry James. Ce faci tu nu seamănă cu ce face el.

— Nu.

— Nu sunt sigură că pricep până la capăt, dar îmi dau seama că eşti scriitor. Nu ştiu cum se numeşte chestia aia, dar tu o ai.

— Doamne, ce mă bucur să aud asta! Uneori mă gândesc că tot ce-mi trebuie e un singur om care să-mi spună că nu mă izbesc cu capul meu prost de un zid. Că am o şansă.

— Ai. Asta până şi mie mi-e clar.

M-a privit intens, sfredelind o mică gaură cu ochii ăia ai lui.

— Îmi placi, să ştii. Eşti dintr-o bucată.

— Şi tu îmi placi mie, i-am replicat, şi m-a frapat cât de în largul meu mă simțeam cu el, de parcă am fi fost prieteni vechi sau am fi făcut de multe ori asta, adică el să-mi dea pagini cu inima deschisă – nu se putea preface că munca nu era totul pentru el –, iar eu să-i citesc cuvintele, minunându-mă în tăcere de ce era în stare să facă.

— Îmi dai voie să te invit la cină? a zis el.

— Acum?

— Ce ne împiedică?

Kate, mi-am zis. *Kate, Kenley şi toată ceata de beţivani din living.*

– Nici măcar n-o să ne observe nimeni lipsa, a spus el, intuindu-mi şovăiala.

— Bine, am spus, dar tot m-am furişat ca o hoaţă ca să-mi iau haina. Voiam să mă duc cu el. Muream de nerăbdare, dar se înşelase spunând că n-avea să observe nimeni. Când ne-am strecurat amândoi afară pe uşă, am simţit ochii verzi ai lui Kate aruncând scântei fierbinţi în spatele meu şi i-am auzit strigătul mut: *Hadley, fii înţeleaptă!*

Mă săturasem să fiu înţeleaptă. Nu m-am întors.

Era o plăcere pură să mă plimb pe străzile reci din Chicago alături de Ernest, care vorbea întruna, cu obrajii îmbujoraţi şi ochii licărind. Ne-am dus la un restaurant grecesc de pe Jefferson Street unde am comandat friptură de miel şi o salată de castraveţi cu lămâie şi măsline.

— Poate că e penibil, dar eu n-am mai mâncat niciodată măsline, am spus eu când a sosit chelnerul cu mâncarea.

— Asta ar trebui interzis prin lege. Hai, gura mare.

Mi-a pus măslina pe limbă şi, când am simţit-o în gură, uleioasă şi caldă de la sare, m-am pomenit roşind nu doar de la gustul delicios, ci din cauza intimităţii, furculiţa lui în gura mea. Era cel mai senzual lucru care mi se întâmplase de amar de ani.

— Ei? m-a iscodit el.

— Îmi place la nebunie, am zis. Deşi e niţel periculos, nu?

A zâmbit şi m-a privit admirativ.

— Da, niţel. Apoi a mâncat şi el vreo zece, una după alta.

După cină ne-am plimbat pe sub trenul suspendat şi am luat-o spre Municipal Pier. El a vorbit tot timpul, repede, despre planurile lui, despre toate lucrurile pe care şi le dorea, despre poeziile, povestirile şi schiţele pe care ardea de nerăbdare să le scrie. Niciodată nu mai întâlnisem pe cineva atât de energic şi de vital. Se mişca precum lumina. Nu părea *să se oprească* niciodată din mişcare – din gândit sau din visare.

Când am ajuns la dig, ne-am plimbat pe lângă el până la capătul liniei de tramvai.

— Ştiai că, în timpul războiului, aici erau barăci şi unități ale Crucii Roşii? Am lucrat pentru Crucea Roşie în Italia, ca şofer pe ambulanță.

— Războiul pare deja foarte departe, nu?

— Uneori. O cută de îngrijorare sau îndoială i-a apărut pe frunte. Tu ce făceai pe atunci?

— Mă ascundeam, în mare parte a timpului. Triam cărți la subsolul bibliotecii publice. Am înțeles că până la urmă au ajuns la soldații din străinătate.

— Ciudat. Am împărțit cărțile alea cu mâna mea. Şi batoane de ciocolată. Scrisori, țigări, dulciuri. Aveam cantină, dar uneori mă duceam noaptea pe linia frontului, pe bicicletă. Îți poți închipui?

— Pot. E o bicicletă roşie care se clatină, nu?

— Şi băiatul s-a clătinat după ce l-au bubuit de l-a luat dracu'.

M-am oprit din mers.

— O, Ernest, îmi pare rău. Nu ştiam.

— Stai liniştită. Am fost erou o zi, două. S-a sprijinit de parapet şi a privit lacul, cenuşiu peste cenuşiu, cu doar o părere de alb. Ştii la ce mă gândesc acum?

Am clătinat din cap.

— La viermi de mătase. Am petrecut o noapte în San Pedro Norello, un sat de pe front. Era şi Coarne – acolo l-am cunoscut –, şi paturile noastre de campanie erau puse pe podeaua unei clădiri, vezi tu? Era o crescătorie de viermi de mătase. Erau deasupra noastră, în jgheaburile acoperişului, ronțăind întruna în stelaje pline de frunze de dud. Era singurul zgomot care se auzea. Nu tu obuze, nu nimic. Era groaznic.

— Nu m-am gândit niciodată la viermii de mătase în felul ăsta. Poate că nu m-am gândit deloc la viermii de mătase, dar acum îi aud aşa cum i-ai auzit tu.

— Uneori, când nu pot să dorm, mi se pare că-i aud cum rod. Trebuie să mă scol, să aprind lumina şi să mă uit la tavan.

— Şi sunt vreodată acolo? Am zâmbit, încercând să destind atmosfera.

— Încă nu.

Ne-am îndepărtat de magazinele luminate intens şi ne-am întors spre casă – şi mă simțeam copleşită de raritatea faptului

ca o persoană pe care n-o cunoşteai aproape deloc să împărtăşească un lucru esențial despre ea însăşi. Şi mai şi povestea frumos, cu emoție reală. Cred că eram cam descumpănită. Cine era de fapt acest Ernest Hemingway?

S-a oprit brusc şi s-a întors spre mine pe trotuar.

— Ascultă, Hash. N-ai să fugi de mine, nu?

— Nu-s eu prea sportivă, am spus.

— Îmi place caracterul tău. Ți-am mai spus?

— Da.

— Atunci îmi place şi mai mult, a zis el. Apoi mi-a surâs cuceritor şi a început din nou să meargă, strângându-mi mâna înmănuşată sub braț.

A doua zi de dimineață, Kate a intrat la mine în cameră fără să bată. Nici măcar n-apucasem să mă îmbrac.

— Te-am aşteptat până după miezul nopții. Unde-ai fost?

— Îmi pare rău. Ernest m-a invitat la cină. Nu văd cum puteam să spun *nu*.

— *Nu* e cel mai uşor cuvânt din lume. *Copiii* învață să vorbească spunând nu.

Mi-am strâns mai bine halatul în jurul taliei şi m-am aşezat pe pat.

— În regulă. N-am vrut să spun nu. A fost doar o cină, Kate. Nu s-a întâmplat nimic rău.

— Bineînțeles, a spus ea, încă vizibil tulburată. Pur şi simplu simt nevoia să te protejez şi nu vreau să te văd amestecată în ceva oribil.

— De ce oribil? Nu pare băiat rău.

— Nu e neapărat rău. Îmi dădeam seama că încerca să-şi aleagă cu grijă cuvintele. E doar tânăr. Îi plac femeile – *toate* femeile, se pare. Şi, când te văd cum îi sari în brațe şi ai încredere în el orbeşte, îmi fac griji.

— Nu sar în brațele nimănui, am zis eu, enervându-mă brusc. Am fost la cină cu tipul ăsta. Zău aşa, Kate.

— Ai dreptate, ai dreptate, a spus ea. M-am lăsat dusă de val. S-a aşezat lângă mine, pe pat, şi mi-a luat mâna. Uită tot ce-am spus, bine? Eşti o fată cu capul pe umeri. O să ştii ce ai de făcut.

— Nu s-a întâmplat *nimic.*

— Ştiu. Sunt groaznică. Mi-a mângâiat mâna, iar eu am lăsat-o, dar capul mi se învârtea nebuneşte.

— E prea greu să te gândeşti la atâtea, când nici n-ai luat micul dejun, am zis.

— Sărăcuţa de tine. S-a ridicat, netezindu-şi fusta, apoi şi-a netezit şi expresia, îndreptând şi simplificând totul în timp ce eu o priveam. Era un truc eficient. Mi-aş fi dorit să-mi iasă şi mie.

Restul dimineţii a trecut într-un soi de ceaţă, cu mine cugetând la vorbele lui Kate şi la grija ei faţă de mine. Oare Ernest chiar era genul de om de care trebuia să te fereşti? Păruse atât de sincer şi de prietenos. Mărturisise că scria poezie, pentru Dumnezeu, şi poveştile alea cu el rănit în război – şi viermii de mătase! Oare toate astea făceau parte dintr-o stratagemă complicată prin care urmărea să profite de mine? Dacă aşa era, atunci Kate avea dreptate, cădeam în plasă, săream în braţele lui ca o provincială stupidă – probabil una dintre zecile la fel ca mine. Gândul ăsta îmi era aproape insuportabil.

— Poate c-ar trebui s-o ştergem de-aici până fac ăştia ochi, a spus Kate când ne-am terminat cafeaua. Azi nu trebuie să mă duc deloc la serviciu. Ce să facem? Suntem libere ca păsările cerului.

— Hotărăşte tu, am zis. Mie puţin îmi pasă. Şi aşa şi era.

Un alt gen de fată ar fi bănuit-o pe Kate de gelozie, dar pe atunci eu eram foarte naivă şi aveam încredere în oameni. Pe lângă asta, eram lipsită de experienţă. Până la douăzeci şi opt de ani avusesem vreo câţiva curtezani, dar mă îndrăgostisem o singură dată şi fusese atât de îngrozitor, încât mă făcuse să-mi pierd încrederea în bărbaţi şi-n mine însămi pentru multă vreme.

Îl chema Harrison Williams şi fusese profesorul meu de pian pe când aveam doar douăzeci de ani şi abia mă întorsesem acasă, în St. Louis, după un singur an la Bryn Mawr. Deşi era cu doar câteva luni mai mare ca mine, mie mi se părea mult mai copt şi mai sofisticat. Mă atrăgea şi totodată mă intimida faptul că studiase în străinătate cu compozitori celebri şi ştia o mulţime de lucruri despre arta şi cultura europeană. Puteam să-l ascult vorbind despre orice şi presupun că aşa a început totul, de la admiraţie şi invidie. Apoi m-am pomenit uitându-mă la mâinile, la ochii şi la gura

lui. La prima vedere, nu părea vreun Casanova, dar era chipeş în felul lui, înalt şi suplu, cu un păr negru care începuse să i se rărească. Cel mai mult îmi plăcea faptul că mă considera excepţională. Credea că pot face carieră ca pianistă profesionistă şi aşa credeam şi eu, măcar în timpul orelor petrecute la pianul lui, exersând studii chinuitoare pentru degete.

Eram foarte preocupată de coafura şi îmbrăcămintea mea în după-amiezile pe care le petreceam la Harrison. Când el se plimba prin cameră, corectându-mă şi lăudându-mă uneori, mă străduiam din răsputeri să-l descifrez. Oare dacă se lovea cu degetul peste tâmplă, asta însemna că mi-a observat sau nu ciorapii cei noi?

— Ai o poziţie minunată la pian, mi-a spus el într-o după-amiază, şi cam atâta a fost de-ajuns ca să mă pomenesc adulmecând într-o fantezie despre mine ţeapănă în rochia de dantelă albă şi el ţeapăn în costumul de mire, cu nişte mănuşi albe superbe. Am cântat groaznic în ziua aceea, pierdută în reveria mea extatică.

L-am iubit un an întreg, după care, într-o seară, toate speranţele mele s-au năruit. Eram amândoi la o serată dată de un vecin, unde eu m-am forţat să dau pe gât două pahare de vin prea dulce, ca să am mai mult curaj în preajma lui. Cu o zi în urmă, ieşiserăm împreună să ne plimbăm prin pădurea de la marginea oraşului. Era o zi de toamnă, rece şi fără vânt, cu norii de pe cer arătând ca nişte copii perfecte după ei înşişi. El îmi aprinsese ţigara. Eu răscoleam printre frunze galbene cu vârful pantofilor cu şiret când, în mijlocul unei tăceri foarte plăcute, el îmi spusese:

— Eşti o persoană absolut adorabilă, Hadley. Ca tine mai rar am văzut, crede-mă.

Nu era nici pe departe o declaraţie de dragoste, dar mi-am spus că el ţinea la mine şi chiar am crezut asta – cel puţin cât am dat pe gât vinul. Am aşteptat până când camera s-a înclinat o idee faţă de axa ei centrală, apoi m-am dus către Harrison, ridicând câte un picior şi punându-l iar jos, apropiindu-mă de el. Purtam rochia mea de dantelă neagră. Era de departe preferata mea, pentru că de fiecare dată îmi dădea impresia că aduc un pic cu Carmen. Şi poate că rochia şi vinul în egală măsură m-au făcut să-mi ridic mâna spre mâneca hainei lui Harrison. Era prima oară când îl

atingeam, deci probabil că a încremenit pur şi simplu din cauza surprizei. Am rămas acolo, blocaţi şi frumoşi ca nişte statui dintr-o grădină – şi, preţ de câteva zeci de bătăi de inimă, am fost soţia lui. Îi născusem deja copiii, îi câştigasem devotamentul şi trecusem hăt, departe de hotarul spinos al propriei mele minţi, locul ăla unde speranţa se împotmolea şi era înghiţită iar şi iar. Puteam să am asta. Era deja a mea.

— Hadley, a spus el încet.

Am ridicat privirea. Ochii lui Harrison aveau nuanţa de albastru-pal a stelelor înecate şi spuneau nu – simplu şi calm. *Nu* şi atât.

Ce am zis eu atunci? Poate că nimic. Nu-mi aduc aminte. Muzica s-a poticnit, lumina lumânării s-a făcut tulbure, mâna mea a căzut pe dantela fustei. Cu un minut în urmă fusese o rochie de ţigancă, acum era de înmormântare.

— Mă doare capul îngrozitor, i-am spus mamei, încercând să-i explic de ce voiam să plec acasă chiar în clipa aceea.

— Sigur că te doare, a spus ea, iar expresia i s-a îndulcit. Hai s-o ducem pe fetiţa noastră la culcare.

Ajunse acasă, am lăsat-o să mă ajute să urc scările şi să mă schimb în cămaşa mea de noapte de muselină. M-a învelit în straturi peste straturi de plapumă şi mi-a pus o mână răcoroasă pe frunte, netezindu-mi părul.

— Acum odihneşte-te.

— Da, am spus eu, pentru că îmi era imposibil să mă apuc să explic că *mă odihneam* de douăzeci şi unu de ani, iar în acea seară încercasem ceva nou.

Fusese singura dată când mă intersectasem cu dragostea. Să fi fost vorba de dragoste? În orice caz, fusese groaznic. Mi-am petrecut doi ani după asta agonizând în aceeaşi stare, fumând în exces, slăbind prea mult şi nutrind gânduri difuze de a mă arunca de la balcon ca o eroină chinuită dintr-un roman rusesc. După o vreme, deşi mai greu decât mi-aş fi dorit, am ajuns să înţeleg că Harrison nu era prinţul meu căzut, iar eu nu eram victima lui. El nu mă amăgise deloc; eu mă amăgisem *singură*. Dar păleam încă şi mi se făcea rău numai gândindu-mă la dragoste chiar şi acum, după mai bine de jumătate de deceniu. Eram încă naivă,

asta categoric, şi aveam nevoie de îndrumarea cuiva – a lui Kate, de pildă.

Am colindat peste tot prin Chicago în ziua aceea, căutând mai întâi carne de vită de calitate superioară, la conservă, apoi mănuşi noi. Am lăsat-o pe Kate să flecărească distrăgându-mi astfel atenţia şi m-am simţit recunoscătoare că mă prevenise în privinţa lui Ernest. Chiar dacă intenţiile lui ar fi fost dincolo de orice bănuială, eu eram mult prea susceptibilă în acel moment. Venisem la Chicago căutând o evadare şi o căpătasem, dar era periculos să visezi prea mult. Acasă nu eram fericită, dar nu avea să mă ajute cu nimic să mă înec într-un potop de fantezii cu Ernest Hemingway. Viaţa mea era viaţa mea; trebuia s-o intimidez cumva şi s-o fac să-mi dea satisfacţie.

Am rămas la Chicago încă o săptămână întreagă şi fiecare zi din acel sejur aducea o distracţie nouă. Ne-am dus la un meci de fotbal, am văzut o reprezentaţie la matineu cu *Madama Butterfly*, am hoinărit prin oraş zi şi noapte. Când mă vedeam cu Ernest, ceea ce se întâmpla des, mă străduiam să-mi păstrez mintea limpede şi să mă bucur pur şi simplu de compania lui, fără să stârnesc vreo dramă dintr-o direcţie sau alta. Poate că am fost ceva mai rezervată faţă de el decât înainte, dar el n-a zis nimic şi nici n-a încercat cu tot dinadinsul să rămânem singuri până în ultima mea seară în oraş.

Era o noapte geroasă – de fapt, prea frig ca să ieşi din casă –, dar câţiva dintre noi am luat mai multe pături de lână, am turnat rom în butelci, apoi ne-am îngrămădit în Fordul lui Kenley şi am pornit-o spre Lacul Michigan. Dunele erau abrupte şi palide în lumina lunii, iar noi am inventat un joc cu ele, urcând până-n vârful câte uneia – beţi, fireşte –, apoi rostogolindu-ne până jos ca nişte buşteni. Kate a fost prima, pentru că ei îi plăcea să fie prima în toate, apoi a urmat Kenley, care s-a rostogolit până jos cântând. Când mi-a venit şi mie rândul, am suit târâş pe dună, în timp ce nisipul îmi aluneca de sub mâini şi picioare. În vârf m-am uitat în jur şi n-am văzut decât stele strălucitoare, îngheţate, şi depărtări.

— Hai odată, laşo! mi-a strigat Ernest.

Am închis ochii şi mi-am dat drumul, rostogolindu-mă peste hopurile tari. Băusem atât de mult, că nu simţeam nimic – nimic în afară de un fior de frenezie şi libertate. Era de fapt un fel de euforie, iar frica juca un rol esenţial. Pentru prima oară din copilărie, simţeam iureşul ameţitor al fricii, iar senzaţia îmi plăcea. Abia mă oprisem la poale, când Ernest m-a răsucit în întuneric şi m-a sărutat apăsat. Timp de o clipă fierbinte, i-am simţit limba pe buze.

— Oh, atâta am reuşit să îngaim. Nu mă puteam gândi dacă ne văzuse cineva sau nu. Nu puteam gândi deloc. Faţa lui era la câţiva centimetri de a mea, mai plină, mai convingătoare şi în general mai însufleţită decât tot ceea ce-mi fusese dat să văd vreodată.

— Oh, am făcut iar şi el mi-a dat drumul.

A doua zi, mi-am făcut bagajele pentru drumul înapoi la St. Louis, simţindu-mă uşor buimacă. Timp de două săptămâni mă lăsasem atât de tare în voia vieţii, că nu mă vedeam de fapt întorcându-mă acasă. Nu voiam să mă întorc.

Kate era la serviciu în acea zi şi ne luaserăm deja rămas-bun. Kenley trebuia să fie şi el la serviciu, dar se oferise cu amabilitate să mă ducă la gară în pauza de prânz, ca să nu mai dau bani pe taxi. Când totul era gata împachetat, mi-am pus haina şi pălăria şi m-am dus să-l aştept în living. Dar silueta care apăruse în hol să mă ia era a lui Ernest.

— Până la urmă, Kenley n-a mai putut să scape? am întrebat eu.

— Nu. Am vrut eu să vin.

Am dat din cap prosteşte şi mi-am luat lucrurile.

Drumul până la Union Station nu era lung şi l-am străbătut în mare parte în tăcere. El purta pantaloni de lână şi o haină gri de lână, cu o şapcă neagră trasă până aproape de sprâncene. Avea obrajii rozalii de la frig şi era tare frumos. Şi *frumos* chiar e cuvântul care i se potrivea. Trăsăturile lui nu erau feminine, dar erau perfecte, fără cusur şi cumva eroice, de parc-ar fi ieşit dintr-un poem grec despre iubire şi război.

— Poţi să mă laşi aici, i-am spus când ne-am apropiat de gară.

— Mori dacă îi dai şi tu omului o şansă? a zis el, căutând un loc de parcare.

— Nu. Probabil că nu.

După câteva minute, eram amândoi pe peron. Eu ţineam strâns în mână biletul şi carneţelul de notiţe. El îmi ducea valiza, trecându-şi-o dintr-o mână înmănuşată în alta – dar în clipa când a apărut trenul meu, cu silueta lui maro-argintie trăgând după ea fum şi funingine, a lăsat-o jos, la picioare. Brusc, m-am pomenit strânsă tare la pieptul lui.

Inima îmi bătea repede. M-am întrebat dacă el o simţea.

— Nu cred c-am întâlnit niciodată pe cineva ca tine, am spus.

El n-a răspuns absolut nimic, m-a sărutat doar, iar în sărutul ăla l-am simţit radiind căldură şi viaţă. Erau atâtea lucruri pe care nu le ştiam despre Ernest, şi încă şi mai multe despre care n-aş fi întrebat şi pe care nici măcar n-aş fi îndrăznit să mi le închipui, dar m-am pomenit că cedez oricum, de la o clipă la alta. Peronul era plin de oameni, dar eram în acelaşi timp cu desăvârşire singuri. Iar după câteva minute, când m-am urcat în sfârşit în tren, îmi tremurau picioarele.

Mi-am găsit un loc şi m-am uitat pe geam la lume, scrutând costumele, pălăriile şi mantourile negre. Şi apoi l-am văzut, apropiindu-se de tren, zâmbindu-mi ca un apucat şi făcându-mi cu mâna. I-am făcut şi eu semn, şi atunci el a ridicat o mână în chip de foaie de carneţel, iar pe cealaltă în chip de creion, într-o pantomimă.

— *O să-ţi scriu*, spuneau buzele lui. Sau poate a spus: *Îţi scriu*.

Am închis ochii să-mi stăvilesc lacrimile fierbinţi, neaşteptate, apoi m-am lăsat pe spate în scaunul de pluş în timp ce trenul mă ducea acasă.

4

În 1904, anul în care am împlinit treisprezece ani, St. Louis a găzduit Expoziția cu Vânzare din Louisiana, mai cunoscută sub numele de Expoziția Mondială. Târgul se întindea pe o suprafață de o mie două sute de pogoane în şi pe lângă Forest Park şi Washington University, cu o sută douăzeci de kilometri de alei şi drumuri care legau între ele clădirile, grajdurile şi sălile de spectacol. Multe dintre construcțiile astea erau o spoială de Paris pe un schelet de lemn, construit să dureze doar câteva luni, dar arătau ca nişte palate neoclasice opulente. Giuvaierul nostru cel mai de preț, Palatul Artelor Frumoase, se fălea cu o grădină cu sculpturi inspirată de băile romane ale lui Caracalla. Erau iazuri unde te puteai plimba cu barca, cascade artificiale uriaşe şi grădini joase, grădini zoologice cu animale exotice şi cu oameni, pigmei şi sălbatici, fete cu barbă şi băieți înapoiați mintal. În tot târgul, sute de distracții, jocuri şi tonete cu mâncare îi ispiteau pe trecători. Acolo am mâncat înghețată la cornet pentru prima oară în viața mea, minunându-mă întruna cum de cilindrul acela dulce nu era rece la atingere. Şi înghețata cu căpşuni dinăuntru părea altfel. Mai bună. Era, probabil, cel mai delicios lucru pe care-l gustasem vreodată.

Fonnie a fost cu mine la târg în ziua aceea, dar ea n-a vrut înghețată. N-a vrut nici vată de zahăr, fulgi de grâu, ceai rece, nimic din toate deliciile alea nemaivăzute, ea voia acasă, unde mama noastră se pregătea să găzduiască întâlnirea ei săptămânală cu sufragetele.

Niciodată n-am înțeles de ce era Fonnie atrasă de grupul mamei. Mie femeile mi se păruseră întotdeauna triste. Dacă le auzeai vorbind, ai fi zis că măritişul era cel mai cumplit lucru care i se

putea întâmpla unei femei. Mama era întotdeauna cea mai guralivă şi mai afectată din cameră, încuviinţând scurt din cap în timp ce Fonnie împărţea platouri cu brioşe şi sendvişuri cu măcriş, străduindu-se din răsputeri să intre în graţiile tuturor.

— Încă o jumătate de oră, am spus, încercând să mă tocmesc cu Fonnie. Nu vrei să vezi Palatul Electricităţii?

— Mai stai tu, dacă vrei. Mă mir că poţi să te distrezi. Apoi s-a îndepărtat valvârtej prin mulţime.

Chiar *mă distram*, sau mă distrasem, până când mi-a adus ea aminte că ar fi trebuit să fiu tristă. Probabil că eram foarte egoistă pentru că-mi doream să rămân şi să simt mirosul sărat de floricele, să aud răgetele care veneau dinspre grajduri. Dar era aprilie, iar cireşii de pe malul iazurilor dăduseră în floare. Dacă închideam ochii, auzeam fântâni. Puteam să-i deschid şi să-mi închipui că eram la Roma sau la Versailles. Fonnie s-a făcut tot mai mică în mulţime, cu fusta ei neagră pătată de culori scandaloase. Aş fi vrut s-o las să se ducă fără să-mi pese ce credea despre mine sau ce-i spunea mamei, dar nu puteam. Am aruncat o ultimă privire mâhnită cornetului meu de îngheţată, apoi l-am lăsat într-un coş de gunoi şi am luat-o la fugă după sora mea spre casă, unde draperiile erau trase, iar luminile, înăbuşite, şi asta de mai multă vreme. Eram în doliu. Tata murise de două luni.

Ne trăgeam dintr-o familie excelentă, cu strămoşi întemeietori de ambele părţi şi o mulţime de maniere victoriene care făceau ca totul să rămână sigur şi solid. Tatăl tatălui meu înfiinţase Biblioteca Publică din St. Louis şi Compania Farmaceutică Richardson, care a devenit cea mai mare firmă farmaceutică de la vest de Mississippi. Tatăl mamei fusese profesor şi pusese pe picioare mai întâi Academia Hillsboro din Illinois, iar mai târziu un liceu particular din St. Louis, care se numea City University. Fonnie şi cu mine am învăţat la cele mai bune şcoli, îmbrăcate cu fuste bleumarin, cu pliseuri tăioase ca briciul. Am luat lecţii particulare la unul din cele două piane cu coadă Steinway din casă şi ne-am petrecut verile în Ipswich, Masachussets, la casa noastră de pe plajă. Şi totul a fost foarte bine şi frumos până când n-a mai fost.

Tatăl meu, James Richardson, era director la compania farmaceutică a familiei. Pleca de dimineață cu melonul şi cravata lui neagră, subțire, emanând un miros de cremă de ras şi cafea, sub care persista un vag iz de whisky. Ținea o sticluță în buzunarul halatului de casă. Ştiam cu toții că mai avea una ascunsă într-un sertar din birou, pe care-l încuia cu o cheie mititică de argint. În cămară îl mai aştepta una, dosită după stivele de borcane de compot, pe care bucătăreasa noastră, Martha, se prefăcea că n-o vede. Mama mea, Florence, era exact opusul lui – toată numai cute drepte şi ace, sfătoasă şi severă. Poate că tata era prea moale şi prea laş în fața ei, având tendința să se retragă în biroul lui sau să iasă afară pe uşă mai degrabă decât s-o înfrunte vreodată, dar eu nu-i purtam pică pentru asta.

Mama a preferat-o întotdeauna pe Fonnie, care era mai mare decât mine cu douăzeci şi două de luni. Mai aveam un frate mai mare, Jamie, care a plecat la facultate înainte ca eu să intru la grădiniță, şi mai era Dorothea, cu unsprezece ani mai mare, dar care-mi era totuşi foarte dragă. Ea se măritase de tânără şi locuia în apropiere cu soțul ei, Dudley. Fiind de vârste apropiate, mi-am petrecut mare parte din copilărie alături de Fonnie, deşi eram cum nu se poate mai diferite. Ea era ascultătoare, flexibilă şi cuminte într-un fel pe care mama îl putea înțelege şi lăuda uşor. Eu eram impulsivă, vorbăreață şi curioasă în toate – mult prea curioasă pentru gustul mamei. Îmi plăcea să stau în capătul aleii noastre, cu coatele pe genunchi, şi să mă uit cum trece tramvaiul huruind pe mijlocul bulevardului, gândindu-mă la bărbații şi femeile din el, unde se duceau, la ce se gândeau şi dacă mă observau cum stăteam acolo, cercetându-i cu privirea. Mama mă chema înapoi în casă şi mă trimitea sus în camera de joacă, dar eu stăteam pur şi simplu şi mă uitam pe geam, visând şi meditând.

— La ce-o să fii tu oare bună în viață? mă întreba ea adesea. Orice-ai face, tot cu capul în nori eşti.

Era o întrebare legitimă, presupun. Ea îşi făcea griji din cauza mea pentru că nu mă înțelegea câtuşi de puțin. După care s-a întâmplat ceva groaznic. Când aveam şase ani, am reuşit să cad pe geam de atâta visare.

Era o zi de primăvară şi nu mă dusesem la şcoală, fiind bolnavă. Când m-am săturat de camera de joacă, ceea ce se întâmpla de

obicei repede, am început să mă uit la Mike, omul nostru bun la toate, cum împingea o roabă prin curte. Îl adoram pe Mike şi-l găseam de nu ştiu câte ori mai interesant decât oricine din familie. Unghiile de la mâini îi erau pătrate şi crăpate. Fluiera şi avea în buzunar o batistă foarte albastră.

— Un' te duci, Mike? am strigat de la geamul camerei de joacă, întinzându-mă peste pervaz ca să-l văd mai bine.

El a ridicat privirea exact în momentul în care mi-am pierdut echilibrul şi am căzut grămadă pe pietrele de pavaj de dedesubt.

Am zăcut luni întregi în pat, în timp ce doctorii se întrebau dacă o să mai pot merge vreodată. Mi-am revenit treptat şi, până mi-am revenit, mama a adaptat special pentru mine un căruţ de bebeluş. Îi plăcea să mă plimbe prin cartier, oprindu-se pe rând la casele vecinilor noştri, ca să se mire cu toţii de supravieţuirea mea miraculoasă.

— Biata Hadley, spunea mama. Bietul puişor. A tot spus-o iar şi iar, până când cuvintele ei au căpătat proporţii uriaşe în mintea mea, înlocuind orice altă descriere a mea şi totodată orice alt posibil final.

N-a contat că m-am vindecat complet, reînvăţând să merg fără să şchiopătez. Fizicul meu era un motiv de profundă îngrijorare în casă şi aşa a rămas. Până şi cea mai inofensivă fornăială putea, după părerea lor, să mă zdruncine şi mai tare. N-am învăţat să înot, n-am alergat şi nu m-am jucat în parc cum făceau prietenele mele. Citeam însă cărţi, ghemuită pe băncuţa de la geamul salonului, înconjurată de vitralii spiralate şi de draperii bordo. Iar după o vreme am încetat să mă opun până şi pe dinăuntru regimului de linişte prescris. Cărţile puteau fi o aventură incredibilă. Stăteam sub pătură aproape nemişcată şi nimeni n-ar fi bănuit cum îmi zburda mintea şi îmi sălta inima de la poveşti. Mă puteam cufunda în orice lume şi puteam dispărea neştiută de nimeni, în timp ce mama lătra ordine către servitori sau îşi primea nesuferitele prietene în living.

Când trăia tata, l-am văzut de multe ori venind acasă când ele erau încă acolo. Când le auzea, încremenea, apoi bătea în retragere, strecurându-se afară pe uşă. *Unde se ducea?* mă întrebam. Cât de departe trebuia să se ducă şi de cât whisky avea nevoie ca să

amuțească vocea mamei care-i răsuna în cap? Îşi mai amintea oare cât de mult ținuse la bicicleta lui? Eu îmi aminteam. Fusese o vreme când s-ar fi dus cu ea oriunde în St. Louis, cu dragă inimă, preferând-o oricărui alt mijloc de transport, probabil datorită libertății pe care i-o oferea. Odată legase un cărucior de ea şi ne luase pe Fonnie şi pe mine pe aleile din Forest Park, cântând *Waltzing Matilda*. Avea o voce de bariton absolut minunată şi, în ziua aceea, când fire de cântec veneau plutind către noi, în cărucior, fericirea lui îmi păruse atât de adevărată şi de stranie, încât nu îndrăzneam să mă mişc, de teamă să n-o sperii şi să fugă.

Era o dimineață rece de februarie când un singur foc de armă a răsunat în casă. Mama l-a auzit prima şi şi-a dat seama imediat ce se întâmplase. Nu-şi îngăduise să-şi formuleze în minte cuvântul *sinucidere*, ar fi fost prea cumplit şi prea banal, dar pe undeva îl simțise, totuşi. La parter, în spatele uşilor încuiate de la biroul lui, l-a găsit pe tata zăcând pe covor într-o baltă de sânge, cu țeasta spulberată.

Multe săptămâni după asta, zgomotul morții tatălui meu a răsunat în casă. Am aflat că pierduse zeci de mii de dolari la bursă, că împrumutase alți bani şi-i pierduse şi pe ăia. Ştiam deja că bea, dar nu şi că în ultimele lui săptămâni de viață practic nu mai făcea nimic altceva, chinuit de dureri de cap care îi făceau tâmplele să-i zvâcnească şi nu-l lăsau să doarmă deloc.

Când el s-a dus, mama a rămas în camera ei, plânsă, derutată şi privind fix draperiile trase, în timp ce servitorii au preluat frâiele casei. Nu mai văzusem niciodată un asemenea haos în casă şi nu ştiam ce să fac, în afară de a cânta nocturnele lui Chopin şi a-l plânge pe tata, dorindu-mi să-l fi cunoscut mai bine.

Uşa de la biroul tatei a rămas închisă o vreme, dar nu încuiată. Covoarele fuseseră curățate, dar nu înlocuite, revolverul fusese golit, lustruit şi pus la loc în biroul lui – şi detaliile astea erau atât de cumplite, încât eram fascinată de ele fără să vreau. Îmi imaginam, iar şi iar, ultimele clipe din viața lui. Cât de singur trebuie să se fi simțit. Cât de stors şi de disperat, căci altfel n-ar fi putut s-o facă, să ridice țeava şi să apese pe trăgaci.

Eram atât de demoralizată, încât familia a început să se teamă că o să-mi fac rău cu mâna mea. Toată lumea ştia că, dacă erai

copil de sinucigaş, riscul s-o apuci pe acelaşi drum era mai mare. Oare semănam cu el? Nu ştiam, dar moştenisem de la el migrenele. Fiecare în parte era ca o pedeapsă cumplită, presiunea, greaţa şi o pulsaţie surdă, dar continuă dinspre baza craniului, în timp ce zăceam total nemişcată în camera mea neaerisită. Dacă stăteam acolo suficient de mult timp, mama venea, mă bătea uşor pe mână şi-mi aranja plapuma peste picioare, spunând:

— Eşti o fată cuminte, Hadley.

Inevitabil, am observat că mama îmi arăta mai multă afecţiune când eram bolnavă, aşa că nu e de mirare că eram sau mă credeam adesea bolnavă. Am lipsit atâta de la şcoală în toţii anii de liceu, încât am fost nevoită să repet anul, în timp ce toate prietenele mele au plecat la facultate fără mine. Era ca şi cum m-aş fi uitat după un tren care pleacă din gară spre o destinaţie îndepărtată şi palpitantă, eu neavând bilet şi nici posibilitatea de a mi-l cumpăra. Când au început să sosească scrisori de la Barnard, Smith şi Mount Holyoke, m-am îmbolnăvit brusc de invidie faţă de încântarea şi posibilităţile prietenelor mele.

— Vreau să mă înscriu la Bryn Mawr, i-am spus mamei. Sora ei, Mary, locuia în Philadelphia şi m-am gândit că ideea de a avea o rudă în preajmă avea s-o liniştească pe mama.

— O, Hadley. De ce insişti tu să faci mai mult decât poţi? Fii realistă.

Fonnie a intrat în cameră şi s-a aşezat lângă mama.

— Şi ce-ai să faci cu durerile tale de cap? a întrebat ea.

— O să mă descurc foarte bine.

Pe fruntea lui Fonnie au apărut cute de îndoială.

— Mary o să aibă grijă de mine dacă se întâmplă ceva. Ştii cât e de competentă. Pusesem un accent deosebit pe cuvântul *competentă* pentru că mamei îi plăcea mult şi se lăsa adesea convinsă de el. Pe moment însă s-a mulţumit să ofteze şi a zis că o să se gândească serios la asta, ceea ce însemna că avea să abordeze subiectul cu vecina noastră, doamna Curran, şi planşeta ei de spiritism.

Mama avea un interes mai vechi faţă de chestiunile oculte. În casă la noi se ţineau din când în când şedinţe de spiritism, dar cel mai adesea acestea se desfăşurau la doi paşi de noi, la doamna Curran. Mama spunea că era o iniţiată în supranatural şi că folosea

planşeta convingător, ca o cunoscătoare. Eu n-am fost invitată să particip la şedinţă, dar când mama s-a întors acasă de la doamna Curran mi-a comunicat că, până la urmă, mă lasă să mă duc la Bryn Mawr şi că totul avea să iasă bine.

Mai târziu m-am văzut nevoită să mă îndoiesc de profeţia doamnei Curran, căci mi s-a părut izbitor de neadevărată. De plecat, am plecat în 1911, dar toată povestea a fost sortită eşecului încă dinainte de a începe. În vara de dinainte să plec la Bryn Mawr, sora mea mai mare, Dorothea, s-a ales cu arsuri grave într-un incendiu. Chiar dacă ea plecase de mult de-acasă în anii copilăriei mele, Dorothea fusese întotdeauna cea mai drăguţă şi mai binevoitoare dintre membrii familiei mele şi simţeam că mă înţelege aşa cum ceilalţi nu puteau sau nu voiau s-o facă. Când atmosfera de acasă devenea prea înăbuşitoare şi încordată, mă duceam la ea acasă, mă uitam la cei doi băieţei ai ei hârjonindu-se pe lângă ea şi mă simţeam liniştită şi remontată.

În vara aceea, sarcina Dorotheei era avansată. Rămânea deseori singură acasă cu băieţii, iar într-o după-amiază erau toţi trei afară, pe veranda din faţă, când Dorothea a văzut nişte anvelope de cauciuc care luaseră foc pe terenul viran de lângă casă. Băieţii erau curioşi, dar Dorothea s-a temut că focul avea să se întindă şi la curtea ei. A dat fuga şi a încercat să stingă flăcările călcându-le în picioare, dar chimonoul ei lung, de vară, s-a aprins imediat. La fel şi ciorapii, arzând-o grav până la brâu înainte să se arunce la pământ şi să se rostogolească, înăbuşind flăcările.

Când ne-a sunat soţul ei, Dudley, să ne anunţe, noi eram la casa noastră de vacanţă din Ipswich Bay. Eram cu toţii înnebuniţi de îngrijorare pentru Dorothea, dar Dudley ne-a liniştit, spunând că era la spital, pe mâini cât se poate de bune. Nu avea febră, iar medicii erau convinşi că avea să se refacă total. A doua zi, a născut o fetiţă moartă. Dorothea şi Dudley au fost amândoi dărâmaţi, dar medicii continuau să spună că ea va trăi. Au tot spus asta până când a murit, la opt zile după incendiu. Mama a plecat cu trenul la înmormântare, dar noi ceilalţi am rămas la Ipswich, împietriţi şi cu inimile frânte.

Ţin minte că simţeam că nu voi supravieţui, probabil, pierderii Dorotheei, şi poate că nici nu voiam. Mama s-a întors din St. Louis, însoţită de Dudley şi de băieţi. Au coborât din tren cu

nişte mutre nenorocite şi ce alinare puteam eu să le ofer? *Nu mai au mamă*, mă pomeneam repetându-mi în sinea mea.

Într-o după-amiază, imediat după înmormântare, la Ipswich Bay s-a stârnit o furtună grozavă, iar eu l-am convins pe unul dintre băieţii din vecini să mă scoată pe furtună într-o barcă cu vâsle. Valurile se izbeau de prora şi se prăvăleau usturător din ambele părţi, lovindu-ne peste faţă. Eu nici măcar nu ştiam să înot, dar el nu s-a întors, nici măcar când căpitanul de la far ne-a făcut semn să revenim la ţărm. Norii erau joşi şi înfricoşători, iar aerul era sărat şi îmbibat de umezeală. Am avut tot timpul senzaţia că o să mă înec. Şi chiar după ce am reuşit să ajungem la ţărm în acea zi, senzaţia că eram încă în largul golfului, scufundându-mă tot mai adânc, a persistat toată vara şi mult timp după aceea.

În septembrie m-am urcat în tren şi m-am dus la Bryn Mawr conform planului, dar colegii mei păreau să funcţioneze pe o cu totul altă frecvenţă. Fetele din dormitorul meu îşi petreceau după-amiezile în salon, bând ceai şi ciocolată caldă cu spumă, discutând despre petreceri dansante şi potenţiale cuceriri. Eu mă simţeam cu totul pe dinafară. Ştiam că fusesem o fată drăguţă, cu părul roşu strălucitor, ochi frumoşi şi piele albă – dar probabil că nu mă mai interesa dacă băieţii mă remarcau sau nu. Mi-am pierdut interesul pentru haine şi pentru studiu. Am început să ratez examenele, ceea ce a fost penibil şi surprinzător pentru mine, căci, dacă nu puneam la socoteală şocantele mele grămezi de absenţe, fusesem toată viaţa bună la şcoală. Acum m-am pomenit că-mi pierdusem orice urmă de concentrare, atenţie, interes chiar.

În toamna următoare, le-am lăsat pe Fonnie şi pe mama să mă convingă să rămân acasă. Nu pot să spun că acolo mi-a fost mai bine decât la şcoală. În casă n-aveam unde să fug de gândurile mele negre. Nu puteam să dorm, iar când puteam, aveam nişte vise oribile, obsesive, cu Dorothea şi cu tata, în care se tot derulau ultimele lor clipe cumplite de viaţă. Mă trezeam cu o senzaţie de panică şi cu promisiunea altor zile şi nopţi la fel de triste. Iar dacă vă voi spune că am rămas în această, să-i spunem, comă încă opt ani, atunci veţi înţelege pofta de viaţă care m-a cuprins tocmai când mama trăgea să moară.

Mama suferea de mulți ani de boala lui Bright, dar lucrurile s-au înrăutățit brusc în vara anului 1920. În săptămânile de foc din iulie şi august n-am ieşit mai deloc din apartamentul de la etaj, iar când ieşeam, ea se frământa întruna.

— Elizabeth? Tu eşti? striga ea cu voce pierită imediat ce-mi auzea paşii pe scară. Nu înțelegeam exact de ce-mi spunea pe numele de botez după atâția ani, dar pe atunci mă nedumereau multe la ea. Nu mai semăna cu femeia dificilă, cu voință de fier, care reuşea întotdeauna să mă desființeze cu un singur cuvânt. Era fragilă şi anxioasă, strigând în timp ce eu urcam în fugă scara: *Elizabeth?*

— Sunt aici, mamă. Am intrat în camera mare, unde ea se odihnea pe micul divan din catifea roz tocită. Am lăsat jos pungile de cumpărături şi mi-am scos agrafele care țineau pălăria.

— Ți-e prea cald? Pot să deschid un geam?

— E cald? Mâinile ei frământau şalul de lână pe care-l ținea în poală. Eu sunt înghețată până-n măduva oaselor.

Mi-am tras un scaun lângă divan şi i-am luat mâinile, masându-le ca să aduc sângele la suprafață, dar oriunde o atingeam, degetele mele îşi lăsau amprentele, pielea i se făcuse ca aluatul de pâine. I-am dat drumul şi a început să scâncească.

— Ce pot să fac?

— Cheam-o pe sora ta. Am nevoie de Fonnie lângă mine acum.

Am încuviințat din cap şi am dat să plec, dar ochii ei s-au făcut şi mai mari.

— Nu pleca, te rog să nu mă laşi. Aşa că m-am aşezat iar şi am ținut-o aşa toată noaptea aia lungă. A mâncat puțină supă şi a moțăit timp de câteva ore. Apoi, aproape de miezul nopții, a devenit dintr-odată foarte calmă.

— Mă frământ tare mult pentru tine, Elizabeth, a zis ea. Ce-o să te faci tu când n-o să mai fiu eu?

— Sunt femeie-n toată firea, mamă. O să mă descurc. Promit.

— Nu. A clătinat din cap. Acum mulți ani, eu şi doamna Curran am vorbit cu Dorothea despre tine. Respira cu greutate şi nu voiam s-o văd chinuindu-se aşa.

— Ssst. N-are importanță.

— Ba are. Am întrebat-o de mai multe ori de tine şi ea ne-a tratat cu refuz. N-avea nimic de spus.

Întotdeauna fusesem sceptică în privința științelor oculte – planșeta, ședințele de spiritism ținute în șoaptă, la lumina lumânării, și cele de dicteu automat cu lămpile acoperite cu eșarfe roșii –, dar am simțit atunci un fior rece străbătându-mă. Era posibil ca mama *să fi comunicat* cu Dorothea? Și, dacă era așa, atunci de ce să-mi întoarcă spatele sora mea, care era moartă de nouă ani? Să fi știut ea ceva rău și trist despre soarta mea? Ideea mă îngrozea și totuși îmi era imposibil să mă lămuresc. Nu puteam să-i cer mamei să-mi dea amănunte despre ședință; era epuizată și mai anxioasă ca oricând. În plus, nu eram întru totul convinsă că voiam să aflu. Dacă viitorul avea să fie și mai rău decât prezentul? Dacă nici măcar nu exista un viitor?

Toată noaptea aceea de august am rămas în scaunul cu spătar drept de lângă divan. Tamponam fruntea și ceafa mamei cu o cârpă udă și mă uitam afară la noaptea caldă de vară, la cerul întunecat și la copacii și mai întunecați, toate distante ca niște exponate dintr-un muzeu. Și mi-am dat seama că aș fi putut și eu să mor în camera aia. Era și asta o direcție în care s-ar fi putut învârti roata vieții mele.

După câteva ore, înainte de sosirea zorilor, mama a murit fără un suspin, un icnet sau un horcăit. Atât de diferit față de felul cum se dusese tata – detunătura revolverului său, care zgâlțâise geamurile în tocurile lor –, dar la fel de incontestabil. În timp ce toată lumea dormea la parter, am privit chipul pe care-l urâsem uneori și care mă înduioșase alteori. Mâinile îi erau chircite de o parte și de alta a trupului ei firav și mi-am plimbat vârfurile degetelor pe una din ele, simțind că o iubesc cu o dragoste cumplită, complexă. Apoi am coborât să-i trezesc pe Fonnie și pe Roland și să chem doctorul. Am pregătit micul dejun și am făcut o baie, apoi am stat cu Fonnie în salon ca să facem pregătirile de înmormântare. Corpul mamei se afla la etaj în așteptarea legistului și îi simțeam încă prezența, apăsându-mă. Întotdeauna păruse să găsească satisfacție în viața mea liniștită, ca și cum devenisem exact ceea ce se aștepta ea, adică mai nimic. Presiunea asta era foarte veche și puternică și știam că mi-ar fi fost foarte ușor să mă las în voia ei, spre nimic. Sau puteam să trag din toate puterile în direcția cealaltă.

5

— Totul e în regulă, domnişoară? a întrebat taximetristul.

— Trebuie să fie, am spus şi am deschis uşa.

Eram din nou în St. Louis, după o zi lungă în tren, o zi care se lungise şi mai tare din cauza sentimentului că ratasem ceva în Chicago. Iată-mă acum din nou acasă la Fonnie şi Roland, pe Cates Avenue. Abia m-am adunat ca să-i plătesc omului şi să ies din maşină.

Afară, aerul era rece şi tăios. Şoferul a venit după mine, cărându-mi bagajele până pe verandă; paşii noştri răsunau sec pe dalele de piatră. Înăuntru, mi-am lăsat genţile la baza scării şi am urcat în apartamentul meu, unde era o atmosferă rece, de casă nelocuită. Chiar dacă era târziu şi eram frântă de oboseală, am făcut focul ca să mă încălzesc. M-am aşezat pe divanul roz şi mi-am cuprins singură umerii cu braţele, întrebându-mă dacă o parte din mama rămăsese încă în cameră, poate înfăşurată în şalul ei de lână şi privindu-mă cu milă: *Biata Hadley. Bietul puişor.*

A doua zi de dimineaţă am dormit mai mult decât obişnuiam, iar când am coborât, Fonnie mă aştepta în sufragerie.

— Ei? Vreau să-mi spui tot. Ce-ai făcut? Ce fel de oameni ai cunoscut?

I-am povestit totul despre petreceri, jocuri şi despre oamenii interesanţi care se revărsau în valuri prin apartamentul lui Kenley – dar nu i-am spus de Ernest. Ce-ar fi fost de spus? Nu ştiam exact cum stăm, nici măcar ca amici.

În timp ce vorbeam cu Fonnie, Roland a intrat în cameră, potrivindu-şi manşetele, învăluit într-un nor de săpun şi de loţiune tonică pentru păr cu miros de pin. S-a aşezat, iar Fonnie şi-a tras extrem de discret scaunul mai departe de el, ca să nu fie nevoită

să-l vadă cum mănâncă. În stadiul ăsta ajunseseră. Căsnicia lor era un dezastru, aşa fusese de la bun început, şi asta mă făcea să-i compătimesc pe amândoi.

— Ei, a zis Roland. Chi-Town a fost ca-n visurile tale?

Am încuviințat din cap, întinzând marmeladă pe o felie de pâine.

— Şi ai făcut zeci de noi cuceriri?

Fonnie a pufnit aproape inaudibil, dar n-a zis nimic.

— Chiar zeci n-aş spune, am răspuns.

— Măcar o cucerire sigur ai făcut. Tocmai a sosit scrisoarea asta pentru tine. A scos un obiect care părea mototolit din buzunarul costumului. Recomandată, a continuat el. Înseamnă că e serios. A zâmbit şi mi-a întins scrisoarea.

— Ce-i asta? a zis Fonnie.

— O recomandată, am repetat eu ca într-un soi de transă. Numele lui Ernest era trecut pe plic, mâzgălit, dar destul de lizibil. Probabil că o expediase imediat ce mă condusese la tren, plătind cei zece cenți în plus ca să fie sigur că ajungea repede. *O să-ți scriu. Îți scriu.* Am pipăit plicul, temându-mă pe undeva să-l deschid.

— Cum îl cheamă pe băiatul tău? a întrebat Roland.

— N-aş spune că e băiatul meu, dar îl cheamă Ernest Hemingway.

— Hemingway? a făcut Fonnie. Ce fel de nume e ăsta?

— Habar n-am, am zis şi am ieşit cu scrisoarea din cameră, ca s-o deschid. Era îndoită şi mototolită ca şi cum ar fi stat cu zilele în buzunarul lui – şi asta mă încântase deja, indiferent ce-ar fi fost scris în ea. Am găsit un colțişor liniştit în salon, lângă pianul meu, şi am descoperit că şi paginile dinăuntru erau boțite şi mâzgălite cu cerneală neagră. *Dragă Hasovici* – începea scrisoarea –, *tu eşti în tren, iar eu aici şi totul e mai pustiu acum, că ai plecat. Ia spune, eşti de-adevăratelea?*

Am lăsat scrisoarea deoparte, pentru că senzația pe care mi-o strecura în minte îmi era aproape insuportabilă. *Eşti de-adevăratelea?* Exact acelaşi lucru mă întrebam şi eu despre el – şi cu mai mult temei, consideram, mai ales după avertismentul lui Kate. Eu eram statornică precum pământul pe care călca, probabil prea statornică. Dar el? Mă înconjurase cu aceeaşi atenție neabătută pe toată durata

vizitei mele, dar asta nu însemna că te puteai baza pe el, ci doar că pe moment considera că merită să se țină după mine. Adevărul era că nu ştiam ce să cred despre el, aşa că am citit mai departe, devorând în mare viteză restul scrisorii, tot ce avea de spus despre ceea ce făcea şi voia să facă, despre munca lui, despre gândurile lui. Zicea că s-ar putea să fi găsit de lucru la o revistă lunară care se numea *Co-operative Commonwealth*, asta dacă accepta să le facă singur pe toate – să scrie, să fie reporter şi redactor, tot tacâmul. *Nu mă omor după condiții, dar probabil că o să accept*, scria el. Deşi în mintea mea era multă rumoare, însoțită de nelinişte în ceea ce-l privea, fără să vreau îmi plăceau vocea şi înflăcărarea lui, felul în care cuvintele lui de pe hârtie aminteau de Ernest cel care inventa pretexte ca să se înființeze în camera mea din Chicago. Asta făcea acum scrisoarea lui, îl aducea pe Ernest în salonul care cu o clipă în urmă fusese întunecos şi înăbuşitor.

— Ei bine? a spus Fonnie, intrând în cameră cu un foşnet al fustei cernite de lână. Ce are de spus?

— Nimic ieşit din comun, am zis, dar bineînțeles că nu era adevărat. Totul la Ernest Hemingway era ieşit din comun.

— Ei, păi oricum, foarte bine că ți-ai făcut prieteni noi. Mă bucur că ai avut parte de distracție şi ți-a plăcut. S-a aşezat şi şi-a luat lucrul de mână.

— Te bucuri?

— Bineînțeles. Vreau să fii fericită.

Probabil că era adevărat, dar doar dacă *fericirea* însemna să stau toată viața zăvorâtă în camerele de la etaj, mătuşa singuratică rămasă fată bătrână.

— Mulțumesc, Fonnie, am spus, apoi m-am scuzat ca să urc în camera mea, unde m-am apucat să răspund la scrisoare. Nu voiam să par prea entuziastă. Nu voiam să dau răspunsului meu mai multă greutate decât avea – dar mi-am dat seama că-mi plăcea să-i scriu. Am tras de răspuns toată ziua, notând lucrurile pe măsură ce se întâmplau, încercând să fac în aşa fel încât el să mă poată vedea plimbându-mă dintr-o cameră în alta, exersând la pian, delectându-mă cu un ceai de ghimbir perfect împreună cu prietena mea, Elsa Blackman, uitându-mă cum curăța grădinarul nostru tufele de trandafiri şi le acoperea cu pânză de sac pentru

iarnă. *În seara asta mi-e dor de lac*, am scris. *Şi de multe alte lucruri. Vrei să ne vedem în bucătărie la o ţigară?*

Mama păstrase o fotografie cu mine în costum de baie, bălăcindu-mă în râul Meramec, în apă până la genunchi, cu Elsa, amândouă fericite şi scăldate în soare. Într-adevăr, această variantă de Hadley abia dacă-şi mai făcea simţită prezenţa în ultima vreme, dar m-am gândit că lui Ernest o să-i placă expresia ei deschisă şi zâmbetul care spunea că orice e posibil. Am vârât fotografia într-un plic împreună cu scrisoarea, apoi, înainte să mă podidească îndoielile, m-am dus până la cutia de scrisori din colţul străzii. Era întuneric afară şi, în timp ce mergeam, mă uitam în casele oamenilor care parcă erau nişte globuri luminoase. Totul licărea slab – şi timp de o clipă mi-am imaginat lumina străbătând iute toate lanurile cioturoase de porumb şi grajdurile adormite dintre St. Louis şi Chicago. Când am ajuns la cutie, am strâns tare scrisoarea, am sărutat-o dintr-un impuls, apoi am strecurat-o prin deschizătură şi i-am dat drumul.

6

Am atâtea proiecte legate de scris – am atâtea de văzut, de simțit și de făcut. Ia zi, mai ții minte cum cântai la pian, cu părul strălucind tot, și cum te-ai ridicat și ai venit la mine pe canapea și ai zis: Ți-am lipsit, floricica mea?

Îți lipsesc, Hash?

Nu vii încoace mai repede, să-mi dai niște certitudini din alea ferme care te fac să fii tu?

Scrisorile lui soseau strivite şi mototolite, pline de delicii, uneori chiar şi două, trei pe zi. La început am încercat să fiu mai rezervată, jurându-mi că o să scriu doar o dată pe săptămână, dar am uitat repede de jurământ. În scurt timp m-am trezit încurcată până peste cap. Scrisorile zburau de la unul la altul, dar ce însemnau ele? Vocea lui Kate îmi răsuna adesea în cap – *Îi plac femeile*, toate *femeile, se pare* – şi mă frământam dacă să-i spun sau nu despre prietenia noastră, care progresa rapid. Mi se părea imposibil să nu se simtă jignită şi să nu se enerveze; până la urmă, îi nesocoteam grosolan sfaturile. Dar dacă-i mărturiseam totul, poate că mi-ar fi dat *noi* sfaturi şi atunci aş fi fost nevoită să ascult şi poate să şi acționez în consecință.

Eram sfâşiată între dorința de a afla dacă puteam avea încredere în Ernest şi aceea de a fi în continuare îndeajuns de oarbă pentru ca lucrurile să rămână exact cum erau. Cuvintele lui însemnau deja atât de mult – prea mult. Fiecare dintre scrisorile lui era întăritorul perfect, cum era şi faptul că-i scriam, iar în curând mi-am dat seama că ajunsesem să aud bicicleta poştaşului de la câteva cvartale distanță, chiar dacă nu claxona. Kate, îmi spuneam, nu ştia *totul* despre Ernest. Cine putea şti totul despre altcineva? În scrisorile lui transpăreau calități – tandrețea, de pildă, şi o căl-

dură palpabilă – pe care poate că ea nu le văzuse în toate acele veri petrecute în Michigan. Era posibil. Trebuia să fie, pentru că fericirea izvorâtă din interesul lui Ernest față de mine începuse să impregneze şi restul vieții mele. Devenisem peste noapte mai ocupată şi mai mulțumită acasă decât fusesem vreodată. Două prietene, Bertha Doan şi Ruth Barfield, se mutaseră cu mine, în gazdă, în apartamentul de sus, şi pentru prima dată de aproape zece ani nu mă mai simțeam singură în propria mea casă. Aveam şi tineri care mă curtau şi, chiar dacă nici unul nu avea nimic extraordinar, era un mod plăcut de a mă destinde. Îi lăsam să mă scoată la dans sau la teatru, ba pe câțiva i-am lăsat chiar să mă sărute de noapte bună. Nici unul dintre ei n-avea capul mare şi pătrat al lui Ernest sau mâinile şi picioarele lui vătuite; nici unul nu punea întrebări minunate ca el şi nu mă inspira să spun: *Ți-am lipsit, floricica mea?*

Am persistat însă, întâlnindu-mă cu aproape oricine mă invita, pentru că Ernest, aşa băiat de zahăr cum era, nu exista decât în teorie – o ipoteză minunată – şi la sute de kilometri depărtare. În St. Louis, unde mi-era dat să-mi trăiesc adevărata viață, exista Dick Pierce, fratele unei prietene bune. Îmi plăcea compania lui şi ştiam că o minimă încurajare din partea mea ar fi fost de-ajuns ca să se îndrăgostească de mine, poate chiar să mă ceară de soție, dar simțeam prea puțin, dacă nu chiar nimic pentru el. Mai era şi Pere Rowland, un băiat şleampăt, dar plăcut, care ştia multe despre cărți şi muzică, dar întâlnirile romantice mă atrăgeau mai puțin decât momentele în care ne înghesuiam mai mulți într-o maşină şi mergeam în oraş la un film sau la clubul de dans unde toată lumea era veselă şi liberă. Apoi, stăteam la un ceai cu Ruth şi Bertha, în cămaşă de noapte, şi luam la rând evenimentele serii.

Tocmai împlinisem douăzeci şi nouă de ani, dar într-un fel mă simțeam mai tânără şi mai fără griji decât în primul an petrecut la Bryn Mawr, unde nu mă bucurasem de nici măcar o clipă de bucurie sau de intimitate. Era ca şi cum aş fi trăit o înflorire îndelung amânată şi primeam fiecare minut cu recunoştință.

Şi peste toate astea erau scrisorile care soseau în fiecare zi din Chicago, întotdeauna încântător de mototolite şi pline de noutăți la zi. Ernest îmi povestea totul despre articolele pe care le scria

pentru *Commonwealth*, despre ideile lui de schițe şi romane. Dar începuse să-mi împărtăşească tot mai des şi poveşti din copilăria lui – din verile lungi în Michigan când taică-său, Ed, care era obstetrician şi mare amator de natură, îl învățase să facă focul şi să gătească în aer liber, să folosească un topor, să prindă şi să prepare un peşte, să vâneze veverițe, potârnichi şi fazani.

De fiecare dată când mă gândesc la tata, scria el, *îl văd în pădure speriind becațe sau umblând prin iarba scurtă, uscată sau printre stive de porumb sau spărgând lemne cu barba plină de promoroacă.* Citisem pasajele astea cu lacrimi în ochi, pentru că amintirile mele plăcute cu tata erau atât de puține. Când mă gândeam la el, prima imagine care-mi apărea în minte era revolverul lui, apoi zgomotul pe care-l făcuse răsunând în toată casa. Amintindu-mi de moartea lui şi de felul dureros în care mă obsedase, m-am tulburat atât de rău, încât a trebuit să dau două ture în jurul casei pe un vânt tăios până m-am liniştit suficient ca să reiau scrisoarea lui Ernest.

Dar, dacă-l invidiam pentru relația cu tatăl lui, maică-sa îmi stârnea neliniştea. Aproape de fiecare dată când o pomenea într-o scrisoare, era *cutra aia*. O descria ca pe un tiran absolut în casă, gata oricând să critice şi plină de idei rigide despre cum ar trebui să se desfăşoare viața, până-n cele mai mici detalii. Înainte ca Ernest să deprindă cititul, îl pusese să învețe pe dinafară expresii germane şi latineşti şi versuri din poezii „esențiale". Deşi încerca să-i respecte spiritul creator – cânta operă, picta puțin şi scria poezie –, Ernest o considera, în fond, o mamă şi o soție egoistă, concentrată pe propriile ei nevoi, cu riscul de a-i distruge pe toți cei din jur, mai ales pe soțul ei. Îl silise pe doctorul Hemingway să cedeze în fața tuturor pretențiilor ei şi, văzând asta, Ernest o disprețuia.

Chiar dacă îmi dădea fiori pasiunea cu care Ernest îşi respingea mama, nu puteam să n-o înțeleg. Mi se părea ciudat să aflu cât de mult semănau relațiile dintre părinții noştri, şi totuşi cel mai tare m-a frapat faptul că, deşi detestasem adesea voința aprigă a mamei, ba chiar o învinovățisem pentru sinuciderea tatei, nu-mi mărturisisem ura asta față de nimeni. Clocotise şi fremătase înăuntrul meu. De fiecare dată când se lupta să iasă la suprafață, luam perna tatei şi dădeam drumul emoțiilor în ea, înăbuşindu-le în faşă. Ernest îşi scuipa furia fără rețineri. Care reacție era mai înfricoşătoare?

Până la urmă, am început să respect tot mai mult felul în care reuşea el să exprime chiar şi cele mai urâte părţi din el şi să fiu atrasă de mărturisirile lui. Aşteptam scrisorile lui Ernest cu o nerăbdare pe care puţine lucruri mi-o stârneau. Dar franchețea lui, am înțeles curând, se aplica în mod egal în orice situație. La începutul lui decembrie, la scurt timp după ziua mea, mi-a scris că fusese atras cu o seară în urmă, la o petrecere, de o fată într-o rochie verde epatantă. Mi s-a făcut rău când am citit. Eu nu aveam nici o rochie verde epatantă şi, chiar dacă aş fi avut, el n-avea cum s-o vadă. Era la sute de kilometri de mine, absorbit de detaliile zilelor şi nopţilor lui de acolo. Într-adevăr, eram prieteni şi confidenți – dar el nu-mi datora mie nimic, nu-mi făcuse nici o promisiune, nici măcar vreuna mincinoasă. Putea să se țină după rochia aia verde ca după o sirenă în lac, dacă asta voia. N-aveam nici un drept asupra lui.

De fapt, nimeni nu părea să aibă nici un drept asupra nimănui. Era un semn al epocii. Trăiam atunci cu toţii la limită, dând pe dinafară de de tinerețe, speranţă şi mici triluri de jazz. Cu un an în urmă, Olive Thomas jucase rolul principal în *The Flapper*[1] şi brusc lumea devenise sinonimă cu jazzul şi începuse să se şi mişte aşa. Fetele de pretutindeni au ieşit din corsete, şi-au scurtat rochiile şi au început să-şi contureze buzele şi ochii cu nuanțe închise. Spuneam „cel mai prima", „pe legea mea" şi „e de milioane". În 1921, tinerețea era totul, dar tocmai din cauza asta eram bolnavă de îngrijorare. Eu aveam douăzeci şi nouă de ani, mă simțeam aproape scoasă din uz, dar Ernest avea douăzeci şi unu de ani şi clocotea de viaţă. Ce era în capul meu?

— Poate că jocul ăsta mă depăşeşte, i-am spus lui Ruth, colega mea de cameră, după ce primisem scrisoarea lui Ernest cu sirena. Bertha nu era acasă, iar Ruth şi cu mine pregăteam împreună cina, mişcându-ne cu uşurinţă una pe lângă alta în mica bucătărie, curăţând fasole şi fierbând apă pentru spaghete, ca două mătuşi nemăritate care făceau asta de zeci de ani.

---

1 Filmul a lansat în America conceptul de *flapper girl*. Acesta le desemna pe tinerele emancipate, care se tundeau scurt, ascultau jazz şi duceau o viaţă mondenă, neîncorsetată de convențiile epocii.

— Poate că pe toţi ne depăşeşte, a spus Ruth, cântărind sarea şi aruncând un praf peste umăr, ca să aducă noroc. Avea mâini minunat de puternice şi m-am pomenit uitându-mă la ele şi dorindu-mi să semăn mai mult cu ea. S-a întors spre mine şi mi-a surâs crispat. Dar avem de ales? Dacă abandonăm acum, s-a zis cu noi.

— Poate că o să mă târăsc sub pat şi n-o să mai ies de acolo decât când o să fiu bătrână şi şontoroagă şi o să uit că am simțit vreodată ceva pentru cineva.

Ea a încuviințat din cap.

— Poate că vrei, dar n-ai s-o faci.

— N-am s-o fac. Am dat ocol măsuței, aşezând farfuriile şi argintăria de toată ziua, aranjând cele două şervete pentru noi. O să încerc din răsputeri să n-o fac.

Îmi doream cu disperare să ajung iar la Chicago şi să văd salonul mare şi drag al lui Kenley – pianul, patefonul Victrola, covorul diform dat la o parte ca să poată dansa o pereche. Voiam să mă uit în doi ochi căprui imposibil de limpezi şi să aflu ce gândea băiatul ăla frumos. Voiam să-l sărut şi să simt cum mă sărută şi el.

Pe la mijlocul lui ianuarie, am început să pun la cale împreună cu prietena mea Leticia Parker un plan prin care să ajung acolo. Aveam să fiu invitata ei timp de o săptămână. Urma să stăm la un hotel şi să mergem la cumpărături, iar eu puteam să mă văd cu Ernest cât pofteam. Numai că Leticia, cu două zile înainte de plănuita plecare, m-a sunat să contramandeze. Mama ei se îmbolnăvise şi pur şi simplu nu putea lipsi atâtea zile. I-am spus că înțeleg; sigur că înțelegeam. Şi mama mea bolise luni de-a rândul şi cunoşteam bine constrângerile astea, dar eram în acelaşi timp distrusă. Totul era pus la punct de săptămâni întregi. Ernest avea să mă aştepte la gară şi numai momentul ăsta mi-l derulasem în minte de o sută de ori sau chiar mai mult.

— Şi acum ce fac? m-am lamentat eu mai târziu cu Ruth.

— Te duci, a zis ea.

— Singură?

— De ce nu? Doar nu mai suntem în Evul Mediu. Data trecută nu te-ai dus tot singură?

— Pe atunci nu eram în vorbă cu nimeni. Fonnie o să se facă foc.

— Un motiv în plus să te duci, a zis Ruth, zâmbind.

În seara când am plecat la Chicago, Roland m-a condus la gară, în zona de nord a St. Louis, cu noul lui Peugeot, un *coupé* verde-închis care cred că-l făcea să se simtă mândru şi mai masculin, dar care-i stârnea lui Fonnie o îngrijorare vecină cu apoplexia. Îmi era simpatic Roland, dar îmi era şi milă de el. Situaţia lui semăna mult cu a tatălui meu. Nu scotea un piuit decât cu voie de la Fonnie; era jalnic, şi totuşi putea fi foarte atrăgător în felul lui pedant, extraordinar de umil. Simţeam că suntem aliaţi în casă şi speram că şi el simţea la fel. Deşi ar fi putut foarte bine să mă lase pe trotuar, Roland a parcat şi m-a condus pe peron, unde i-a înmânat valizele mele însoţitorului de vagon. Apoi, în timp ce-şi lua rămas-bun, a aplecat capul într-o parte, unul dintre cele mai enervante şi mai înduioşătoare ticuri ale lui, şi a zis:

— Eşti frumoasă, Hadley.

— Da? Mă apucase brusc sfiala faţă de el şi mi-am netezit fusta compleului de voiaj gri-deschis.

— Da. Tocmai mi-a trecut prin cap că s-ar putea să nu-ţi dai seama de asta.

— Mulţumesc. M-am aplecat să-l sărut pe obraz, apoi m-am urcat în tren, descoperindu-mi cu satisfacţie ţinuta de voiaj – pălăria din lână moale şi mănuşile de culoarea untului, pantofii cafenii cu baretă, din piele întoarsă. Scaunele şi banchetele erau pluşate şi îmbietoare, iar vocea puritană a lui Fonnie, care-mi spunea că n-ar trebui să-mi facă plăcere, părea brusc foarte departe. Era cursa specială de noapte şi m-am ghemuit în cuşeta mea Pullman, în spatele perdelelor verde-închis.

A doua zi dimineaţa, când am ajuns la Union Station, eram odihnită şi mai deloc agitată, asta până când l-am văzut pe Ernest pe peron, aproape în acelaşi loc unde-l lăsasem în noiembrie – moment în care mi-am simţit gura iască şi stomacul plin de fluturi. El arăta superb într-o scurtă şi cu un fular negre-cărbune, iar ochii îi străluceau de la frig. Când am coborât din tren, m-a cuprins într-o îmbrăţişare, săltându-mă de la pământ.

— Şi eu mă bucur să te văd, am spus când m-a lăsat jos, apoi am rânjit amândoi, jenați că ne pomeniserăm dintr-odată împreună. Privirile ni s-au întâlnit şi au alunecat apoi aiurea. Între noi vibraseră mii şi mii de cuvinte. Unde erau ele acum?

— Ți-e foame? a întrebat el.

— Evident, am zis.

Ne-am atins nasurile, apoi ne-am dus prin dimineața înghețată să căutăm un loc unde să luăm micul dejun. Avea el un loc care-i plăcea pe lângă State Street, unde puteai mânca friptură şi ouă la şaizeci de cenți. Am comandat, apoi ne-am aşezat pe banchetă, cu genunchii atingându-ni-se uşor pe sub masă.

— *Saturday Evening Post* mi-a mai respins o povestire, a zis el în timp ce aşteptam să ni se aducă mâncarea. Asta-i a treia oară. Dacă nu-mi iese chestia asta, s-ar putea să scriu toată viața porcării de texte pentru reclame sau povestea vieții altuia pentru vreo revistă. N-am să fac aşa ceva.

— Ai să te vezi publicat, am spus. Trebuie să se întâmple. *Sigur.*

M-a privit direct în ochi, apoi a ridicat vârful pantofului, împungându-mă tare cu el în gambă. Ținându-l acolo, cald şi insistent, a zis:

— Credeai că n-ai să mă mai vezi niciodată?

— Poate. Simțeam cum mi se şterge zâmbetul. Poate c-ai să mă consideri o toantă, Nesto.

— Aş vrea să mă poți iubi măcar o vreme.

— De ce o vreme? Te temi că nu prea poți să faci purici pe lângă cineva?

El a ridicat din umeri, dând semne de nervozitate.

— Ții minte că ți-am povestit de Jim Gamble, amicul meu de la Crucea Roşie? El zice că ar trebui să mă duc cu el la Roma. Acolo e ieftin şi, dacă reuşesc să economisesc destul până atunci, aş putea să scriu doar literatură vreo cinci, şase luni. S-ar putea să nu se mai ivească niciodată asemenea ocazie.

Roma. Am simțit cum mi se contractă pieptul. Abia-l regăsisem, iar el avea de gând să fugă peste ocean? Mi se învârtea capul, dar eram absolut convinsă că ar fi fost o greşeală până şi *să-ncerc* să-l rețin. Am înghițit cu greu şi am rostit cu grijă cuvânt după cuvânt.

— Dacă munca e lucrul cel mai important pentru tine, atunci ar fi bine să te duci. Am încercat să-l privesc direct în ochi peste masă. Dar ştiu o fată căreia o să-i fie dor de tine.

El a dat din cap cu gravitate, dar n-a zis nimic.

În restul săptămânii, vizita mea a însemnat concerte, piese de teatru şi petreceri, fiecare seară încheindu-se în livingul lung al lui Kenley cu vin, ţigări şi discuţii aprinse despre cărţi şi tablouri importante. Totul era aproape ca în toamnă, doar Kate era mereu absentă.

Chiar înainte să plec din St. Louis, pusesem la poştă o scrisoare pentru ea. Nu eram convinsă că avea s-o primească înainte să dăm nas în nas la Chicago, ceea ce era inevitabil, dar mi-ar fi fost imposibil să nu scriu şi să-ncerc măcar să pregătesc terenul cu delicateţe. *M-am apropiat mult de Nesto*, scrisesem. *Suntem prieteni foarte buni, dar şi tu îmi eşti prietenă bună, şi mi-e nesuferită ideea că asta ar putea să ne despartă. Te rog să nu ţii supărarea prea mult timp. Hash a ta, care te iubeşte mult.*

Kenley insista că era pur şi simplu ocupată cu munca, spunând:

— Ştii cum e Kate. Se bagă în prea multe şi nu mai are timp de nimic. Sunt sigur că apare ea în curând.

Dar n-a apărut şi, pe măsură ce zilele treceau, îmi doream tot mai mult să pot discuta situaţia cu Ernest. Nu-mi stătea în fire să fiu duplicitară, dar mă băgasem singură în corzi pentru că nu-i mărturisisem niciodată cum mă sfătuise Kate să mă feresc de el. Avusesem destule motive să nu-i spun. În primul rând, nu voiam să se simtă jignit şi în plus simţeam că n-am dreptul să mă bag şi să creez râcă între ei. Cum vizita mea se apropia de sfârşit, iar tăcerea lui Kate se adâncea, m-am întrebat dacă vreunul dintre elementele acestui triunghi strâmb putea să aibă parte de un final fericit. Era foarte posibil ca ea să-şi piardă de tot încrederea în mine. Era posibil – chiar *probabil* – ca Ernest să plece la Roma ca să-şi scrie proza, lăsându-mă de două ori cu buza umflată.

Era periculos să-i ofer inima pe tavă lui Ernest, dar aveam oare de ales? Mă îndrăgosteam de el şi, chiar dacă viitorul nu mi se părea deloc încurajator, viaţa mi se schimbase fără îndoială în bine

de când îl cunoscusem pe el. Simţisem asta acasă, în St. Louis, şi o simţeam şi în casa lui Kenley. Începeam seară de seară nesigură şi timidă, temându-mă că n-aveam ce să ofer grupului, dar treptat mă acomodam cu rolul şi cu vocea mea. La miezul nopţii participam deja la acţiune, gata să beau ca un marinar şi să vorbesc până dimineaţă. Era ca şi cum m-aş fi născut iar şi iar în fiecare seară, repetând acelaşi proces, găsindu-mă, pierzându-mă, apoi regăsindu-mă.

— N-a trecut aşa mult timp de când abia dacă aveam energie pentru o jumătate de oră de pian, i-am spus lui Ernest într-o dimineaţă, la micul dejun. Azi-noapte am stat până la trei şi iată-mă acum, la opt, vioaie şi cu ochii strălucitori. Înainte mă simţeam aşa de obosită – şi tare tristă. Ce s-a întâmplat cu mine?

— Nu ştiu, a zis el, dar chestia cu ochii strălucitori ţi-o garantez.

— Eu vorbesc serios, am zis. Aici e vorba de o transformare *majoră.*

— Tu nu crezi în schimbare?

— Ba da. Dar uneori nici măcar eu nu mă mai recunosc. E ca în poveştile alea cu spiriduşi care vin şi iau un om lăsând un altul în loc – îi schimbă.

— În orice caz, mie-mi place de tine aşa, Hash.

— Mersi. Şi mie-mi place de mine aşa.

Următoarea seară era ultima pentru mine şi eram hotărâtă s-o savurez clipă de clipă. Nu ştiam prea bine când sau dacă o să mă mai văd vreodată cu Ernest. De-atunci, din prima zi, nu mai adusese vorba despre Jim Gamble sau despre Italia, dar nici nu lansa orice *altă* ipoteză pentru viitor. Când îl întrebasem dacă o să vrea să-mi facă la un moment dat o vizită în St. Louis, îmi răspunsese „Bineînţeles, puştoaico“ cu lejeritatea aerului, fără să facă vreo promisiune, să-şi arate vreo intenţie clară. N-am mai deschis subiectul. Să te agăţi şi să ţii strâns nu era o soluţie de a păstra lângă tine un bărbat ca Ernest – asta dacă exista vreuna. Nu-mi rămânea decât să aştept pur şi simplu şi să-mi joc cărţile până la capăt.

Seara s-a desfăşurat ca de obicei, cu găleţi de băutură şi mult cântec, în timp ce fumam cu toţii ca turcii. Ernest m-a rugat să

cânt Rahmaninov şi i-am făcut cu drag pe plac. El a venit şi s-a aşezat pe băncuță, ca în seara când ne cunoscuserăm, şi am simțit mai mult decât un fior de nostalgie în timp ce degetele îmi alunecau pe clape. Dar, la mijlocul bucății, el s-a ridicat şi a dat ocol camerei, legănându-se înainte şi înapoi pe călcâie, nervos ca un aruncător pursânge înainte de cursă. Când am terminat de cântat, el nu mai era în cameră. Într-un sfârşit, când l-am găsit, fuma o țigară afară, pe verandă.

— Aşa de prost am cântat? am întrebat.

— Scuze. Nu e vina ta. Şi-a dres glasul şi a ridicat ochii la cerul rece al nopții, amețitor de plin de stele. Am tot vrut să-ți povestesc despre o fată.

— Aoleu. M-am aşezat pe o treaptă de piatră înghețată, încercând să-mi controlez groaza subită. Nu ştiam dacă aş fi putut suporta ca într-adevăr Kate să fi avut dreptate în privința lui Ernest.

— Nu în sensul ăsta. O poveste moartă şi-ngropată. Ți-am zis că am fost rănit la Fossalta?

Am încuviințat din cap.

— Când m-au trimis la Milano pentru convalescență, m-am îndrăgostit de infirmiera mea din tura de noapte. Grozav, nu? Eu şi încă zece mii de amărâți bătuți în cap.

Nu era o poveste nouă, dar expresia lui îmi spunea că, pentru el, era singura poveste.

— O chema Agnes. Eram înțeleşi să ne căsătorim, tot, când m-au trimis pachet înapoi în State. Dac-aş fi avut bani pe atunci, aş fi rămas şi aş fi convins-o să se mărite cu mine. Ea a vrut să aşteptăm. Femeile sunt mereu îngrozitor de practice. De ce oare?

N-aveam nici cea mai vagă idee cum să răspund.

— Aveai doar optsprezece ani pe-atunci?

— Opt'şpe sau o sută, a zis el. Picioarele mi-erau pline de metal. Douăzeci şi opt de schije au scos din mine. Au mai rămas câteva sute care pătrunseseră prea adânc ca să mai poată ajunge la ele, dar cel mai rău a fost când am primit în sfârşit o scrisoare de la Ag. Se îndrăgostise de altcineva, de un locotenent italian chipeş. A rânjit dispreţuitor, cu fața schimonosindu-i-se. Zicea că speră ca într-o bună zi s-o iert.

— N-ai iertat-o.

— Nu. De fapt, nu.

După câteva minute de tăcere, i-am spus:

— N-ar trebui să te căsătoreşti multă vreme de-acum încolo. O lovitură ca asta e ca o boală îndelungată. Ai nevoie de timp ca să te refaci, că altfel n-o să-ți revii niciodată pe de-a-ntregul.

— Deci asta-i rețeta dumitale, doamna doctor? O cură de odihnă? În timp ce vorbea se apropiase încetul cu încetul de mine, apoi mi-a luat una din mâinile înmănuşate. Mângâind țesătura de lână mai întâi într-o direcție, apoi în cealaltă, a părut să se liniştească. Îmi place franchețea ta, a continuat după o vreme. Mă asculți şi-mi spui exact ce-ți trece prin cap.

— Probabil că aşa fac, am zis, dar de fapt eram dărâmată. În mod evident, o iubise pe femeia aia cu disperare şi probabil că o iubea încă. Cum aş fi putut eu să concurez vreodată cu o nălucă – eu, care ştiam atât de puține şi nimic bun despre iubire?

— Crezi că putem lăsa vreodată trecutul în urmă? a zis el.

— Nu ştiu. Sper.

— Uneori mă gândesc că, dacă Agnes a dispărut, atunci ar putea să dispară şi asta.

Am încuviințat din cap. Şi eu nutrisem aceeaşi temere.

— Poate că n-a dispărut deloc. Poate că nu m-a iubit niciodată. Şi-a mai aprins o țigară şi a tras din ea cu sete, aşa încât capătul i-a licărit într-un roşu furios. Aşa-i că iubirea e o mincinoasă frumoasă şi afurisită?

Vorbise pe un ton atât de amar, încât mi-a fost greu să-l privesc în ochi, dar el m-a fixat atent şi intens, spunând:

— Acum te-am speriat.

— Doar un pic. Am încercat să-i zâmbesc.

— Cred c-ar trebui să intrăm înapoi în casă şi să dansăm până dimineață.

— O, Nesto. Sunt frântă de oboseală. Poate c-ar fi mai bine să tragem pe dreapta.

— Te rog, a zis el. Cred că o să ne facă bine.

— Bine, atunci. I-am dat mâna.

Înăuntru, petrecerea se spărsese aproape de tot. Ernest a rulat încet covorul într-o parte şi a învârtit manivela patefonului. Vocea

Norei Bayes a umplut tremurătoare camera – *Să te prefaci vesel când te doare*.

— Ăsta-i cântecul meu preferat, i-am spus lui Ernest. Eşti cumva clarvăzător?

— Nu, mă pricep să conving o fată să vină mai aproape, atâta tot.

Nu ştiu cât timp am dansat în noaptea aia, înainte şi înapoi prin living într-o elipsă lungă şi lentă. Când discul ajungea la capăt, Ernest se desprindea de mine pentru câteva clipe, ca să-l pună iar. Când se întorcea în brațele mele, îşi îngropa fața în gâtul meu, împreunându-şi mâinile la baza spatelui meu. Trei minute de magie, suspendate şi reluate. Poate că fericirea era o clepsidră aproape scursă, cu firele de nisip cernându-se uşor unele pe lângă altele. Poate că era o stare de spirit – cum insista Nora Bayes – un tărâm pe care-l puteai plăsmui din nimic şi în care intrai apoi în paşi de dans.

— N-o să te mint niciodată, am zis.

El a dat din cap în părul meu.

— Hai să ne spunem întotdeauna adevărul unul altuia. E o alegere, nu-i aşa?

M-a învârtit şi m-a tot învârtit, încet şi viguros. Cântecul s-a terminat, acul a țăcănit, a murmurat, a susurat până a tăcut. Iar noi dansam întruna, pe lângă fereastră şi îndărăt.

7

Când m-am întors acasă, în St. Louis, Fonnie mă aştepta cu un lung şir de întrebări şi de avertismente. Până la urmă, cine era acest Ernest Hemingway? Ce planuri avea? Ce-mi putea oferi? Abia încheiat interogatoriul în direcţia asta, se şi apuca să tune şi să fulgere împotriva propriilor mele metehne. Hemingway ştia de crizele mele nervoase şi de episoadele mele de slăbiciune? Parc-ar fi vorbit despre un cal şchiop, dar nu m-am tulburat prea tare. Cunoşteam pe dinafară metodele lui Fonnie şi eram în stare s-o ignor aproape complet. Din păcate, propria mea voce era mai greu de stăpânit. Cât fusesem cu Ernest la Chicago, mă simţisem puternică şi capabilă să fac faţă unui viitor incert. Dar departe de înlănţuirea braţelor lui, unde el şi efectul lui fizic intens asupra mea nu mă puteau atinge, mi-era greu.

Nu mă ajuta nici faptul că fluxul scrisorilor lui devenea capricios şi se tot subţia. Îşi detesta slujba şi se certa cu Kenley, care voia să-i ceară mai mulţi bani pentru găzduire. *Kenley ştie foarte bine că încerc să economisesc până la ultimul bănuţ pentru Roma, dar chiar şi aşa insistă să mă strângă cu uşa*, scria el. *Halal prieten.* Aş fi vrut să-l compătimesc, dar mă bucuram egoist de orice amânare a planurilor lui.

Strânsesem deja o colecţie întreagă de scrisori, cu mult peste o sută, pe care le ţineam dosite cu grijă pe un raft din dulapul meu, în apartamentul de sus. În zilele în care nu primeam nici o *recomandată* frumos mototolită, ceea ce se întâmpla tot mai des, dădeam jos cutia şi le reciteam. Timbrul costa zece cenţi şi el economisea banii ăştia ca să-i schimbe în lire. Mă tulbura gândul că acorda întâietate lui Jim Gamble, aventurii şi muncii lui. În plus, nu puteam uita cât de tânăr era faţă de mine. Poate că nouă ani

aveau să pară o nimica toată dacă urma să ajungem împreună la vârsta mijlocie, dar Ernest putea fi atât de proaspăt, de exuberant şi de plin de planuri, încât îmi era greu să mi-l închipui ajungând vreodată la vârsta mijlocie. Era un băietan sprinten de pe o urnă grecească, alergând după adevăr şi frumuseţe. Unde mă potriveam eu în peisajul ăsta?

— Uneori mi se pare că sunt prea bătrână ca să mă îndrăgostesc, i-am spus într-o după-amiază lui Ruth. Stăteam pe pat, în camera mea, cu un platou de biscuiţi pentru ceai între noi, în timp ce afară începuse o ninsoare care părea că n-are de gând să mai înceteze vreodată.

— Eşti tu prea bătrână sau e el prea tânăr?

— Şi una, şi alta, am răspuns. Într-un fel, a trăit mai mult ca mine şi s-a distrat mai bine, asta categoric. Dar poate fi în acelaşi timp îngrozitor de romantic şi de naiv. Ca în povestea asta cu Agnes. I-o fi frânt ea inima, nu mă îndoiesc câtuşi de puţin, numai că şi el face caz de asta ca un copil suferind.

— Aici nu prea eşti corectă, Hadley. Şi tu ai suferit după Harrison Williams, nu?

— Aşa e. O, Ruth. Mi-am luat capul în mâini. Nu ştiu ce m-a apucat. Cred că mi-e pur şi simplu frică.

— Sigur că ţi-e, a spus ea cu blândeţe. Dacă tu chiar crezi că e prea tânăr pentru tine, foarte bine, ia o hotărâre şi ţine-te de ea.

— Crezi că n-o să mă mai frământ când o să mă lămuresc că sigur mă iubeşte?

— Auzi şi tu ce-ţi iese pe gură.

— Sunt aşa de multe în joc…

— Ca întotdeauna, a spus ea.

Am oftat şi m-am întins să mai iau un biscuit.

— Tot timpul eşti aşa înţeleaptă, Ruth?

— Numai când e vorba de vieţile altora.

A doua zi n-a venit nici o scrisoare de la Ernest, nici a treia zi, nici a patra. Părea tot mai evident că ori era pe cale să uite de mine, ori mă dădea cu bună ştiinţă la o parte, alegând în schimb Roma şi speranţa că va da lovitura cu scrisul. Mă simţeam jignită şi totodată îngrozitor de invidioasă. El avea un lucru adevărat spre care să-şi îndrepte speranţele, un lucru căruia să-i dedice viaţa.

Eu aveam vise mai simple care, sinceră să fiu, erau tot mai legate de el. Îmi doream o casă modestă undeva şi pe Ernest venind fluierând pe alee, cu pălăria în mână. El nu făcuse şi nu spusese niciodată nimic care să sugereze ceva de genul ăsta. Deci cine era, până la urmă, naiv şi romantic?

— Dacă s-a terminat, o să fiu curajoasă, le-am spus lui Ruth şi Berthei în seara celei de-a treia zile, simţind în fundul gâtlejului un nod care s-a strâns, apoi a dispărut. O să-mi suflec mânecile şi o să-mi găsesc pe altcineva.

— Vai, fetiţo, a zis Ruth, văd că te-ai dat bătută.

După ce ne-am dus la culcare, eu m-am tot zvârcolit şi m-am frământat cu orele, până am căzut într-un somn uşor undeva după ora două. A doua zi de dimineaţă, cu mintea încă destul de pâcloasă şi cu moralul slăbit, am verificat cutia de scrisori. Era prea devreme ca să fi trecut poştaşul, dar m-am dus totuşi – nu m-am putut abţine. Acolo, în cutie, aşteptau nu o scrisoare, ci două, amândouă umflate şi promiţătoare. Raţional, îmi dădeam seama că poştaşul trebuie să le fi adus cu o seară în urmă, când nu eram pe fază, dar pe undeva îmi doream să cred că eu făcusem posibile acele scrisori, cu dorul meu. În orice caz, Ernest rupsese în sfârşit tăcerea. M-am sprijinit de tocul uşii, cu ochii împăienjeniţi de lacrimi de uşurare.

M-am dus sus şi am rupt plicurile cu frenezie. Din primul s-au revărsat obişnuitele veşti despre muncă şi distracţie în apartamentul lui Kenley, care în ultima vreme devenise „Domiciliul". Cu o seară în urmă, în living se desfăşurase un meci de box, cu Ernest în rolul lui John L. Sullivan, eschivând şi fentând în nişte izmene lungi, încins cu un brâu maro de mătase. M-a pufnit râsul închipuindu-mi-l aşa, şi încă râdeam când m-am apucat să citesc a doua scrisoare. *Mă gândesc în continuare la Roma*, începea aceasta, *dar ce-ar fi să vii cu mine – ca soţie?*

Soţie. Cuvântul m-a împietrit. Nu-i cunoscusem mama, nu cunoscusem pe nimeni din familia lui. El nici măcar nu venise la St. Louis, să stea în salonul din faţă şi să înfrunte privirea dezaprobatoare a lui Fonnie. Şi totuşi, era posibil să vorbească serios. Era tipic pentru el să mă ceară aşa, pe nepusă masă, după ce glumise despre box. În aceeaşi dimineaţă, mai târziu, i-am scris ca răspuns: *Dacă eşti gata să faci saltul nebunesc, eu mă bag.*

Roma. Împreună. Era o idee extraordinară. Când îmi îngăduiam să fantazez despre cum o să mă mărit cu Ernest, trăiam amândoi la St. Louis sau la Chicago, într-un loc care semăna mult cu Domiciliul, plin de haz şi de conversaţii spumoase la orice oră. Să trăiesc cu Ernest în Italia era o idee senzaţională, înspăimântătoare şi cu totul revoluţionară. Pe când aveam şaptesprezece ani, făcusem o excursie la Florenţa şi Roma împreună cu mama şi cele două surori ale mele. A fost o catastrofă de la un capăt la altul şi nu-mi aminteam mai nimic frumos – doar caniculă, leşinuri şi ţânţari. Roma cu Ernest urma să fie cu siguranţă altceva. Eu aveam să fiu altfel acolo. Cum să nu fiu? Ne şi vedeam plimbându-ne braţ la braţ pe lângă Tibru, luând la rând toate podurile. *Hai să mergem*, i-am scris euforică, arzând de nerăbdare. *Eu deja mi-am făcut bagajul.*

Apoi am ieşit din casă, fără palton sau şal. Cerul era jos şi cenuşiu, cernând fulgi mari, umflaţi. Am ridicat privirea spre el şi am deschis gura, simţind gustul zăpezii.

8

La două săptămâni după ce Ernest mă ceruse de soție, am făcut călătoria obligatorie la Chicago, ca să-mi prezint omagiile întregului clan Hemingway. Eram atât de stresată, că am băut aproape o sticlă întreagă de vin înainte, plimbându-mă de colo-colo prin livingul Domiciliului, în timp ce Ernest se străduia să mă liniștească pe cât putea. Bine nu-mi făcuse nici faptul că în aceeași după-amiază reapăruse în sfârșit Kate. Ernest era la serviciu și m-a găsit singură în apartamentul lui Kenley.

— Doar n-ai de gând *să te măriți* într-adevăr cu Wem! E absurd. Vocea ei era stridentă. Năvălise înăuntru fără să-și scoată pălăria și paltonul.

— Kate, te rog să stai jos și să fii rezonabilă.

— Ai să regreți asta. O știi prea bine. El e atât de tânăr și de impulsiv!

— Și eu ce sunt? O fătucă bătrână și greoaie?

— Nu, ești doar naivă. Ai prea multă încredere în el.

— Kate, zău așa. Se presupune că ești prietenă cu el. Ce-a făcut de ești așa pornită împotriva lui?

Brusc, a renunțat să mă mai muștruluiască și s-a prăbușit pe divan.

— Nimic.

— Atunci ce rost au toate astea? Am coborât tonul și m-am așezat lângă ea. Te rog să-mi spui ce se întâmplă.

— Nu pot. A clătinat încet din cap. Ochii ei erau limpezi și triști. Nu vreau să iasă și mai urât și nici tu nu vrei. O să mă bucur pentru tine, pe cuvânt.

În urechi a început să-mi răsune un țiuit care nu s-a domolit până la sfârșitul după-amiezii. Când Ernest a venit acasă de la

serviciu, eram încă aşa de întoarsă pe dos, că l-am încolţit aproape imediat ce a intrat pe uşă.

— Ai ceva să-mi spui despre Kate? Cred că ea e cam îndrăgostită de tine. M-am mirat auzind că o spusesem răspicat, dar Ernest a reacţionat cu un calm straniu.

— Poate, a zis el. Dar asta nu-i vina mea. Eu n-am încurajat-o.

— Nu? Mie mi se pare că e ceva care a rănit-o.

— Uite ce e. Kate e Kate. Toate astea au trecut. Chiar vrei să ştii tot?

— Da. Vreau să ştiu absolut tot. Toate fetele pe care le-ai sărutat vreodată sau de care te-ai crezut îndrăgostit, chiar dacă numai timp de două minute.

— Asta-i o nebunie. De ce?

— Ca să-mi spui cât de puţin contează ele şi că pe mine mă iubeşti mai mult.

— Asta îţi şi spun. Tu nu asculţi deloc?

— Cum să ne căsătorim dacă rămân secrete între noi?

— Nu vrei să ne căsătorim?

— Tu vrei?

— Bineînţeles. Faci din ţânţar armăsar, Hash. Te rog să fii rezonabilă.

— Aşa a zis şi Kate.

M-a privit cu o asemenea exasperare, încât nu mi-am putut stăpâni lacrimile.

— Oh, vino încoace, mâţă mică. Totul o să fie bine. O să vezi.

Am încuviinţat din cap şi m-am şters la ochi. Apoi am cerut ceva de băut.

Am împrumutat maşina lui Kenley ca să ajungem la casa mare din Oak Park unde locuia familia lui. Pe măsură ce ne apropiam de Kenilworth Avenue, Ernest devenea tot mai agitat.

— Nu crezi că o să mă placă? am întrebat.

— O să te adore. De mine nu sunt prea încântaţi, asta-i chestia.

— Sigur te iubesc. N-au încotro.

— Mă iubesc ca o haită de lupi, a spus el cu amărăciune. Tu de ce crezi că stau în gazdă la Kenley, când familia mea e la nici douăzeci şi cinci de kilometri distanţă?

— O, vai de mine. Nu mi-am pus niciodată problema aşa. E prea târziu ca să ne întoarcem?

— Mult prea târziu, a spus el şi am intrat pe aleea lungă, circulară.

Mama lui Ernest, Grace, ne-a întâmpinat în persoană la uşă, îmbrâncind literalmente servitorii la o parte pentru asta. Era îndesată şi opulentă, cu o claie de păr încărunţit îngrămădită pe cap. Abia intrasem pe uşă că s-a şi repezit la mine, acoperindu-mi mâna cu mâna ei şi, deşi zâmbeam şi mă străduiam din răsputeri s-o cuceresc, îmi dădeam seama de ce se lupta Ernest cu ea. Era mai mare şi mai stridentă decât orice altceva din jurul ei, cum fusese şi mama mea. Dădea peste cap gravitaţia dintr-o cameră; ea punea lucrurile în mişcare.

În salon erau tartine fine pe farfurii şi mai fine şi şampanie roz. Marcelline, sora cea mare a lui Ernest, s-a aşezat lângă mine pe un fotoliu şi, deşi părea să fie o fată mai degrabă plăcută, faptul că semăna atât de bine cu fratele ei era oarecum tulburător. Şi Ursula semăna cu el, avea un zâmbet identic şi gropiţa lui. Sunny avea şaisprezece ani şi era tare drăgălaşă îmbrăcată în şifon galben-pal. Micul Leicester, de doar şase ani, s-a ţinut după Ernest ca un căţeluş până l-a convins să-i ţină o demonstraţie de box în sufragerie. În timpul ăsta, Grace mă încolţise în salon, vorbindu-mi despre superioritatea dantelei europene, iar doctorul Hemingway plutea printre noi cu un platou cu brânzeturi şi sfeclă murată chiar de el, din grădina lui de la Lacul Walloon.

După cină, Grace m-a rugat să cânt la pian, iar ea s-a postat lângă el şi a cântat o arie. Ernest se simţea în mod evident penibil. Penibilul s-a agravat când Grace a insistat să-mi arate o fotografie dintr-un album considerat în mod evident foarte preţios, cu Marcelline şi Ernest îmbrăcaţi la fel, amândoi cu rochiţe roz din pânză cadrilată şi pălării de paie cu boruri late, împodobite cu flori.

— Hadley n-are nici un chef să vadă aşa ceva, mamă, a zis Ernest din celălalt capăt al camerei.

— Ba sigur că are. Grace m-a bătut pe mână. Nu-i aşa, dragă? A pipăit fotografia cu o atitudine posesivă. Nu-i aşa că era un copil

frumos? Probabil că mă prosteam îmbrăcându-l în haine de fetiță, dar mi-am făcut şi eu un moft. Nimeni n-a pățit nimic.

Ernest şi-a dat ochii peste cap.

— Aşa-i, mamă. Nimeni nu pățeşte niciodată nimic.

Ea l-a ignorat.

— Vezi tu, întotdeauna i-a plăcut să spună poveşti. Despre căluțul lui de lemn, Prințul, şi despre bona lui, Ursoaica Lillie. Şi era al dracului de mic. Dacă nu-i convenea ceva la tine, te plesnea pe loc de nu te vedeai, iar mai târziu venea să te pupe.

— Vezi să nu faci la fel şi cu Hadley, a spus Marcelline, ridicând o sprânceană către Ernest.

— Poate c-o să-i placă, a spus Ursula, cu un zâmbet scurt.

— Ursula! a exclamat doctorul Hemingway.

— Lasă albumul, mamă, a spus Ernest.

— O, fugi de-aici, a zis Grace şi a întors pagina. Uite una cu casa de la Windemere. Minunata Walloona. Şi iar a luat-o de la capăt cu peroratul.

Seara nu se mai termina. S-au servit cafele, păhărele de coniac şi nişte prăjituri delicate, apoi iarăşi cafele. Când ni s-a îngăduit în sfârşit să plecăm, Grace a strigat după noi, să ne invite la cină duminică seara.

— Când mi-oi vedea eu ceafa, a mormăit Ernest în barbă, în timp ce mă conducea pe alee.

Când ne-am văzut în siguranță în maşină şi am pornit spre Kenley, am spus:

— Cu mine au fost extraordinar de politicoşi, dar înțeleg de ce simți nevoia să iei distanță.

— Pentru ei am rămas un copil, chiar şi pentru tata, iar dacă mă revolt din cauza asta, atunci sunt egoist, nesimțit sau măgar şi nu le inspir încredere.

— Cam aşa era şi la mine când trăia mama. Mamele noastre seamănă tare mult. Crezi că de-aia suntem atraşi unul de altul?

— Doamne Sfinte, sper că nu, a zis el.

Odată anunțată logodna noastră, regulile situației noastre locative de la Kenley s-au schimbat. Eu eram în continuare bine-venită

în camera mea obişnuită, dar Ernest a fost rugat să apeleze la alți prieteni pe durata vizitei mele.

— Nu înțeleg de ce Kenley se poartă brusc ca un încuiat, a zis Ernest când a venit să-mi dea vestea. Nici el nu e tocmai uşă de biserică.

— Are grijă de reputația mea, nu de a lui, am spus. Dacă stai să te gândeşti, se poartă chiar galant.

— E foarte enervant. Vreau să te văd la prima oră, cum faci ochi. Cer cumva prea mult?

— Doar pentru moment. Imediat după nuntă, o să mă vezi când şi cum vrei.

— Ce gând plăcut. A zâmbit.

— Cum nu se poate mai plăcut.

Virginitatea mea nu era cine ştie ce secret. În afară de câte un sărut pasional când şi când cu câte un pretendent sau altul, experiența mea de amantă era zero. Lui Ernest îi plăcea să dea de-nțeles că avusese de-a face cu multe fete. Presupuneam că fusese cu Agnes în Italia – la urma urmei, fusese pe cale de a se căsători cu ea –, dar mai departe încercam să nu mă mai gândesc. Era prea stresant să mă întreb dacă aveam să fiu în stare să-l satisfac, aşa că am ignorat gândul ăsta şi m-am concentrat pe modul în care amorul fizic avea să fie o cale de a-l cunoaşte în toate felurile posibile, fără obstacole sau bariere. Lipsa mea de experiență n-avea să conteze. Avea să simtă că-l iubeam cu totul, fără rețineri. Cum să nu fi simțit?

Ernest părea dispus să aştepte până în noaptea nunții – cu siguranță nu mă presase în nici un fel –, dar în seara vizitei la Oak Park, după un sărut lung de noapte bună la uşa lui Kenley, mi-a spus că în acea noapte n-avea de gând să doarmă, totuşi, la Don Wright.

— O să mă instalez afară.

— Ce?

— Haide. O să-ți arăt.

Am urcat în urma lui pe scara de incendiu până pe acoperiş, aşteptându-mă să fie tare frig sus – era, *totuşi*, martie, şi mai erau câteva săptămâni bune până să vină cu adevărat primăvara la Chicago –, dar într-un cotlon ferit Ernest făcuse un culcuş de plăpumi şi pături care dădeau senzația de confort.

— Ți-ai făcut mica ta împărăție aici, nu?

— Asta era ideea. Vrei nişte vin? A căutat în cuibuşorul lui şi a scos o sticlă cu dop de plută şi o cană de ceai.

— Ce-ai mai ascuns acolo?

— Vino să vezi. Vorbea pe un ton lejer, tachinându-mă, dar când m-am aşezat lângă el pe plapumă, iar el s-a întins să-mi înfăşoare umerii într-o pătură, am simțit că-i tremurau mâinile.

— Ai emoții, am spus eu.

— Nu ştiu de ce.

— Ai fost cu o mulțime de fete, nu-i aşa?

— Nici una nu era ca tine.

— Ei, asta *chiar* că e replica perfectă.

Am făcut un cort din pături în jurul nostru şi ne-am sărutat îndelung, feriți, la căldură, departe de restul lumii. Apoi, fără să ştiu dinainte ce aveam să fac, mi-am scos haina şi bluza, apoi m-am întins lângă el, fără să mă deranjeze haina lui de lână care-mi zgâria pielea sau felul în care s-a dat înapoi ca să se uite la mine.

Nu m-am intimidat şi nu m-am simțit expusă, cum mă aşteptasem. Ochii lui erau blânzi, la fel şi mâinile. Se plimbau peste sânii mei şi m-a surprins fiorul care m-a străbătut la atingerea lui. M-am arcuit instinctiv lipindu-mă de el şi după asta totul s-a întâmplat repede, mâinile mele căutându-le frenetic pe-ale lui, gura lui pe pleoapele mele, pe gâtul meu, peste tot deodată. Totul era nou, dar cumva firesc şi bun, chiar şi durerea.

Pe când eram adolescentă, mama publicase în *New Republic* un articol în care spunea că o soție care găseşte satisfacție în activitatea sexuală era pe aceeaşi treaptă cu prostituatele. Desigur, trebuia tolerată de dragul procreării, dar pentru o femeie scopul suprem nu putea fi decât un celibat strict şi binecuvântat. Eu nu ştiam ce să cred despre sex sau la ce să mă aştept, în afară de disconfort. Când am crescut şi am devenit mai curioasă, am studiat pasajele din *Psihologia sexului* a lui Havelock Ellis publicate în *Literary Digest*-ul lui Roland pentru informațiile atât de necesare. Dar erau unele lucruri pe care îmi era greu să mi le închipui în detaliu – cum ar fi unde anume aveau să se întâlnească trupurile noastre şi ce *senzații* efective avea să producă asta. Nu ştiu dacă mă

obişnuisem eu să-mi reprim lucruri sau eram pur şi simplu marginită, dar când fantazam despre noaptea nunţii noastre, Ernest mă ducea în braţe peste un prag presărat cu flori, iar rochia mea albă se făcea nevăzută. Apoi, după ceva zvârcoliri încântător de tulburi, deveneam femeie.

Pe acoperiş, toate vălurile s-au scuturat, iar când n-a mai rămas nici măcar un petic diafan de fantezie, cred că cel mai tare m-a surprins propria mea dorinţă, cât de nerăbdătoare eram să fie al meu, realitatea absolută a pielii şi a căldurii. Îl doream şi absolut nimic – nici zbaterea stângace a genunchilor şi coatelor în efortul nostru de a ne apropia, nici junghiul ascuţit când a pătruns în mine – n-ar fi putut schimba asta. Când s-a lăsat peste mine cu toată greutatea şi simţeam prin pături fiecare denivelare şi linie a acoperişului, am trăit clipe de fericire pură, strivitoare, pe care am ştiut că n-aveam să le uit niciodată. Parcă ne-am fi înghesuit unul în altul până când oasele ni s-au întrepătruns şi am devenit aceeaşi fiinţă, fie şi doar pentru câteva clipe.

După, am rămas culcaţi pe pături şi ne-am uitat la stele, care străluceau intens peste tot deasupra noastră.

— Mă simt de parc-aş fi animăluţul tău de companie, a zis el, cu o voce caldă şi blândă. Şi tu eşti animăluţul meu, mâţa mea mică şi perfectă.

— Te-ai gândit vreodată că s-ar putea întâmpla aşa ceva? Să apărem aşa unul în viaţa celuilalt?

— Cu tine alături, sunt în stare de orice. Cred c-aş putea să scriu o carte. Adică asta îmi doresc, dar chestia e că ar putea fi totul stupid sau fără rost.

— Sigur că poţi, şi o să fie minunată. Sunt absolut convinsă. Tânără, proaspătă şi puternică, aşa cum eşti şi tu. O să fie totuna cu tine.

— Aş vrea ca personajele mele să fie ca noi, oameni care nu vor decât să trăiască simplu şi să spună ceea ce gândesc cu adevărat.

— Noi spunem ce gândim, dar e greu, nu-i aşa? Poate că ăsta e cel mai greu lucru dintre toate, să fii sincer până la capăt.

— Kenley spune că ne grăbim. Nu înţelege de ce s-o apuc pe drumul căsătoriei, când burlăcia mi se potriveşte atât de bine.

— E dreptul lui.

— Da, dar nu-i vorba doar de el. Coarne e îngrijorat că o să se aleagă praful de cariera mea. Jim Gamble zice că o să uit de tot care era scopul cu Italia după ce o să ne punem pirostriile. Kate nu vorbeşte nici cu tine, nici cu mine.

— Hai să nu amintim de ea, te rog. Nu acum.

— Bine, a zis el. Spuneam doar că nimeni nu pare să priceapă că *am nevoie* de asta. Am nevoie de tine. Atunci s-a ridicat în capul oaselor şi m-a privit în faţă până când am avut senzaţia că o să mă topesc sub privirea lui. Sper să avem norocul să îmbătrânim împreună. Te întâlneşti cu ei pe stradă, oameni care sunt căsătoriţi de-atâta timp că nu mai ştii care-i care. Cum ar fi?

— Mi-ar plăcea să arăt ca tine, am zis. Mi-ar plăcea să fiu tu.

Niciodată nu spusesem ceva mai adevărat. Atunci, în noaptea aia, m-aş fi lepădat bucuroasă de pielea mea şi aş fi îmbrăcat-o pe a lui, pentru că asta credeam eu că înseamnă dragostea. Nu simţisem oare cu doar câteva clipe în urmă cum ne dizolvam unul în altul până când nu mai rămăsese nici o diferenţă între noi?

Asta avea să fie cea mai dură lecţie a căsniciei mele, să descopăr punctul slab al acestui raţionament. Nu puteam ajunge la tot ceea ce era Ernest şi el nici nu-şi dorea aşa ceva. Da, avea nevoie de mine ca să-i ofer siguranţă şi sprijin, aşa cum şi eu aveam nevoie de el. Dar îi plăcea şi faptul că putea să se piardă în munca lui, departe de mine. Şi să revină când avea chef.

9

Ernest își luă avânt, corpul său planând deasupra apei înainte s-o străpungă. Ieșind din nou la suprafață, începu să calce apa, întorcându-se cu fața spre mal unde stăteau Dutch și Luman, pasându-și o sticlă de rachiu de la unul la altul, în timp ce glasurile lor răsunau clar deasupra apei.

— Ești în mare formă, Wem, strigă Dutch. Mă înveți și pe mine să plonjez așa?

— Nu, strigă el ca răspuns. Nu pot să învăț pe nimeni nimic.

— Ții tu neapărat să fii așa egoist? pufni Dutch. Dar Ernest n-avea chef să răspundă, așa că se strânse ca un pietroi și se dădu la fund, căzând prin apa lacului până când se lovi de fundul plin de mușchi și acolo se lăsă dus de curent, simțind mușchiul răcoros și straniu printre degetele de la picioare.

Chiar trecuse doar o vară de când Kate și Edgar stătuseră pe mal, mâncând cireșe furate și scuipând sâmburii cărnoși spre el, care plutea prin preajmă? Kate. Draga de Kate, cu ochii ei verzi de pisică și cu picioarele netede, puternice, care-i ajungeau până la coaste. Într-o noapte, îi spusese: „Tu ești doctorul, fă-mi un control". Iar el o făcuse, numărându-i pe rând coastele cu mâinile, de-a lungul liniei arcuite care începea de la șira spinării. Ea nu tresărise, nici nu râsese măcar. Când îi atinsese sânul, ea-și trăsese în jos costumul de baie, privindu-l. Mâinile i se opriseră în loc și încercase să respire.

— La ce te gândești, Wemedge?

— La nimic, spusese el, străduindu-se să-și controleze tremurul vocii. Sfârcul ei era perfect și-și dorea să-l atingă cu mâna, apoi cu gura. Voia să-și dea drumul prin Kate așa cum își dăduse drumul prin lac, dar se auzeau glasuri care se apropiau de ei pe aleea nisipoasă.

Kate îşi potrivise costumul. El se ridicase repede şi plonjase în apă, simţind cum îi arde tot corpul.

Kate era acum la nici doi kilometri de el, în căsuţa mătuşii ei Charles, împreună cu Hadley, amândouă în aceeaşi cameră, în nişte pătuţuri cu miros de mucegai. Ştia bine camera aia şi toate celelalte încăperi din casă, dar îi era greu să şi-o închipuie pe Hadley acolo sau în orice alt loc care-i era familiar. Când era mic, învăţase să meargă pe dâmbul cu petice de iarbă din faţa casei Windemere. Şi ăsta fusese doar începutul. Acolo învăţase tot ceea ce merita ştiut, cum să prindă un peşte şi să-l curețe de solzi şi de măruntaie, cum să apuce un animal viu sau mort, să aprindă focul cu cremene şi să se mişte neauzit prin pădure. Cum să asculte. Cum să-şi amintească toate lucrurile importante, ca să le poarte cu el şi să le folosească oricând era nevoie.

Locul ăsta nu-l dezamăgise niciodată, dar în acea seară se simţea vag desprins de el. A doua zi, la patru după-amiaza, avea să se însoare cu Hadley la biserica metodistă de pe Lake Street. Simţea un val de panică la gândul ăsta, de parcă ar fi fost un peşte zvârcolindu-se într-o plasă întinsă, opunând instinctiv rezistenţă. Nu era vina lui Hadley. Căsătoria fusese numai şi numai ideea lui, dar nu-i spusese cât de tare îl îngrozea. Părea să simtă nevoia să răzbească oricum şi în asta, aşa cum făcea de fiecare dată când ceva îl speria groaznic. Se temea de căsătorie, dar se temea şi de singurătate.

Ridicându-se de pe fundul răcoros al lacului, în seara de dinainte de nuntă, îi venea greu să reziste impulsului de a fugi de Hadley sau de a se lăsa pradă confuziei. O iubea. Ea nu-l speria aşa cum o făcea Kate şi nici nu-l provoca s-o atingă cu ochi verzi care spuneau în întuneric: „Hai odată, Wemedge, de ce ţi-e frică?" Cu Hadley, lucrurile erau aproape întotdeauna aşa cum ar fi trebuit să fie. Ea era bună, puternică şi devotată, şi se putea baza pe ea. Aveau aceleaşi şanse de reuşită ca toată lumea, dar dacă mariajul nu rezolva nimic şi nu salva pe nimeni, câtuşi de puţin? Atunci ce?

Acum, că ieşise la suprafaţă, îi auzea iar pe Dutch şi pe Luman vorbind prostii, fără să înţeleagă absolut nimic. Apa era netedă şi răcoroasă pe pielea lui, ţinându-l pe loc şi eliberându-l în acelaşi timp. Privi în sus la spira neagră a cerului şi trase o singură gură de aer în plămâni, apoi o porni voiniceşte spre mal.

10

Ziua de 3 septembrie 1921 se anunța a fi senină, călduță și lipsită de vânt – o zi perfectă. Frunzele începuseră să se îngălbenească pe crengi, dar n-ai fi zis dacă intrai în apa lacului, care era caldă într-o cadă. Ernest ajunsese de dimineață în Horton Bay, întors pe dos după trei zile de pescuit între burlaci. Avea puntea nasului arsă de soare și ochii încercănați de la oboseală, îngrijorare sau amândouă.

— Ești pregătit sufletește? l-am întrebat când l-am văzut.

— Mai încape vorbă? a răspuns el. Blufa, dar nu asta făceam și eu? Toată lumea e îngrozită în ziua nunții, nu-i așa?

În timp ce Ernest și-a petrecut ultimele ore de libertate într-o viluță de pe strada principală din Horton Bay, pasându-și o sticlă de colo-colo cu cavalerii lui de onoare, eu am ieșit după prânz la o repriză zdravănă de înot cu Ruth și Kate, domnișoarele mele de onoare.

Nu fusese deloc ușor s-o înduplec pe Kate chiar și să vină la nuntă. Fusese nevoie de un lung șir de scrisori chinuite și dificile, inițial aproape toate dinspre mine spre ea. După multe săptămâni însă, mărturisise în sfârșit: *Mă tem că am fost tare îndrăgostită de Ernest la un moment dat. Nu-mi dau seama exact de ce n-am putut să recunosc, în afară de faptul că m-a durut văzând că te-a ales pe tine și m-am simțit îngrozitor de penibil la gândul că ați râs poate amândoi pe seama mea.*

Citindu-i rândurile, m-a străbătut un junghi ascuțit de compasiune. Știam prea bine în ce hău te putea arunca iubirea neîmpărtășită și totuși iat-o pe Kate, dovedindu-mi ce bună prietenă era. Îl iubise pe Ernest și-l pierduse în fața mea, dar era totuși gata să ne susțină pe amândoi în fața familiilor și prietenilor noștri.

O admiram din tot sufletul în acea după-amiază şi nu m-am putut abţine să nu mă apropii înot de ea, care se bălăcea în apa mai puţin adâncă de la mal, şi să-i spun:

— Eşti o tipă faină, Kate.

— Şi tu, Hash, a zis ea. Ochii îi înotau în lacrimi.

Bine-ar fi fost să fi ştiut atunci că, peste opt ani, într-un Paris la care nici măcar nu visam încă, John Dos Passos urma să cadă în mrejele farmecului lui Kate şi s-o curteze intens până când ea avea să accepte să se mărite cu el. Dos fiind un personaj aproape la fel de irezistibil şi de important pentru literatura americană ca Ernest, asta ar fi îndulcit cât de cât momentul – dar niciodată nu ştim ce ne aşteaptă, bun sau rău. Viitorul a rămas sub vălul său, iar Kate mi-a zâmbit vag şi a dispărut înot în stufăriş.

Apa fusese atât de caldă şi de minunată în după-amiaza aceea, încât am înotat până la trei, când mi-am dat seama oarecum panicată că era imposibil ca părul să mi se usuce până la ceremonie. Ne-am întors fuga la căsuţă, unde l-am legat cu panglici, după care mi-am pus rochia de dantelă sidefie care-mi venea atât de bine, încât am considerat că avea să compenseze pentru părul umed. Aveam nişte conduri crem din mătase în picioare, o ghirlandă de flori şi un văl care-mi cădea pe spate. În mână ţineam un buchet de floarea-miresei.

La patru şi un sfert am intrat în bisericuţa pe care Kate şi Ruth o decoraseră cu nuferi, bucuria-casei şi sânziene culese de pe un câmp vecin. Fâşii de soare străpungeau fereastra, încrustându-se în perete. Ernest şi cavalerii lui stăteau în picioare în faţa altarului, cu toţii îmbujoraţi şi superbi în pantaloni albi şi sacouri albastru-închis. Cineva a strănutat. Pianistul a început să cânte *Marşul nupţial* al lui Wagner, iar eu am pornit spre altar, la braţul lui George Breaker, un prieten de familie. Sperasem că fratele meu, Jamie, o să poată veni din California să mă ducă la altar, dar era grav bolnav de tuberculoză. Fratele mamei, Arthur Wyman, fusese cea de-a doua alegere, dar şi el era prea bolnav ca să vină. Eram tristă că nu aveam alături mai mulţi membri ai familiei, dar nu căpătam oare în acea zi o familie nouă?

Îndreptându-mă spre amvon, am trecut pe lângă Fonnie, îmbrăcată sobru, cu o pălărie marinărească îngustă. Lângă ea stătea Roland, care mi-a zâmbit cu căldură, după care Dodie, nepoata mea, a rânjit, arătând spre genunchii lui Ernest, care tremurau uşor în pantalonii lui albi de flanelă. Să fi fost doar un alt simptom de trac sau altceva? Chiar nu ştiam, dar oricum era prea târziu pentru asemenea întrebări – prea târziu ca să mă opresc sau să mă răzgândesc, chiar dacă aş fi vrut. Şi nu voiam.

Ceremonia a fost frumoasă şi discretă şi a decurs fără poticneli. Am ieşit din bisericuţă în ultimele raze de soare ale zilei. Mai târziu, după o cină cu pui şi tort lipicios de ciocolată şi prea multe fotografii în curte, cu toată lumea mijind ochii în soare, Coarne s-a oferit să ne ducă cu maşina până la lacul Walloon, aflat în vecinătate, unde aveam să ne petrecem luna de miere la Windemere, casa de vacanţă a familiei Hemingway. Grace şi doctorul Hemingway ne oferiseră găzduire timp de două săptămâni, ca dar de nuntă. Se înserase când ne-am urcat în barca cu vâsle şi am pornit-o pe lac. Bagajele ni se loveau de genunchi şi acum, că agitaţia zilei trecuse, eram amândoi cuprinşi de o febrilitate plăcută.

— Eşti fericită? a întrebat el încetişor.

— Ştii că sunt. Mai e cazul să întrebi?

— Îmi place să întreb. Îmi place s-o aud, chiar dacă ştiu ce o să aud.

— Poate cu atât mai mult, atunci, am zis. Tu eşti fericit?

— Mai e cazul să întrebi?

Am râs veseli unul la altul. Aerul era umed, încremenit şi plin de păsări de noapte şi de lilieci ieşiţi la vânătoare. Până am tras barca pe ţărmul micului golf deloc adânc de la Windemere, se făcuse deja întuneric de-a binelea. Ernest m-a ajutat să cobor malul nisipos, apoi am urcat dealul ţinându-ne strâns unul de altul. Am deschis uşa, am aprins luminile şi am făcut turul casei. Mama lui Ernest îşi făcuse o datorie din a lustrui toată casa până-i ieşise sufletul, dar, deşi camerele erau curate, înăuntru era frig. Ernest a deschis o sticlă de vin pe care Grace ne-o lăsase în lada frigorifică, apoi am făcut focul în salon şi am adus saltele de pe mai multe paturi ca să ne cuibărim în faţa lui.

— Fonnie a fost într-o formă deosebită azi, a spus el după o vreme. Un adevărat tanc.

— Biata Fonnie, am spus eu. Pentru ea, căsnicia a fost un mare fiasco. Nu e de mirare că e aşa ţâfnoasă cu noi.

— Măi, da' tare eşti tu fată bună, a zis el, mângâindu-mă pe păr. Ceea ce mi-a adus aminte de scăldatul de după-amiază.

— Kate s-a purtat cu adevărat eroic, nu ţi se pare?

— Ba da, dar mă bucur că am depăşit momentul. S-a ridicat şi a traversat camera ca să aprindă lumina. Ar fi trebuit să ţi-o spun dinainte, dar eu nu dorm niciodată fără un pic de lumină. E în regulă?

— Cred că da. Ce se întâmplă dacă n-o aprinzi?

— Nu vrei să ştii. S-a strecurat la loc în cuibul nostru şi m-a strâns tare în braţe. După ce m-au împuşcat, când mintea îmi era încă zob, un ofiţer italian foarte înţelept mi-a spus că singurul leac pentru asemenea frică e să te căsătoreşti.

— Pentru ca soţia ta să aibă grijă de tine? E o perspectivă interesantă asupra căsătoriei.

— De fapt, eu am înţeles din asta că, dacă o să pot avea grijă de ea – adică de tine –, n-o să mă mai frământ atâta pentru mine. Dar poate că funcţionează în ambele sensuri.

— Eu aşa sper, am zis.

11

Trei ceasuri deşteptătoare
Ticăie
Pe policioară
Virgulă
Dar tânărul e mort de foame.
E. H., 1921

— Hai, că nu murim de foame, i-am spus lui Ernest când mi-a arătat ultima lui poezie.

— Poate că nu, dar nici în lux nu se cheamă că trăim, a zis el.

Primul nostru apartament era înghesuit şi soios, într-o clădire cu două etaje, fără lift, de pe North Daerborn Street, un cartier rău famat din North Side, Chicago. Îl detestam, dar era tot ce ne puteam permite. Trăiam cu vreo două mii de dolari pe an – bani dintr-un cont de economii pe care bunicul îl deschisese pentru mine. Mai erau sau mai aveau să vină ceva bani din moştenirea mamei, deşi aceia erau încă blocaţi pe la diverşi avocaţi. Când scria pentru *Co-operative Commonwealth*, Ernest câştiga aproape cincizeci de dolari pe săptămână, dar îşi dăduse demisia la doar câteva săptămâni după ce ne întorseserăm din luna de miere, când începuse să umble bârfa că ziarul era implicat în tranzacţii financiare dubioase şi se îndrepta cu mare viteză spre faliment. Ernest nu voia să fie amestecat în asemenea urâţenii şi-i înţelegeam motivele, mai ales dacă avea să devină un scriitor celebru, dar planurile noastre de a călători în Italia păreau din ce în ce mai puţin plauzibile.

Condiţiile mizere în care locuiam îl deranjau pe Ernest mai puţin decât pe mine, pentru că el era plecat toată ziua să scrie în

restaurante şi cafenele. Eu eram captivă în apartament – două camere, cu baia pe culoar – şi nu prea aveam cu ce să-mi omor timpul. Poate că, dacă ar fi fost altfel vremurile, m-aş fi gândit să-mi caut de lucru, dar niciodată nu făcusem mai mult decât voluntariat şi cel puţin ideea de a mă dedica gospodăriei mă atrăgea. Îmi lipsea energia Domiciliului, dar Kate plecase la Buffalo, la şcoala de jurnalism, iar Ernest şi Kenley erau la cuţite. Îi era în continuare dator lui Kenley cu chiria pe multe luni înainte de nuntă, dar, pe măsură ce trecea timpul, Ernest se încăpăţâna şi mai tare să rămână pe poziţii, dând vina pe Kenley că ar fi încercat să-l escrocheze. Nu-i plătea, iar Kenley era foc şi pară şi până la urmă a trimis o scrisoare în care-i spunea lui Ernest să vină să-şi ia lucrurile de unde le lăsase.

Ernest i-a replicat brutal, sacrificând prietenia ca pe o nimica toată. Eu ştiam că regreta pierderea şi propriile-i greşeli, dar nu voia să recunoască. Era destul de demoralizat pe atunci. Primise iarăşi câteva refuzuri pentru povestirile trimise la reviste, ceea ce-i rănea orgoliul. Una era să scrie pe apucate şi să nu aibă succes. Dar acum se dedicase artei lui, lucra în fiecare zi şi tot dădea greş. Ce spunea asta despre viitor?

Desigur, pe când Ernest îmi făcea curte, existaseră momente când se demoraliza şi-şi pierdea încrederea în sine. O scrisoare sumbră de la el putea fi destul de intimidantă, dar după câteva zile tonul lui devenea mai vesel şi mai optimist. Schimbările lui de dispoziţie erau mai greu de suportat văzute de aproape. De fapt, prima oară când s-a întâmplat, şi asta a fost la puţin timp după nuntă, am fost mai tulburată decât aş fi fost dispusă să recunosc.

Se întorsese într-o zi acasă, după ce lucrase într-o cafenea, arătând de-a dreptul jalnic. Chipul îi era supt şi lipsit de expresie; avea ochii roşii de la epuizare. M-am gândit că poate se îmbolnăvise, dar el mi-a alungat teama cu o ridicare din umeri.

— Am stat prea mult în mintea mea, atâta tot. Ce-ar fi să facem o plimbare?

Era noiembrie şi destul de frig, dar ne-am încotoşmănat şi am umblat agale o bună bucată de drum, mergând spre lac. Ernest

tăcea şi eu nu l-am presat. Când am ajuns pe mal, începuse deja să se întunece, iar apa era învolburată. Cu toate astea, cam la un kilometru şi jumătate am văzut un temerar sau un nesăbuit într-o bărcuţă cu vâsle care se legăna sinistru, luând apă la bord.

— Ce-ar zice Darwin dacă l-ar vedea pe mocofanul ăsta? a zis Ernest, cu o tentativă de zâmbet crispat.

— Aha, am făcut eu. Mă temeam că n-am să mai văd deloc dinţii ăştia frumoşi.

— Îmi pare rău. Nu ştiu ce e cu mine. Şi-a luat capul în mâini şi a oftat. Fir-ar să fie, a şoptit el cu furie, apoi a început să se lovească tare cu pumnii peste frunte.

— Ernest! am zis, iar el s-a mai lovit o dată.

A început să plângă sau cel puţin aşa bănuiesc; şi-a ascuns faţa în mâini.

— Te rog, spune-mi ce s-a întâmplat, am zis. Mie poţi să-mi spui orice.

— Nici măcar nu ştiu. Sunt terminat. N-am dormit deloc azi-noapte.

— Regreţi că ne-am căsătorit? I-am căutat privirea. Pot să accept dacă-i aşa.

— Nu ştiu. Doar că-s aşa de confuz. S-a frecat tare la ochi cu mânecile hainei de lână. Am tot felul de coşmaruri şi sunt aşa de adevărate. Aud cum explodează obuzele, simt cum îmi bălteşte sângele în ghete. Mă trezesc năduşit. Mi-e frică să dorm.

Am simţit un val de iubire maternă faţă de el, îmi venea să-l cuprind strâns în braţe până când îi trecea răceala din inimă.

— Hai să mergem acasă, am zis.

Am luat-o tăcuţi înapoi spre casă. Când am ajuns, l-am dus pe Ernest direct în dormitor şi l-am dezbrăcat cum făcea mereu mama cu mine când eram bolnavă. L-am învelit bine în pături, apoi i-am masat umerii şi braţele. După câteva minute, a adormit. Am luat o pătură şi m-am aşezat pe un scaun, într-un colţ, să-l veghez. Abia atunci mi-am permis să-mi conştientizez propria nelinişte la adevăratele ei proporţii. *Atât de confuz*, spusese el, şi citeam asta în ochii lui, care-mi aminteau de ochii tatălui meu. Ce însemnau toate astea? Să fi fost criza asta legată de experienţele lui din război? Oare amintirile astea se abăteau din când în când asupra lui, să-l chinuie,

sau era ceva mai personal? Oare tristețea asta era parte din Ernest în acelaşi fel fatal în care fusese parte din tatăl meu?

Din celălalt colț al camerei, Ernest a scos un sunet scurt, animalic, şi s-a întors cu fața la perete. Mi-am înfăşurat mai strâns pătura în jurul umerilor şi m-am uitat pe fereastra dormitorului nostru la cerul furtunos de noiembrie. Începuse să plouă tare şi speram că bietul nefericit din bărcuța cu vâsle reuşise să ajungă pe țărm. Deşi nu toată lumea care iese în furtună vrea să fie salvată. O aflasem pe pielea mea în vara când murise Dorothea. Ajunseserăm teferi, eu şi prietenul meu de peste vară, în Ipswich Bay, dar asta din pură întâmplare. Dacă valurile turbate s-ar fi ridicat să mă înghită, le-aş fi lăsat. În acea zi îmi dorisem să mor – chiar îmi dorisem –, şi mai avusesem zile din astea. Nu multe, dar avusesem, aşa că, privindu-l pe Ernest cum tresare într-un somn agitat, m-am întrebat, inevitabil, dacă treceam cu toții prin aşa ceva. Şi, dacă treceam şi *dacă* supraviețuiam, atunci asta ținea numai şi numai de noroc?

După câteva ore, Ernest s-a trezit şi m-a strigat prin întunericul din cameră.

— Sunt aici, am spus, apropiindu-mă de el.

— Îmi pare foarte rău, a zis el. Mai am momente din astea, dar n-aş vrea să crezi că te-ai ales cu o gloabă la afacerea asta.

— De la ce se declanşează?

El a ridicat din umeri.

— Nu ştiu, pur şi simplu.

M-am întins tăcută lângă el şi l-am mângâiat uşor pe frunte în timp ce vorbea.

— După ce m-au împuşcat, o vreme mi-a fost tare greu. Dacă era zi şi aveam ce face, pescuiam sau munceam, orice, îmi era bine. Şi noaptea la fel, dacă țineam lumina aprinsă şi reuşeam să mă gândesc la altceva înainte să adorm. Dacă reuşeam să enumăr toate râurile pe care le văzusem în viața mea. Sau să-mi reprezint în minte un oraş în care locuisem, încercând să-mi amintesc toate străzile, barurile faine şi oamenii pe care îi cunoscusem acolo şi ce-mi spuseseră. Dar alteori era prea linişte şi beznă, şi începeam să-mi aduc aminte chestii pe care nu le-aş fi vrut deloc în mintea mea. Ştii cum e?

— Da, pe undeva ştiu. L-am strâns tare în brațe. Dar tot mă speria. Nu mi-am dat seama niciodată că tata era atât de nefericit,

după care s-a dus. Se adunaseră prea multe pentru el. M-am întrerupt, căutând cuvintele potrivite. Crezi că o să-ți dai seama când o să fie prea mult pentru tine? În timp util, vreau să zic.

— Vrei o promisiune?

— Poți?

— Cred că da. Pot să încerc.

Ce incredibil de naivi am fost amândoi în acea noapte. Ne-am agățat strâns unul de altul, făcând legăminte pe care nu le puteam respecta şi care n-ar fi trebuit niciodată rostite. Aşa e dragostea uneori. Îl iubeam deja mai mult decât iubisem vreodată ceva sau pe cineva. Ştiam că avea nevoie de mine la modul absolut şi aş fi vrut să rămână aşa pentru totdeauna.

Încercam să mă țin tare de dragul lui Ernest, dar viața mea la Chicago nu era deloc roz. Faptul că el era absorbit de munca lui mă făcea să conştientizez dureros că eu n-aveam nici o pasiune. Exersam încă la pian pentru că era un obicei de-o viață, dar era o pianină închiriată, şi nu elegantul Steinway din copilăria mea, iar curentul din apartament îi făcea harcea-parcea acordajul. Pentru că nu mai aveam nici un prieten la Chicago, treceau săptămâni întregi fără să vorbesc cu nimeni în afară de Ernest şi de domnul Minello, băcanul din capătul străzii. În fiecare după-amiază, străbăteam cele trei cvartale până la piață şi mă aşezam la o vorbă cu el. Uneori pregătea ceai pentru amândoi – nişte ierburi tari cu gust de ciuperci şi cenuşă – şi sporovăiam ca nişte precupețe. El era văduv, un om cu suflet bun care-şi dădea seama când o femeie se simțea singură.

Domnul Minello a fost cel care m-a ajutat să organizez prima mea cină cu invitați ca femeie măritată, pentru Sherwood Anderson şi soția lui, Tennessee. Kenley i-l prezentase pe Ernest lui Anderson în primăvară, înainte să se certe. *Winesburg, Ohio* era încă pe val, iar lui Ernest nu-i venea să creadă că Anderson acceptase să-l primească, darămite că mai şi ceruse să se uite peste povestirile lui. Anderson considerase că Ernest avea potențial şi se oferise să-l ajute, pe cât posibil, să se lanseze în carieră, dar imediat după asta el şi Tennessee plecaseră din State într-un lung tur al Europei. Abia se întorseseră în oraş când Ernest l-a căutat şi i-a invitat pe

amândoi la noi la cină. Eram încântată că-i voi cunoaşte, dar şi panicată. Cum s-o scot la capăt când apartamentul nostru era atât de jalnic?

— Lumină slabă, spusese domnul Minello, încercând să mă calmeze. Fii zgârcită cu lumânările, dar nu şi cu vinul. Şi găteşte ceva cu sos de smântână.

N-aveam eu cine ştie ce talent în bucătărie, dar a fost totuşi o seară reuşită. Anderson şi soția lui s-au purtat amândoi cu o politețe desăvârşită şi s-au prefăcut că nu observă în ce condiții groaznice locuiam. Mi-au fost amândoi simpatici de la început, mai ales Anderson, care avea o față interesantă. Uneori părea ştearsă şi total inexpresivă – moale, banală şi tipică pentru Midwest. Alteori căpăta o intensitate dramatică ce imprima ansamblului o asprime şi o energie minunate. Era aproape maiestuos când a adus vorba despre Paris, la cină.

— Ce zici de Roma? a întrebat Ernest, informându-l despre vechile noastre planuri de a ne muta în Italia.

— Desigur, Roma are farmecul ei, a zis Anderson, suflând fumul peste farfuria lui goală, *la dolce vita* şi aşa mai departe. Ce să nu-ți placă la Italia? Dar, dacă vrei să faci o treabă serioasă, Parisul e de tine. Acolo sunt acum adevărații scriitori. Cursul de schimb e convenabil. Ai ce face la orice oră. Totul e interesant şi fiecare îşi aduce contribuția. Paris, Hem. Să te gândeşti la asta.

În noaptea aceea, când ne-am vârât în pătuțul nostru rece, lipindu-ne unul de altul ca să ne încălzim mâinile şi picioarele, Ernest m-a întrebat cum mi se pare ideea.

— Putem să ne reorientăm aşa de repede? Am făcut o grămadă de planuri.

— Roma o să fie tot acolo când o să avem chef – dar Parisul…! Vreau să merg unde duce curentul. Anderson ştie ce vorbeşte şi, dacă zice el că la Paris e de noi, atunci ar trebui măcar să ne gândim serios la asta.

Pe atunci eram încă atât de săraci, încât nici n-ar fi avut rost să discutăm, dar apoi am aflat că murise unchiul meu, Arthur Wyman, şi-mi lăsase moştenire opt mii de dolari. Fusese multă vreme bolnav, totuşi era un cadou cu totul neaşteptat. Banii ăştia – o avere pentru noi – ne-au asigurat peste noapte plecarea

în străinătate. Imediat cum am aflat, Ernest l-a vizitat pe Sherwood la biroul lui din centru şi i-a spus că ne hotărâserăm pentru Paris. Ne putea netezi cumva drumul? Unde să mergem? În ce cartier? Cum era mai bine să procedezi?

Anderson i-a răspuns pe rând la toate întrebările. Montparnasse era cartierul ideal pentru artişti şi scriitori. Până ne găseam casă, ne recomanda să stăm la Hôtel Jacob, lângă rue Bonaparte. Era curat, convenabil ca preț şi erau o mulțime de intelectuali americani acolo sau prin preajmă. La sfârşit, Anderson s-a aşezat la birou şi i-a scris lui Ernest scrisori de recomandare către mai mulți expatriați celebri pe care-i întâlnise şi cu care se împrietenise recent, printre care Gertrude Stein, James Joyce, Ezra Pound şi Sylvia Beach. Toți erau sau aveau să devină curând titani ai artelor şi literelor, dar pe atunci noi nu ştiam asta, ci doar că scrisoarea lui Anderson avea să fie crucială ca recomandare. Ernest i-a mulțumit pentru tot şi a alergat acasă să-mi citească mie scrisorile cu voce tare în bucătăria noastră întunecoasă, toate spunând în mare acelaşi lucru, anume că acest Ernest Hemingway era un tânăr jurnalist fără experiență, dar foarte promițător, al cărui „talent extraordinar" avea să-l propulseze cu mult peste sfera jurnalismului.

În noaptea aceea, în pat, stând de vorbă şi visând la Paris, i-am şoptit lui Ernest la ureche:

— Sunteți cumva tânărul scriitor promițător căruia i s-a dus vestea?

— Doamne, aşa sper. M-a strâns tare în brațe.

Pe 8 decembrie 1921, când *Leopoldina* a ridicat ancora în direcția Europa, eram şi noi la bord. De-abia acum începea viața noastră împreună. Ne țineam strâns unul de altul şi priveam marea. Era inimaginabil de vastă şi la fel de frumoasă pe cât era de primejdioasă – iar noi le voiam pe toate.

12

Primul nostru apartament la Paris a fost pe Cardinal Lemoine numărul 74, două camere ciudate ca formă la etajul patru al unei clădiri care se învecina cu o sală de dans, un *bal musette*, unde puteai să-ți cumperi la orice oră din zi bilet ca să-ți târşâi picioarele pe ring în timp ce un acordeon zdrăngănea o melodie vioaie. Anderson recomandase Montparnasse, dar nu ne permiteam să stăm acolo, cum nu ne permiteam nici una dintre zonele mai şic. Ăsta era vechiul Paris, al Cincilea Arondisment, departe de cafenelele şi restaurantele bune şi forfotind nu de turişti, ci de parizieni din clasa de jos cu căruțurile, caprele şi coşurile lor cu fructe, cu mâinile întinse după pomană. Atâția soți şi fii pieriseră în război, încât rămăseseră mai mult femei, copii şi bătrâni, ceea ce, alături de toate celelalte, te aducea cu picioarele pe pământ. Strada pietruită urca şi şerpuia de pe malul Senei, de la Pont Sully, terminându-se în Place de la Contrescarpe, o piațetă care duhnea de la bețivii care se revărsau din bistrouri sau dormeau pe praguri. Întâi vedeai o grămadă enormă de zdrențe, după care grămada începea să se mişte şi-ți dădeai seama că era un amărât care adormise beat. Pe străduțele înguste din jurul piațetei, vânzătorii de cărbune umblau în sus şi-n jos cântând şi purtând în spate sacii lor murdari cu *boulets*. Ernest s-a îndrăgostit de oraş la prima vedere; mie îmi era dor de casă şi eram dezamăgită.

Apartamentul era gata mobilat, cu un set de sufragerie hidos, din stejar, şi un pat uriaş din imitație de mahon, cu ornamente aurii. Salteaua era de bună calitate, ceea ce era firesc pentru Franța, unde toată lumea părea să le facă pe toate în pat – se mânca, se lucra, se dormea, se făcea multă dragoste. Era cam singurul lucru

din apartament pe placul nostru, poate cu excepția minunatei policioare negre de deasupra șemineului din dormitor.

Ne-am apucat imediat să rearanjăm mobila, mutând masa de sufragerie în dormitor, și o pianină închiriată în sufragerie. După asta, Ernest s-a așezat la masă și a început să scrie o scrisoare pentru familia lui, care aștepta cu nerăbdare vești de la noi, în timp ce eu am despachetat porțelanurile primite ca dar de nuntă și cele câteva lucruri drăguțe pe care le luaserăm cu noi, de pildă serviciul drăgălaș pentru ceai primit de la Fonnie și Roland, decorat cu trandafiri și frunzulițe într-o nuanță de roz somon. În timp ce purtam în brațe ceainicul rotund și mă gândeam unde să-i găsesc un loc în bucătăria mea minusculă, medievală, m-a săgetat deodată așa un dor de casă, că am început să plâng. Nu tânjeam neapărat după St. Louis, ci după o idee mai generală și mai vagă de „acasă" – oameni și obiecte familiare, dragi. Mi-am amintit de veranda spațioasă din casa alor mei din Cabanné Place, unde locuiserăm până se sinucisese tata: leagănul care țârâia ca un greier când mă așezam în el, capul meu pe o pernă, ochii ațintiți asupra lambriului perfect lăcuit de deasupra mea. În câteva minute mă înmuiasem atât de rău de dor, încât a trebuit să las jos ceainicul.

— Mi se pare mie sau mâța mea pufoasă se smiorcăie? a întrebat Ernest din dormitor.

— Mă tem că da, am spus. M-am dus la el, înlănțuindu-i gâtul cu brațele și vârându-mi fața udă în gulerul lui.

— Biata mâță plouată, a zis el. Și eu mă simt la fel.

Masa era lipită de o fereastră îngustă, prin care vedeam muchiile aspre ale clădirilor și magazinelor vecine și cam atât. Peste cinci zile era Crăciunul.

— Când eram mică, mama agăța coronițe de vâsc la ferestrele cu geamuri roșii din salon. La lumina soarelui sau a lumânărilor, totul strălucea. Asta însemna Crăciunul.

— Hai să nu vorbim despre asta, a zis el, ridicându-se să mă ia în brațe. Mi-a tras capul la pieptul lui, acolo unde știa că mă simt mai ocrotită. Auzeam acordeonul din sala de dans prin pereți și scândurile podelei și am început să ne mișcăm în ritmul lui, legănându-ne ușor.

— O să ne acomodăm, a zis el. O să vezi.

Am dat din cap la pieptul lui.

— Poate că n-ar strica să mergem acum la cumpărături, ca să avem ce pune de Crăciun în şosete. Ca să se înveselească mâţa.

Am dat iar din cap şi am pornit în expediţia prin magazine. La fiecare etaj al clădirii, pe palier, erau câte o chiuvetă şi o toaletă comună, pe care o foloseai cocoţat pe două pedale. Duhorile erau cumplite.

— E barbar, am zis. Trebuie să existe un sistem mai bun.

— Presupun că e mai bine decât să te pişi direct pe geam, a zis el.

Când am ieşit în stradă, am luat-o la stânga ca să coborâm şi ne-am oprit în pragul sălii de dans să aruncăm o privire înăuntru, unde doi marinari se frecau obscen de două fete, amândouă groaznic de slabe şi rujate excesiv. Deasupra siluetelor, şiruri de felinare de tablă aruncau umbre pestriţe din cauza cărora încăperea părea să se legene şi să se învârtească greţos.

— Aici e cam ca la bâlci, am zis.

— Îmi închipui că e mai plăcut când eşti beat, a zis el şi am căzut imediat de acord că totul avea să fie mult mai vesel dacă ne îmbătam şi noi.

Încă nu ne orientaserăm foarte bine, dar am luat-o mai mult sau mai puţin spre Sena pe o stradă şerpuitoare, trecând de Sorbona şi de Teatrul Odéon până când am dat peste Pré aux Clercs, o cafenea de pe rue des Saints-Pères care părea primitoare. Am intrat, aşezându-ne la o masă lângă nişte studenţi englezi la Medicină care discutau sec despre efectele alcoolului asupra ficatului. Probabil că tocmai avuseseră de-a face cu nişte cadavre.

— Vă ofer ficatul meu după ce-mi fac treaba cu el, a glumit Ernest cu ei. Dar nu în seara asta.

Când am plecat noi din State, Prohibiţia era în toi şi, chiar dacă nu renunţaserăm niciodată la băutură – renunţase cineva? –, era o uşurare să poţi comanda şi savura alcool în public. Am comandat Pernod, care era verzui şi arăta sinistru după ce-i adăugai apa şi zahărul, şi am încercat să ne concentrăm pe el, şi nu pe mâncare, care a fost un *coq au vin* dezamăgitor, cu rondele cenuşii de morcovi plutind în zeamă.

— E nefiresc să fii atât de departe de casă de Crăciun. Ar trebui să avem un brad adevărat, vâsc şi un curcan gras rumenindu-se în cuptor, am spus eu.

— Poate, a zis el. Dar avem Parisul. Asta ne-am dorit.

— Da, am zis. Dar o să ne întoarcem acasă la un moment dat, nu?

— Bineînțeles că da, a zis el, dar privirea i se întunecase de la ceva – amintire sau îngrijorare. Mai întâi trebuie să găsim o cale de a reuşi aici. Crezi că o să reuşim?

— Categoric, am blufat eu.

Pe fereastra cafenelei, străzile erau întunecoase şi nu trecea decât un cal trăgând după el o căruță-vidanjă, ale cărei roți aruncau umbre îngemănate.

El i-a făcut semn chelnerului să vină să ne mai aducă un rând de Pernod şi ne-am pus serios pe băut. Când s-a închis localul, eram atât de afumați, că a trebuit să se ținem unul de altul ca să putem merge. La deal era categoric mai greu decât la vale, mai ales în starea în care eram, dar am răzbit încet, încet, oprindu-ne să ne odihnim pe praguri, sărutându-ne dulceag la răstimpuri. Ăsta era un lucru pe care puteai să-l faci la Paris fără să atragi atenția.

Acasă am vomitat amândoi, unul după altul, în oala de noapte. Sala de dans răsuna încă de bețivi când ne-am dus la culcare; acordeonul ajunsese la paroxism. Ne-am ghemuit frunte lângă frunte, asudați şi cu o senzație de greață, cu ochii deschişi pentru ca lumea să nu se învârtească nebuneşte. Şi, chiar înainte de a adormi, am spus:

— O să ne aducem aminte de asta. Într-o zi o să spunem că acordeonul ăsta a fost sunetul primului nostru an la Paris.

— Acordeonul, curvele şi borâtul, a zis el. Asta-i muzica noastră.

A plouat mai toată luna ianuarie, iar când n-a mai plouat, iarna pariziană a devenit senină şi usturător de friguroasă. Ernest crezuse că putea să scrie oriunde, dar după câteva săptămâni de lucru în apartamentul înghesuit, mereu cu mine pe cap, şi-a găsit de închiriat o cameră foarte aproape de noi, pe rue Descartes. În schimbul a şaizeci de franci pe lună, a primit o cameră la mansardă nu cu mult mai spațioasă decât un closet, dar era perfectă pentru nevoile

lui. Nu voia nimic care să-l distragă, iar acolo nici nu era nimic. Biroul lui avea vedere la inesteticele acoperişuri şi hornuri ale Parisului. Era frig, dar frigul poate ajuta la concentrare, şi avea un mic mangal în care putea să aprindă grămezi de crenguțe ca să-şi încălzească mâinile.

Ne-am creat o rutină, trezindu-ne în fiecare dimineață împreună şi spălându-ne fără să vorbim, pentru că el începea deja să lucreze în minte. După micul dejun, pleca îmbrăcat cu jacheta ponosită şi tenişii găuriți în talpă. Se ducea în cămăruța lui şi se lupta toată ziua cu frazele. Când se făcea prea frig ca să lucreze sau gândurile i se împâcleau prea tare, umbla ore în şir pe străzi sau pe aleile frumos îngrijite ale Grădinilor Luxembourg. Pe Bulevardul Montparnasse se înşirau mai multe cafenele – Dôme, Rotonde, Select – unde artişti expatriați îşi dădeau aere, spuneau baliverne şi beau până li se făcea rău. Pe Ernest îl dezgustau.

— De ce unul din doi oameni pe care-i cunoşti zice că-i artist? Un artist adevărat nu simte nevoia să bată toba pe chestia asta, că n-are timp. Îşi face treaba, se căzneşte în tăcere şi nimeni nu-l poate ajuta cu nimic.

Îmi dădeam seama foarte bine de ce să pierzi vremea în cafenea nu se chema muncă, dar mă întrebam în acelaşi timp dacă toată lumea era la fel de serioasă şi de inflexibilă ca Ernest când venea vorba de arta sa. Îmi închipuiam că existau o mulțime de scriitori care lucrau la ei acasă şi care puteau suporta să le faci conversație la micul dejun, de pildă. Care reuşeau să doarmă bine mersi nopțile fără să se perpelească, să se plimbe de colo-colo sau să mâzgălească într-un carnețel cu o singură lumânare care fumega şi tremura. Îi simțeam lipsa lui Ernest toată ziua, dar eu nu păream să-i lipsesc lui, cel puțin câtă vreme avea de lucru. Când i se făcea dor de lume, dădea fuga la Cézanne-urile şi Monet-urile de la Musée du Luxembourg, convins că aceştia reuşiseră deja ceea ce se zbătea şi el să facă – să distileze locuri, oameni şi obiecte până la trăsăturile lor esențiale. Râul lui Cézanne era mâlos şi pământiu şi deci cu atât mai realist. Asta urmărea şi Ernest – iar uneori drumul până acolo era chinuitor de lent. Venea de multe ori acasă arătând epuizat, înfrânt, de parcă s-ar fi luptat toată ziua cu saci de cărbuni, şi nu cu un şir de fraze.

În timp ce Ernest lucra, eu mă ocupam de gospodăria noastră, făcând patul, măturând, ştergând praful şi spălând vasele rămase de la micul dejun. Când dimineaţa era pe sfârşite, ieşeam în stradă cu un coş pentru piaţă şi mergeam la cumpărături, umblând după chilipiruri. Chiar dacă era pe Malul Drept al Senei şi nicidecum aproape de apartamentul nostru, îmi plăcea să merg pe jos până la Les Halles, piaţa în aer liber supranumită Stomacul Parisului. Adoram labirintul de tarabe şi standuri cu marfă mai exotică decât văzusem vreodată în ţară. Erau toate soiurile posibile de vânat, căprioară şi mistreţ şi adevărate piramide de iepuri moi, atârnând fără vlagă. Totul era prezentat natur, cu copitele, colţii şi blana intacte, ca să-ţi dai seama exact cu ce ai de-a face. Deşi era tulburător să te gândeşti că aceste fiinţe zburdaseră până nu demult pe câmpurile şi la fermele din vecinătate, era ceva aproape frumos în simpla cantitate şi varietate a mărfurilor expuse, toate comestibile într-un fel sau altul. Nu prea aveam decât o vagă idee despre ce s-ar putea face cu cele mai multe dintre ele – fazani şi gâşte nejumulite sau coşurile cu păsărele cenuşii care-mi erau necunoscute –, dar îmi plăcea să mă uit înainte s-o pornesc spre tarabele cu fructe şi legume. Întotdeauna zăboveam mult mai mult decât era nevoie, plimbându-mă şi admirând baniţele cu praz şi păstârnac, portocale, smochine şi mere cu coajă groasă.

Dar pe aleile din spatele pieţei, fructele şi carnea putrezeau în lăzi. Mişunau şobolani; porumbeii se îngrămădeau şi se ciuguleau sălbatic unii pe alţii, lăsând în urmă pene şi păduchi. Asta era realitatea, şi chiar dacă viaţa alături de Ernest mă făcuse mai tolerantă la real decât fusesem vreodată, mă dezgusta totuşi. Era ca şi cum te-ai fi uitat în şanţurile de scurgere de la Place de la Contrescarpe, unde vopselele colorate se revărsau în voie din cărucioarele florarilor: falsă splendoare efemeră, iar dedesubt urâţenie. Ce spusese Ernest odată, demult, la Chicago? *Iubirea e o mincinoasă frumoasă?* Şi frumuseţea era o mincinoasă. Când am văzut prima oară şobolanii, mi-a venit să arunc cât colo coşul şi să fug, dar nu eram destul de bogaţi ca să ne permitem gesturi simbolice. Aşa că am mers mai departe.

De pe străduţele mizere care se răsfirau de la Les Halles, am luat-o pe jos spre Sena. Unde începea Pont Neuf, cheiul era aspru

şi impunător. Un vânt rece mă sfredelea prin mantoul subţire, dar chiar de partea cealaltă era Île Saint-Louis, cu casele splendid păstrate şi străzile elegante care făceau din ea o oază. M-am plimbat toată ziua pe insulă până am dat de un parc în capăt, înțesat de castani desfrunziți, apoi am coborât pe o mică scară până la apă. Pescarii strângeau plasele cu *goujon* şi-i prăjeau pe loc. Am cumpărat câțiva înveliți într-un ziar şi m-am aşezat pe zid uitându-mă la barjele care treceau pe sub Pont Sully. Cuibul de peşti era crocant sub zăpada zgrunțuroasă a sării şi mirosea atât de simplu şi de bine, încât mi-am zis că putea fi un colac de salvare. Unul mic. Doar pentru moment.

13

— E aşa de frumos aici că te doare, a spus Ernest într-o seară în timp ce ne duceam să cinăm la un bistrou de pe rue des Saint-Pères, pe care începuserăm să-l frecventăm. Tu nu te-ai îndrăgostit de locul ăsta?

Nu, încă nu eram îndrăgostită – dar mă copleşea. Să te plimbi pe cele mai frumoase străzi din Paris era ca şi cum cortina unui circ fantastic s-ar fi dat la o parte, ca să poţi admira la orice oră ciudăţenia şi splendoarea. După austeritatea impusă de război, când industria textilă se prăbuşise şi marile case de modă trăseseră obloanele, mătăsurile viu colorate se revărsau acum pe străzile Parisului ca apa – albastru şi verde persan, nuanţe de portocaliu şi auriu frapante. Inspirat de orientalismul companiei Ballets Russes, Paul Poiret îmbrăca femeile în şalvari, turbane cu franjuri şi şiraguri peste şiraguri de perle. La polul perfect opus, Chanel începea şi ea să-şi lase amprenta, aşa că printre atâtea culori vedeai pete clare, geometrice de negru. A fi *chic* ajunsese tot mai des să însemne o tunsoare scurtă, băieţească, unghii lăcuite în culori tari şi portţigarete de fildeş incredibil de lungi. Mai însemna şi o siluetă subţire, famelică – dar asta nu mi se potrivea deloc. Chiar şi când am suferit de foame, faţa mi-a rămas la fel de rotundă, iar braţele, la fel de durdulii. În plus, hainele nu mă preocupau îndeajuns ca să caut ceva care să mi se potrivească. Purtam ce era mai comod şi mai uşor de întreţinut, fuste lungi de lână, pulovere lălâi şi pălării cloş de lână. Pe Ernest nu părea să-l deranjeze. Ba chiar i se păreau ridicole femeile excesiv de împopoţonate. Asta ţinea de preferinţa lui pentru toate lucrurile simple – mâncarea bună, nepretenţioasă, vinul ţărănesc aproape vâscos, ţăranii cu limbaj şi valori nesofisticate.

— Vreau să scriu o singură propoziție adevărată, spunea el. Dacă aş putea să scriu zilnic câte o propoziție simplă şi adevărată, aş fi mulțumit.

Avusese spor de când ne mutaserăm la Paris, meşterind întruna la o povestire pe care o începuse în luna noastră de miere la Windemere şi care se numea *În Michigan*. Era despre un fierar şi o fată în casă din Horton Bay care se întâlnesc şi se descoperă sexual unul pe celălalt. Îmi citise şi mie nişte pasaje de la început, unde descria oraşul, casele, lacul şi aleea nisipoasă, încercând să redea totul la fel de simplu şi de pur ca în amintirea lui, şi n-am putut decât să mă mir de cât erau de brute şi de reale.

Ambițiile lui legate de scris erau teribile şi însemnau totul pentru el. Scrisul era pentru el ceea ce era religia pentru alții – şi totuşi ezita să trimită scrisorile de recomandare ale lui Sherwood Anderson vreunuia dintre expatriații americani celebri. Bănuiesc că se temea că aveau să-l respingă din prima. Se simțea mai în largul lui împrietenindu-se cu clasa muncitoare din Paris. Eu vorbeam o franceză rigidă, de şcolăriță, dar el prinsese din zbor pe ici, pe colo în timpul războiului, o vorbire populară, necizelată, potrivită pentru discuțiile legate la colț de stradă cu bucătarii, hamalii şi mecanicii auto. Printre ei putea fi el însuşi fără a simți nevoia să se apere.

Însă în seara aceea, după cină, urma să ne întâlnim cu Lewis Galantière, unul dintre prietenii scriitori ai lui Sherwood. Lewis venea din Chicago şi lucra acum la Camera Internațională de Comerț. Era cunoscut pentru gusturile lui alese, iar când Ernest l-a întâlnit în sfârşit în apartamentul lui din rue Jean-Goujon, casa era plină de antichități care păreau scumpe şi de gravuri pe care mi le descrisese în detaliu când se întorsese acasă la mine.

— Toate mesele şi scaunele au picioare subțiri, fusiforme. Cam pretențios pentru gustul meu, dar se vede că omul are stil.

Eram intimidată de întâlnirea cu Galantière, pentru că eu nu eram nici pe departe elegantă şi simțeam că nu mă potrivesc deloc cu Parisul. Dacă femeile din Paris erau nişte păunițe, eu eram o găinuşă de curte. Recent cedasem presiunilor şi-mi scurtasem părul – probabil că am fost ultima dintre americance care s-a tuns – şi nu-mi plăcea deloc. Arătam ca un băiețoi cu obrajii ca mărul

şi, chiar dacă Ernest spunea că-i place mult cum arăt, de fiecare dată când mă zăream într-o oglindă, îmi venea să plâng. O fi fost el demodat şi victorian, dar părul meu fusese al meu – eu. Acum ce mai eram?

Lewis se oferise să ne facă cinste cu o cină la Michaud's, un restaurant la modă în fața căruia mă mai oprisem doar ca să mă zgâiesc pe geam. Când am ajuns, m-am oprit la uşă şi mi-am tras în van de haine, dar Ernest nu părea deloc conştient de stânjeneala mea. Mă ținea strâns de cot şi mă împingea uşor, dar insistent spre Lewis, spunând:

— Ea e fata aia deşteaptă şi grozavă despre care ți-am împuiat capul.

— Hadley. E o onoare şi o plăcere, a zis Lewis în timp ce eu m-am înroşit intens. Mă simțeam încă jenată, dar îmi făcea plăcere să aflu că Ernest era mândru de mine.

Lewis avea douăzeci şi şase de ani, era brunet, subțire şi avea un farmec nebun. Făcea nişte imitații foarte amuzante, dar, când ne-a arătat cea mai bună imitație de James Joyce de care era în stare a trebuit să ne-o explice. Îl zăriserăm pe Joyce de câteva ori pe străzile din Montparnasse, cu părul lui pieptănat cu grijă, ochelarii fără rame şi haina lălâie, dar nu-l auziserăm niciodată vorbind.

— *Vorbeşte*, să ştiți, a insistat Lewis, dar numai dacă-l obligi. Cic-ar avea vreo câteva sute de copii.

— Eu am văzut două fete, am zis eu.

— Două sau două sute, la Paris e totuna, nu-i aşa? Cică abia se descurcă să le dea de mâncare, dar dacă treci pe-aici, pe la Michaud's, în fiecare zi din săptămână la ora cinci fix, o să vezi toată liota mâncând găleți întregi de stridii.

— Toată lumea spune că *Ulise* e grozavă, a zis Ernest. Am citit şi eu câteva capitole în foileton. Nu seamănă cu ce ştiu eu, dar, oricum, acolo se întâmplă lucruri importante.

— E de-a dreptul genială, a zis Lewis. Nimic n-o să mai fie la fel după Joyce, dacă e să-l credem pe Pound. Ai fost acasă la Pound?

— Urmează, a zis Ernest, deşi nici lui nu-i trimisese scrisoarea de recomandare.

— Trebuie să te duci, frățioare. Nu toată lumea poate să-l suporte pe Pound, dar e obligatoriu să-l cunoşti.

— Ce-i aşa de dificil la Pound? am întrebat eu.

— El însuşi, ca să-ţi spun drept. Lewis a râs. O să vezi. Dacă Joyce e profesorul liniştit cu bastonul şi mantoul lui ponosit, Pound e dracul gol, fudul şi pe jumătate smintit de la discuţiile despre cărţi şi artă.

— Eu l-am văzut pe dracul, a zis Ernest, terminându-şi vinul din pahar, şi nu dă doi bani pe artă.

La sfârşitul serii, eram cu toţii beţi şi ajunseserăm la noi acasă, unde Ernest trăgea de Lewis ca să-l convingă să boxeze cu el.

— Jumătate de rundă, să ne distrăm şi noi, îl momea el, dezbrăcându-se până la brâu.

— Niciodată nu le-am avut cu bătaia, a zis Lewis, dând înapoi – dar după încă vreo câteva cocteiluri, a cedat în sfârşit. Ar fi trebuit să-l previn cumva că, orice ar fi zis Ernest, sportul nu era niciodată doar o distracţie pentru el. Îi văzusem expresia din ochi la Chicago, când era cât pe ce să-l lase lat pe Don Wright pe podeaua lui Kenley. Şi meciul ăsta s-a desfăşurat identic, moment cu moment. În primele câteva minute, a fost o prosteală destul de plăcută, amândoi bărbaţii ghemuiţi pe poziţii, cu genunchii îndoiţi, pumnii întinşi şi strânşi. Era atât de evident că Lewis nu era cine ştie ce sportiv, încât am crezut că Ernest o s-o lase baltă definitiv, dar apoi, fără să fi fost provocat în vreun fel, a lansat un pumn adevărat, în plin, din umăr.

Pumnul a lovit zdravăn. Capul lui Lewis a ţâşnit pe spate, apoi a revenit în faţă, iar ochelarii i-au zburat într-un colţ. Se făcuseră praf, iar faţa îi era tăiată în câteva locuri.

Am alergat la el şi am încercat să-l ajut să-şi revină, dar l-am găsit râzând. A început şi Ernest să râdă – şi până la urmă s-a terminat cu bine. Dar eu tot m-am gândit că fusese cât pe ce să rămânem fără singurul nostru prieten de la Paris.

Lewis a fost cel care l-a ajutat pe Ernest să-şi ia inima în dinţi şi să trimită restul de scrisori de recomandare şi în curând a sosit o scrisoare de la Ezra Pound. Acesta nu se bucura încă de cine ştie ce renume în State, doar pentru cine se pricepea la poezie şi citea reviste literare ca *Dial* sau *Little Review*, dar în Paris era foarte respectat ca poet şi critic care contribuia la revoluţionarea artei

moderne. Eu aveam doar o vagă idee despre modernitate – îl citeam încă pe Henry James cel îngrozitor de convențional, după cum îi plăcea lui Ernest să-mi aducă aminte – dar Lewis vorbise atât de frumos despre Dorothy, soția englezoaică a lui Pound. Eram dornică de prieteni noi şi m-am bucurat să-l însoțesc pe Ernest când Pound l-a invitat la ceai.

Dorothy ne-a întâmpinat la uşă şi ne-a invitat în garsonieră, o cameră imensă, expusă curentului, plină de tablouri şi pergamente japoneze şi de piramide împrăştiate de cărți. Ea era foarte frumoasă, cu o frunte înaltă încântătoare şi piele de păpuşă din porțelan. Avea mâini albe, cu degete fine care se îngustau la vârfuri şi ne-a vorbit în şoaptă în timp ce ne apropiam de Pound, care stătea într-un fotoliu de damasc roşu-sângeriu, înconjurat de rafturi pline de vrafuri de cărți prăfuite şi de ceşti de ceai pătate, de teancuri de hârtii şi de figurine cu aer exotic.

— Eşti roşcovană, mi s-a adresat Pound, după ce Dorothy a făcut prezentările.

— Şi dumneavoastră la fel. E de bine?

— Om mai ranchiunos decât un roşcovan n-ai să vezi, a zis el cu glas aspru, pe un ton cât se poate de serios, întorcându-se spre Ernest. Ia aminte la asta, tinere domn Hemingway.

— Da, domnule, a zis Ernest ca un elev cuminte.

Şi Ernest chiar *a fost* elevul lui Pound, din prima clipă când au dat cu ochii unul de altul. În mod evident, Pound ştia să recunoască omul avid de învățătură şi i-a făcut pe plac lui Ernest vorbind întruna, în timp ce Dorothy m-a condus în alt colț al camerei, la mare distanță de bărbați. Sub o fereastră lungă prin care se revărsa lumina soarelui, m-a servit cu ceai şi mi-a povestit despre strămoşii ei iluştri.

— Numele meu adevărat e Shakespear, dar fără *e* la sfârşit. Tata e chiar urmaşul ilustrului personaj.

— De ce fără *e*?

— Sinceră să fiu, habar n-am. Dar parcă sună mai boem aşa. Nu c-aş avea nevoie de ajutor în direcția asta. Mama a fost vag celebră într-o vreme ca amantă a lui William Butler Yeats. Aşa l-am cunoscut pe Ezra, când era asistentul lui Yeats. Presupun că ar fi trebuit să mă fac poetă cu tot trecutul ăsta, când colo eu m-am măritat cu un poet.

— Am citit ceva Yeats în şcoală, strecurat pe-acolo printre Robert Browning şi Oliver Wendell Holmes. Ernest mi-a arătat *A doua venire* într-o revistă. Pe amândoi ne-a făcut praf.

— „Celor mai buni dintre noi le lipseşte un crez, iar cei mai răi sunt prinşi în patimi nestăvilite."[1] Apoi a adăugat: Mă întreb ce-ar zice unchiu' Will de toate patimile astea nestăvilite de pe la noi.

Mai departe, în colţul umbrit al garsonierei, Ernest se ghemuise de-a dreptul la picioarele lui Pound, în timp ce bărbatul mai copt îi ţinea o predică, gesticulând cu un ceainic. Părul lui roşcovan era tot mai răvăşit şi am înţeles de ce-l comparase Lewis Galantière cu Satana – nu doar din cauza părului şi a barbişonului sârmos ca de satir, ci şi din cauza vehemenţei lui înnăscute. Nu auzeam efectiv ce spunea, dar declama într-un torent vulcanic, gesticulând întruna şi aşezându-se rareori pe scaun.

Mi s-a părut că ei doi alcătuiau o pereche bizară, Dorothy atât de elegantă şi de rezervată, iar Pound atât de guraliv, dar ea spunea că el fusese foarte important pentru munca ei. Era pictoriţă şi, stând de vorbă în acea după-amiază, mi-a arătat câteva dintre pânzele ei. Mi s-au părut superbe, cu nişte culori şi forme la fel de dulci şi de diafane cum erau glasul şi mâinile lui Dorothy, dar când am început să-i pun întrebări despre ele, mi-a răspuns prompt:

— Nu le expun.

— Oh. Păi le expui aici, nu?

— Doar întâmplător, a zis ea şi a zâmbit frumos, arătând ea însăşi ca scoasă dintr-un tablou.

La sfârşitul vizitei, după ce Ernest şi cu mine ne-am luat la revedere, am coborât pe scara îngustă, ieşind în stradă.

— Vreau să ştiu tot, am zis.

— Are o gură foarte mare, a zis Ernest. Dar are ceva idei grozave. Chiar idei mari. Vrea să iniţieze mişcări, să modeleze literatura, să schimbe vieţi.

— Atunci sigur e o relaţie utilă, am spus eu. Ai grijă, totuşi, să nu-l enervezi. Ai auzit cum e cu roşcovanii.

---

1 Vezi poezia *A doua venire* în W.B. Yeats, *Versuri*, trad. Aurel Covaci, Ed. Univers, 1996.

Am râs şi am intrat în cea mai apropiată cafenea, unde Ernest mi-a povestit mai multe la un pahar turtit de coniac cu apă.

— Are nişte idei ciudate apropo de creierul femeii.

— Care? Că e total lipsită de aşa ceva?

— Ceva de genul ăsta.

— Dar Dorothy? De creierul ei ce zice?

— E greu de spus – deşi mi-a zis că amândoi au undă verde să-şi ia amanţi.

— Ce gândire progresistă, am spus eu. Oare aşa or fi toate căsniciile de artişti la Paris?

— N-aş putea să spun.

— Nu prea e un lucru care se poate impune cuiva. Trebuie şi să fii de acord cu asta, nu?

— Ţi-e milă de ea? Dar dacă-i place? Dacă totul a fost ideea ei?

— Poate, dar cel mai probabil a fost invers. Am sorbit din coniac, fixându-l pe deasupra paharului.

— În orice caz, o să-i trimită câteva poezii de-ale mele lui Scofield Thayer de la *Dial*.

— Povestiri, nu?

— Încă n-am nimic ca lumea, dar Pound zice că ar trebui să scriu nişte articole pentru ei despre revistele americane.

— Ei, asta-i flatant.

— Sigur e un început de ceva, a zis Ernest. Pound zice că mă învaţă să scriu dacă-l învăţ şi eu pe el să boxeze.

— O, Doamne fereşte, am zis eu râzând.

Următoarea noastră vizită importantă a avut loc după câteva săptămâni, când Gertrude Stein ne-a invitat la ceai. În mod bizar, s-a desfăşurat mai mult sau mai puţin la fel ca întâlnirea noastră cu Pound şi Dorothy. Şi aici erau două colţuri, unul pentru bărbaţi – în cazul de faţă, Ernest şi Stein – şi unul pentru femei, care nu se amestecau deloc.

Când am ajuns în faţa uşii, ne-a primit o menajeră franţuzoaică adevărată, care ne-a luat mantourile şi ne-a condus în cameră – *Camera,* după cum aflaserăm deja, cel mai important salon parizian. Pereţii erau acoperiţi de tablouri ai unor eroi ai cubismului şi postimpresionismului şi de tot ce era mai modern – Henri

Matisse, André Derain, Paul Gauguin, Juan Gris şi Paul Cézanne. O piesă frapantă era un portret al lui Stein făcut de Picasso, care aparţinea de mult cercului ei social şi era un obişnuit al salonului ei. Era pictat în nuanţe închise de maro şi gri, iar faţa părea uşor desprinsă de corp, mai masivă şi mai compactă, cu ochii umbriţi de pleoape grele.

Ea arăta cam între patruzeci şi cinci şi cincizeci de ani, cu un aer de Lume Veche datorat rochiei negre, şalului şi părului, care era strâns în gheme uriaşe pe capul ei frumos. Avea o voce ca de catifele grele şi nişte ochi căprui care înţelegeau totul dintr-o privire. Mai târziu, când am avut timp s-o cercetez pe îndelete, m-a frapat cât de mult semănau ochii ei cu ai lui Ernest – un maroniu cât se poate de intens şi de opac, critici şi toleranţi, curioşi şi amuzaţi.

Partenera lui Stein, Alice Toklas, parcă era o coardă foarte întinsă pe lângă ea. Era negricioasă, cu un nas foarte coroiat şi nişte ochi de care-ţi venea să te fereşti. După câteva minute de conversaţie generală, m-a luat de mână şi ne-am retras în „colţul nevestelor". M-a încercat un junghi de regret că, nefiind scriitoare sau pictoriţă, nu eram destul de specială ca să fiu invitată să stau de vorbă cu Gertrude, să mă aşez în faţa şemineului ei, ca Ernest acum, şi să discut despre lucruri importante. Îmi plăcea mult să am în jur oameni interesanţi şi creativi, să fiu în mijlocul curentului, dar pentru moment am fost dusă la colţ şi descusută de către domnişoara Toklas pe teme de actualitate, despre care nu ştiam nimic. Mă simţeam ca o proastă şi în tot timpul ăsta am băut ceai după ceai şi am mâncat prăjiturele minuscule, aranjate cu măiestrie. Ea broda, iar degetele i se mişcau întruna, fără efort. Nu se uita niciodată în jos şi nu se oprea din vorbit.

Între timp, Ernest bea un pahar cu un soi de lichior într-o nuanţă elegantă cu Gertrude. Cred că m-am semiîndrăgostit de ea atunci, de la distanţă, ca şi Ernest, de altfel. Pe drumul spre casă, mi-a vorbit mult despre gustul ei, care era inovator şi impecabil. Îi admira şi sânii.

— Ce zici, cât or cântări? a întrebat el. Părea curios de-adevăratelea.

Eu am râs.

— N-aş risca să-mi dau cu presupusul.
— Ce zici de menajul ăsta? Între femei, zic.
— Nu ştiu. Au o viaţă grozavă.
— Numai tablourile alea. Parc-ai fi într-un muzeu.
— E şi mai bine, am zis. Au prăjituri.
— Şi rachiu. Totuşi, e ciudat. Menaj între femei. Nu sunt foarte convins.
— Cum adică? Nu crezi că-şi pot oferi ceva consistent una alteia? Că se iubesc? Sau nu te convinge partea cu sexul?
— Nu ştiu, s-a zbârlit, în defensivă. Ea a zis că menajul între femei e cel mai firesc lucru din lume, că nimic nu e urât între ele sau pentru ele, pe când bărbații care trăiesc împreună sunt scârbiți de ce fac.
— A zis ea asta?
— Limpede ca bună ziua.
— Presupun că e flatant că a fost atât de sinceră cu tine.
— Să-i dau şi eu raportul despre viața noastră sexuală data viitoare?
— Doar n-ai de gând!
— N-am de gând. A zâmbit. Poate că o să vrea să vină să se uite.
— Eşti groaznic!
— Da, dar de-aia mă iubeşti.
— Oare? am zis eu, iar el m-a plesnit peste şold.

După două săptămâni, Gertrude şi Alice au răspuns invitației la ceai în apartamentul nostru mizer. Ce şi-or fi zis când au urcat pe scara şubredă şi întunecoasă, pe lângă toaleta comună şi duhorile scârboase, nici nu vreau să-mi închipui – şi totuşi au fost amabile şi binevoitoare, purtându-se ca şi cum ar fi frecventat dintotdeauna acel colț de Paris. Au băut ceai din serviciul nostru de porțelan primit la nuntă – măcar *ăsta* era un lucru frumos – şi s-au aşezat pe patul din mahon.

Gertrude se oferise să se uite peste nişte scrieri de-ale lui Ernest, pe care i le-a şi cerut, parcurgând rapid poeziile, câteva povestiri, un fragment dintr-un roman plasat în Michigan. La fel cum făcuse

la Chicago, când îi citisem pentru prima oară scrierile, Ernest se plimba de colo-colo, tresărind nervos, şi părea să sufere.

— Poeziile sunt foarte bune, a zis Stein într-un sfârşit. Simple şi destul de clare. Nu pozezi în ceva anume.

— Şi romanul?

Mi se părea foarte curajos că o întrebase şi chiar că-i arătase paginile, pentru că era ultima lui dragoste. Era atât de protector, că mie nu-mi arătase mai nimic.

— Nu e genul de scriere care mă interesează, a zis ea într-un sfârşit. Frazele alea despre culoarea cerului. Cerul e cer şi gata. Propoziţii declarative puternice, asta-i specialitatea ta. Continuă aşa.

Ascultând-o pe Stein, lui Ernest i-a căzut faţa timp de câteva clipe, dar şi-a revenit. Ea sesizase ceva ce începuse şi el să înţeleagă în ultima vreme, ceva despre directeţe, despre limbajul dezbrăcat de tot.

— Când o să-l rescrii, să laşi numai ce e neapărat necesar.

El a încuviinţat din cap, uşor îmbujorat şi aproape că am auzit cum sfatul făcea priză în mintea lui, adăugându-se sfatului lui Pound.

„Taie tot ce-i în plus", spusese Pound. „Fereşte-te de abstracţiuni. Nu le spune cititorilor ce să gândească. Lasă acţiunea să vorbească singură."

— Ce zici de teoria lui Pound despre simbolism? a întrebat-o el. Că un şoim ar trebui să fie, mai întâi de toate, un şoim?

— Asta-i evident, nu? a zis ea. Un şoim e întotdeauna un şoim, mai puţin – şi la asta a înălţat dintr-o sprânceană stufoasă şi a zâmbit misterios – mai puţin atunci când un şoim e o varză.

— Ce? a făcut Ernest, rânjind încântat şi în mod evident perplex.

— Exact, a zis Gertrude.

14

În următoarele săptămâni, Ernest a ascultat de sfatul lui Gertrude şi a aruncat aproape tot romanul, ca să-l reia de la zero. În perioada asta, se întorcea acasă fluierând, flămând şi nerăbdător să-mi arate ce lucrase. Paginile noi sfârâiau de energie. Totul era numai aventură, vânătoare, pescuit şi împerechere. Personajul lui se numea Nick Adams şi era Ernest, doar că mai îndrăzneț şi mai pur – aşa cum ar fi fost Ernest dacă şi-ar fi urmat toate pornirile. Mi-a plăcut mult materialul şi era clar că şi lui îi plăcea.

Între timp, descoperise celebra librărie Shakespeare and Company a Sylviei Beach de pe Malul Stâng şi s-a mirat văzând că ea era dispusă să-i împrumute cărți pe încredere. Se întorcea acasă cu brațele încărcate de volume de Turgheniev, Ovidiu, Homer, Catul, Dante, Flaubert şi Stendhal. Pound îi dăduse o bibliografie lungă, care-l trimitea înapoi la maeştri, dar îl şi ghida spre viitor, spre T.S. Eliot şi James Joyce. Ernest era un elev silitor. Devora tot, parcurgând opt sau zece cărți deodată, lăsând una din mână şi apucându-se de alta, împrăştiind cotoare țuguiate prin toată casa. Împrumutase şi *Three Lives* şi *Tender Buttons*, două cărți publicate de Gertrude Stein într-un tiraj foarte mic. Din câte se părea, lumea literară era descumpănită de ciudățenia ei, ca şi Ernest. Mi-a citit cu voce tare una dintre poeziile din *Tender Buttons*:

— *O carafă e o sticlă oarbă. Verişoară din neamul sticlei, spectacol şi nimic neobişnuit, o singură culoare suferindă, un aranjament într-un sistem cu direcție.*

A lăsat jos cartea, clătinând din cap.

— „O singură culoare suferindă“ sună frumos, dar restul nu-mi spune absolut nimic.

— E interesant, am zis eu.

— Da. Dar ce înseamnă?
— Nu ştiu. Poate că nu *înseamnă* nimic.
— Poate, a zis el şi s-a întors la Turgheniev.

Se făcuse deja aprilie, era prima noastră primăvară la Paris, iar ploile cădeau domoale şi calde. Imediat după ce ne instalaserăm, Ernest începuse să completeze micul nostru venit scriind editoriale pentru *Toronto Star*. Într-o zi, redactorul-şef, John Bone, l-a înştiinţat că voiau să-l trimită la Genova, la o conferinţă internaţională de economie. Onorariul era de şaptezeci şi cinci de dolari pe săptămână, cu toate cheltuielile acoperite, dar nu se acorda nici un supliment pentru neveste. Eu aveam să rămân la Paris, urma să fie prima noastră despărţire în cele şapte luni de când eram căsătoriţi.
— Stai liniştită, mâţo, a zis el în timp ce-şi punea în bagaj preţioasa Corona. Nici n-o să apuci să te dezmeticeşti că m-am şi întors.
În primele zile, singurătatea mi-a făcut plăcere. Ernest era un om atât de *mare,* metaforic vorbind. Nimeni n-avea loc de el într-o cameră, era magnetic şi atrăgea în jurul lui pe toată lumea, bărbaţi, femei, câini. Pentru prima oară de multe luni, mă puteam trezi în linişte, îmi auzeam propriile gânduri şi-mi urmam propriile impulsuri. Doar că în curând s-a produs o schimbare. Nu ştiu cum s-o descriu, dar, după ce noutatea companiei propriei mele persoane s-a dus, am devenit atât de conştientă de absenţa lui Ernest, încât parcă *absenţa* asta s-ar fi mutat cu mine în casă. Umbra lui era acolo la micul dejun şi la culcare. Atârna de draperiile dormitorului, unde muzica de acordeon se revărsa şi se retrăgea ca un burduf.
Ernest îmi sugerase să trec pe la librăria Sylviei pentru un ceai şi, deşi m-am dus o dată, mi-a fost imposibil să nu mă gândesc că făcea conversaţie doar din politeţe. Ei îi plăceau scriitorii şi artiştii, iar eu nu eram nici una, nici alta. M-am dus la cină la Gertrude şi Alice şi, chiar dacă simţeam că între noi se înfiripa într-adevăr o prietenie, Ernest îmi lipsea. Cu el îmi plăcea cel mai mult să fiu. Era aproape jenant să recunosc cât de dependentă de el ajunsesem. Am încercat să mă feresc de depresie ducându-mă peste tot unde eram invitată şi petrecând cât mai mult timp în afara casei. Am bântuit prin Luvru şi prin cafenele. Am exersat cu orele o nouă bucată de Haydn, ca să i-o cânt lui Ernest la

întoarcere. M-am gândit că avea să-mi facă bine să cânt, dar de fapt nu făcea decât să-mi amintească de perioada mea cea mai neagră din St. Louis, când eram singură şi departe de lume.

Ernest a lipsit trei săptămâni, iar către sfârşitul perioadei ajunsesem să dorm atât de prost în patul nostru, încât de multe ori mă mutam în toiul nopţii într-un fotoliu cu spătar înalt şi drept şi încercam să mă odihnesc acolo, ghemuită sub pături. Nu-mi tihnea mai nimic, în afară de plimbările până la Île Saint-Louis, în parcul de care mă ataşasem şi care mă reconforta. Copacii erau acum în floare şi se simţea parfumul greu al florilor castanilor porceşti. Îmi plăcea şi să mă uit la casele din jurul parcului, gândindu-mă la oamenii care le locuiau, ce fel de căsnicii aveau şi cum se iubeau sau se răneau unii pe alţii în viaţa de zi cu zi, dacă erau fericiţi şi dacă erau convinşi că fericirea e un lucru durabil. Stăteam în parc cât puteam de mult, apoi plecam spre casă printr-un soare de care nu prea reuşeam să mă bucur.

În mai, când Ernest s-a întors în sfârşit acasă, l-am strâns tare în braţe, cu ochii înotându-mi în lacrimi de uşurare.

— Ce-i cu tine? Ţi-a fost dor de mine, mâţă pufoasă?

— Şi încă cum.

— Bun. Îmi place să mi se ducă dorul.

Am dat din cap pe umărul lui, dar pe undeva n-am putut să nu mă întreb dacă era *bine* să depind chiar total de el. El îmi admira forţa şi tenacitatea şi conta pe ele; în plus, şi *mie* îmi plăcea să mă simt puternică şi era neplăcut să-mi dau seama că forţa asta dispărea în lipsa lui. Oare fericirea mea era acum atât de legată de el, încât nu mă mai simţeam eu însămi decât lângă el? Habar n-aveam. Nu mi-a rămas decât să-l dezbrac încetişor în timp ce, în sala de dans de sub noi, acordeonul zdrăngănea de zor o melodie melancolică.

Ernest s-a întors cu peste două sute de dolari de la *Toronto Star*, care ne deschideau posibilităţi nenumărate, şi am hotărât să ne facem de cap cu o excursie în Elveţia. În acel moment, era optimist aproape pe toată linia. Scofield Thayer de la *Dial* trimisese recent îndărăt poeziile recomandate de Pound cu o scrisoare de refuz usturător de impersonală, dar Ernest îşi făcuse o mulţime de relaţii noi la Genova, corespondenţi ca şi el cu care colaborase

îndeaproape, precum Max Eastman, un editor american care-şi manifestase dorinţa ca Ernest să-i trimită câteva dintre schiţele lui în proză, şi Lincoln Steffens, celebrul jurnalist creator de scandaluri, care-l lăsase pe Ernest cu gura căscată cu gândirea lui politică îndrăzneaţă. Steffens călătorise recent în Uniunea Sovietică şi se întorsese entuziasmat de comunism, spunând în presă şi oricui stătea să-l asculte: „Eu am fost în viitor şi să ştiţi că merge". Ernest era încântat că Steffens îl remarcase şi, impulsionat de acest nou sentiment de apartenenţă şi ambiţie, îi trimisese recent cincisprezece poezii lui Harriet Monroe de la *Poetry*.

— Păi ce mama dracului? spusese el. Poate că uşa n-o să se deschidă decât dacă bat în ea tare şi mult.

— O să reuşeşti, spusesem eu. Simt că eşti pe-aproape.

— Poate, răspunsese el, dar hai să nu vorbim despre asta că aduce ghinion.

Ne-am cumpărat bilete la clasa a treia până la Montreux, apoi am luat trenul electric care urca de-a dreptul muntele până la Chamby, deasupra Lacului Geneva. Stăteam într-un *chalet* spaţios şi rustic, iar aerul de munte era minunat de curat. Petreceam ore întregi în fiecare zi urcând pe cărări de munte prin păduri dese şi ne întorceam la prânz pentru o friptură perfectă cu dovleci de iarnă şi păstârnac, şi compot de fructe cu frişcă grasă. Serile citeam la foc şi beam vin fiert cu lămâie şi mirodenii afumate. Dormeam pe săturate, făceam dragoste de două ori pe zi, citeam, scriam scrisori şi jucam cărţi.

— Eşti aşa de bronzată, de puternică şi de înfloritoare, mi-a zis Ernest într-o zi, când urcam pe munte. Se pare că totul îţi prieşte aici.

Îmi plăcea să-l aud că mă laudă, dar săptămânile în care rămăsesem singură la Paris îmi stăruiau în minte. Mă speriaseră şi mă făcuseră să mă întreb ce însemna să fiu cu adevărat puternică, în propria mea accepţiune – nu doar în formă şi arsă de soare, nu doar flexibilă şi conciliantă.

După o săptămână ni s-a alăturat Chink Dorman-Smith, un vechi prieten de-al lui Ernest de pe vremea războiului. Se cunoscuseră la Schio, pe frontul italian, înainte ca Ernest să fie rănit. Chink era irlandez, la fel de înalt ca Ernest, dar mult mai blonziu, cu obraji rumeni şi o mustaţă blond-roşcată. L-am îndrăgit

imediat. Avea nişte maniere absolut încântătoare, mai potrivite pentru un curtean decât pentru soldatul de carieră care era. În fiecare dimineață venea la micul dejun îngânând un cântecel vesel şi adresându-mi-se cu „conița Popplethwaite". Ernest îl iubea pe Chink ca pe un frate şi îi purta cel mai adânc respect. Cu el nu concura, aşa cum concura cu mulți dintre prietenii lui scriitori sau reporteri, aşa că timpul curgea lin, zi după zi. Valea Ronului era într-o formă de zile mari pe atunci, cu narcise înflorite pe fiecare petic de pajişte şi în despicăturile zimțate ale stâncilor. Prima oară când am văzut o narcisă sforțându-se şi izbutind să scoată capul deasupra gheții, mi s-a părut minunat şi mi-am dorit şi eu să am atâta voință.

În fiecare zi hoinăream departe, în munți, căutând cabane drăguțe şi locuri de pescuit promițătoare. Stockalper, un pârâu apropiat de locul în care Lacul Geneva se întâlnea cu apele Ronului, era locul preferat al lui Ernest, după nordul Michiganului. Petrecea ore întregi acolo, pescuind păstrăvi, în timp ce Chink şi cu mine leneveam în iarbă citind sau vorbind.

— E minunat să vă văd aşa îndrăgostiți pe amândoi, a zis Chink într-o după-amiază, în timp ce leneveam la umbra unui păr în floare. Au fost momente când m-am întrebat dacă Hem o să reuşească vreodată să treacă peste Milano.

— Peste Milano sau peste asistenta lui cea frumoasă?

— Cred că amândouă, a zis el. Nu prea i-a priit perioada aia. Tu însă îi prieşti. Chink şi-a încrucişat brațele la ceafă şi a închis ochii. Dragul de Hem, a mai zis el, după care a adormit imediat.

Îmi plăcea faptul că Chink vedea şi înțelegea ce era bun la noi. În plus, ştia lucruri pe care eu nu le ştiam despre Ernest. Aveau în comun un trecut, oceane de bere, confesiuni la ore târzii. Uneori vorbeau despre război în serile lungi şi răcoroase, pe veranda mare a *chalet*-ului, ceea ce m-a făcut să înțeleg altfel ceea ce văzuseră şi înduraseră amândoi.

Chink era şi avea să rămână toată viața un soldat. Când Ernest s-a întors acasă, la viața lui din State, Chink a rămas mai departe în armata engleză. De câțiva ani era încartiruit în Irlanda, cu trupele de ocupație britanice care încercau să stăvilească violențele luptătorilor pentru independență irlandezi. Era o misiune dificilă

şi văzuse destulă moarte, de care simţeai că încerca să se scuture încetul cu încetul în fiecare zi petrecută alături de noi.

— Trebuie să fie tare ciudat, i-am zis într-o seară, că acolo se duc lupte crunte şi tu te urci pe vapor ca să-ţi iei o vacanţă departe de toate. Îţi iei pur şi simplu bilet şi evadezi.

Chink a râs amar.

— Pe vremea războiului nostru – s-a oprit ca să arate cu capul spre Ernest –, când frontul se întindea hăt, până la Canalul Mânecii, erau unii care cereau scurte învoiri ca să se ducă să ia ceaiul acasă. Apoi se întorceau, îşi recuperau baionetele şi măştile de gaz şi-i dădeau înainte, cu gura încă plină de firimituri de biscuiţi.

— Totuşi, mintea nu rezistă la aşa ceva, a zis Ernest. N-ai cum să faci faţă la saltul ăsta – te blochezi într-o parte sau în alta – sau undeva la mijloc. Şi atunci începe prăbuşirea.

— Aşa e, a zis Chink.

— Şi totuşi, uneori, dac-ai apucat să te duci la război şi-l porţi în tine, poţi să te întorci acolo. Şi asta-i cam ce spuneai tu, Micule. A dat din cap spre mine peste masă, privindu-mă în ochi. Adică să-ţi cumperi bilet şi să te duci acolo, apoi să ieşi afară când te loveşte sau te dezmeticeşti.

— Ceea ce nu-i întotdeauna o fericire, nu? a zis Chink, pentru că era la curent cu coşmarurile pe care Ernest le avea de când se întorsese din nou de pe front, cu faptul că se trezea încă în toiul nopţii, năduşit şi ţipând, îngrozit şi cu privirea rătăcită. Cei doi prieteni au dat din cap unul către celălalt şi au ridicat paharele.

Într-una dintre serile astea pline de alcool şi de discuţii, Chink a venit cu ideea de a trece în Italia prin pasul Marele St. Bernard.

— Napoleon şi Carol cel Mare au reuşit, a zis el, ştergându-şi spuma de la bere din mustaţă.

— Cât de departe zici că e? am întrebat eu.

— Să fie vreo cincizeci de kilometri?

— Hai s-o facem, a zis Ernest. De la Aosta putem lua trenul până la Milano.

— Sau până la Schio, a spus Chink. Să ne întoarcem la locul crimei.

— Mi-ar plăcea mult să-ţi arăt Schio, continuă Ernest. E unul dintre cele mai grozave locuri din lume.

— E acolo o moară veche pe care am transformat-o noi în baracă şi căreia îi ziceam Schio Country Club, a spus Chink zâmbind. Nici n-aş şti să număr de câte ori ne-am scăldat în pârâul de acolo, în arşiţa zilei. Şi glicina!

— Şi *trattoria* aia cu mica grădină unde beam bere sub clar de lună plină, a zis Ernest. În Schio e un hotelaş adorabil, Due Spadi. O să stăm acolo o noapte, două, apoi o să mergem mai departe, la Fossalta. Aş putea chiar să relatez toată excursia pentru *Star*: Soldat rănit se întoarce pe front.

— Genial, a încuviinţat Chink, şi aşa a rămas.

A doua zi de dimineaţă am plecat din chalet cu nişte rucsaci grei, plini ochi. Ernest intrase în cameră în timp ce-mi făceam bagajul şi văzuse cum mă chinuiam să strecor înăuntru flacoanele cu cremă de faţă şi apă de toaletă.

— Tu mai ai loc la tine? îl întrebasem, arătându-i flacoanele.

— Nici o şansă, răspunsese el. Ce, vrei să miroşi frumos pentru păstrăvi?

— Fă-mi şi mie un hatâr, am zis, dar nici n-a vrut s-audă. Până la urmă, l-am rugat pe Chink să le ducă, ceea ce a şi făcut, bombănind. Dar frivolitatea de a nu mă lipsi de apa de toaletă în timp ce traversam o trecătoare periculoasă era o nimica toată pe lângă alegerea încălţărilor – pantofi Oxford uşori, cafenii, în loc de o pereche de bocanci zdraveni. Nu ştiu ce-o fi fost în capul meu, cu excepţia faptului că picioarele mele arătau mai bine în pantofii Oxford. De parcă mi-ar fi fost de vreun folos nişte picioare arătoase. După nici opt kilometri, eram udă leoarcă la tălpi. În apărarea mea, trebuie spus că habar n-aveam în ce ne băgăm. Trecătoarea era practicabilă primăvara, dar în anul acela încă nu fusese deschisă. Nimeni nu trecuse încă pe acolo, iar pe alocuri zăpada îţi ajungea în continuare până la coapsă. Am mers totuşi înainte cu chiu, cu vai, prin văi şi pe cărări care treceau prin desişuri de pini, pe pajişti întinse presărate cu flori de câmp. Peisajul era extraordinar, dar Ernest şi cu mine eram amândoi într-o stare jalnică. Tălpile îmi pulsau şi mă dureau picioarele. Lui i se declanşase un soi de rău de altitudine – greaţă şi durere de cap –, iar pe măsură ce urcam, simptomele s-au agravat. I se învârtea capul şi, aproape din kilometru în kilometru, se apleca şi vomita în zăpadă. Într-un fel, cel

mai rău a fost de Chink, care a trebuit să ne susțină pe amândoi, ducând adesea două rucsacuri pe câteva sute de metri, apoi lăsându-i jos și întorcându-se să-l ia și pe al treilea. În timp ce mergeam, am început să fantazez despre cum o să fim salvați de unul dintre celebrii câini St. Bernard care o să ne tragă pe toți trei până-n vârful muntelui într-o sanie confortabilă.

La jumătatea urcușului, ne-am oprit la Bourg-St.-Pierre și am mâncat de prânz pe un petic însorit. Aveam picioarele atât de umflate, încât mă temeam să-mi scot pantofii, de teamă că n-o să reușesc să-i mai încalț. Nemaifiind în stare decât să trag un pui de somn, m-am ghemuit pe o bancă de lemn, în timp ce Ernest și Chink au hoinărit prin oraș, degustând berea locală.

— Ai pierdut un mic cimitir superb, mi-a spus Chink mai târziu, când au venit să mă trezească.

— Sunt șiruri după șiruri de pietre de mormânt pentru amărâții pe care i-a prăpădit muntele, a zis Ernest.

— Muntele *ăsta*? am întrebat eu, alarmată. Chiar suntem în pericol?

— Vreți să ne dăm bătuți și să rămânem aici? a spus Ernest.

— Și să nu-i vedem pe călugări? a zis Chink. Cum am putea să ne-o iertăm vreodată?

Căminul St. Bernard se afla în cel mai înalt punct al trecătorii, într-un loc unde un ordin religios acorda ajutor drumeților de o mie de ani sau mai bine. Oricine le bătea la ușă primea pâine și supă, o cană de vin și o saltea de paie ca să se odihnească peste noapte. Așadar acolo am ajuns în acea seară, după treizeci de kilometri de urcuș pe munte, nițel afumați de la coniacul pe care-l dăduserăm pe gât din douăzeci în douăzeci de minute ca să rezistăm drumului din Bourg-St.-Pierre până acolo. Era o noapte senină. Luna răsărise în spatele căminului și-l lumina straniu.

— Parc-ar fi o cazarmă, nu? a spus Chink, apropiindu-se să bată în impunătoarea ușă de lemn.

— Pentru tine, orice drăcie seamănă cu o cazarmă, a mai zis Ernest înainte ca ușa să se deschidă larg, dezvăluind o țeastă pleșuvă, cu pielea bine întinsă.

Călugărul n-a pus nici o întrebare, ci ne-a condus pur şi simplu pe coridoarele întunecoase şi tăcute până în camerele noastre. Acestea erau modeste, aşa cum se spunea, cu saltele de paie pentru dormit, dar aveau lumină bună pentru citit şi un foc plăcut. În timp ce Ernest şi Chink se odihneau înainte de cină, eu am plecat în explorare, în ideea că poate voi găsi o bucătărie şi un lighean în care să-mi înmoi bietele picioare. Dar toate coridoarele erau identice. Am încercat să mă iau după glasuri, dar nu se auzea nici unul. Într-un final, m-am aventurat pe un culoar lung şi întunecos doar ca să-mi dau seama că nimerisem din greşeală în apartamentele private ale călugărilor. Mai multe uşi s-au deschis simultan, o ţeastă rasă după alta iţindu-se ca nişte cârtiţe. M-am îngrozit şi m-am întors în cameră, unde m-am prăbuşit şi-am şi început să povestesc ce păţisem. Băieţii pur şi simplu s-au distrat, fireşte, după care Ernest mi-a zis că fusesem, probabil, prima femeie care păşise pe coridoarele alea de o mie de ani! Numaidecât s-a apucat să noteze, într-o scrisoare pentru Gertrude şi Alice: *Pe-aici, doamna Hemingway încearcă să seducă nişte călugări. Vă rog sfătuiţi-mă.*

A doua zi de dimineaţă am pornit-o spre Aosta, simţindu-ne în stare să înfruntăm ce mai rămăsese din trecătoare – cel puţin aşa mi-am închipuit eu, până când pantoful meu Oxford drept s-a desfăcut la cusătură.

— Aşa-ţi trebuie, domnişoara Fârlifâs, s-a răstit Ernest. Sinceră să fiu, nici el nu se simţea mult mai grozav. Îi era încă greaţă de la altitudine şi a trebuit să-şi adune toate puterile pe ultima etapă a expediţiei. Numai Chink era în continuare în formă. A luat un cuţit şi mi-a tăiat şi celălalt pantof şi iată cum am intrat a doua zi şontâc-şontâc în Aosta, nimerind dintr-o trecătoare sufocată de zăpadă direct în plină primăvară – dealuri de un verde-pal, străjuite de podgorii superbe. Am glumit într-o scrisoare trimisă acasă, lui Ruth, că mai aveam un pic şi mă duceau băieţii pe braţe până-n oraş, dar adevărul e că m-am mirat eu însămi de propria-mi robusteţe. Nici vorbă să fie plăcut, dar dădusem dovadă de mai multă rezistenţă fizică decât mi-aş fi închipuit măcar că e posibil. Dacă n-ar fi fost pantofii ăia îngrozitori, aş fi alergat pe ultima sută de metri până-n Aosta.

15

În trenul spre Milano, am dormit neîntoarsă, iar când m-am trezit, Ernest şi Chink discutau despre Benito Mussolini. Noul lider fascist era în oraş, iar Ernest voia să încerce să obţină un interviu, folosindu-se de legitimaţia lui de presă. Considera că Mussolini era cel mai mare balon de săpun din Europa în acel moment şi ardea de nerăbdare să-l cunoască. Între timp, Chink a trebuit să se întoarcă la postul lui, aşa că ne-am despărţit acolo cu sărutări şi promisiuni că ne vom revedea curând.

Ernest era fericit că se întorsese la Milano. După ce mi-am luat eu pantofi noi, următoarea noastră oprire a fost la superbul şi impunătorul conac de piatră de pe Via Manzoni, care fusese transformat în spitalul Crucii Roşii şi unde atât Ernest, cât şi Chink îşi petrecuseră convalescenţa. Ne-am oprit în faţa porţilor şi am privit în sus la balcoane şi terase, la marchizele vărgate, la mobila de răchită şi la ghivecele cu palmieri dolofani.

— Parc-ar fi un hotel de lux, i-am spus lui Ernest.

— Duceam o viaţă dulce, nu zic nu. Păcat că a trebuit să fim împuşcaţi ca să ne lase înăuntru.

— Îmi pare rău că n-am cum să-mi dau seama până la capăt ce-ai trăit.

— Oricum, mă bucur că eşti aici ca să mă ţii de mână.

— Asta pot să fac, am spus, şi i-am întins mâna. Ne-am dus pe urmă la Dom, apoi la Biffi din Galleria unde am băut vin spumos în care pluteau căpşuni proaspete şi, chiar dacă Ernest nu prea vorbea despre perioada petrecută pe front, discuţiile şi compania lui Chink îi dăduseră apă la moară, iar acum deborda pur şi simplu. Întâlnirea cu Milano întregise cercul. Întreaga excursie fusese o maşinărie a timpului, iar el regresase.

— Ciudat, a continuat el, dar uneori cea mai puternică amintire pe care o am din noaptea în care am fost împuşcat sunt ţânţarii. Îţi intrau în urechi şi pe la colţurile ochilor şi nu te lăsau să dormi. Nu că ne-am fi omorât cu dormitul. După care cerul a luat foc. M-a secerat din picioare. Pe toţi ne-a secerat. La început n-am simţit nimic, apoi doar o presiune pe piept, de parcă m-aş fi sufocat, şi o zbârnâială în creier.

— Chiar vrei să povesteşti toate astea? l-am întrebat cu blândeţe. Nu eşti obligat.

— Ba cred că sunt, a zis el, apoi s-a cufundat în tăcere timp de câteva minute. Nu mai aveam încredere în propriul auz, dar cineva striga după ajutor. Am reuşit să ajung cumva acolo, l-am ridicat şi l-am dus la postul de comandă. Nici măcar nu-mi dau seama cum am făcut. Partea asta mi s-a şters aproape complet din minte, ştiu doar că nu mă mai ascultau deloc picioarele. Apoi am auzit mitraliera de parcă n-ar fi avut nici o legătură cu mine. Am continuat să fug, l-am lăsat jos pe nenorocit şi m-am prăvălit şi eu. După care nimic. Nu ştiu ce-a mai fost.

— Apoi a fost spitalul de campanie, am zis eu. Şi trenul până la Milano.

— Da, a zis el. De fiecare dată când trenul se oprea, muştele năvăleau înăuntru şi-mi acopereau bandajele însângerate. Două zile am mers cu trenul ăla.

Am încuviinţat din cap. Nu depăşise deloc momentul, ci era acolo, în ochii şi pe chipul lui, felul cum fusese adus la Milano ca o păpuşă frântă. Nu ca un erou, ci ca un băieţaş care poate că n-avea să-şi revină niciodată complet după ceea ce trăise şi văzuse. M-a cuprins un soi de tristeţe acută la gândul că, oricât l-aş fi iubit şi aş fi încercat să-l dreg, era posibil să rămână pentru totdeauna frânt.

— Probabil că acum te gândeşti la Agnes, am zis eu după o vreme.

— Doar un pic. Mi-a acoperit mâna cu mâna lui. Mă bucur că putem face asta împreună.

— Şi eu. Ştiam că spune adevărul, dar mai ştiam şi că, dacă s-ar fi putut, ar fi preferat să ne aibă acolo pe amândouă, şi pe mine, şi pe Agnes – trecutul şi prezentul lui, amândouă iubindu-l

necondiționat –, şi să fie şi căpşunile. Şi vinul, soarele şi pietrele calde de sub picioarele noastre. Voia să aibă tot ce se putea şi încă ceva pe deasupra.

A doua zi după-amiaza, eu am rămas la hotel să dorm şi să citesc în timp ce Ernest aranja să-i ia un interviu lui Mussolini. Acesta fusese ales recent în Camera Deputaților din Italia, ceea ce pe Ernest îl fascina. Omul părea a fi o sumă de contradicții. Era un naționalist convins şi voia să reînvie gloria apusă a Italiei recuperând trecutul ei roman. Părea sincer devotat cauzei femeilor şi clasei muncitoare, toate astea fiind expuse în al său *Manifest al Luptei Fasciste.* Şi totuşi reuşise să se pună bine cu aristocrația şi burghezia, garantându-le supraviețuirea. În aparență îşi dorea să fie de toate pentru toți, tradiționalist şi revoluționar, iubit de armată, de clasa oamenilor de afaceri, de liberali. Partidul Național Fascist prindea avânt atât de repede, încât totul părea de-a dreptul inevitabil.

— Ai emoții? l-am întrebat în timp ce el îşi aduna caietele de notițe şi se pregătea să plece.

— De ce să am? E doar o brută, nu-i aşa?

— Nu ştiu. Unii spun că-i un monstru.

— Poate, dar monştrii nu arată întotdeauna ca atare. Au unghii curate, folosesc cuțitul şi furculița şi vorbesc engleza Maiestății Sale.

L-am închis la nasturi şi i-am scuturat umerii hainei.

— Te fasoleşti, nevastă. Trage un pui de somn şi stai liniştită.

A lipsit două ore, iar când s-a întors la hotel ca să-şi bată la maşină notițele, mi-a spus vizibil încântat că avusese dreptate.

— Omul e plin de gogoşi pân-aici, a zis el, arătând spre gât, şi cam atât.

— Era îmbrăcat cu cămaşa lui neagră? am întrebat, simțind o mare uşurare.

— Da, toți erau îmbrăcați aşa. S-a aşezat la birou şi a pus o coală nouă în Corona lui. Şi e mai masiv decât ai crede, cu o față lată, negricioasă, şi mâini foarte frumoase. Mâini de femeie, practic.

— Eu n-aş scrie asta în locul tău.

A râs şi a început să scrie la foc automat, cum făcea de obicei, cu degetele împungând iute, rareori oprindu-se să răsufle.

— Să-ți mai spun o chestie, a zis el fără să ridice ochii, ținea în cameră un câine-lup frumos, pui.
— Deci monstrul fascist e iubitor de câini.
— Poate că avea de gând să-l mănânce mai încolo, a zis el rânjind.
— Eşti groaznic.
— Da, a zis el, cu degetele arătătoare pregătite pentru un nou atac violent asupra maşinii. Ăla da câine.

A doua zi am luat un autobuz spre Schio, unde Ernest voia să-mi arate moara, glicina şi fiecare părticică din oraşul care rămăsese la fel de frumos în amintirea lui, indiferent ce se mai întâmplase pe lângă. Pe drum însă, cerul a devenit mohorât şi s-a făcut cenuşiu. A început să plouă şi nu s-a mai oprit. Când am ajuns în sfârşit în oraş, Ernest a părut surprins.
— E mult, mult mai mic, a zis el.
— Poate a intrat la apă de la ploaie, am zis eu, încercând să destind atmosfera, dar înțelegând imediat că era imposibil. Tot timpul vizitei, Ernest s-a luptat cu memoria. Totul se schimbase şi se ponosise în cei patru ani de când nu mai trecuse pe-acolo. Filatura de lână – închisă în timpul războiului – scuipa slin negru în micul ochi de apă unde Ernest şi Chink se bălăciseră în atâtea după-amiezi fierbinți. Ne-am plimbat în sus şi-n jos prin ploaie, pe străzile şerpuite, dar totul părea banal şi pustiu, vitrinele magazinelor pline de veselă ieftină, fețe de masă şi cărți poştale. Cârciumile erau goale. Am intrat într-un magazin de vinuri, în care o fată stătea şi dărăcea lână.
— Oraşul mi se pare aproape de nerecunoscut, i s-a adresat Ernest în engleză. Sunt atâtea lucruri noi.
Ea a dat din cap şi şi-a văzut de treabă, trăgând de piepteni înainte şi înapoi, pentru ca firele albe să se facă lungi şi fine.
— Crezi că te înțelege? i-am şoptit lui Ernest.
— Mă înțelege.
— Soțul meu a fost aici în vremea războiului, am zis eu.
— Războiul s-a terminat, a răspuns ea fără să ridice ochii.
Învinşi, am renunțat la turul oraşului şi ne-am dus să ne cazăm la Two Spades, dar l-am găsit la fel de schimbat. Patul scârțâia,

rufăria era ruptă şi arăta jalnic, iar becurile erau acoperite de o peliculă de praf.

În mijlocul unei cine insipide, Ernest mi-a spus:

— Poate că de fapt nimic din toate astea nu s-a întâmplat.

— Ba bineînțeles că da, am zis eu. Ce bine-ar fi să fie Chink cu noi. Ar face el ceva să ne înveselească.

— Nu. Şi pentru el ar fi insuportabil.

Am dormit prost în noaptea aceea, iar de dimineață a continuat să plouă fără oprire. Ernest nu renunțase la ideea de a-mi arăta Fossalta, unde fusese rănit, aşa că am găsit un şofer dispus să ne ducă până la Verona, apoi am luat trenul până la Mestre, unde a trebuit să căutăm altă maşină şi alt şofer. Toată ziua, încontinuu, şi tot timpul cât a durat călătoria, Ernest s-a uitat peste hărți şi a încercat să lege ceea ce vedea în jur de ceea ce-şi aducea aminte că văzuse cu ani în urmă. Dar nimic nu mai era la fel. Când am ajuns în sfârşit la Fossalta, a fost mai rău decât la Schio, pentru că nu se mai vedea nici urmă de distrugere. Tranşeele şi buncărele dispăruseră. În locul caselor şi clădirilor bombardate apăruseră altele noi. Când Ernest a găsit dâmbul unde fusese rănit, era verde, imaculat şi de-a dreptul încântător. Totul părea o minciună. Cu doar câțiva ani în urmă, aici muriseră mii de oameni, Ernest însuşi îşi vărsase sângele aici, ciuruit de schije, şi cu toate astea totul era curat şi strălucitor, de parcă pământul în sine ar fi uitat totul.

Înainte să plecăm, Ernest a scormonit printre arbuşti şi până la urmă s-a întors cu o singură bucată ruginită de schijă, nu mai mare decât un nasture.

— Să alergi după trecut e un joc mizerabil, jalnic, nu-i aşa? S-a uitat la mine. De ce-am venit aici?

— Ştii de ce, am răspuns eu.

A întors de câteva ori pe-o parte şi pe alta bucățica de schijă şi am bănuit că se gândea la discuția noastră cu Chink şi la cum războiul din mintea lui nu mai era demn de încredere. Nu te puteai baza pe memorie. Timpul era înşelător şi totul se disipa şi murea – chiar şi atunci, sau mai ales atunci, când *semăna* a viață. A primăvară. Peste tot în jurul nostru creştea iarba. Păsările făceau mare tărăboi în copaci. Soarele radia speranță. Din clipa aceea, Ernest avea să urască toată viața primăvara.

16

Ne-am întors la Paris abia la sfârşitul lui iunie, iar în scurt timp au început pregătirile pentru Ziua Bastiliei, iar pe străzi se cânta şi se dansa la orice oră. Era zăpuşeală şi zgomot şi nici măcar n-ar fi trebuit să încercăm să dormim. Vedeam în întuneric silueta agitată a lui Ernest, cu o mână pe ochi.

— În curând o să fie aniversarea noastră, am zis eu.

— Să plecăm undeva?

— Unde să plecăm?

— În Germania sau poate în Spania.

— Nu e musai, am zis eu. Am putea sta acasă, să ne îmbătăm rău sau să facem dragoste.

— Putem face asta şi acum. A râs.

— Putem, am zis eu.

Clarinetistul din fața ferestrei noastre a scos un şir de note guturale, aşteptând să fie acompaniat, apoi a amuțit iar. Ernest s-a întors pe o parte şi a întins mâna să-mi mângâie umărul gol. Atingerea lui mi-a provocat o cascadă delicioasă de fiori, apoi el m-a tras spre el şi m-a întors pe burtă fără o vorbă, acoperindu-mi trupul cu trupul lui. Era greu şi cald şi-i simțeam buzele şi fruntea pe gât.

— Nu te mişca, a zis el.

— De-abia mai respir.

— Bun.

— Când o facem aşa îmi place încet.

— Da. Îşi ținea brațele îndoite de-o parte şi de alta a corpului meu, ca să nu mă strivească de tot, dar eu voiam să mă simt puțin strivită.

După, am rămas întinşi în întuneric, în timp ce din stradă se înălța acelaşi râs, iar muzica era parcă şi mai tare, mai haotică.

Ernest se cufundase iar în tăcere şi m-am întrebat dacă se gândea la Schio, la tot ceea ce nu mai era de găsit acolo şi la tristețea pe care o adusese cu el acasă.

— Să mă ridic şi să închid geamul?

— E prea cald şi oricum n-are nici un rost. Tu culcă-te acolo.

— Te preocupă ceva. Nu-mi spui şi mie ce?

— Nu rezolv absolut nimic dacă vorbesc.

Îmi dădeam seama că se cufundase undeva într-un abis, dar credeam în mod naiv că-l puteam ajuta dacă-l convingeam să se destăinuie. Am continuat să-l presez cu blândețe până când, într-un final, a zis:

— Dacă ții neapărat să ştii, se întâmplă când fac dragoste. La sfârşit, dintr-un motiv sau altul, mă simt gol pe dinăuntru şi singur.

— Ce oribil, am zis eu, simțind înțepătura cuvintelor lui. Tocmai fuseserăm atât de pe de-a-ntregul împreună – sau cel puțin aşa simțisem eu.

— Îmi pare rău. Tu n-ai nici o vină.

— Pe naiba. Hai să n-o mai facem niciodată. Nu suntem obligați. N-o să mă deranjeze.

— Ba suntem, totuşi. Ştii că aşa e. Ştiu că ştii.

— Nu.

Atunci m-a tras mai aproape de el.

— Te rog să nu-ți faci griji, spune-mi doar că mă iubeşti.

— Te iubesc, am zis şi i-am sărutat mâinile şi pleoapele, încercând să uit ce spusese. Dar n-am putut. Niciodată n-am putut uita nimic din ce-mi spunea el. Aşa era.

— Acum culcă-te.

— Bine, am zis.

El s-a ridicat şi s-a îmbrăcat. Trebuie să fi fost trei sau patru dimineața.

— Doar n-o să lucrezi acum.

— Poate că nu, a zis el. Dar o să încerc.

L-am auzit plecând, paşii lui pe scară, până jos, apoi am ațipit câteva ore. Când m-am trezit, el nu se întorsese încă de la lucru şi în apartament era deja un aer încins, sufocant. Am dat la o parte cearşaful, mi-am pus halatul şi m-am dus la bucătărie să fac cafeaua. Muzicienii care cântaseră noaptea erau încă în stradă şi m-a

apucat oboseala numai ascultându-i. Nu înțelegeam cum de reușeau să cânte întruna. Oare dormeau în picioare, în pragurile caselor? Oare dormeau vreodată?

După micul dejun, m-am spălat, m-am îmbrăcat și am exersat la pian câteva ore, dar nu mi-a făcut nici o plăcere. Era o zi prea călduroasă, iar gândul îmi rămăsese la noaptea care trecuse. M-am culcat iar, după care am auzit-o pe Marie Cocotte la bucătărie, spălând vasele. Ne-o recomandase portăreasa noastră și venea acum în fiecare dimineață ca *femme de ménage*, ocupându-se de tot ceea ce însemna spălat și gătit pe un salariu de doi franci pe oră. Marie era aproape de vârstă mijlocie, nu avea copii, era mărunțică și solidă, cu niște mâini iuți și pricepute. Își câștigase porecla de *cocotte*, care însemna „târfuliță" în franceza argotică, de la un fel de mâncare pe care ni-l pregătea des și cu măiestrie, *poulet en cocotte*. Câteva zile pe săptămână venea și după-amiaza târziu ca să ne pregătească cina și, pentru că totul îi ieșea atât de gustos, am rugat-o să mă învețe să gătesc mâncare franțuzească. Dar acum, în miez de vară, n-aveam nici un chef să stau toată ziua în bucătărie și m-aș fi mulțumit să mănânc numai fructe sau nimic până termina Ernest de lucrat. Apoi mergeam la o cafenea să luăm un aperitiv până se întuneca, se făcea mult mai răcoare și te puteai gândi iar firesc la foame și la mâncare.

— Bună dimineața, *Madame*, a zis Marie Cocotte, intrând în dormitor unde draperiile rămăseseră date la o parte din noaptea care trecuse. Nu stăteam niciodată cu ele trase.

— Oare muzica asta o să înceteze vreodată? am întrebat în franceza mea încă poticnită, arătând spre fereastră.

— Astăzi nu, a răspuns ea, râzând.

— Cred că Ziua Bastiliei n-o să se termine niciodată, am spus eu, iar ea a râs din nou.

— Nouă așa ne place, a zis ea.

Cam așa s-a scurs vara, transformându-se într-un lung șir de veri, cu timpul bătând pasul pe loc. Zilele deveniseră mai greu de umplut. Simțeam că-mi revin migrenele și, chiar dacă știam că n-ar fi trebuit să-mi fie ciudă pe munca lui Ernest sau să-ncerc să-l țin departe de ea, nu eram nicicând mai fericită ca atunci când se trezea și spunea că-n ziua respectivă n-are de gând să încerce

să scrie şi că mai bine mergem la un meci de box sau plecăm la ţară cu maşina, să vedem cursele de ciclism.

Într-o după-amiază, Gertrude şi Alice ne-au invitat la prânz la casa lor de la ţară din Meaux. Am plecat cu toţii în maşina lui Gertrude, un Model T, şi am făcut un picnic bogat, cu două feluri de ouă, cartofi şi pui fript. Am băut câteva sticle de vin ţinut la rece, apoi Hennessy de trei stele şi totul era frumos – văile şi podurile, casa încântătoare, cu copacii ei înfloriţi. După prânz, ne-am întins pe iarbă, am stat de vorbă şi ne-am simţit liberi.

Ernest se obişnuise să-i arate lui Gertrude tot ce lucra şi să citească la rândul lui ce scria ea. Deşi la începutul prieteniei lor îl descurajase stilul ei dificil, ajunsese să-i aprecieze bizareria şi era din ce în ce mai interesat de ceea ce făcea ea. Ba chiar ajunsese să-i influenţeze şi lui stilul, mai ales prin obiceiul ei de a numi şi de a repeta obiecte concrete, locuri şi oameni, fără a căuta varietatea, ci savurând felul în care un cuvânt căpăta o intensitate uluitoare atunci când era folosit iar şi iar. În câteva pasaje noi din Nick Adams, am remarcat cum făcea şi el la fel, cu limbajul şi obiectele cele mai simple – *lac*, *păstrăv*, *buştean*, *barcă* – şi cum asta crea o atmosferă foarte distilată, aproape mitică.

Legătura dintre Ernest şi Gertrude era în mod evident foarte importantă pentru ei amândoi şi-mi plăcea tare mult faptul că între noi toţi se lega o prietenie strânsă şi firească, cu toate că atunci când ne vedeam funcţiona aceeaşi veşnică segregare. Ernest şi Gertrude erau artiştii, iar când stăteau de vorbă, cu capetele aproape unul de altul, mai că i-ai fi luat drept fraţi. Alice şi cu mine eram nevestele, chiar şi fără cei patru pereţi ai salonului care să ne delimiteze, iar ea părea mulţumită de poziţia asta. Dar eu? Ernest mă încuraja ferm să cânt şi se referea adesea la pian ca la „munca“ mea, ca şi cum aş fi fost şi eu artistă. Îmi plăcea foarte mult să cânt şi simţeam că era o parte importantă din viaţa mea, dar nu eram deloc convinsă că sunt specială, aşa cum era Ernest. El trăia înăuntrul sferei creatoare, iar eu în afara ei, şi nu ştiam dacă asta s-ar fi putut schimba vreodată. Alice părea să accepte mai firesc rolul ei de soţie de artist, punându-se cu totul în slujba ambiţiei lui Gertrude, dar poate că pur şi simplu făcea asta de mai multă vreme şi ştia să-şi ascundă mai bine invidia.

Priveam țintă în paharul meu de coniac – la caleidoscopul pe care-l proiecta pe pătura deschisă la culoare, care era dintr-un soi de lână irlandeză. Eram împreună, atunci, acolo, mi-am zis. Totul era bine şi frumos. Ar fi trebuit pur şi simplu să-mi dau seama de asta, să trăiesc clipa şi să fiu fericită. Aşa aveam să fac. Aveam să încerc.

A doua zi ne-am trezit târziu, iar eu mă resimțeam încă după Hennessy. Probabil că se resimțea şi Ernest, pentru că, încă înainte să ne dăm jos din pat, mi-a zis:

— Azi n-o să produc absolut nimic bun. N-are rost să mă obosesc.

— Ai putea să te duci totuşi să încerci, măcar câteva ore, am zis eu, simțind o mică înțepătură pentru că nu eram sinceră.

— Nu, a zis el. N-o să iasă nimic. Îmi dau seama de pe-acum.

Ne-am dat jos din pat şi am mâncat de dimineață, apoi am hotărât să mergem la Auteuil, la cursele de cai. Avea să fie mai răcoare în afara oraşului. Marie Cocotte urma să ne pregătească un coş cu sendvişuri şi vin, apoi puteam să luăm foile de pariuri şi să le citim în tren. De îndată ce am luat hotărârea, am simțit cum presiunea din cap cedează, luându-şi prompt zborul ca o stafie alungată dintr-o casă exorcizată. Mă simțeam vinovată pentru că mă bucuram atât că nu-l împărțeam cu nimeni – vinovată şi în acelaşi timp fericită.

Şi lui Ernest, şi mie ne plăcea mult la Auteuil. Întotdeauna ne uitam pe formularul de pariuri împreună, apoi vizitam padocurile ca să vedem animalele. Eram înnebunită după mirosul tare al cailor, după hipodromul în sine şi după zgomotele mulțimii vesele venite să-şi încerce norocul. Pe Ernest îl fascina totul – muşchii cailor pulsând minunat, jocheii bondoci în echipamentul lor de mătase, antrenorii care stăteau în picioare, lângă parapet, cu aerul că ar cunoaşte ceva misterios, argoul băieților de la grajduri şi mirosul de urină de cal. Niciodată n-aveam mulți bani de cheltuit la curse, dar se găsea întotdeauna câte ceva şi ne simțeam bine împreună, la soare. Ernest îşi întindea haina pe iarbă şi mâncam de prânz, apoi eu moțăiam sau pur şi simplu priveam norii, aşteptând următoarea cursă. Comandam şampanie când câştigam,

iar uneori şi când pierdeam, pentru că ne bucuram că suntem acolo, împreună, şi oricum, ce însemnau banii pentru noi? Niciodată nu aveam destui ca să conteze dacă-i pierdeam.

În acea zi, favoritul era o splendoare de murg strălucitor, sprinten şi bun săritor. Aborda obstacolele cu precizie, din scurt, lăsându-ţi impresia că nu vezi mai nimic. Noi n-am pariat pe favorit, ci pe un cal mai suplu care se numea Chèvre d'Or, cotat cu o sută douăzeci la unu. Uneori alegeam împreună caii, după ce făceam turul padocului sau stăteam lângă parapet, privind cum se mişcau caii şi aşteptând o premoniţie. Uneori, Ernest se întâlnea cu vreun cunoscut care-i dădea un pont, două, cu şanse bune. În ziua aceea, mi-am ascultat propria intuiţie şi am ales eu însămi calul. În felul ăsta, puteam fi norocoasă pentru noi amândoi. Se mai întâmplase şi eram sigură că avea să se întâmple iar. Chèvre d'Or nu era nici iute, nici murg, dar se mişca precum coniacul în pahar. M-am uitat la picioarele lui fine şi i-am spus lui Ernest că el era alesul.

— Hai să pariem pe el, vorbesc serios, am zis. Avem destui bani?

— Poate că da, a zis el.

— Hai să-i cheltuim oricum, chiar dacă nu-i avem.

El a râs şi s-a dus să mizeze, zâmbindu-mi întruna. Îi plăcea când eram îndrăzneaţă.

— Crezi în continuare în calul ăla? m-a întrebat la întoarcere.

— Da.

— Bun. Am pariat pe el banii de coşniţă pe şase luni.

— Doar nu vorbeşti serios.

— Ba da, a zis el şi ne-am înghesuit lângă parapet împreună cu toată lumea, amândoi înfioraţi de risc.

Calul meu a trecut în frunte încă de la început. Până la al doilea obstacol, era deja intangibil. La al patrulea obstacol conducea cu patru lungimi, o pată difuză de culoarea coniacului.

— O să reuşească, am spus eu, surescitată. Aveam stomacul încordat, tot numai noduri.

— Deja reuşeşte, a zis Ernest, uitându-se la ceilalţi cai cum forţau. Dar era prea târziu pentru oricare dintre ei, pentru că Chèvre d'Or era prea iute şi prea în faţă – atât de bun era, depăşindu-i cu zece lungimi, apoi cu şi mai multe. Favoritul a câştigat

teren şi i-a depăşit pe ceilalți, biciul jocheului despicând aerul, dar calul meu alerga în propria lui cursă.

Avea un avans de douăzeci de lungimi de cal şi douăzeci de paşi până la final când s-a întâmplat. Pe cât de frumos fusese până atunci, pe atât a fost de urât când a căzut la ultimul salt. Dacă până atunci fusese coniac, acum era o roabă stricată. Era o grămadă de bețe pe o sfoară, o jucărie de copil frângându-se cu un trosnet. A fost atât de cumplit, că nu m-am putut uita. Mi-am îngropat fața în umărul lui Ernest şi n-am văzut finalul cursei, caii ocolind animalul căzut, favoritul câştigând totul pe nemeritate.

Am plâns jumătate din drumul spre casă cu trenul, prin cartierele mohorâte cu rufe atârnate la uscat, gunoaie şi copii în zdrențe, încercând să uit acea zi şi ceea ce văzuserăm.

17

Când am împlinit un an de la căsătorie, am hotărât să sărbătorim împreună cu Chink, la Köln, şi am luat un vapor pe Rin ca să ne întâlnim cu el. Vremea era încă foarte caldă, zilele erau lungi şi plăcute, iar când ne-am întâlnit cu Chink ne-am bucurat cu toţii foarte mult de revedere. Ne simţeam bine cu el şi el cu noi, iar Kölnul era minunat.

Într-o după-amiază stăteam întinsă pe iarbă, privindu-i pe Ernest şi pe Chink cum pescuiesc. Ernest a căutat în geanta de voiaj aflată lângă el, pe mal, şi a scos o sticlă de vin alb, rece, extrăgând dopul cu dinţii. În cealaltă mână ţinea undiţa, cu firul întins mult şi apa mişcându-se în jurul lui în vălurele blânde. Adia un vânticel plăcut, iar norişori de polen galben pluteau în jur, cernându-se peste noi din copaci.

— Parc-aţi ieşit dintr-un tablou, băieţi, am spus eu, privindu-i cu ochii întredeschişi.

— Avem o admiratoare, i-a zis Ernest lui Chink.

M-am ridicat de pe iarbă, m-am apropiat de Ernest şi l-am urmărit atentă timp de câteva minute.

— Arată-mi cum se face, am zis.

— Deja te-ai săturat de admirat?

— Nu, am răspuns zâmbind. Dar aş vrea să încerc şi eu.

— Bine, atunci. S-a postat în spatele meu pe malul afânat, ierbos, şi mi-a arătat cum să arunc undiţa. Mi-am legănat braţul înainte şi înapoi într-un arc lin, exact cum îmi spusese el, şi am reuşit să arunc perfect lanseta. A plutit ca un vis, dusă de curent.

— Mi-a plăcut, am zis.

— Aşa îţi dai seama dacă ai făcut ce trebuie, a zis Chink.

— Şi acum?

— Acum aştepţi, a zis Ernest, ducându-se să ia tubul lansetei. Dar până să ajungă la el am simţit că ceva trage de fir întâi uşor, apoi mai tare. Instinctiv, am tras în sus şi cârligul s-a înfipt. Simţeam peştele opunând rezistenţă.

— Hei! a făcut Chink. Tipa ne ia caimacul.

Ernest s-a întors fuga şi m-a ajutat să scot păstrăvul din apă, apoi peştele a ajuns pe iarbă, pământiu, bălţat.

— Pe undeva îmi pare rău de el, am zis.

— Poţi să-l arunci înapoi dacă vrei, a zis Chink.

— Vrea pe naiba, a zis Ernest, râzând.

— Nu, vreau să-l mănânc. Vreau să văd dacă are alt gust când îl prinzi cu mâna ta.

— Aşa te vreau, a spus Ernest. Să ştii că are.

— Asta-i o ucigaşă înnăscută, a zis Chink şi am râs cu toţii.

— Dacă tot faci o treabă, s-o faci până la capăt, a zis Ernest mai târziu, după ce pescuisem trei păstrăvi, unul după altul. Mi-a arătat cum să curăţ peştele de solzi şi de măruntaie şi să-l spăl bine în apa pârâului înainte să-l gătim.

— Nu mi se pare scârbos, am spus eu în timp ce munceam.

— Ştiu. Se vede.

Am fript cei trei peşti ai mei la proţap, împreună cu ceilalţi şase pe care-i prinseseră Chink şi Ernest.

— Cel mai mult îmi plac ai mei, am zis, lingându-mi sarea de pe degete.

— Şi mie tot ai tăi îmi plac cel mai mult, a zis Ernest, destupând o nouă sticlă de vin în timp ce se lăsa înserarea, iar cerul pălea.

Chiar în Köln însă, atmosfera era mai încărcată. La Garnizoana Britanică de Ocupaţie, unde fusese încartiruit Chink până nu demult, o gloată furioasă vandalizase o statuie cu Wilhelm al II-lea călare, smulgând uriaşa sabie de fier şi făcându-i pintenii bucăţi. Alţi revoltaţi omorâseră un poliţist neamţ, fugărindu-l până la fluviu şi retezându-i degetele când omul încercase să se salveze, ţinându-se de pod. Văzut din depărtare, oraşul părea de basm, cu case cu acoperişuri roşii şi localnici purtând *lederhosen*[1], dar,

---

1 Pantaloni tradiţionali bavarezi, purtaţi cu bretele.

ca şi restul Germaniei ocupate de Aliaţi, era într-o stare de extremă agitaţie.

După câteva zile, pe 14 septembrie, eram într-o cafenea, citind ştirile din ziare când am aflat că portul Smirna din Turcia era în flăcări. Războiul greco-turc făcea ravagii de trei ani, de când cu reîmpărţirea Imperiului Otoman după război, dar conflictul explodase într-un sfârşit cu acest incendiu. Nimeni nu ştia cine era de vină. Grecii dădeau vina pe turci şi viceversa, iar singurul lucru cert erau consecinţele tragice. Portul fusese incendiat cu petrol brut, ca multe alte cartiere greceşti şi armeneşti din oraş. Oamenii fugeau din case pe străzi. S-au înecat cu zecile în port, iar alţii au fost măcelăriţi pe loc. Refugiaţii se retrăgeau pe dealuri. Ne-am simţit foarte vinovaţi stând acolo, în cafenea, la un prânz gustos, că nu acordaserăm mai multă atenţie conflictului.

— Probabil că o să ajung curând acolo, a zis Chink. Avea o expresie încruntată.

— Poate că şi eu, a răspuns Ernest, iar eu am simţit un fior rece săgetându-mă pe dinăuntru.

— Doar nu vorbeşti serios, am zis eu.

— Nu ştiu. Se prea poate.

— Întotdeauna mi-am dorit să văd Istanbulul, a spus Chink.

— *Constantinopole* e mai corect spus, totuşi, a zis Ernest. Sau *Bizanţ*.

— Într-adevăr, a zis Chink. Mă rog, oricum i-ai zice, e într-un mare rahat, nu?

Întorcându-ne la Paris, nici nu apucaserăm să despachetăm când a sosit o telegramă de la *Star* pentru Ernest. John Bone îl trimitea în Turcia, să relateze despre conflict, exact cum bănuise. Urma să plece peste trei zile. Tocmai primise vestea şi încă ţinea în mână plicul rupt, când eu am simţit că mă prăbuşesc.

— Ce e? a întrebat Ernest, privindu-mi faţa căzută. N-o să stau mult. O să fie ca la Genova, acelaşi lucru. După care o să vin acasă şi o să fim iar împreună.

Dar eu nu-i spusesem niciodată cât de deprimată fusesem cât stătuse el la Genova, cum fiecare zi fără el fusese o încleştare cu mine însămi.

— Nu vreau să pleci, am zis.

— Cum?
— Spune-le că nu poți, că sunt eu bolnavă.
— Aiurezi de-a binelea.
— Dar chiar sunt bolnavă, nu vezi? De data asta nu mint.
— Nu, te porți ca un copil. Ăsta-i răsfăț și vreau să încetezi imediat.

Atunci am început să plâng, ceea ce a umplut paharul; el nu putea suferi lacrimile.

— Termină, te rog, a zis el. Tocmai am petrecut de minune la Köln, nu? De ce nu putem fi pur și simplu fericiți?

— Asta-i tot ce-mi doresc, am zis, dar tot m-au podidit lacrimile. Mi-am deschis valiza, apoi am închis-o la loc și m-am dus la bucătărie să fierb apă pentru ceai. Mă așteptam ca el să se fi dus în dormitor, dar era acolo, în spatele meu, plimbându-se încolo și-ncoace.

— E prea departe, am spus eu într-un sfârșit.

— Tocmai asta-i ideea, nu? N-ai vrea un război care să-ți sufle-n ceafă.

— Nu ne putem preface pur și simplu că n-am primit telegrama?

— Nu, nu se poate. Atunci, fața i s-a înăsprit brusc, pentru că-i ceream să mă aleagă pe mine în defavoarea muncii lui. Mai dă-l dracului de ceai, a mai zis el, dar eu mi-am văzut de treabă, măsurând cantitatea de frunze pentru ibric și turnând apă prin strecurătoarea de porțelan. El se plimba cu pași mari în sus și-n jos în spatele meu, prin bucătăria minusculă, așteptând să-mi cer scuze. Văzând că n-o fac și că nici măcar nu mă întorc spre el, a ieșit până la urmă valvârtej din apartament.

Știam că se dusese la o cafenea. Mi-ar fi fost ușor să-l găsesc și poate că ar fi fost bine dacă aș fi făcut asta. Am fi putut bea un coniac cu apă și am fi convenit să trecem peste acest moment. Sau i-am fi cerut chelnerului să aducă absintul, pe care l-am fi lăsat să șteargă frumușel tot. Dar eu am rămas pe loc și am băut porcăria de ceai, chiar dacă n-aveam nici un chef de el.

Când Ernest s-a întors acasă, eu eram beată și mă prefăceam că dorm. Renunțasem la ceai în favoarea unei sticle de whisky. Nu mâncasem nimic, doar băusem whisky, mai multe pahare –

cald, fără apă. Când mă ameţisem suficient ca să mă simt în stare de asta, luasem drăgălaşul serviciu de ceai care bătuse atâta drum alături de noi şi îi dădusem drumul zăngănind pe podea. Avusesem de gând să las acolo cioburile ca să le vadă el, dar odată faptul împlinit totul părea prea mărunt şi infantil – un gest de răsfăţ, cum spusese el. Nu suportam să mă simt atât de disperată şi de zdruncinată, dar se părea că nici nu reuşeam să mă stăpânesc. Am strâns mizeria, ciob cu ciob ud şi distrus, şi am pus totul într-o punguţă de hârtie. Apoi m-am culcat. Capul mi se învârtea crunt pe pernă, dar am închis ochii şi am încercat să-mi domolesc ritmul respiraţiei. Mult după asta l-am auzit venind pe scări, apoi intrând în cameră.

— Hadley, a zis el, aşezându-se lângă mine pe pat. M-a atins uşor pe gât şi pe faţă, dar eu nu m-am mişcat. Hai să nu facem asta, mâţă pufoasă.

Am strâns tare din ochi ca să opresc năvala lacrimilor şi am încercat să mă prefac adormită. Dar el ştia că nu dorm.

— Fir-ai tu să fii, a zis el văzând că nu deschid ochii şi nu-i răspund. M-a împuns tare în umăr. Asta mi-e meseria. Ştii că trebuie să plec.

— Nu trebuie. Vrei tu să pleci.

— Oricum, dracu' să te ia, a zis el şi s-a dus să se culce în altă parte.

Poate că în noaptea aia s-a întors să se culce în cămăruţa lui din rue Descartes sau a dormit pe banca lungă de la parter, din sala de dans. Nu ştiu. Nu s-a întors până a doua zi după prânz, când a venit să-şi facă bagajele şi să se pregătească. S-a învârtit prin apartament, îngrămădind lucruri într-o geantă, adunându-şi carnetele de notiţe.

— Deci de-asta-mi eşti?

Eu stăteam la geam, privind în gol.

— Ştii, ai zis că niciodată n-o să te porţi aşa.

Avea dreptate. Jurasem iar şi iar că niciodată n-aveam să-l stânjenesc în munca lui, mai ales că eram abia la început, când consideram cariera lui ca fiind şi a mea şi credeam că era rolul, ba chiar destinul meu să-l ajut să-şi croiască un drum. Dar înţelegeam din

ce în ce mai bine că nu ştiusem exact ce însemnau acele promisiuni. Pe undeva aş fi vrut să fie şi el la fel de nefericit ca mine. Poate că atunci ar fi cedat şi ar fi rămas acasă.

Dar n-a rămas. Nu ne-am vorbit şi nu ne-am atins timp de trei zile, iar când a plecat în sfârşit, pe 25 septembrie, era atât de jignit şi de furios, încât aproape că nu suportam să-l văd. Am stat în prag şi m-am uitat la el cum se lupta cu bagajele pe scări. Aproape ajunsese jos când a scăpat geanta în care era Corona lui. A căzut tare, izbindu-se cu un zăngănit înfiorător, apoi a mai căzut o dată. Furios, el i-a tras un picior, apoi a ridicat-o. Când a ajuns jos, a lovit şi uşa cu piciorul, apoi nu s-a mai auzit nimic.

18

O fi malaria care erupe prin chinină, pentru că totul e ciudat de galben. Drumul e lung şi colorat într-un ocru tare, opac, iar munţii din depărtare sunt mai închişi la culoare. Se vede un râu, Mariţa, care curge umflat şi năvalnic pentru că plouă de cinci zile şi ploaia e tot galbenă.

N-a mai dormit ca lumea de când a plecat de la Paris şi de-asta se mişcă şi mai greu prin ploaie. Nici ploaia, nici mersul n-o să se termine niciodată. Coloane de refugiaţi năvălesc şi se revarsă pe drumul spre Karagaci. Şi-au încărcat căruţele cu toate lucrurile de care nu s-au putut despărţi, aceia dintre ei care aveau căruţe, iar restul poartă boccele în spinare şi duc în braţe alte boccele sau copii. Copiii duc şi ei ce pot şi plâng când îi biruie oboseala sau frica. Toată lumea e speriată şi udă şi ploaia cade neîncetat.

El a venit să relateze de la faţa locului, înţelege asta, aşa că se străduieşte să vadă tot şi să nu-şi ferească niciodată privirea, deşi vede multe lucruri care-i întorc stomacul pe dos. E prima oară când simte gustul războiului de când el însuşi a fost într-un război şi numai atât a fost de-ajuns ca să-i provoace un tremur cumplit în primele două zile. Acum, tremurul a trecut. L-a înăbuşit şi poate face ceea ce a venit să facă.

Pe drumul spre Karagaci, stă de vorbă cu mulţi dintre cei fugiţi din Smirna, care văzuseră incendiile de acolo şi lucruri şi mai rele. Un bărbat foarte roşu la faţă îşi văzuse sora fugind pe malul apei, urlând, cuprinsă toată de flăcări, până la ultimul fir de păr. Alt bărbat are un braţ pansat tot, până la umăr, cu un bandaj îmbibat şi împuţit, şi chiar şi prin ploaie se simte mirosul cangrenei, un miros dulceag ca de migdale prăjite. Bărbatul vorbeşte ajutat de un traducător şi spune că stătuse ascuns sub pilonii cheiului la Smirna, aproape o

zi şi o noapte, cu apa ajungându-i uneori până la piept. Se tăiase la mână şi la braţ în scoicile de la baza pilonilor când venise fluxul şi-l împinsese în cochiliile tari.

— Ne căutau cu reflectoarele în port, spune omul. Şi n-ai fi vrut să vezi toate lucrurile care pluteau acolo, pe lângă tine.

Până la urmă ieşise din apă, îşi regăsise familia şi plecase la drum, ca atâţia alţii. Avea mai multe tăieturi adânci, dar nu sângera. Crezuse că sarea avea să-i vindece rănile şi că n-avea nevoie de doctor ca să se facă bine.

— După cum vezi, bine nu mi-e, spune bărbatul prin gura traducătorului şi-şi vede de drum.

— Da, se vede de la o poştă, zice Ernest.

Merg pe lângă o căruţă trasă de un singur bou uriaş, pe care ploaia curge şiroaie, iar în căruţă soţia omului e în chinurile facerii. Aşternutul din căruţă e ud leoarcă şi mai e o pătură pe post de paravan, din care picură apă, cu care doi dintre copiii ei o acoperă în timp ce ea se opinteşte. O femeie bătrână se ghemuieşte între genunchii ei, în timp ce copiii încearcă să se uite în altă parte, iar lui Ernest i se face rău văzând scena şi auzindu-i ţipetele, care nu vor înceta până nu se va naşte copilul, şi poate că nici măcar atunci.

Bărbatul merge mai departe, privind înainte prin ploaie şi spune:

— Soţia mea ştie că sunt un laş. M-am ascuns sub piloni. Voiam să-i părăsesc pe toţi.

Ernest dă din cap şi ridică ochii, văzând că ajunseseră la un pod peste râu, o construcţie din lemn care pare lunecoasă, dar solidă cu toată greutatea care o apasă, căruţe, boi şi cămile, o îmbulzeală de trupuri care nu avansează, dar nici nu dau înapoi.

În depărtare, peste capetele furnicarului de fiinţe vii, vede delicatele turnuri albe ale unei moschei, minarete înălţându-se din nămolul galben, desprinse de realitatea acută a lucrurilor care se întâmplă pe drumul ăsta, noroiul, şi ţipetele, şi laşitatea, şi ploaia. În buzunarul hainei are un carneţel albastru îndoit şi două creioane. Hârtia e îmbibată de apă, îşi dă seama fără să verifice, dar oricum n-ar putea scrie nimic din toate astea. O să trimită diseară o relatare de la hotel, dacă nu l-o fi luat ploaia. Deocamdată nu-i rămâne decât să se străduiască să vadă tot, să nu tremure şi să nu-şi ferească privirea.

A trecut o săptămână, dar lui i se pare că e aici de când se ştie. Ăsta-i unul dintre efectele războiului. Tot ce vezi sfârşeşte prin a se substitui clipelor şi oamenilor din viața ta de dinainte, până ajungi să uiți de ce contaseră pentru tine. N-are importanță dacă eşti sau nu soldat. Efectul e acelaşi.

Doarme într-un pat de campanie într-un hotel din Adrianopol, învelit cu o pătură murdară şi plin de răni de la păduchi. Îşi petrece zilele stând de vorbă cu refugiații, scriind şi trimițând relatări către Star *şi* INS, *sub pseudonimul John Hadley. Uneori e atât de obosit, că trimite acelaşi reportaj de două ori. Nici că-i pasă; n-au decât să-l dea afară. Dar mai întâi ar trebui să-l găsească, or el nu-i nicăieri.*

Când se înnoptează intră într-un bar unde o armeancă foarte negricioasă, cu cearcăne adânci sub ochi, poartă o rochie colorată, legată în talie. Îi ghiceşte forma sânilor pe sub material, vrea s-o atingă şi totul devine foarte simplu. Se apropie un alt bărbat, un soldat englez, care-şi pune mâinile pe talia fetei şi ea zâmbeşte. Atunci, Ernest se repede şi-i trage un pumn soldatului. Nu avusese neapărat de gând să facă asta. Ştie doar că trebuie să acționeze dacă vrea fata. Ele nu vin niciodată singure la tine şi de ce ți-ai dori să vină? Îşi simte pumnul în contact cu falca soldatului şi falca dislocându-se. El unul încă nu simte nimic. Soldatul cade într-un genunchi, apoi se ridică iute, cu ochii foarte mari şi strălucitori. Loveşte, dar nu suficient de repede şi de jos. De data asta, Ernest îl pocneşte în stomac şi simte răsuflarea omului risipindu-se pe lângă mâna lui.

Fata spune ceva de neînțeles pentru el, dar care aduce a „Destul". El o ia de mână şi pleacă împreună. Afară aşteaptă un taxi şi se duc în camera ei fără să-şi spună nimic. Înăuntru, ea îşi desface rochia, apoi întinde mâna spre cureaua lui. El îi dă mâinile la o parte. O să facă totul singur, chiar dacă mâna dreaptă îi sângerează. Se aşază pe un scăunel de lemn şi o trage peste el, simțind-o cum îl călăreşte, aspră şi catifelată. El este cel care o mişcă pe ea, ca pe o păpuşă, şi ştie că aşa trebuie să fie pentru că aşa simte că n-o să moară, măcar în noaptea asta. Geme când se termină, şi prima oară se termină repede. Rămâne cu ea în patul ei murdar, iar de dimineață îi lasă adresa de la hotelul lui pe o foaie de caiet şi doi dolari americani. Nu se aşteaptă s-o mai vadă vreodată, dar nici n-ar avea nimic împotrivă. Mai are bani de cheltuit şi poate că dacă s-ar mai vedea cu

ea n-ar mai fi atât de scârbit ca acum şi poate că ar fi mai bine şi poate că s-ar putea repara ceva.

Iese în stradă, unde e încă foarte devreme şi răcoare şi n-a început încă să plouă iar. Se întoarce la hotel gândindu-se: Acum chiar că ai comis-o, nu? E prea târziu ca să repari ceva şi, oricum, nici nu vrei. Va trebui să-ţi aminteşti de asta mai târziu, când o să-ţi vezi soţia şi-o să-ţi vină să mori pentru că ai rănit-o. Nu uita că nimeni nu te-a silit să faci nimic. Întotdeauna tu eşti cel care face totul, nu altcineva, şi numai pentru asta şi tot n-ar trebui să ai regrete.

Acum plouă iar, o burniţă rară care-i pătrunde prin materialul pantalonilor şi cămăşii. Clădirile scunde par să înainteze spre el pe drumul noroios şi are iar acelaşi gând foarte clar că altă lume nu există. Ce importanţă are că ştii că soţia ta ar muri dac-ar afla c-ai fost cu alta, dacă n-ai soţie? N-ai nici Parisul şi nimic altceva. N-ai decât să te mai vezi cu fata negricioasă. N-ai decât să te distrugi şi să te umpli de silă pentru tot ce faci, pentru că nu există altă lume în afară de asta.

19

După ce a plecat el, m-am simțit tristă și vinovată și m-a apucat imediat ciuda pe mine însămi. M-am uitat la sticla de whisky de pe raft și chiar am ținut-o în mână câteva clipe, apoi am pus-o la loc. Nu înainte de prânz. Așa n-aveam cum s-o scot la capăt. Mi-am făcut așadar o cafea, am curățat o portocală și am încercat să nu mă gândesc la el, care probabil că acum era în tren. Drumul avea să dureze pe puțin două zile, după care urma să pătrundă în altă lume, și-ncă una periculoasă. Nu-mi rămânea decât să sper că o să-i fie bine, că firul care ne unea era suficient de trainic ca să reziste răului făcut.

În afară de două cărți poștale mâzgălite în grabă, trimise înainte să treacă granița în Turcia, n-am știut nimic de Ernest cât a fost plecat, și pentru asta am dat vina pe telegraf, căci refuzam să-mi închipui ce altceva ar fi putut însemna tăcerea lui. I-am citit primul articol din *Star* după două săptămâni, când a sosit, dar dacă mă gândeam prea direct la ce se întâmpla acolo – nu doar violență, ci și boală, din câte se părea, holeră și malarie de amploare epidemică – mai rău îmi făceam, așa că am ars ziarul și am ieșit la plimbare.

Marie Cocotte venea în fiecare după-amiază.

— Trebuie să vă dați jos din pat, îmi spunea, aducându-mi un șorț să mi-l pun peste halat. Pregăteam împreună *bœuf bourguignon*, *blanquette de veau* și *cassoulet* și totul era delicios, doar că nu reușeam să înghit nimic.

Lewis Galantière a venit în vizită, s-a așezat la oribila masă din sufragerie și a încercat să mă ia târâș la Michaud's.

— Se pare că James Joyce ar mai fi făcut șase copii numai săptămâna asta. Sunt cu toții acolo, înfulecând ditamai berbecul și

împroşcând lapte pe nări. Să-mi spui tu mie că nu vrei să vezi aşa ceva cu ochii tăi.

M-am silit să zâmbesc, apoi m-am îmbrăcat, punându-mi mantoul şi pantofii mei cel mai puţin demodaţi.

— Dar hai să mergem, totuşi, la colţ, am zis eu. Fără Michaud's în seara asta, da?

— Sunt sluga dumitale prea-plecată, *Madame*.

N-am vorbit cu Lewis şi nici cu altcineva despre cât de rău se degradaseră lucrurile între noi. Îmi era prea ruşine. Dimineţile scriam scrisori în care minţeam, spunându-le lui Grace şi doctorului Hemingway că totul era bine şi frumos. Povesteam cât de bine îi mergea lui Ernest la *Star*, cât de promiţătoare se anunţa a fi cariera lui. Nu pomeneam că de curând hotărâse să rupă contractul de exclusivitate cu ei şi să furnizeze articole sub pseudonim pentru International News Service. Toate astea fuseseră negociate în secret şi presupuneau să mintă şi să fie lunecos când ceva trimis la INS apărea înainte de reportajele lui „în exclusivitate“ pentru *Star*, dar el zicea că merită, pentru bani. Avea să se descurce el cu propria-i conştiinţă. Mie îmi era mai greu să accept această înşelăciune, pentru că părea să sugereze ceva mai serios. Că se zbătea mereu pentru cauza lui, indiferent cât îl costa asta.

Dar nu ajungeam nicăieri dacă gândeam aşa. De fapt, ajungeam înapoi la whisky, aşa că am lăsat deoparte gândurile împreună cu teancul de scrisori şi m-am dus la Musée du Luxembourg, să văd Monet-urile. Am stat şi m-am uitat la nuferii lui cei mai luminoşi şi la minunatul violet al apei şi am încercat să nu mai văd absolut nimic altceva.

La începutul lui octombrie, la primele ore ale dimineţii, Ernest a coborât din tren la Gare de Lyon cu un aer rătăcit, de parcă s-ar fi întors de la o bătălie cruntă. Era slăbit, epuizat şi febril din cauza malariei. Slăbise zece kilograme pe puţin şi era cât pe ce să nu-l recunosc. A venit la mine şi mi s-a prăbuşit în braţe, apoi ne-am dus acasă, unde a stat aplecat deasupra chiuvetei şi m-a lăsat să-i spăl cu şampon părul, care colcăia de păduchi.

— Îmi pare aşa de rău pentru tot, Tatie, i-am spus când a închis ochii.

— Hai să nu vorbim despre asta. Acum nu mai contează.

Am luat foarfeca şi l-am tuns foarte scurt, apoi am curăţat păduchii rămaşi unul câte unul, aducând o veioză ca să văd tot. Apoi l-am masat pe tot corpul cu cremă şi l-am ajutat să se culce în aşternuturi noi, curate, unde a dormit douăzeci şi patru de ore. Când s-a trezit, i-am adus ouă, pâine prăjită, şuncă şi muştar, iar el a mâncat recunoscător tot, după care s-a culcat iar.

Nu s-a dat jos din pat o săptămână întreagă şi câteodată mă uitam la el cum doarme şi-mi dădeam seama, după expresia lui, că suferise în feluri despre care nu va putea vorbi multă vreme de-acum încolo. Ruptura dintre noi fusese groaznică, la fel şi tăcerea lui, dar toate păleau pe lângă experienţa lui din Turcia. Şi poate că într-adevăr nu conta, cum spusese el. Se întorsese acasă şi eram din nou împreună şi poate că avea să fie bine dacă nu ne gândeam la asta şi nu-i dădeam apă la moară.

După o săptămână, s-a putut da jos din pat, s-a spălat, s-a îmbrăcat şi aproape că se simţea în stare de vizite la prieteni. S-a dus la geanta de voiaj şi a dat la o parte carnetele de notiţe ca să scoată cadourile învelite în hârtie de ziar şi în mai multe cârpe. Mie îmi adusese o sticluţă de ulei de trandafir şi un colier masiv de chihlimbar cu nişte pietre mari, brute, coral negru şi argint.

— E absolut splendid, am spus, cu colierul în mână.

— A fost al unui diplomat rus de rang foarte înalt, care a ajuns chelner.

— Sper că i-ai dat bani grei pe el.

— Da, şi l-am mai şi îmbătat criţă, a zis Ernest, care-şi revenise aproape complet.

Am aşteptat să mai spună ceva despre toate astea, dar el s-a mulţumit să se aşeze la masă şi să ceară ziarele.

Ştiam că mă iubeşte iar; era vizibil. Indiferent ce simţiserăm sau gândiserăm unul despre celălalt în săptămânile în care fuseserăm despărţiţi, perioada aia se încheiase. Am deschis sticluţa cu ulei de trandafiri, care avea o nuanţă intensă de galben şi mirosea a trandafiri adevăraţi, o minune. Cumva, fără a căuta sau a-i alipi cuvinte care să-l descrie, următorul capitol al poveştii noastre începuse.

20

— Ia-o mai uşor, a zis Ernest. Ştii că-i dai drumul diavolului pe uşă.

— Zău?

— O ştii prea bine.

— Atunci lasă-l să vină, numai să vină aşa, tot sub formă de abur verde.

Eram la Select cu Pound şi Dorothy, căreia ne obişnuiserăm să-i spunem Shakespear. Pound tocmai devenise editorul-şef al unei noi edituri care se numea Three Mountains şi era interesat să publice din scrierile lui Ernest. Eram cu toții foarte binedispuşi în acea seară şi avusesem de gând să beau un singur pahar de absint, ca să sărbătorim.

— Trebuie s-o iei mai încet, a zis Pound.

— Chiar trebuie? am zis eu, dar el nici vorbă să mi se adreseze mie, ci chelnerului care turna apă peste un cub de zahăr în băutura care, dintr-un galben-verzui grozav de limpede, se făcea de un alburiu tulbure pe măsură ce apa picura peste ea. Absintul era ilegal în Franța şi asta de câțiva ani buni. La fel şi opiul, dar amândouă se găseau peste tot la Paris, dacă ştiai unde să cauți. Adoram gustul delicat de lemn dulce şi ritualul cubului de zahăr şi al lingurii speciale, cu perforații, care forma picături, picături de zahăr. Chelnerul nostru îl executa minunat, după părerea mea, dar Pound i-a smuls energic carafa, preluând controlul.

— Eşti beat, dragă, i-a spus Shakespear pe tonul ei şoptit, manierat.

— Încerc să mi te închipui beată, i-a zis Ernest. Pun pariu că nu dai pe lângă nici o picătură.

Ea a râs.

— Asta pentru că niciodată nu mă ating de absint.

— E doar lemn dulce cu fum, am zis eu.

— Mâine o să-ți doreşti tu să fie doar atât, a zis Ernest.

— Poate, dar pe moment face ca totul să pară mai uşor, nu?

— Da, aşa e, a zis Ernest, atingându-şi paharul de al meu. Aşa că bea-l şi la naiba cu ziua de mâine.

— Bravo, bravo, a zis Pound aplecându-se în față în haina lui boțită de tweed şi punându-şi coatele pe masă. Îmi era din ce în ce mai simpatic – dar toată lumea îmi era simpatică. Mi se năzărise că era posibil să mă fi îndrăgostit de chelnerul nostru. Avea aşa o mustață drăgălaşă, neceruită, curată şi proaspătă ca florile. Îmi venea s-o ating sau s-o mănânc.

— Ar trebui să-ți laşi şi tu mustața aşa, i-am zis lui Ernest, arătând cu degetul deloc discret.

— Dar mi-am lăsat-o, dragă. E fix aşa.

L-am privit drept în față.

— Aşa e, am zis eu. Unde-ai fost? Şi am râs cu toții.

Mai târziu, când ne-am mutat la Dôme, Pound a început să vorbească despre State.

— N-o să mă întorc niciodată în Middle West, spunea el. De fapt, mă dezic de el. E plin de închipuiți şi de idioți în Indiana.

— O, vechea poveste, a zis Shakespear cu şoapta ei perfectă, gravă.

M-am uitat în oglinda lungă, afumată, şi mi-am atins fața, apoi am atins sticla.

— Nu simt nimic, i-am zis lui Ernest. Nu-i aşa că e minunat?

— Mai ia unul, Tatie, a zis Ernest. Eşti foarte frumoasă.

Shakespear ne-a zâmbit cu gura ei arcuită, iar ochii îi zâmbeau şi ei.

— Ia uită-te la porumbeii noştri, drăguții de ei, i-a zis lui Pound.

— Indiana a fost întotdeauna un pustiu intelectual, ascultați-mă pe mine, a zis el, apoi a suflat un rotocol de fum care s-a rotit înainte să fie înghițit de masa de fum, nimbul albastru care făcea toate lucrurile din jur să se amestece şi să se vadă ca prin ceață. Şi pe care-l inspiram şi-l expiram cu toții.

— Pretenții de morală, altceva n-au, a continuat el. N-ai altceva de care să te agăți. Nu făceam mare brânză când predam la

Wabash. Despre ce-ar fi vrut să le perorez tinereii ăia cu ştiuleţi de porumb între urechi? Categoric nu despre Yeats. Nu despre poezie.

— Actriţa a fost o mică poezie, a spus Shakespear.

— Cei mai formidabili genunchi pe care i-am văzut la o femeie, a zis Pound.

— Mai zi, a zis Ernest. Mi se face foame.

— În seara aia ploua – în Indiana plouă tot timpul, intelectualiceşte vorbind, v-aţi prins – şi actriţa… cum o chema?

— Bertha, a zis Shakespear.

— Nu Camille? a întrebat Ernest.

— Nu, nu. Nu era tuberculoasă[1]. Pur şi simplu nu voia să-şi ude părul. Avea un păr superb. Îi propusesem să ieşim în oraş, la cină, dar a intervenit problema asta cu umezeala.

— Una dintre problemele mele preferate, a zis Ernest.

Toată lumea a râs, după care Ernest a zis:

— Când s-a aflat că am invitat-o la mine în cameră, ai fi zis că am omorât fata, şi nu c-am fript un pui.

— Bietul Ezra, a zis Shakespear. A doua zi l-au dat afară.

— Ba nici un biet Ezra. Altfel tot în Indiana aş fi şi acum, predând poezie unor ştiuleţi.

— Şi frigând din când în când câte un pui, am zis eu.

— Nici măcar puiul nu te scapă de Indiana, a zis Ezra.

Mai târziu în aceeaşi seară, după ce renunţaserăm la Dôme în favoarea Ritzului, Ernest şi Pound au început o discuţie aprinsă despre meritele lui Tristan Tzara. Pound credea că suprarealiştii aveau oarecare şanse să ajungă undeva, asta dacă reuşeau să rămână adormiţi suficient timp. Ernest considera că erau nişte idioţi şi că n-ar fi stricat să se trezească, pentru ca toată lumea să-şi vadă mai departe de treabă.

— Mă adormiţi cu discuţiile voastre, a zis Shakespear, după care ne-am mutat amândouă în celălalt capăt al sălii, aşezându-ne la o măsuţă.

— Tu şi cu Hem sunteţi într-adevăr superbi împreună, a zis ea.

---

1 Aluzie la personajul din *Dama cu camelii*, de Alexandre Dumas, o curtezană bolnavă de tuberculoză.

— Da? De o oră beam numai apă caldă şi în sfârşit începusem să-mi simt limba.

— Mă întreb cum faci să ți se întâmple. La iubire mă refer. Şi-a atins buclele, care se păstraseră mătăsoase şi perfecte.

— Tu nu ai asta cu Pound?

— O, nu. A râs, pufăind uşor. Dar ce-i al nostru e al nostru.

— Nu sunt sigură că te înțeleg.

— Nici eu nu sunt sigură. A râs cu un râs amar, apoi a tăcut, amestecându-şi băutura.

Vremea a devenit splendidă în acea toamnă şi, deşi ştiam că anotimpul rece şi umed avea să înceapă cât de curând, ne bucuram intens de ceea ce aveam şi ne simțeam puternici şi fericiți. Ernest lucra cu spor la romanul lui cu Nick Adams şi la noile povestiri şi vedea atât de limpede cărțile în care aveau să se transforme, încât era aproape ca şi cum ar fi existat deja de-adevăratelea. Toată lumea din cercul nostru credea că avea să dea lovitura şi că era doar o chestiune de timp.

— Tu faci ceva nou, i-a spus într-o zi Pound, în garsoniera lui. Să nu uiți asta când o să înceapă să doară.

— Aşteptarea, doar asta mă doare.

— Aşteptarea te ajută să le distilezi pe toate. Asta-i esențial, iar durerea ajută la toate câte o să vină.

Ernest a pus sfatul ăsta în buzunar, la păstrare, aşa cum făcea cu tot ce spunea Pound.

În curând, lumina străzilor în după-amiezile târzii a început să se transforme, subțiindu-se şi pălind, şi am început să ne întrebăm dacă eram în stare să înfruntăm iarna cea lungă.

— M-am tot gândit să-i scriu lui Agnes, mi-a spus Ernest într-o seară. Îmi stă pe cap de când am fost la Milano. Te deranjează?

— Nu ştiu. Ce urmăreşti cu asta?

— Nimic. Vreau doar să ştie că sunt fericit şi că mă gândesc la ea.

— Şi că începi să ai o carieră exact aşa cum spuneai.

El a zâmbit.

— Asta-i numai cireaşa de pe tort.

— Trimite scrisoarea aia.

— Da, a zis el. Am trimis-o deja.

Am simțit o scânteie de gelozie.

— Erai chiar atât de sigur că n-o să mă deranjeze?

— Poate. Dar, dacă te-ar fi deranjat, ştiam că te pot convinge că nu-i nimic rău în asta. Oricum, e doar o scrisoare, iar noi ne avem unul pe celălalt.

— Aşa a zis şi Shakespear în seara aia.

— Shakespear? Ce ştie ea despre dragoste?

— Poate mai multe decât noi, pentru că ea n-o are. Nu e în vâltoarea ei.

— De-aia nu pot scrie acum despre Paris, pentru că e peste tot.

— Aşa că scrii despre Michigan.

— Îl simt atât de aproape. De parcă niciodată n-aş putea să-l pierd. Tocmai recitise ce lucrase peste zi dintr-un caiet aşezat în fața lui, pe masă. Stătea cu o mână pe paginile lui, cu degetele lunecând uşor peste frazele mult înclinate.

— Dar nu e doar adevăratul Michigan. Îl mai şi inventez, şi asta-i partea cea mai frumoasă.

Pe masa lui de scris fixase o hartă albastru-deschis cu nordul Michiganului, pe care apăreau toate locurile importante – Horton Bay, Petoskey, Walloon Lake, Charlevoix –, exact locurile unde se întâmplaseră lucruri importante pentru el, pentru Ernest, dar şi pentru Nick Adams. Ernest şi Nick nu erau unul şi acelaşi, dar amândoi ştiau cam aceleaşi lucruri, cum ar fi când şi unde să găsească lăcuste pentru pescuit, grele de rouă, cum se mişca apa şi ce-ți spunea asta despre locul unde se aflau păstrăvii. Ştiau despre bombardamentele din miez de noapte şi cum era să vezi un loc drag ars din temelii, plin de gropi şi schimbat. Mintea lui Nick nu era tocmai întreagă şi simțeai presiunea crescând înăuntrul lui, într-o povestire ca *Marele râu cu două inimi*, chiar dacă Ernest nu-l punea niciodată în situația de a o înfrunta direct sau de a-i da un nume.

— Ador povestirile tale despre Michigan, am spus eu.

El m-a privit cu ochii mijiți, peste masă, la lumina lămpii.

— Vorbeşti serios?

— Da, bineînțeles.

— Uneori mă întreb dacă tu chiar vrei să scriu. Cred că te face să te simți singură.

— Nu scrisul tău mă face să mă simt singură, ci faptul că pleci. De atâta vreme nici măcar n-ai mai încercat să scrii aici, acasă. Poate că acum ar fi fezabil şi aş putea să te văd. N-aş vorbi cu tine şi nu te-aş deranja.

— Ştii că trebuie să plec ca să-mi iasă lucrurile. A închis caietul şi a pus creionul deasupra, rostogolindu-l înainte şi înapoi cu vârfurile degetelor. Trebuie să fiu singur ca să mă urnesc, dar dac-aş fi într-adevăr singur nici aşa n-ar fi bine. Simt nevoia să plec de aici, apoi să mă întorc şi să vorbesc cu tine. Ca să iasă ceva adevărat, durabil. Pricepi ce zic?

— Cred că da. M-am apropiat pe la spate şi mi-am pus capul pe umărul lui, frecându-mi fața de gâtul lui. Dar adevărul e că, de fapt, nu pricepeam. Iar el ştia asta.

— Poate că nimeni nu poate şti ce simte celălalt.

Mi-am îndreptat ținuta şi m-am dus la geam, unde ploaia curgea şiroaie, băltind pe pervaz.

— Eu mă străduiesc.

— Şi eu, a zis el.

Am oftat.

— Cred c-o să plouă toată ziua.

— Nu-ți face iluzii. O să plouă o lună întreagă.

— Poate că nu, totuşi.

Mi-a zâmbit.

— Bine, Micule. Poate că nu.

21

Era în 1922, în preajma Zilei Recunoştinţei, când *Star* l-a trimis pe Ernest să relateze de la o conferinţă de pace din Lausanne unde avea să se tranşeze conflictul teritorial dintre Grecia şi Turcia, chestiune care declanşase cumplitul episod de la Smirna şi din cauza căreia oamenii se tot măcelăriseră reciproc timp de aproape trei ani. Nu mi-a scăpat agitaţia lui Ernest când a sosit telegrama. Aproape că n-o putea deschide şi ştiam de ce. N-am fi suportat încă o ceartă ca cea de data trecută. Probabil că nu i-am fi supravieţuit.

— Lausanne, a zis el într-un sfârşit. Bani avem. O să vii şi tu.

— Nu-i nevoie, am zis eu. Pot să stau cuminte.

— Nu, a zis el. Vreau să vii cu mine.

Am fost uşurată că insistase şi am acceptat să vin – dar când să ne pregătim de plecare, eu am căzut bolnavă la pat, cu capul greu şi migrene. Nu puteam mânca nimic, că vomitam. Ne-am înţeles să plece singur şi să vin şi eu când aveam să fiu în stare să călătoresc. Vechea mea prietenă Letitia Parker din St. Louis urma să treacă din întâmplare prin Paris chiar în acea perioadă, şi spusese că voia să mă viziteze zilnic şi să aibă grijă de mine în lipsa lui Ernest. N-avea să semene deloc cu plecarea lui în Turcia, nici măcar cu Genova.

Când m-am întremat îndeajuns ca să plec la el, era început de decembrie. Mi-am făcut bucuroasă bagajele, ştiind că, după ce conferinţa se va fi încheiat şi munca de reporter la fel, avea să ne aştepte o lungă vacanţă de schi la Chamby, aveam să petrecem acolo Crăciunul, cu Chink, apoi să plecăm în Italia şi Spania. Una peste alta, urma să fim departe de Paris timp de patru luni şi de-abia aşteptam să-mi iau un lung şi plăcut răgaz departe de frig şi umezeală. Zăcusem în pat o săptămână şi nu eram convinsă

că o să am energie să schiez, dar aveam să fac pe dracu-n patru ca să încerc.

În afară de planurile de călătorie pe care ni le tot trimiteam unul altuia, Ernest mai telegrafiase şi ca să-mi spună că Lincoln Steffens, unul dintre ziariştii pe care-i cunoscuse la Genova, se afla la Lausanne şi era profund impresionat de reportajele lui. Voia să se uite peste absolut toate scrierile lui Ernest de până atunci, doar că n-avea la el decât una singură, *Bătrânul meu*, o povestire despre un băiat şi tatăl lui, un jocheu în mizerie. Steffens găsise că povestirea era minunată şi o comparase cu Sherwood Anderson. Lui Ernest nu-i plăcea să fie comparat cu nimeni, ba pe undeva era parcă şi mai rău că era vorba de Anderson, un prieten şi un protector al lui, dar partea bună era că Steffens se oferise să trimită povestirea unui prieten, redactor la *Cosmopolitan*. Până atunci, Ernest publicase o singură povestire, într-o mică revistă culturală din New Orleans care ne numea *Double Dealer*. Asta era tot, în afară de promisiunea lui Pound de a-i publica ceva la Three Mountains. Asta suna mult mai promițător, chiar entuziasmant.

În timp ce-mi puneam lucrurile în geamantanul cel mare, m-am gândit că urma să lipsim mult timp şi că Ernest avea să fie tare nerăbdător să se întoarcă la povestirile şi la romanul lui. Era de la sine înțeles că şi-ar fi dorit să-i arate lui Steffens şi alte scrieri, aşa că m-am dus în sufragerie, la dulapul unde-şi ținea Ernest manuscrisele. Le-am strâns pe toate şi le-am pus într-o mică valiză. Avea să fie surpriza mea pentru el şi am plecat spre Gare de Lyon îmbătată de gândul ăsta.

Gara era aglomerată, dar aşa era de când o ştiam. Hamalii abia se strecurau în uniformele lor roşii – pe lângă băncile din lemn ceruit, palmierii ornamentali şi călătorii bine îmbrăcați nerăbdători să se întoarcă acasă sau să plece departe. Dimineață urma să-l regăsesc pe Ernest şi totul avea să fie bine şi ăsta a fost singurul meu gând în timp ce străbăteam gara şi-i predam unui hamal bagajele. El m-a ajutat să urc în tren, a pus valiza cea mare, în care erau hainele mele, în suportul de sus, şi pe cea mică sub banchetă, să-mi fie la îndemână. Trenul era aproape gol. Mai era jumătate de oră până la plecare, aşa că m-am dus să-mi dezmorțesc picioarele şi să cumpăr un ziar. M-am strecurat prin gară, pe lângă vânzătorii

de mere, brânză şi apă Evian, pe lângă pernele şi păturile de închiriat, sendvişurile calde, la pachet, şi sticluțele cu coniac. Când conductorul a anunțat plecarea, am dat fuga la tren odată cu puhoiul de călători şi mi-am regăsit compartimentul neschimbat. În afară de mica mea valiză.

Nu era sub banchetă. N-o vedeam nicăieri.

Panicată, l-am chemat pe conductor.

— Pot să vă ajut cu ceva? m-a întrebat vecina mea de compartiment în timp ce-l aşteptam să apară. Era o americancă de vârstă mijlocie, care părea să călătorească singură. Pot să vă împrumut ceva de îmbrăcat de la mine.

— Nu-s haine! am țipat, iar biata femeie mi-a întors spatele, îngrozită pe bună dreptate. Când a sosit în sfârşit conductorul, nici el n-a dat semne că ar fi înțeles. Nu mă puteam opri din plâns atât cât să găsesc cuvintele potrivite în franceza mea jalnică. Într-un final, omul a chemat doi polițişti francezi, care m-au coborât din tren şi m-au luat la întrebări în timp ce toată lumea se holba la noi. Mi-au cerut actele, pe care unul din ei le-a cercetat cât timp celălalt îmi cerea să descriu în amănunt valiza şi tot ce făcusem.

— Era valiza dumneavoastră?

— A soțului meu.

— Domnul e în tren?

— Nu, e în Elveția. Voiam să i-o duc. E munca lui. Trei *ani* de muncă, moment în care mi-am pierdut şi ultima rămăşiță de calm. Simțeam că mi se face rău de la groaza care creştea în mine.

— De ce stați aici şi mă luați pe mine la întrebări? Glasul îmi devenise strident. Ne scapă! Probabil că a ajuns deja departe!

— Soțul dumneavoastră, *Madame*?

— Hoțul, idiotule!

— Nu vă putem ajuta dacă faceți istericale, *Madame*.

— Vă rog. Simțeam că-mi pierd mințile. Vă rog numai să căutați în tren. Căutați în gară.

— Puteți estima valoarea valizei şi a conținutului ei?

— Nu ştiu, am zis ca prin ceață. E *munca* lui.

— Da, ne-ați spus. O să facem tot ce se poate. Şi cei doi bărbați s-au îndepărtat prompt.

Conductorul a acceptat să țină pe loc trenul încă zece minute, ca poliția să își poată desfășura căutările. Au străbătut trenul de la un capăt la altul, întrebând călătorii dacă văzuseră valiza. N-am crezut nici o clipă că cel care o furase era încă în tren. În mod evident, fusese un hoț de buzunare ordinar, care văzuse o ocazie și profitase de ea, sperând să dea peste lucruri de valoare. În loc de asta însă, înăuntru erau absolut toate ideile și propozițiile la care se trudise Ernest de când eram la Paris și chiar mult înainte, povestirile și schițele din Chicago, până la ultima poezie, până la ultimul fragment. El nu arunca niciodată nimic și totul fusese acolo.

Cei doi polițiști au coborât din tren cu mâna goală.

— Deocamdată nimic, *Madame*, a zis unul din ei. O să mai căutăm, dar dacă mai aveți de gând să plecați în Elveția, vă sfătuiesc să urcați în vagonul dumneavoastră.

Le-am lăsat adresa noastră și numărul de telefon de la sala de dans, pentru că noi nu aveam telefon în apartament, dar nu-mi făceam mari speranțe că eforturile lor aveau să fie încununate de succes. Parisul era mare și trecuse prea mult timp. Mi-l închipuiam pe hoț dând fuga într-un gang pustiu, deschizând valiza și închizând-o imediat la loc. Probabil că o lăsase chiar acolo sau o aruncase într-un maldăr de gunoi. Ar fi putut fi în orice gang, în orice canal sau ladă de gunoi fumegândă din Paris. Poate că exact în clipa aia se ducea glonț spre fundul Senei.

— Îmi pare foarte rău de necazul dumitale, mi-a spus vecina mea de compartiment când m-am întors într-un sfârșit.

— Nu, mie îmi pare rău, am zis, izbucnind iar în plâns. De obicei, nu sunt chiar așa cu nervii la pământ.

— Ai pierdut ceva foarte valoros?

Trenul a huruit sub noi, apoi s-a desprins brusc de peron, decisiv. De-acum nimic nu se mai putea opri sau schimba. Adevărul celor întâmplate era inevitabil. Am simțit groaza punând definitiv stăpânire pe mine, împreună cu o certitudine nouă, pentru care plătisem scump.

— Neprețuit, am zis, și i-am întors spatele.

22

Noaptea care a urmat a fost cea mai lungă din viața mea. Când am intrat în Elveția, munții ne-au împresurat și s-a lăsat întunericul. M-am gândit cum să-i spun lui Ernest că munca lui nu mai era, dar nu reușeam să-mi închipui cum aș fi putut s-o fac. Nu existau cuvinte pentru asta.

A doua zi dimineață, când am oprit în sfârșit la Lausanne și l-am văzut pe Ernest pe peron, cu Steffens lângă el, abia am reușit să mă ridic în picioare și să mă duc spre ei. Plângeam. Ernest i-a aruncat o privire lui Steffens și a ridicat din umeri de parcă ar fi vrut să spună *Femeile astea, cine să le înțeleagă*, dar eu nu mă puteam opri și Ernest și-a dat seama că se întâmplase ceva foarte grav.

Cu toate astea, a trecut o veșnicie până mi-au ieșit vorbele pe gură. Steffens s-a scuzat, spunându-i lui Ernest că o să-l sune să stabilească o întâlnire. După ce a plecat el, Ernest m-a așezat la o măsuță dintr-o cafenea de la intrarea în gară. Peste tot în jur, familii și perechi se sărutau de rămas-bun sau își luau la revedere și mie îmi păreau dureros de imperturbabili. Am simțit un nou val de lacrimi.

— Ce e? a întrebat Ernest iar și iar, mai întâi îngrijorat și tandru, apoi furios, apoi iarăși îngrijorat. Orice-ar fi, o să facem față. Nu poate fi dracul chiar așa de negru.

Dar era. Chiar așa de negru era. Am clătinat din cap, am început să plâng și mai tare și am ținut-o tot așa până când în sfârșit am reușit să-i povestesc cum umplusem valiza și o pregătisem pentru călătorie.

N-a fost nevoie să spun mai mult. Fața lui a pălit și a căpătat o expresie foarte gravă.

— Ai pierdut-o în tren.

— Mi s-a furat de sub nas.

El a dat din cap, cântărind totul, iar eu i-am studiat expresia ochilor, cum se tulbura şi-şi revenea, se tulbura şi iar îşi revenea. Era clar că încerca să se țină tare pentru mine. Pentru că nu ştia ce eram în stare să fac.

— Imposibil să fi luat tot. Ce-aş fi putut să fac cu toate?

— Dacă era să faci schimbări în originale, m-am gândit că o să vrei şi copiile, ca totul să fie perfect.

— Sigur ai mai lăsat ceva, a zis el.

Eu am clătinat din cap şi am aşteptat. Oare avea să plesnească de încordare şi să facă o criză de furie? Categoric, o meritam. Îi luasem ceea ce era al lui – era al lui mai mult decât orice altceva pe lume – fără ca el să mi-o fi cerut, de parcă ar fi fost dreptul meu. Iar acum dus era.

— Trebuie să mă întorc. Trebuie să văd cu ochii mei.

— Îmi pare aşa de rău, Tatie. Tremuram de căință şi de disperare.

— O să fie bine. Eu le-am făcut. Pot să le fac la loc.

Ştiam că blufa, dacă nu cumva mințea de-a dreptul, dar m-am lipit de el şi l-am lăsat să mă țină în brațe şi ne-am spus tot ce-şi spun oamenii când ştiu că răul cel mai rău s-a întâmplat.

În aceeaşi noapte, târziu, el a luat trenul înapoi spre Paris în timp ce eu l-am aşteptat la Lausanne, toată un nod lăcrămos. Steffens m-a invitat la cină şi a încercat să mă liniştească, dar chiar şi după câteva whisky-uri eram la fel de zdruncinată.

El a lipsit două zile şi n-a trimis nici o telegramă. Dar, exact cum mă vedeam pe mine scotocind iar şi iar prin dulap şi punând totul în valiză, aşa-l vedeam şi pe el intrând în apartamentul cufundat în tăcere şi văzând cu ochii lui că într-adevăr nu mai rămăsese nimic.

Aprinzând toate luminile, inspectează mai întâi ce e la vedere – masa şi patul, bucătăria. Priveşte podeaua şi se duce încet dintr-o cameră în alta, lăsând dulapul pentru când se va fi uitat peste tot în rest, pentru că e ultimul loc şi apoi n-o să mai aibă unde să caute şi n-o să mai rămână nici o speranță. Mai întâi bea

un pahar, apoi încă unul, dar până la urmă trebuie să se uite. Pune mâna pe mâner, deschide uşa şi atunci înțelege tot. În dulap n-a mai rămas nici o pagină. Nici măcar o notiță sau un fragment. Se uită o dată şi încă o dată, în picioare, frânt şi sleit. Golit ca dulapul, aşa e şi el, pentru că paginile sunt ale lui, sunt el. E ca şi cum cineva ar fi intrat cu mătura în măruntaiele lui şi i le-ar fi măturat pe toate, lăsând totul curat, strălucitor, aspru şi pustiu.

23

Când Ernest s-a întors de la Paris, a fost tandru cu mine şi mi-a tot repetat că mă iertase pentru tot, dar avea o privire rănită, schimbată. Mai avea treabă la conferință şi şi-a văzut de ea aşa cum făcea întotdeauna, începând ziua în forță şi întorcându-se acasă obosit şi dornic de un pahar. Eu îmi petreceam timpul plimbându-mă prin oraş, căutând cadouri de Crăciun pe care să le trimit acasă. Chiar mai mult decât în primul nostru an în Franța, căutam cu disperare ceva care să evoce sărbătorile aşa cum mi le aminteam eu din copilărie. Rătăceam cu orele, uitându-mă în vitrinele magazinelor, dar, oricât aş fi căutat, nimic din Lausanne nu-mi amintea de Crăciun.

La sfârşitul săptămânii, ne-am făcut bagajele pentru excursia la Chamby.

— Mi se pare aiurea să ne ținem pur şi simplu de plan după tot ce s-a întâmplat, i-am spus lui Ernest în timp ce împachetam.

— Aşa o fi, a zis el. Părea obosit, după voce. Dar ce altceva să facem?

— Să ne întoarcem la Paris?

— Ar fi şi mai rău, nu-i aşa?

— Nu cred că pot să suport Crăciunul în starea în care sunt. Totul e un mare fiasco. Poate că-i momentul să ne gândim să mergem acasă.

— În State? Şi să ne dăm bătuți? Încerci cumva să mă omori?

— Îmi pare rău. Pur şi simplu mi-e greu să-mi închipui cum o să mergem mai departe.

— Da, a zis el. A luat Corona şi a culcat-o cu grijă în geanta ei neagră, pe care a închis-o cu un țăcănit. Chiar că e greu.

Când am ajuns la Chamby, oraşul era neschimbat. Chaletul nostru era perfect şi la fel cum ni-l aminteam, ca şi munţii acoperiţi de zăpadă şi ca proprietarii noştri, Gangwischii, care ne-au întâmpinat ca pe nişte rude pierdute şi regăsite. Totul era atât de bine-venit după sejurul apăsător de la Lausanne, că ne-am lăsat cu totul duşi de val. N-am stat să despachetăm, ci ne-am pus direct echipamentele de schi şi am luat ultimul tren care ducea sus pe munte până la Les Avants. Soarele pălea când ne-am legat schiurile şi am coborât zburând pe pârtia pudrată către sat. Ne-am avântat, cu vântul vâjâindu-ne în urechi şi pişcându-ne obrajii, Ernest la câţiva paşi înaintea mea, cu genunchiul beteag legat cu un bandaj negru rezistent. Îl menaja puţin, dar părea mai sprinten la trup decât îl văzusem de multă vreme. M-am simţit uşurată şi recunoscătoare şi am îndreptat o scurtă rugă de mulţumire către brazii ninşi şi spre cerul catifelat care căpăta pe rând toate nuanţele de roz, spre Lacul Geneva care se zărea în depărtare, întins şi neted ca sticla.

A doua zi am dormit până târziu în patul nostru mare şi moale, cu baldachin, şi nu ne-am trezit nici măcar când menajera a intrat pe vârfurile picioarelor ca să facă focul. Ne-am dat jos din pat mai târziu, când camera se încălzise, iar focul torcea în soba de porţelan.

— Am făcut bine c-am venit, Tatie, am zis, cuibărindu-mă în spatele lui Ernest, sărutându-l pe gât şi pe bumbii vertebrelor.

— Da, a zis el. Hai să ne bucurăm de fiecare clipă şi să nu ne gândim la nimic altceva.

— Nu există nimic altceva, am zis eu. M-am rostogolit deasupra lui, încălecându-i abdomenul plat, puternic. Mi-am lăsat cămaşa de noapte în jos peste şolduri, apoi l-am tras înăuntrul meu.

El a gemut şi a închis ochii, abandonându-se total.

Chink a sosit chiar de Crăciun şi, până la urmă, vacanţa noastră n-a fost deloc tristă. Pregătiserăm şosete cu cadouri pentru noi şi pentru Chink şi le-am deschis, după care am luat o cină împărătească. Abia târziu, în noapte, când ne-am aşezat la foc, cu stomacul şi paharele pline de coniac cald, Ernest a adus vorba despre cumplita pierdere a manuscriselor lui.

— Vai, băiete, a zis Chink când Ernest a terminat de povestit. Chiar o să poţi să începi încă o dată, de la zero?

— Nu ştiu. Doar am mai scris o dată drăcoveniile alea, nu? a zis Ernest. În orice caz, n-am de ales.

Chick a încuviinţat din cap cu gravitate.

— Am tras ca o vită pentru *Star*, a continuat Ernest, şi avem din ce trăi opt luni de-acum încolo. Opt luni şi o să le dedic pe toate literaturii. Atât.

— Aşa te vreau, Tatie. Chink a ridicat paharul şi am închinat cu toţii pentru Crăciun şi pentru noi toţi.

Dar zilele treceau, iar caietele şi creioanele lui Ernest rămâneau dosite. Corona lui nu ieşea niciodată din geanta ei neagră. El nu deschidea subiectul, şi nici eu n-o făceam; aveam atâta minte. Între timp, schiam toată ziua, uneori până seara târziu, când soarele sângera prin stratul de nori şi părea să ne arate ceva ce nimeni nu mai văzuse vreodată. Ne bucuram de fiecare clipă în agreabila companie a lui Chink şi de asemenea unul de celălalt. Făceam dragoste în fiecare zi, uneori de două ori pe zi – asta până când i-am spus lui Ernest că-mi uitasem la Paris protecţia obişnuită.

Întotdeauna ţinusem o evidenţă strictă a menstruaţiilor mele. Ernest se ocupa personal de asta, aşa cum ţinea toate socotelile în căsnicia noastră. Avea un caiet în care nota cheltuielile şi veniturile, altul pentru corespondenţă, altul în care-şi nota idei pentru povestiri şi numărul de cuvinte scrise în fiecare zi. Şi mai era un caiet pe care scria *Hadley*, dedicat creşterii şi descreşterii lunare a fertilităţii mele, ca să putem face sex neprotejat cât se putea de des. La început, când nu exista protecţie, am folosit metoda retragerii, ca majoritatea cuplurilor. „Nu diferă prea mult de ruleta rusească", glumea Ernest, şi aşa şi era. Găseai prezervative la spiţerii sau frizerii, dar erau groase şi rugoase, făcute din adeziv de cauciuc – incomode în cel mai bun caz şi uneori pline de găuri.

Când eram nou-veniţi la Paris, Getrude, care putea fi minunat de directă în asemenea privinţe, ne-a întrebat dacă ştiam de diafragmă. Am găsit imediat un doctor şi mi-am făcut rost de una şi de atunci numai asta folosiserăm. Ernest ştia mai bine decât mine care erau zilele sigure şi care nu. Eram cam de o săptămână la Chamby când mi-a adus aminte că ieşiserăm din perioada bună.

— Poţi să faci aranjamentele necesare? mi-a zis într-o noapte, în pat. Ăsta era codul nostru obişnuit. Eu trebuia să-i răspund:

„Da, domnule“, ca şi cum aş fi fost secretara lui şi mi-ar fi cerut să fac o rezervare pentru prânz sau să trimit o telegramă. Dar în acea noapte n-am râs şi nu m-am ridicat să caut cutiuța în sertarul cu ciorapi. În loc de asta, am făcut:

— Vai de mine!

— Să nu-mi spui c-ai uitat-o la Paris.

N-am putut decât să încuviințez din cap.

— Eşti în cea mai proastă perioadă. Era roşu la față. Îmi dădeam seama că era foarte furios.

— Am vrut să-ți spun la Lausanne, de cum mi-am dat seama, dar nici atunci nu prea era momentul.

— Îmi ascunzi şi altceva?

— Nu, nimic. Îmi pare rău. Ar fi trebuit să-ți spun.

— I-auzi. A aruncat cât colo aşternutul, apoi s-a ridicat şi a început să se plimbe prin cameră în chiloți, spumegând. Uneori mă întreb cu cine m-am însurat, mai exact.

— Te rog, nu fi nedrept, Tatie. Doar n-am uitat-o dinadins.

— Nu?

— Bineînțeles că nu. Am traversat camera şi m-am oprit îndeajuns de aproape de el ca să-i văd fața în întuneric. N-a fost aşa. Şi totuşi aş minți dacă n-aş recunoaşte că un copil mi se pare o idee minunată.

— Ia-o încet, că spune tot. Ştiam eu. Întotdeauna am zis să aşteptăm până mă pun ca lumea pe picioare înainte să discutăm măcar de copii. Aveam o înțelegere.

— Ştiu că aveam, am zis eu.

— Abia m-am urnit şi eu din loc, în sfârşit. Chiar vrei să strici totul?

— Bineînțeles că nu, am zis. Dar am şi eu grijile mele. Am treizeci şi unu de ani.

— Corect. Şi niciodată nu te-ai omorât după copii. Puțin îți pasă de copiii altora.

— E altceva să-ți doreşti copilul tău. Eu n-am tot timpul din lume.

— Nici eu. De cele mai multe ori, viața nu-ți dă decât o şansă. Eu vreau să profit acum de a mea. Ochii îi erau limpezi şi sfidători,

aşa cum erau întotdeauna atunci când pretindea loialitate. Eşti de partea mea?

— Bineînțeles că sunt. Mi-am petrecut brațele pe după gâtul lui şi l-am sărutat, dar buzele nu i s-au înmuiat sub ale mele. Ochii lui, la câțiva centimetri de ai mei, erau deschişi şi iscoditori.

— Presupun că tu-ți închipui că acum o să mă culc cu tine.

— Ernest! Nu umblu să te prind în capcană!

El n-a răspuns.

— Tatie?

— Simt nevoia să beau ceva. S-a îndreptat spre uşă, luându-şi halatul în drum.

— Rămâi, te rog, să putem discuta despre asta.

— Culcă-te, a zis el, şi a ieşit din cameră.

Oricât m-am zvârcolit, n-am putut să adorm. El n-a mai venit să se culce şi de dimineață m-am îmbrăcat şi am coborât să-l caut. Era în sufragerie, bându-şi cafeaua de dimineață, echipat deja pentru schi.

— Putem să ne-mpăcăm, te rog, Tatie? am zis, apropiindu-mă de el. Mă duc la disperare toate astea.

— Ştiu, a zis el, oftând. Ascultă. Trebuie să fim împreună în chestia asta. Dacă nu suntem, atunci n-o să iasă nimic bun. Înțelegi asta, nu-i aşa?

Eu am încuviințat din cap şi m-am lăsat pe umărul lui.

— Dacă îți doreşti cu adevărat un copil, la un moment dat o să vină vremea.

— Dar nu acum.

— Nu, mâță mică. Nu acum.

Chink a intrat în cameră, dându-ne bună dimineața. Apoi s-a oprit, cercetându-ne o clipă cu atenție.

— Deci toate bune?

— Hadley e cam întoarsă pe dos.

— Biata coniță Popplethwaite, a spus Chink pe un ton afectuos. Ar trebui să stai în pat.

— Da. Du-te şi încearcă să te odihneşti, l-a aprobat Ernest. O să trecem pe la prânz să vedem cum te simți.

S-au dus singuri la schi, în timp ce eu m-am străduit cât am putut să mă liniştesc. Mi-am tras în picioare nişte şosete bune,

groase, şi papucii de munte, apoi m-am ghemuit într-un fotoliu, lângă foc, să citesc *Cei frumoşi şi blestemaţi.* „Fitzgerald e un poet", spusese Shakespear când ni-l recomandase, chiar înainte să plece cu Pound în Italia pentru câteva luni. Stilul era splendid, trebuia să recunosc, dar mă întrista să citesc despre Gloria şi Anthony. Vorbeau tare frumos şi aveau lucruri drăguţe, dar vieţile lor erau goale. N-aveam nervi pentru o asemenea viziune sumbră asupra căsniciei, oricum, nu chiar atunci.

Am lăsat deoparte romanul şi m-am băgat în pat să încerc să trag un pui de somn când a intrat Ernest. Avea părul ud şi lipit de cap de la căciula de lână, iar faţa îi era îmbujorată din cauza frigului. S-a aşezat lângă mine, pe pat, şi am văzut că ochii i se îmblânziseră mult. Răgazul alături de Chink îi prinsese bine.

— Pare cald acolo, la tine, a zis el. Mă primeşti şi pe mine în coconul tău?

— Bineînţeles. Dacă ţi se pare o idee bună.

— Am trecut pe la drogheria din sat, a zis el, scoţând cutiuţa cu prezervative din buzunarul pantalonilor.

— Mă mir. Tot timpul zici că nu le suporţi.

— Dar tot mai rău e să fiu departe de tine.

M-am uitat la abdomenul şi la coastele lui perfecte în timp ce se dezbrăca.

— Eşti foarte frumos, am zis.

— Şi tu la fel, Tatie.

S-a urcat în pat, cu pielea rece lipindu-se de pielea mea, iar afară a început să ningă. Ne-am vârât unul în altul, încleştându-ne pe salteaua patului, mâinile lui minunat de aspre, oasele şoldurilor împungându-mi coapsele. Mai târziu aveam să observ nişte vânătăi de culoarea prunelor acolo, iar pielea de pe faţă şi sâni avea să fie zgâriată şi rozalie de la barba lui nerasă, dar în clipa aceea simţeam doar o dorinţă mută şi un sentiment de regăsire. Mă părăsise o vreme. Se îndoise de mine, dar acum era din nou al meu şi voiam să-l ţin acolo, într-o încâlceală de membre şi de aşternuturi până când voi fi redus la tăcere şi ultimul glas şi totul avea să fie iarăşi bine între noi.

După trei săptămâni la Chamby, bine hrăniți și arși de soare și după ce ne despărțiserăm de Chink, am plecat la Rapallo, pe Riviera italiană, unde soții Pound închiriaseră o vilă.

— Ezra își închipuie că locul e descoperirea lui, a zis Ernest în tren. Deși Wordsworth și Keats l-au încercat înaintea lui.

— Ezra își închipuie că a descoperit copacii și cerul.

— Oricum, n-ai cum să nu-l admiri, nu-i așa?

— Ba am, dar cred că o să-l admir. De dragul tău.

După o zi întreagă și mai bine de mers spre sud, ne-am apropiat în sfârșit de Genova, unde peisajul rural a devenit și mai primăvăratic, și mai încântător.

— Suntem în rai, am spus. Habar n-aveam că o să fie așa frumos. Pe fereastră zăream ici și colo marea, câte o străfulgerare de albastru înspumat, apoi iarăși stâncă neagră, apoi marea. Nu-i așa că avem mare noroc că suntem atât de fericiți, Micule? am zis, tocmai când intram într-un tunel montan.

— Ba cum să nu, a zis el și m-a sărutat. Zgomotul trenului se lovea de stânca neagră, întorcându-se și vâjâindu-ne în urechi.

Când am ajuns la Rapallo, orașul mi s-a părut încântător, cu hotelurile lui roz-pal și gălbui de pe țărm, cu portul pustiu, liniștit. Lui Ernest i-a displăcut de la prima vedere.

— Nu e nimeni aici, a zis el când am ajuns la hotel.

— Cine-ai vrea să fie?

— Nu știu. Locul ăsta pare pur și simplu mort de-a binelea. Stătea la fereastra cu vedere la țărm din camera noastră. Nu ți se pare că marea e cam bleagă?

— Mi se pare că arată a mare, am zis, apoi m-am dus în spatele lui și l-am cuprins strâns în brațe. Știam că nu locul îl tulbura. În ultima noastră săptămână la Chamby, îl găsisem câteva dimineți la rând, când mă trezeam, așezat la birouașul din cameră, cu creionul ascuțit inert lângă mână, cu *cahier*-ul albastru-deschis, dar gol. Tot nu se apucase de lucru și, cu cât situația trena mai mult, cu atât mai greu avea să-i fie să se pună iar pe treabă. Era foarte hotărât s-o facă. *Avea* s-o facă. Dar cum?

La Rapallo jucam tenis în fiecare zi și luam lungi prânzuri cu Pounzii, în grădina lor terasată. Ni s-a alăturat un alt cuplu venit în vacanță, Mike Strater, un pictor prieten cu Pound, și soția lui,

Maggie. Aveau o fetiță adorabilă, cu cârlionți blonzi și ochi cenușii. Îmi plăcea s-o privesc cum explorează lumea de dincolo de păturica ei, smulgând pumni de iarbă și holbându-se concentrată la mâna ei, ca și cum înăuntru s-ar fi aflat cheia unui mister. În timpul ăsta, Ernest și Mike eschivau și atacau într-un meci de box, pe dalele de piatră din jur. Mike nu era doar un pictor foarte bun, ci și un tip sportiv, care nu dădea înapoi de la nici o provocare, și mi-am dat seama că Ernest l-a plăcut din prima. Fizic, Mike era un partener mult mai potrivit pentru Ernest decât Pound, care se străduia din răsputeri, cu fanfaronada lui obișnuită, dar avea mâini delicate, de poet.

Februarie a fost o lună schimbătoare în Italia. Unele zile erau învăluite în ceață, care voala dealurile din spatele orașului până când ne simțeam total rupți de lume. Palmierii șiroiau de apă și rândunelele se ascundeau pe undeva. Uneori, aerul era umed și saturat de soare. Ne puteam plimba prin *piazza* sau pe faleză, să vedem pescarii care stăteau pe digul de beton, legănându-și undițele în valuri. Satul era renumit pentru dantelele sale și-mi plăcea să iau la rând vitrinele magazinelor, căutând cele mai alese piese pe care să le trimit acasă, în dar, în timp ce Ernest făcea plimbări lungi cu Ezra pe dealurile stâncoase, vorbind despre trubadurii italieni și despre virtuțile discutabile ale dicteului automat. Lui Ernest îi plăcea să spună că nu-i convenea să-și pună mintea pe liber când lucra, pentru că ea era singura pe care se putea baza. Cam așa și era, dar, odată ziua de lucru încheiată, nu-și putea opri șirul gândurilor fără un pahar de whisky și uneori nici măcar asta nu-l ajuta. Când nu scria deloc, ca acum, era de multe ori insuportabil pentru el. Mi se rupea inima când îl vedeam și mă îngrijora.

Eram de o săptămână la Rapallo când a apărut însă un motiv cu totul nou de tulburare pentru mine. M-am trezit amețită, cu un vâjâit ciudat în cap. Am încercat să mănânc de dimineață, dar stomacul meu s-a revoltat, așa că m-am culcat la loc.

— Probabil că e de la midiile de aseară, i-am spus lui Ernest și am rămas în cameră până la amiază, când senzația a dispărut.

A doua zi de dimineață, când simptomele s-au repetat întocmai, exact la aceeași oră, am renunțat să mai dau vina pe midii și am început să socotesc zilele înainte și înapoi. Ajunseserăm la

Chamby exact înainte de Crăciun, cu câteva zile după menstruația mea. Acum era 10 februarie şi între timp nu-mi venise deloc ciclul. Când Ernest a ieşit din cameră să se întâlnească cu Ezra, i-am căutat carnetele de notițe şi l-am cercetat mai ales pe cel care-mi putea lămuri situația. Fără doar şi poate, în ultimul an nu-mi întârziase niciodată ciclul mai mult de o zi sau două. Acum se făcuse o săptămână pe puțin, poate zece zile. Am simțit un mic fior de încântare, dar nu i-am spus nimic lui Ernest. Încă nu eram sigură şi mă temeam prea mult de reacția lui.

Totuşi, nu puteam păstra secretul la nesfârşit. Aproape că nu mai suportam nici să văd mâncarea şi mă înverzeam fie şi doar dacă simțeam un damf de whisky sau de fum de țigară. Din fericire, Ernest se mulțumea să dea vina pe mâncarea exotică, dar Shakespear începuse să intre la bănuieli. Într-o după-amiază, când stăteam la masa din grădină, uitându-ne la Mike şi la Ernest care-şi exersau unul pe altul servele la tenis, ea s-a uitat la mine plecând capul într-o parte şi mi-a zis:

— E ceva schimbat la tine de ceva vreme, nu-i aşa?

— Pentru c-au început să se ascută obrajii, am zis. Am slăbit două kile şi jumătate.

— Poate, a zis ea, precaută, dar privirea ei avea o claritate care mi-a dat de înțeles că intuise adevărul.

Am încercat să nu-i dau atenție şi am zis:

— Şi tu pari să te împuținezi, draga mea. Te topeşti de-a dreptul.

— Ştiu. De la povestea asta cu Olga Rudge, a zis ea, oftând.

Îmi povestise de mult despre Olga, o violonistă care era amanta lui Pound de mai bine de un an.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat. Vreo schimbare?

— Nu chiar. Mi se pare normal să fie îndrăgostit de vreo cinci, şase femei deodată, pur şi simplu aşa e el, dar chestia asta pare mai aparte. În primul rând că nu-i trece. Şi tipa apare în *Cantos*, sigur, bine mascată de mitologie. Dar eu o văd. Şi-a scuturat capul drăgălaş, ca şi cum ar fi vrut să alunge imaginea. A prins rădăcini. Mă întreb dac-o să mai scăpăm de ea vreodată.

— Îmi pare tare rău, am zis. Dar mie mi se pare că eşti extrem de tolerantă cu el. Eu nu văd deloc căsătoria în felul ăsta. Probabil că sunt o puritană.

Ea a ridicat din umeri cu graţie.

— Şi Mike Strater e într-o încurcătură din asta. O actriţă, cică.

— O, Doamne. Maggie ştie?

— Toată lumea ştie. Omul a luat-o razna.

— Nu pare.

— Nu, a zis Shakespear, dar ei niciodată nu par. Bărbaţii sunt stoici când vine vorba de chestiunile sentimentale.

— Mie mi se pare că şi tu eşti foarte stoică.

— Da, a zis ea. Dar fac nişte eforturi supraomeneşti, dragă.

Ezra era celebru pentru rătăcirile lui amoroase; nici nu mă aşteptam la altceva din partea lui. Dar vestea despre Mike Strater mă descumpănise, pentru că el şi Maggie păreau atât de statornici. Îi privisem şi îi admirasem pe ei şi pe fiica lor şi brodasem o fantezie în care copilul nostru – al meu cu Ernest – s-ar fi strecurat cumva firesc într-un colţ al arenei şi n-ar fi adus mari schimbări în viaţa noastră sau în munca lui Ernest. Acum, visul ăsta se dezumflase. Copilul urma să apară aproape sigur, dar unde?

Căsnicia putea fi un teren plin de capcane mortale. În Paris, n-aveai practic loc de-ntors, că dădeai peste efectele deciziilor proaste ale îndrăgostiţilor. Artistul dedat exceselor sexuale era aproape un clişeu, dar asta nu părea să deranjeze pe nimeni. Câtă vreme făceai ceva bun, interesant sau senzaţional, puteai să ai câţi amanţi pofteai şi să-i distrugi pe toţi. Cu adevărat inacceptabile erau doar valorile burgheze, să-ţi doreşti ceva mărunt, aşezat şi previzibil, cum ar fi dragoste adevărată sau un copil.

Mai târziu în după-amiaza aceea, când ne-am întors în camera noastră de la Hotel Splendide, a început să plouă tare, ca şi cum n-ar fi avut de gând să se oprească niciodată. Eu stăteam la fereastră şi priveam cum plouă, cu îngrijorare crescândă.

— Mike Strater e îndrăgostit de nu ştiu ce actriţă de la Paris, i-am spus lui Ernest de la geam. Ai mirosit ceva?

El stătea pe cuvertura patului, citind pentru a suta oară *Palatele verzi* a lui W.H. Hudson. Abia dacă a ridicat ochii din carte.

— Nu cred că înseamnă nimic. Ezra zice că e mare crai.

— Dar când *înseamnă* ceva? La sfârşit, când toată lumea se face fărâme?

— De-asta erai tu aşa indispusă azi? N-are absolut nici o legătură cu noi.

— Nu?

— Normal că nu. Infidelitatea nu se ia ca pojarul.

— Şi totuşi îţi place de el.

— Da. E un pictor bun. Vrea să treacă pe-aici mâine să-mi facă portretul. Poate că şi ţie, aşa c-ai face bine să-ţi fabrici o mutră mai puţin plouată până atunci. A zâmbit vag şi s-a întors la cartea lui.

Afară, ploaia se înteţise, iar vântul o făcea să bată pieziş, aşa că bărcile din port se legănau periculos.

— Mi-e foame, am zis.

— Păi mănâncă ceva, mi-a spus fără să ridice ochii.

— Dacă s-ar opri ploaia, am putea mânca în grădină sau pe dalele de piatră.

— O să plouă toată ziua. Dacă n-ai de gând să mănânci, atunci taci.

M-am dus la oglindă şi m-am examinat, nervoasă.

— Vreau să-mi las iar părul lung. M-am săturat să arăt ca un băiat.

— Ba nu-i adevărat, a zis el. Eşti perfectă.

— Un băiat perfect. M-am săturat până-n gât.

— Asta-i de la foame. Ia o pară.

L-am privit cum stătea cu capul aplecat asupra cărţii. Îşi lăsase părul să crească, iar acum ajunsese aproape la fel de lung ca al meu. În fond, începuserăm să semănăm puţin, exact cum spusese Ernest că-şi dorea cu mult timp în urmă, la Chicago, pe un acoperiş de sub cerul înstelat. Dar n-aveam să semănăm aşa prea multă vreme. În câteva luni, rotunjimea pântecului meu urma să înceapă să se simtă şi să se vadă. Era inevitabil.

— Dac-aş avea părul lung şi frumos, mi l-aş lega la spate şi ar fi mătăsos şi perfect şi nu mi-ar mai păsa de nimic altceva.

— Hmmm? a făcut el. Păi lasă-ţi-l atunci.

— Da. O să mi-l las.

Pe măsuţa de sub oglindă era o forfecuţă minusculă pentru unghii. Dintr-un impuls, am luat-o şi mi-am retezat un firicel de păr de sub o ureche, apoi am făcut la fel şi la cealaltă ureche.

El s-a uitat la mine şi a râs intrigat.

— Măi, tu ai luat-o razna.

— Poate. Acum e rândul tău.

M-am dus la el şi l-am încălecat, apoi m-am apucat să-i tai părul de sub urechi până când a ajuns la fel ca al meu. Îndesând părul în buzunarul cămăşii, am zis:

— Acum suntem la fel.

— Chiar că eşti ciudată azi.

— Tu nu te-ai amorezat de nici o actriță de la Paris, nu?

— Nu, Doamne fereşte! A râs.

— Vreo violonistă?

— De nimeni.

— Şi o să rămâi mereu cu mine?

— Ce-i cu tine, pisoiaş? Ia spune-mi.

Atunci l-am privit drept în ochi.

— O să am un copil.

— Acum? Alarma s-a declanşat instantaneu.

— În toamnă.

— Te rog, spune-mi că nu-i adevărat.

— Ba e. Bucură-te, Micule. Îmi doresc asta.

El a oftat.

— Când ți-ai dat seama?

— Nu de mult. Cam de o săptămână.

— Nu sunt pregătit pentru asta, nici pe departe.

— Poate că o să fii până atunci. S-ar putea chiar să te bucuri.

— Ultimele câteva luni au fost de coşmar.

— O să lucrezi din nou. Simt eu că vine.

— De venit, o să vină ceva, a zis el sumbru.

Cele câteva zile care au urmat au fost încordate şi dificile pentru noi. Sperasem pe undeva că rezistența lui Ernest împotriva copilului era numai la suprafață şi că, imediat ce avea să afle că într-adevăr urma să apară un copil, avea să se bucure sau măcar să se bucure pentru *mine.* Dar el nu părea să-mi cedeze nici măcar cu un centimetru. Zilele ni se scurgeau mai mult sau mai puțin ca înainte, dar simțeam distanța dintre noi şi mă întrebam cum să facem punte peste ea, ca să ne regăsim unul pe celălalt.

Apoi, pe când eu îmi făceam gânduri negre, un nou oaspete a sosit la vila Pounzilor. Îl chema Edward O'Brien şi era un scriitor

şi editor care stătea undeva pe dealurile de deasupra oraşului, lângă mânăstirea Albergo Montallegro. Ezra aflase de venirea lui şi-l invitase la prânz.

— O'Brien scoate o colecție cu cele mai bune povestiri ale anului, a zis Pound, făcând prezentările afară, pe terasa de lângă terenurile de tenis. Face chestia asta de la război încoace. A continuat, întorcându-se spre Ernest: Hemingway ăsta al nostru scrie nişte povestiri date dracului. E chiar foarte bun.

— În momentul ăsta adun materiale pentru ediția pe 1923, i-a spus O'Brien lui Ernest. Ai ceva la îndemână?

Numai norocul a făcut să aibă. A scos din rucsac un exemplar din povestea lui cu jocheul, *Bătrânul meu*, pe care Lincoln Steffens i-l trimisese între timp înapoi. I l-a dat lui O'Brien, apoi a povestit pe scurt cum se pierduseră scrierile lui.

— Aşa că bucata asta, a zis el pe un ton teatral, e tot ce mi-a rămas. Doar asta mai e, bucățica asta din prova unui vas care putrezeşte pe fundul mării.

— Ei, foarte poetic spus, a zis O'Brien, apoi a luat cu el pe deal povestirea, să se uite peste ea.

După ce a plecat, i-am spus lui Ernest, cât am putut de discret:

— Mi-ar fi plăcut să nu-i spui lui O'Brien ce i-ai spus. Mi s-a făcut greață.

— Ei, păi o fi din cauza copilului.

— Eşti supărat pe mine?

— De ce să fiu?

— Doar nu crezi c-am făcut-o dinadins.

— Ce, să pierzi manuscrisele?

M-am simțit de parcă mi-ar fi tras o palmă.

— Nu. Că am rămas însărcinată.

— Până la urmă, tot aia e, nu?

Şuşotitul nostru se intensificase între timp, iar celelalte două perechi şi-au dat seama că eram în toiul unei certe serioase. Au început să se retragă discret spre casă.

— Nu pot să cred că tu chiar asta-ți imaginezi, am zis eu, cu ochii arzând de lacrimi.

— Uite ce zice Strater. Zice că nici un scriitor, ba nici măcar un pictor – oricine creează ceva din tot sufletul –, n-ar fi lăsat

niciodată valiza aia în tren. Pentru că şi-ar fi dat seama de valoarea ei.

— Asta-i o cruzime. Şi eu am suferit pentru manuscrisele alea.

El a oftat zgomotos şi a închis ochii. Când i-a deschis iar, a zis:

— Scuză-mă. Mi-am promis mie însumi că n-o să mai deschid subiectul ăsta. Oricum, nu ajută la nimic.

Ne-am ridicat şi am plecat furioşi, el într-o parte, iar eu în cealaltă şi, deşi la ora cinei toată lumea din grupul nostru părea hotărâtă să se poarte ca şi cum n-ar fi auzit nimic, îmi dădeam foarte bine seama că auziseră şi am considerat mai nimerit să dau totul pe faţă.

— Oameni buni, am vrea ca voi să fiţi primii care să aflaţi că vom avea un copil, am spus, apucând mâna lui Ernest. El nu şi-a retras-o.

— Bravo, a zis Shakespear, ridicându-se să mă îmbrăţişeze călduros. Mi se părea mie că eşti mai consistentă, mi-a şoptit la ureche.

— O treabă de milioane, a zis Mike.

— Da, da, a zis Pound. Destinul fericit al maimuţei.

— Ezra! a intervenit Shakespear cu asprime.

— Ce, nu-i adevărat?

— Felicitări, a spus Maggie Strater şi m-a îmbrăţişat. Noi, maimuţele, trebuie să fim unite.

În după-amiaza următoare, am stat şi ne-am uitat la bărbaţi cum jucau tenis. Ernest juca foarte prost, dar asta nu-l împiedica să joace în forţă. Învârtea racheta amplu şi viguros, ca la golf. Mike a jucat o minge superbă, care a trecut razant peste fileu şi aproape că i-a căzut lui Ernest la picioare. Dar el tot n-a nimerit-o, apoi a înjurat tare şi urât şi a dat cu racheta de pământ.

Maggie s-a oripilat.

— O să se obişnuiască până la urmă cu ideea, a zis ea. Mike a reuşit.

— Bineînţeles că da, a întărit Shakespear. La un moment dat, o să intre-n joc mândria lui şi o să-nceapă să creadă că el a fost cu ideea.

— Mă cam îndoiesc, am zis eu.

De fapt, mi se părea groaznic felul în care Ernest încurca în mintea lui manuscrisele pierdute cu apariția copilului. Dacă el își închipuia – chiar și în cele mai întunecoase și mai îndepărtate cotloane ale minții – că eu eram capabilă să-ncerc să-i sabotez munca și ambițiile, cum să ne mai revenim din asta? Încrederea trădată avea rareori leac, eram conștientă de asta, mai ales pentru Ernest. Dacă scădeai în ochii lui, niciodată n-avea să te mai vadă altfel.

Am fost deci cu moralul la pământ până când Edward O'Brien a coborât dealul cu mașina, făcând risipă de laude extravagante la adresa povestirii lui Ernest. Era splendidă și voia s-o publice, chiar dacă asta însemna o abatere de la tradiția colecției, aceea de a selecta materiale deja publicate în reviste. Ba chiar mai mult decât atât, voia să deschidă colecția cu povestirea lui și s-o includă în cuvântul înainte; așa de tare îl impresionase.

O'Brien nici c-ar fi putut nimeri într-un moment mai potrivit; era o împlinire a rugăciunilor mele și ale lui Ernest. Încrederea în sine, care-i fusese dureros zguduită, primise acum un suflu nou și exista ceva solid la care să aspire și de care să se bucure odată publicată antologia. Toată lumea importantă avea să-i citească povestirea. Numele lui avea să însemne ceva. La urma urmei, strădaniile lui nu fuseseră în zadar.

A doua zi de dimineață, când m-am trezit, Ernest era la biroul de la geam și scria.

Am mai petrecut două săptămâni la Rapallo, care au fost productive pentru amândoi. Ernest părea să se simtă mai puțin amenințat de copil, poate pentru că-i reveniseră cuvintele și le simțea energia. Eu nu mă mai temeam atât de mult de viitor, pentru că Ernest redevenise el însuși, însuflețit de tot ceea ce voia să realizeze. În sfârșit, mă puteam bucura de copil. Singurul lucru care a umbrit întru câtva experiența a fost că Ezra m-a luat deoparte chiar înainte de plecare.

— Știi că niciodată nu m-am înnebunit după copii. Asta-i altă poveste. Dar în cazul de față, cu Hem, cred că ar fi o greșeală fatală să încerci să-l domesticești.

— Mie-mi place așa cum e. Sper că mă crezi.

— Bineînțeles. Aşa gândeşti acum. Dar ascultă-mă pe mine, copilul ăsta o să schimbe totul. Aşa se întâmplă întotdeauna. Tu ține minte chestia asta şi ai mare grijă.

— Bine, Ezra, îți promit, am zis şi m-am îndepărtat, ducându-mă la Ernest şi la trenul nostru. Pound era Pound şi-i plăcea să țină predici, aşa că nu l-am luat în serios atunci. Eram mult prea optimistă în toate ca să iau în seamă vreun avertisment, dar după ani şi ani cuvintele lui de despărțire aveau să-mi revină dureros în minte. Pound era într-adevăr Pound, dar o dată în viața lui avusese perfectă dreptate.

24

La începutul lui aprilie, când ne-am întors la Paris, de-abia aşteptam să mă văd acasă. Copacii abia dăduseră în floare, străzile erau spălate şi curate şi îmbrăcaseră haine noi; copiii alergau pe potecile cu pietriş din Grădinile Luxembourg. Ernest lucra cu râvnă şi, deşi mi-era dor de el când era plecat, îmi era mai uşor să stau singură decât înainte.

Sună ciudat când o spun, dar pentru prima oară aveam un proiect numai al meu. Făceam zilnic plimbări lungi pentru sănătate, încercam să mănânc bine şi să mă odihnesc pe săturate. Am cumpărat metri întregi de bumbac alb, moale, şi am petrecut ore în şir la soare, cosând de mână haine pentru copil. Seara citeam scrisorile lui Abélard şi Héloïse, o poveste de dragoste mult mai pe gustul meu decât cea a cuplului destrămat al lui Fitzgerald, tipic pentru epoca jazzului. Când primăvara a cedat locul începutului de vară, eram optimistă pe absolut toate planurile. Talia mi s-a îngroşat, iar sânii mi s-au rotunjit. Eram bronzată, puternică şi mulţumită – mai *consistentă*, cum spusese Shakespear – şi am început să cred că îmi găsisem, în sfârşit, scopul în viaţă.

Atunci când nu lucra de zor în camera lui de pe rue Descartes, Ernest petrecea mult timp cu Gertrude. Ea îl compătimise pentru povestea cu manuscrisele pierdute, dar privea cu mai puţină înţelegere temerile lui legate de naşterea copilului.

— O să reuşeşti până la urmă. O scoţi tu la capăt.

— Nu sunt nici pe departe pregătit, spusese el.

Gertrude îl privise îngustându-şi ochii şi-i replicase:

— N-am văzut niciodată bărbat pregătit. O să te descurci foarte bine.

— Ce sperai să-ți spună? l-am întrebat când mi-a povestit de discuția lor.
— Nu ştiu. Mă gândeam că poate-mi dă nişte sfaturi.
— Şi ți-a dat?
— Sincer să fiu, nu. În afară de „Fă-o oricum".
— Ăsta-i sfatul perfect pentru tine. *Ai s-o faci* oricum.
— Ție ți-e uşor să vorbeşti. N-ai altă treabă decât să croieşti şi să coşi haine pentru copil.
— Da, şi să *fac* copilul, mersi frumos. Că nu pică din cer.
— Sigur, a spus el distrat şi s-a întors la scrisul lui.

Ne întorseserăm de puțin timp la Paris când Jane Heap, redactorul-şef de la *Little Review*, i-a scris lui Ernest, cerându-i o contribuție pentru următorul număr. Printre schițele din valiza pierdută se afla o serie de miniaturi pe care le grupase sub titlul *Paris, 1922.* Toate începeau cu „Am văzut" şi descriau scene memorabile, adesea violente, la care asistase sau despre care citise în ultimul an. Una surprindea căderea dezastruoasă a lui Chèvre d'Or la Auteuil. Alta povestea cum amantul chilian al lui Peggy Joyce îşi trăsese un glonț în cap pentru că ea refuzase să-l ia de bărbat. Toată lumea urmărise în presă teribila poveste a actriței, dar versiunea lui Ernest era mai tare şi mai vie decât tot ce puteai găsi în ziare. Chiar şi când informația era la mâna a doua, bucățile erau toate expresive, violente şi foarte convingătoare. Ernest era convins că niciodată nu scrisese cu mai multă precizie şi forță, iar Gertrude era de acord. Cuvintele lui erau lovituri de knockout.
— Poate că n-o să-ți convină ce-o să-ți spun, i-a zis Gertrude, dar cred că a fost un mare noroc că ai pierdut tot. Aveai nevoie de libertate. S-o porneşti de la zero şi să faci ceva cu adevărat nou.
Ernest a încuviințat solemn din cap, dar eu mi-am dat seama că se simțea extraordinar de uşurat. Şi eu la fel.
— Vreau să mai încerc o dată cu miniaturile pariziene pentru Jane Heap. Dar nu vreau pur şi simplu să le trezesc din morți. Dacă-i nou, nou să fie. Mă gândesc să le împart în paragrafe, ca să le pun într-adevăr în mişcare. Era foarte atent la fața ei în timp ce vorbea, hrănindu-se din încurajările ei. O să fie mai puțin schițe, cât nişte miniaturi bine întoarse cu cheia şi lăsate libere.

— Da, neapărat, a zis ea şi, în curând, el i-a şi arătat o primă variantă care descria, cu o intensitate feroce, moartea unui matador străpuns de coarnele taurului. Era cu atât mai nerăbdător să afle părerea ei cu cât scena era bazată pe o poveste despre coridele din Pamplona pe care i-o spusese chiar ea. Dacă citeai pasajul, nu ți-ai fi dat seama că el nici nu călcase pe-acolo.

— E excepțional, a zis Gertrude. Ai redat-o întocmai.

— Asta era şi ideea, a zis el, vizibil încântat. Dar aş vrea să văd cu ochii mei cum e cu luptele de tauri. Dacă m-aş duce personal acolo, aş putea aduna material pentru alte schițe. Mike Strater vrea să meargă, ca şi Bob McAlmon. Bob are bani cu toptanul. Poate să facă el cinste cu toată excursia.

— Du-te, a zis Gertrude.

— Ar trebui să te duci, am întărit eu. Toate semnalele sunt clare.

Seara, când am ajuns acasă, i-am cerut voie lui Ernest să-i citesc toate miniaturile pe care le scrisese până atunci şi m-a înghețat cea despre experiența lui în Turcia. Se petrecea pe drumul spre Karagaci şi descria, printre altele, o femeie care năştea ca un animal, în ploaie.

I-am dat înapoi scrierile, ridicându-le în slăvi, aşa cum meritau, dar nu m-am putut abține să nu-i spun:

— Nu trebuie să te prefaci că nu te îngrozeşte venirea copilului. Nu şi față de mine.

— Sigur că sunt speriat. Cum o să mai lucrez? Cum o să ne mai trăim viața?

— Nu e doar asta. Ştiu că eşti îngrijorat pentru mine.

— Un pic.

— Te rog să nu mai fii. N-o să se întâmple nimic rău.

— Cum poți să fii atât de sigură? Întotdeauna se poate întâmpla ceva rău. Am văzut asta cu ochii mei.

— O să fie bine. Am eu aşa o presimțire.

— În orice caz, mă întrebam dacă n-ar fi mai bine să facem copilul în Toronto. Aş putea să mă angajez cu normă întreagă la *Star*. Cică au spitale foarte bune acolo, iar eu aş avea o slujbă solidă. Sigur o să avem nevoie de bani.

— Uite ce tătic bun eşti deja, i-am spus şi l-am sărutat uşor pe gură.

— Încerc să-mi doresc asta. Şi să alung toate gândurile anxioase.
— Şi să trăieşti cât mai intens până vine copilul?
— Da, şi asta.

Săptămânile următoare au trecut într-un iureş de planuri legate de Spania. Ernest se întâlnea tot timpul cu Strater şi cu Bob McAlmon în cafenele, ca să planifice itinerarul, dar, dintr-un motiv sau altul, se întorcea mereu acasă de la întâlnirile astea morocănos şi iritat de ceilalţi doi bărbaţi. McAlmon era poet, prieten atât cu Ezra, cât şi cu Sylvia. Era însurat cu scriitoarea britanică Annie Ellerman, care scria sub pseudonimul Bryher. Toată lumea ştia că Annie era lesbiană, iar Bob era mai degrabă interesat de bărbaţi decât de femei. Mariajul lor era unul de convenienţă. Annie avea o relaţie când caldă, când rece cu poeta H.D., care făcea parte tot dintre „elevii“ lui Pound, şi, deşi nimic din toate astea nu părea să-l deranjeze câtuşi de puţin pe Bob, pe Ernest îl călca pe nervi. Nu înţelegeam exact de ce. Eram înconjuraţi de toate combinaţiile şi triunghiurile amoroase posibile, deci nu credeam că homosexualitatea în sine îl enerva pe Ernest. Poate că mai degrabă distribuirea puterii. Annie era moştenitoare. Tatăl ei era un magnat al transporturilor navale şi, întâmplător, cel mai bogat om din Anglia. Deşi Bob avea şi el averea lui, nici nu se putea compara cu Annie, aşa că lăsau impresia că ea îl ţinea pe el sub papuc şi că el avea nevoie de ea ca să-şi pună pe picioare editura nouă-nouţă, Contact Editions. Bob depindea de Annie şi era posibil ca Ernest să ajungă la un moment dat să depindă de Bob, dacă ţinea să fie publicat. Contact Editions era nouă, dar purta pecetea succesului şi era interesată în mod activ de cea mai proaspătă şi mai îndrăzneaţă literatură.

Tocmai pentru că ştia că *trebuie* să-l impresioneze pe Bob, asta însemna, inevitabil, că Ernest avea să încerce să-l ofenseze. Când Bob, Ernest şi Mike Strater au plecat în sfârşit în Spania, Ernest şi Bob aproape că nu-şi mai vorbeau. Călătoria a devenit dificilă în multe feluri. Bob (ajutat de Annie) achita toate notele de plată, ceea ce a scos la iveală tot ce era mai rău în Ernest. Era întotdeauna critic cu bogaţii şi nu suporta să se simtă dator. Mai târziu am aflat de la Mike şi că Ernest preluase imediat rolul de „expert“ al

expediției, ținându-le întruna prelegeri celorlalți. S-a îndrăgostit de coride din prima clipă. În scrisorile către mine, nu vorbea decât despre curajul toreadorilor şi al taurilor. Toată povestea era o imensă şi impresionantă tragedie pe care o puteai vedea şi auzi, atât de aproape că ți se făcea părul măciucă.

După o săptămână, când s-a întors, era de un entuziasm debordant. A exersat în apartamentul nostru, cu o față de masă, mişcările de capă spectaculos de ample pe care le învățase la Ronda şi Madrid.

S-a întors paralel cu masa noastră, singurul taur disponibil în acel moment.

— Se lasă o linişte incredibilă când matadorul priveşte cum se apropie animalul, gândindu-se nu la pericol, ci doar la ce are de făcut ca să-l aducă în poziția corectă. Asta-i toată grația. Şi dificultatea, bineînțeles.

— Mi-ar plăcea mult să văd, am zis.

— S-ar putea să ți se pară greu de suportat, a zis el.

— Poate, dar pare să fie ceva de neratat. Nu-i exclus chiar ca luptele să aibă un efect benefic asupra copilului, am zis.

— Da, o să fie un bărbat adevărat chiar înainte să se nască.

— Cum de eşti atât de sigur că e băiat?

— Ce altceva să fie?

Am convenit să ne întoarcem amândoi în iulie la Fiesta de San Fermin din Pamplona, unde fuseseră Gertrude şi Alice cu o vară în urmă. Avea renumele de cea mai bună arenă pentru coride, care atrăgea taurii cei mai setoşi de sânge şi toreadorii cei mai pricepuți. Deşi mă arătasem mereu entuziasmată de perspectivă, Ernest părea hotărât să mă pregătească pentru violență.

— Nu toată lumea are stomacul suficient de tare pentru aşa ceva, a zis el. La prima lui coridă, McAlmon a băut coniac întruna. De fiecare dată când taurul se repezea la cai, el se-nverzea la față. Zicea că habar n-are ce poate să-ți placă la aşa ceva, iar dacă-ți place înseamnă că nu prea eşti zdravăn la cap.

— Nu cred că voi doi sunteți făcuți să fiți prieteni.

— Poate că nu, dar se pare că el şi Annie vor să-mi scoată o carte de povestiri. Sau poate de povestiri şi poezii.

— Serios? Dacă-l urăşti aşa de tare, de ce-ai vrea să-ți scoată el cartea?

— Cineva tot trebuie s-o facă. Acuma nu mai trebuie decât să scriu drăcovenia.

Toată Pamplona era trează când autobuzul nostru a intrat hurducându-se în oraşul împrejmuit de ziduri, în miez de noapte. Străzile gemeau de atâta lume, încât mă întrebam dacă autobuzul va reuşi să se urnească, dar dansatorii s-au îndepărtat în valuri de motorul huruitor, umplând la loc golul după trecerea noastră. Am continuat să urcăm pe străzile înguste spre piața publică, iar când am ajuns acolo am găsit un asemenea talmeş-balmeş de zgomot şi mişcare – dansatori învârtindu-se, muzicanți bătând în tobe şi suflând în armonii, artificii explodând în jerbe răsunătoare de fum alb –, încât era cât pe ce să ne pierdem bagajele. Până ne-am văzut cu ele în mână şi am găsit hotelul, rezervarea noastră, pe care Ernest o făcuse cu multe săptămâni înainte, fusese deja dată.

Am ieşit iar în stradă, iar Ernest mi-a zis să stau şi să-l aştept cât căuta el cazare. M-am uitat cum îl înghite mulțimea, fără prea mari speranțe că avea să găsească o cameră, darămite să se mai şi întoarcă la mine. Până şi străzile păreau să se mişte. M-am rezemat cu spatele de un zid gros de piatră şi am încercat să mă țin pe picioare în timp ce dansatorii, în alb şi albastru, se roteau pe lângă mine. Femeile purtau fuste ample, lungi. Se învârteau una în jurul alteia, pocnind din degete şi bătând cu tocurile negre ale pantofilor în caldarâm. Aveau păr frumos, lăsat liber. Unele țineau în mâini tamburine sau clopoței şi, deşi pentru mine muzica suna haotic, cu fluierături stridente şi bubuit de tobă care-mi zgâlțâia oasele genunchilor, femeile păreau să audă un ritm clar şi să se mişte perfect pe el, cu picioarele ridicându-li-se în cadență, cu brațele arcuindu-li-se pe lângă corp. Bărbații purtau cămăşi şi pantaloni albaştri, aveau eşarfe roşii la gât şi dansau între ei, în grupuri mari. Îşi aruncau unii altora chiuituri vesele, care se resorbeau imediat. Nu semăna cu nimic din ce văzusem eu vreodată.

Cumva, Ernest a reuşit să se orienteze prin haos. S-a întors să mă ia şi, deşi toate hotelurile erau rezervate, şi asta de săptămâni

întregi, a reuşit să facă rost de o cameră într-o casă privată din apropiere, şase nopţi pentru dublul chiriei noastre lunare de la Paris.

— Aşa de mult? am zis, simţind că mă cam ia cu ameţeală la auzul sumei. Cum să ne permitem aşa ceva?

— Fruntea sus, Micule. O să ne recuperăm banii cu schiţele. Trebuia să ajung aici. O simt atât de intens.

Nu mă puteam împotrivi instinctului lui şi, în plus, abia mă mai ţineam pe picioare. Am luat camera, încă plini de recunoştinţă, deşi, până la urmă, am fi putut pur şi simplu să stăm toată noaptea pe străzi, ca toată lumea. Întregul oraş aşteptase tot anul săptămâna asta, noaptea asta de bucurie. Păreau în stare să danseze la infinit şi mi s-a părut amuzant că abia aşteptaserăm să venim aici ca să scăpăm de haosul de la Paris cu Ziua Bastiliei, deşi totul era la fel de frenetic, dacă nu chiar şi mai şi.

M-am dat jos din pat într-un sfârşit la şase dimineaţa, ştiind că n-aveam să-mi găsesc odihna, şi am ieşit pe balcon. Dedesubt, pe stradă, păreau să fie la fel de mulţi oameni ca în timpul nopţii, doar că păreau mai concentraţi, mai orientaţi. În curând avea să înceapă alergarea taurilor, dar eu nu ştiam asta. Ştiam doar că se întâmpla ceva. Am intrat în cameră şi m-am îmbrăcat în linişte, dar Ernest s-a trezit oricum din somnul lui foarte superficial şi, până să ieşim amândoi pe balcon, a răsunat un bubuit de tun. I-am văzut fumul alb risipindu-se deasupra pieţei, după care mulţimea adunată acolo a început să cânte. Camera noastră avea o poziţie ideală. Vedeam şi auzeam tot aşa cum stăteam lângă parapetul balconului. Câţiva bărbaţi şi băieţi cântau un cântec pătimaş în spaniolă. Nu înţelegeam nimic, dar nici nu prea era nevoie.

— Cred că e despre pericol, i-am spus lui Ernest în larma generală.

— Bucuria pericolului, a zis el. Abia aşteaptă să se pună la încercare. Să vadă dacă-şi pot depăşi frica.

Îşi dădea seama că în curând aveau să dea drumul taurilor. Gertrude şi Alice povestiseră cu lux de amănunte tot ce văzuseră cu un an în urmă la fiesta, cum povestise şi Mike Strater. Dar Ernest nu se mulţumise să audă de la alţii cum era; voia să vadă cu ochii lui. Şi, dacă n-aş fi fost eu acolo, cu el, ştiam că n-ar fi stat în nici un caz pe balcon. De fapt, îşi dorea să fie jos, în piaţă, pregătindu-se de cursă.

Viva San Fermin! striga mulțimea. *Gora San Fermin!*

Tunul a bubuit din nou când li s-a dat drumul taurilor şi i-am văzut pe alergători înaintând foarte repede pe străzile pietruite de dedesubt. Purtau cu toții cămăşi şi pantaloni albi şi eşarfe roşu-aprins la brâu şi la gât. Unii țineau în mână ziare cu care să gonească taurii şi, după expresiile lor, păreau cu toții în extaz. În urma alergătorilor, şase tauri au trecut tropotind cu o asemenea forță, încât casa s-a zguduit sub picioarele noastre. Copitele lor răsunau pe caldarâm, iar capetele lor masive, negre, se aplecau mult în față, cu expresii feroce. Câțiva bărbați au fost ajunşi din urmă şi au fost nevoiți să se cațere pe baricadele înşirate la marginea străzii. Spectatorii le întindeau mâinile ca să-i ajute să scape, însă se simțea şi o speranță palpabilă în timp ce mulțimea aştepta să vadă dacă vreun nenorocit avea să fie mai puțin iute de picior sau mai puțin agil.

Nimeni n-a fost luat în coarne în acea zi, cel puțin nu sub ochii noştri, iar eu m-am simțit foarte uşurată când am văzut taurii în siguranță, în arenă. Întregul ritual a durat doar câteva minute, dar mi-am dat seama că-mi ținusem răsuflarea.

Am luat un mic dejun cu *café con leche* minunat de dulce şi cornuri sățioase, apoi eu am încercat să trag un pui de somn în camera noastră, în timp ce Ernest s-a plimbat pe străzile din Pamplona, notându-şi tot ce vedea. Pentru el, totul era poezie, chipurile cu riduri adânci ale bătrânilor basci, toți purtând aceleaşi băşti albastre. Tinerii purtau însă pălării de paie cu boruri late şi ploşti pentru vin cusute manual pe umeri, toți cu brațe şi spinări vânjoase de la munca grea. Ernest s-a întors în cameră entuziasmat de toate şi povestindu-mi despre prânzul de la care tocmai se întorsese, păstrăv de râu minunat de crocant, umplut cu şuncă şi ceapă prăjită.

— Cel mai bun peşte pe care l-am mâncat vreodată. Îmbracă-te. Trebuie să guşti.

— Chiar vrei să mai mergi o dată la acelaşi restaurant şi să te uiți la mine cum mănânc?

— Nu mă uit deloc. Mai mănânc şi eu o porție.

Mai târziu, după-amiază, când a început prima luptă, am avut locuri bune, la *barrera*[1], chiar unde se petrecea acțiunea. Ernest

---

1 Primele rânduri pentru spectatori ale unei arene de coridă.

plătise bani grei ca să se asigure că vom avea o vedere excelentă asupra acțiunii, dar s-a arătat în același timp protector față de mine.

— Nu te uita acum, mi-a zis când primul călăreț a înfipt *banderilla* lungă, ascuțită, în greabănul taurului, iar sângele s-a revărsat copios. A mai spus-o și când primul cal a fost străpuns urât și iarăși când tânărul și frumosul toreador Nicanor Villata și-a ucis taurul cu precizie ageră. Dar eu nu mi-am ferit privirea.

Am stat toată după-amiaza în *barrera* și am văzut șase tauri omorâți și-n tot acest timp eu m-am uitat, am ascultat și m-am simțit dusă de val. Între două lupte, brodam la o pătură albă de bumbac pentru copil.

— M-ai uimit, mi-a spus Ernest la sfârșitul zilei.

— Chiar așa?

— Nimeni nu te-a învățat cum să te uiți la așa ceva. Mă așteptam să te lase nervii. Iartă-mă, dar ăsta-i adevărul.

— Nu știam exact cum o să mă simt, dar acum pot să-ți spun. Puternică și în siguranță. Ajunsesem la capătul unui rând de cusături și am legat ața cu un nod îngrijit, neted, cum mă învățase mama când eram mică. În timp ce netezeam țesătura cu vârfurile degetelor, mulțumită de munca mea, n-am putut să nu mă gândesc cât de șocată ar fi fost ea să mă vadă în locul ăsta pătimaș, violent, fără să dau înapoi, ci îmbrățișându-l ca și cum m-aș fi născut acolo.

— Când eram foarte mică, n-aveam frică de nimic. Ți-am mai zis.

El a încuviințat din cap.

— Când mi-a trecut, cred că familia mea s-a bucurat.

— Nu sunt convins că ți-a trecut de fapt vreodată. Văd asta în tine acum.

— Sunt mai puternică datorită copilului. Îl simt cum se mișcă atunci când se pornesc armoniile și mulțimea vuiește. Se pare că-i place.

Ernest a zâmbit, vizibil mândru, apoi a zis:

— Familiile pot fi oribile, dar a noastră n-o să fie.

— Copilul nostru o să știe tot ce știm și noi. O să fim foarte sinceri și n-o să-i ascundem nimic.

— Și n-o să-l subestimăm.

— Sau să-l facem să se teamă de viață.

— Începe să fie un ideal cam greu de atins, nu? a zis Ernest şi am râs amândoi fericiți, însuflețiți de dorințele noastre.

În aceeaşi noapte, mai târziu, când iarăşi nu dormeam din cauza artificiilor, tobelor şi dansurilor *riau-riau*, Ernest a zis:

— Ce zici de Nicanor ca nume pentru copil?

— Cu numele ăsta, o să ajungă sigur mare toreador. N-are de ales.

— Ne-am distrat pe cinste, aşa-i? M-a strâns tare în brațe.

— N-o să se termine totul aici.

— Nu, dar mă gândesc că va trebui să mă cumințesc când o să apară copilul. O să pun pâinea pe masă, o să fiu tăticul şi n-o să mai am timp să mă gândesc la dorințele mele.

— Asta în primul an, poate, dar nu pentru totdeauna.

— Atunci să fie un an de sacrificiu. După care n-are decât să intre şi el în joc, ca toată lumea.

— Nicanor, am repetat eu. Are o anumită rezonanță, nu-i aşa?

— Are, dar asta nu înseamnă că mucosu' ăsta primeşte mai mult de un an de grație.

25

Aveam poftă de pepene galben cu o bucată de brânză bună, cafea, dulceață gustoasă și vafe. Mi se făcuse atât de foame gândindu-mă la asta, că nu puteam să dorm.

— Vafe, am spus către spatele arcuit al lui Ernest, spre dimineață. N-ar fi minunat?

Văzând că nu se trezește, am mai spus-o o dată, mai tare, și i-am pus mâna pe spate, dându-i un mic ghiont amical.

— O, fir-ar să fie de treabă, a zis el, rostogolindu-se jos din pat. Acuma s-au dus.

— Ce s-au dus?

S-a așezat pe marginea saltelei groase, scărpinându-și un genunchi.

— Cuvintele care-mi trebuiau pentru schiță.

— O, scuză-mă atunci, am zis.

L-am privit cum se îmbracă și se duce la bucătărie. După câteva minute am auzit cafeaua clocotind, i-am simțit mirosul și mi s-a făcut și mai foame. L-am auzit cum își toarnă cafea, apoi am auzit scaunul scârțâind când s-a așezat la masă. Liniște.

— Micule? am zis, fără să mă ridic din pat. Ce zici de vafe?

El a gemut și a împins de scaun în spate.

— Iar începe!

Lunile treceau una după alta. Copilul nostru urma să se nască la sfârșitul lui octombrie și plănuiserăm să ne îmbarcăm spre Canada la sfârșitul lui august. Asta ne lăsa șase sau șapte săptămâni pentru a căuta un apartament și a ne pregăti. Pe măsură ce se apropia termenul, Ernest a început să muncească intens și să se frământe și mai intens. Intrase în panică la gândul că n-o să apuce să termine de pus pe hârtie restul de miniaturi pentru Jane Heap

şi *Little Review.* Lucra simultan la cinci bucăţi noi, fiecare ilustrând un aspect al luptelor cu tauri. Când se întorcea din cămăruţa lui, adesea trebuia să dea pe gât mai multe pahare unul după altul ca să-mi poată povesti despre munca lui, care mergea bine, dar părea să-l stoarcă de tot.

— Încerc s-o ţin mereu vie, mi-a zis. Să mă concentrez pe acţiune, nu să pun de la mine ce cred eu despre asta. Să nu mă gândesc deloc la mine, ci la ceea ce s-a întâmplat de fapt. Acolo-i adevărata emoţie.

Asta era una dintre ultimele lui idei despre scris şi, pentru că miniaturile urmau s-o pună la încercare, făcea tot ce-i stătea în puteri ca să iasă bine. Eu n-aveam nici o îndoială că aveau să dea lovitura şi să iasă perfect, dar în acelaşi timp îmi era greu să-l văd muncindu-se atât.

În acelaşi timp, se spetea şi la corecturile pentru Bob McAlmon. Chiar şi după sejurul spinos din Spania, Bob îşi menţinuse oferta de a-i scoate lui Ernest o carte la Contact Editions. Volumul avea să se numească *Trei povestiri şi zece poeme* şi, deşi perspectiva asta îl făcea pe Ernest să sară-n sus de bucurie, se temea că n-avea să reuşească niciodată să termine corecturile la timp. Lucra târziu, în noapte, la lumina lumânării; când în sfârşit a terminat cu adnotările şi i-a trimis totul înapoi lui McAlmon, se făcuse timpul să ne luăm rămas-bun.

La un şir de cine triste, ne-am văzut cu Straterii, Pounzii, Sylvia, Gertrude şi Alice – repetând de fiecare dată că ne vom întoarce peste un an, când copilul avea să suporte călătoria.

— Vedeţi să n-o lungiţi, a zis Pound pe un ton rău-prevestitor. Exilul e apăsător pentru minte.

— Nu e chiar un exil, nu-i aşa? a zis Ernest.

— Purgatoriu atunci, a zis Pound, bătând un pas în retragere.

— Un cuvânt mai blând doar dacă nu aducem în discuţie Vechiul Testament, a mormăit Ernest.

După zece zile, ne-am îmbarcat.

Era început de septembrie când am sosit în Quebec, iar când am ajuns în sfârşit la Toronto ne aşteptau un mesaj entuziast de la John Bone şi încă unul de la Greg Clark, un vechi prieten

reporter al lui Ernest, în care ni se ura un bun venit călduros în oraş. Semnele păreau să fie bune pe toată linia, dar pe 10 septembrie, când Ernest s-a prezentat la serviciu, a aflat că nu Bone avea să fie superiorul lui direct, cum se aşteptase el, ci Harry Hindmarsh, redactorul-şef adjunct de la *Star*. După o singură întâlnire, Ernest şi-a dat seama că relaţia dintre ei avea să fie una tumultuoasă. Hindmarsh era greoi atât ca fizic, cât şi în vorbă şi în faptă; îi plăcea să facă demonstraţii de forţă.

— M-a cântărit din prima, a zis Ernest când s-a întors în camera noastră de la hotelul Selby. Nici trei cuvinte n-am apucat să scot, că el mi-a şi pus eticheta de încrezut. Ernest se învârtea prin cameră, încruntat. Da' *el* cum o fi? Dacă n-ar fi însurat cu fata directorului, ar da cu mătura pe stradă.

— Îmi pare rău, Micule. Sunt sigură c-o să se înmoaie în faţa minunăţiei tale, am spus eu.

— Aiurea-n tramvai. Pare chitit să mă trateze ca pe un reporteraş junior. N-o să pot semna articolele şi mă trimite în afara oraşului.

— Când?

— În seara asta. La Kingston, să mă ocup de nu ştiu ce puşcăriaş evadat. Fac doar cinci, şase ore cu trenul, dar nu ştiu cât timp o să-mi mănânce reportajul.

— Hindmarsh ştie că ăsta micu' stă să pice din clipă în clipă?

— Nu cred că-i pasă.

L-am trimis pe Ernest la treburile lui cu un sărut şi asigurări repetate că totul va fi bine. M-a pus să jur că o să caut întăriri şi aşa am făcut. Greg Clark avea o soţie minunată, Helen, care a acceptat cu căldură când am rugat-o să mă ajute să caut un apartament. Banii rămăseseră o problemă la fel de mare pentru noi ca întotdeauna, ba chiar şi mai mare acum că economiseam fiecare bănuţ pentru copil. Nu ne permiteam unele dintre cartierele mai acătării pe care mi le-a recomandat ea, dar am găsit ceva convenabil pe Bathurst Street. Era un apartament-vagon la etajul al patrulea, cu o cadă cu picioare şi un pat rabatabil de perete în dormitor, care era înghesuit, în mod bizar, între bucătărie şi living. Deşi apartamentul în sine era lipsit de căldură şi de farmec, avea vedere, peste un colţ de râpă, către proprietatea soţilor Connable.

Ernest îi cunoscuse pe Ralph şi Harriet Connable imediat după război, când venise la Toronto să-şi caute de lucru în presă. Ralph era proprietarul lanţului canadian de magazine ieftine Woolworth şi, după criteriile noastre, era bogat ca un zeu. El şi soţia lui au fost amândoi foarte amabili cu mine când au aflat că eram vecini, şi eu mă bucuram că am pe cineva aproape, oricine ar fi fost, pe măsură ce mi se apropia sorocul.

Ernest s-a întors de la Kingston obosit şi nervos, apoi a plecat iar, după doar câteva zile, pentru un reportaj despre minerit în Bazinul Sudbury, care era de cel puţin două ori mai departe de Toronto decât Kingston. Abia a apucat să vadă apartamentul şi să-şi dea acordul.

— Vai, mâţo. Mă simt groaznic. N-o să fiu aici să te ajut să te instalezi.

— Nu e mare lucru de făcut. O să plătesc pe cineva pentru cărat.

— Nu pot să-mi scot din cap gândul că a fost o prostie să venim încoace. Tu stai toată ziua singură. Iar eu muncesc ca un sclav şi pentru ce? Nişte crâmpeie de ştiri pestriţe de la dracu-n praznic? Eşec total.

— Ştiu că munceşti prea mult, Micule. Dar după ce se naşte copilul lucrurile o să se aşeze.

— Sper din toată inima că ai dreptate.

— Am. O să vezi, am zis eu. Şi l-am sărutat de bun rămas.

Într-adevăr, făcea asta mult prea des pentru binele meu, dar chiar credeam că meritase să venim în singurătatea şi frigul din Toronto, ca să nasc un copil întreg şi sănătos. Între timp, am încercat să aranjez noul spaţiu ca să fie cât de cât primitor. Aduseserăm de la Paris lăzi în care împachetaserăm hainele, vesela şi tablourile noastre. Am plătit o femeie de serviciu şi un portar care părea matusalemic să ne care lucrurile până la etajul patru. Nu prea aveam cine ştie ce mobilier, iar în primele săptămâni, în timp ce Ernest străbătea Ontario de la un capăt la altul ca un soi de comis-voiajor, eu mi-am aşezat tabăra pe patul rabatabil, înfăşurată în pături ca să mă feresc de temperaturile tot mai scăzute şi terminând de citit scrisorile lui Abélard şi Héloïse.

Orice distracție era bine-venită pentru mine și mi-a venit ușor să mă las purtată de cuvintele și de povestea lor. Erau zile când mă dădeam jos din pat doar ca să fac ceai sau să îndes pături pe sub uși și pervazuri, pe unde se strecura frigul. Mai trimiteam și scrisori la Paris, pentru prietenii de acolo cărora le duceam dorul, și acasă, în State. Fonnie se străduise să se bucure la vestea că așteptam un copil, dar era la un pas de colaps pe mai multe fronturi. Roland suferise recent o cădere nervoasă și era tratat la un spital psihiatric din Massachussets. *E un centru cu o reputație foarte bună,* îmi scria Fonnie, *față de alte asemenea locuri. Dar copiii sunt descumpăniți și întreabă dacă se va mai întoarce vreodată acasă. Nu știu ce să le spun.* Îmi părea tare rău pentru ei toți, dar nu m-a mirat că se întâmplase așa. Întotdeauna atmosfera dintre ei fusese prea încordată, ca și la părinții mei. Și, când trăiești atâta timp în asemenea tensiune, ceva *tot* plesnește până la urmă. Cum să nu plesnească?

Le-am scris și părinților lui Ernest. El era prea ocupat ca să răspundă singur la scrisori, dar rezerva lui față de propriii părinți era ceva mai complicată. Niciodată nu-și dorise ca ei să se implice prea mult în viața lui, mai ales Grace. Când plecase la Paris, cred că se simțise, pentru prima oară, liber să se reinventeze total. Părinții lui îi aminteau de începuturi, de care s-ar fi lepădat cu totul. Îi înțelegeam nevoia de independență, dar iată că mai rămăseseră doar câteva săptămâni până la nașterea copilului și Ernest nu le spusese nici o vorbă. Consideram că aveau dreptul să știe, și îi tot spuneam asta lui Ernest când trecea pe acasă, tot pe fugă, între două reportaje.

— O fac dacă insiști tu, a acceptat el într-un sfârșit. Dar e o greșeală. O să vină să amușine pe-aici, ca niște lupi ce sunt.

— Doar nu vorbești serios.

— Nu pe dracu'. Crezi tu că mama *n-o* să-și bage nasul cu forța în tot ce ține de copilul ăsta, că n-o să ne bombardeze cu părerile și cu sfaturile ei? N-avem nevoie de ea. N-avem nevoie de nimeni.

— Și ea, și Ed ar fi încântați să ajute cu orice, oricât de puțin.

— Atunci să ajute, dar nu le cer nici un sfanț.

— De acord, am zis, dar m-am bucurat că ei au răspuns telegramei lui Ernest prompt şi extravagant, trimiţându-ne cufere pline cu daruri de nuntă pe care le lăsaserăm la ei în păstrare şi mobilă din vechiul nostru apartament de pe Dearborn Street. Nu erau cine ştie ce frumuseţi, dar faptul că eram înconjuraţi de lucrurile noastre a făcut ca spaţiul din Bathurst Street să pară mai puţin provizoriu. Şi toate sosiseră la ţanc.

Hindmarsh l-a trimis iar pe Ernest în afara oraşului, în prima săptămână din octombrie, de data asta ca să se ocupe de vizita prim-ministrului britanic David Lloyd George la New York.

— Parc-ar fi o vendetă personală, am zis, în timp ce-l priveam cum îşi face bagajul pentru deplasare.

— Eu unul mă simt în stare să rabd, a zis Ernest. Dar tu?

— Doctorul zice că mai avem de stat până la sfârşitul lunii, poate până pe întâi noiembrie. O să fii aici.

— Asta-i ultima deplasare, a zis el, făcând să se închidă cu un ţăcănit valiza cea nouă. O să-l rog pe John Bone să-i bage minţile-n cap lui Hindmarsh.

— Dacă vine direct de la Bone, o să fie nevoit să te slăbească, nu?

— Asta-i ideea. Să ai mare grijă de pisoiaş.

— Promit.

— Şi de mâţa mamă.

— Da, Micule, dar trebuie să te grăbeşti. Nu ţin ăştia trenu-n loc pentru tine.

Peste câteva zile, pe 9 octombrie, Harriet Connable a trecut să mă vadă ca să mă invite la cină.

— Mi-ar face mare plăcere, am zis. Dar sunt atât de uriaşă, că nu mă mai încape nimic. Va trebui să mă îmbrac cu nişte feţe de masă.

— Sunt convinsă că o să le porţi cu multă graţie, dragă, a zis ea râzând binevoitor. O să trimitem o maşină după tine la opt.

Până la urmă, m-am bucurat mult că insistase. Toată după-amiaza avusesem o senzaţie pe care o numisem indigestie. Bineînţeles că era mai mult decât atât. Corpul meu se pregătea, dar am încercat să-l ignor. Mă gândeam că, dacă reuşesc să-mi păstrez

calmul şi nu mă surmenez, copilul o să aştepte până la întoarcerea lui Ernest. Mi-am sorbit supa delicioasă tăcând chitic, apoi m-am aşezat pe canapeaua luxoasă a Connableşilor, ascultând-o pe Harriet cum interpretează cu însufleţire *I'll Take You Home Again, Kathleen* fără să bat nici măcar dintr-un picior. Dar sigur că, indiferent dacă eram sau nu pregătită, copilul tot avea să vină, ceea ce a devenit tot mai evident pe parcursul serii.

— Hadley dragă, mi se pare că nu te simţi bine, a zis Ralph Connable când n-a mai putut ignora politicos expresia concentrată şi serioasă de pe faţa mea.

— Mă simt foarte bine, am zis, încăpăţânată până la capăt, dar imediat ce am spus-o, m-a pufnit plânsul, iar emoţiile au ţâşnit prin barajul pe care-l ridicasem cu atâta grijă. Durerea devenise insuportabilă. M-am încovrigat din cauza ei şi am început să tremur.

— O, biata fată, a zis Harriet. Să nu-ţi faci probleme. Avem noi grijă să ajungi pe mâini bune.

M-au dus la spital cu maşina, Harriet bătându-mă pe mână şi scoţând sunete liniştitoare în timp ce Ralph accelera hotărât. Străzile luceau slab la lumina felinarelor cu gaz.

— Poţi să încerci să anunţi cumva la *Star*? Trebuie să existe o cale ca Ernest să afle şi el.

— O să mutăm munţii din loc dacă e nevoie, m-a asigurat Harriet. Cred că mai e ceva timp.

Dar nu mai era. După o jumătate de oră, eram echipată de spital şi întinsă pe o masă de operaţie, iar un doctor şi câteva asistente îmi explicau cum trebuie să împing. De-asta veniserăm la Toronto – pentru ca aceşti profesionişti foarte capabili şi bine pregătiţi să supervizeze totul. La Paris aş fi avut o moaşă care ar fi fiert apă pe aragazul meu ca să-şi sterilizeze instrumentele. Chiar şi în Statele Unite, medicii abia începeau să facă naşteri la spital. Când era în Michigan, tatăl lui Ernest era în continuare trezit în miez de noapte ca să viziteze paciente şi, deşi ştiam că femeile năşteau acasă de când lumea – mama mea aşa făcuse, cu siguranţă, la fel şi mama lui Ernest –, mă simţeam mult mai în siguranţă aşa. Mai ales când mi-am dat seama că n-ajung nicăieri opintindu-mă.

M-am chinuit două ore, până când a început să mă doară gâtul, iar genunchii îmi tremurau de la efort. Până la urmă, mi-au dat eter. Am tras în piept mirosul de proaspăt vopsit, în timp ce masca îmi acoperea gura şi nasul, iar ochii mă usturau de la tăria lui. După asta, n-am mai simţit nimic până când m-am trezit din năuceală şi am văzut-o pe asistentă care ţinea în braţe un ghemotoc înfăşurat strâns. Era fiul meu, înfăşat în straturi peste straturi de lână albastră. M-am uitat lung la el printre lacrimile de fericire. Era perfect, de la spirele rozalii ale urechilor bine conturate şi ochii strâns închişi şi până la părul castaniu-închis, cu o umbră de perciuni. Eram tare cătrănită că Ernest pierduse momentul naşterii, dar în faţa mea, bine sănătos şi cu totul minunat era fiul lui. Altceva nu mai conta.

Când Ernest a reuşit în sfârşit să ajungă, a doua zi dis-de-dimineaţă, gâfâind şi total răvăşit, eu stăteam în pat în capul oaselor şi alăptam copilul.

— O, Doamne, a zis Ernest, izbucnind în lacrimi. Stătea în pragul uşii, plângând în voie, acoperindu-şi faţa cu mâinile. Am fost mort de îngrijorare pentru tine, Micule. Am primit o telegramă în maşina presei care zicea că s-a născut copilul şi că e sănătos, dar nici măcar un cuvinţel despre tine.

— Ce dulce eşti tu, Micule. Sunt bine, după cum vezi. Totul a mers ca pe roate şi ia vino să-l vezi şi tu pe flăcăul ăsta. Nu-i aşa că e minunat?

Ernest a venit spre mine, aşezându-se cu grijă pe marginea patului.

— Pare incredibil de mic. Nu ţi-e frică, nu cumva să faci o mişcare greşită? A pus un singur deget pe mâna micuţă, cu vene vizibile, a bebeluşului.

— La început mi-a fost frică, dar să ştii că e foarte voinic. Cred că luptele cu tauri şi-au făcut până la urmă efectul asupra lui. S-a năpustit afară ca un toreador adevărat.

— John Hadley Nicanor Hemingway. E absolut superb. Şi jos pălăria pentru tine că ai făcut faţă aşa de bine!

— Mă simt surprinzător de în formă, dar tu, Micule... Arăţi groaznic. N-ai dormit în tren?

— Am încercat, dar aveam o presimțire cruntă că tu eşti în pericol.

— Am fost pe mâini excelente. Connableşii au fost foarte atenți şi săritori. Le suntem datori vânduți.

— Poate că până la urmă am făcut bine c-am venit în Toronto, a zis Ernest.

— Bineînțeles că am făcut bine. Ți-am spus eu că totul o să se limpezească.

— Sunt aşa de obosit, că o să cad din picioare.

— Dormi atunci. I-am arătat un scaun din colțul camerei.

— Hindmarsh o să se întrebe pe unde umblu.

— Lasă-l să se întrebe. Eşti proaspăt tătic.

— Îți vine să crezi?

Am zâmbit în sinea mea şi n-am răspuns, iar el s-a ghemuit sub o pătură şi a căzut într-un somn adânc. *Ca să vezi, doi bărbați*, m-am gândit cu profundă mulțumire. *Şi amândoi sunt ai mei*.

26

În aceeaşi dimineaţă, mai târziu, Ernest a trimis un potop de telegrame în care anunţa că totul se terminase cum nu se putea mai bine. Era peste poate de mândru de viteza cu care născusem, iar eu eram mulţumită de mine. Desigur, mă ajutaseră doctorii şi eterul, dar înfruntasem tot chinul ca o campioană la stoicism, în timp ce Ernest era la sute de kilometri de mine.

El a plecat la muncă, pregătit să înghită un perdaf de la Hindmarsh, dar a fost mai rău decât se aşteptase. Hindmarsh nu-l primise pe Ernest în birou, ci-l umilise de faţă cu toată lumea, spunând că ar fi trebuit să trimită articolul înainte să se ducă la spital. Era o absurditate, fireşte, dar în seara respectivă, când Ernest mi-a spus toată povestea, după ce o întorsese pe toate feţele într-un bar, cu Greg Clark, cu multe pahare de whisky în faţă, era încă ofensat şi furios.

— S-a terminat cu Toronto. Nu putem sta aici. Băutura nu-l calmase mai deloc şi mă temeam să nu vină asistenta-şefă să-l dea afară înainte să termine de povestit.

— Chiar nu se mai poate drege deloc?

— Nu mai ai ce drege. Eram amândoi furioşi. Mocofanul nu s-a abţinut deloc, iar eu am zis nişte chestii de-o să le pomenească mulţi ani de-acum încolo.

— Vai de mine, Micule. Te-a dat afară?

— M-a transferat la *Weekly*. Dar nici vorbă să accept. Când crezi că ai să poţi călători din nou?

— Eu o să-mi revin în câteva zile, dar copilul n-o să poată merge cu vaporul decât peste luni de zile. O să trebuiască să îngroşăm obrazul.

— Aş putea să-l omor pe nenorocit. Poate că aşa s-ar rezolva.

— Nu pentru mult timp.

S-a strâmbat şi s-a lăsat greu în scaun, hârşâindu-l tare de podea.

— Apropo, unde-i minunea aia mică? Vreau să mă mai uit o dată la el.

— E în salon, doarme. Şi tu ar trebui să dormi. Du-te acasă, Micule. O rezolvăm mâine-dimineață.

— Ce să mai rezolvăm? S-a terminat, cum spuneam.

— Nu te gândi la asta. Tu du-te şi ia şi nişte bicarbonat. O să te trezeşti cu o durere de cap de toată frumusețea.

Nu ne-am repezit imediat îndărăt la Paris – dar numai pentru că era imposibil. Copilul era într-adevăr prea mic pentru călătorie şi, în plus, mutatul ne secătuise toate economiile. Eram aproape faliți, ba încă şi cu un teanc de facturi de la spital pe deasupra. Nu ne rămânea decât să lăsăm coada jos şi să înghițim găluşca – „ca o cățea", cum îi plăcea lui Ernest să spună. A acceptat transferul şi, chiar dacă Hindmarsh nu mai era şeful lui direct, îi simțea încă răsuflarea în ceafă. De fiecare dată când primea o însărcinare nesuferită, se întreba dacă nu cumva îşi vârâse Hindmarsh coada – de pildă, când a fost trimis la Grădina Zoologică din Toronto ca să salute sosirea unui păun alb.

— Un păun, Micule. Ăştia încearcă să mă omoare. Moarte prin înjosire, cea mai nenorocită dintre toate.

— Poate, am spus eu. Dar n-au cum. Eşti prea puternic pentru asta.

— Eu n-aş fi chiar atât de sigur.

Iarna a sosit la Toronto cu o ninsoare viscolită care părea gata să ne dărâme. Dacă la Paris iernile erau umede şi mohorâte, asta de aici era de un alb crud, nemilos. Vântul pătrundea imediat prin hainele şi păturile noastre şi se strecura în toate ungherele apartamentului, unde eu şi copilul ne instalaserăm tabăra lângă calorifer. Fierbeam apă ca să menținem atmosfera umedă şi m-am obişnuit să îmbrac paltonul voluminos al lui Ernest când alăptam. Nu ieşeam deloc afară cu copilul şi am angajat o bonă să aibă grijă de el cât mă duceam eu la cumpărături. Ernest se întorcea seara acasă şontâc-şontâc şi părea din ce în ce mai epuizat şi mai stors. Reuşea să-şi exprime entuziasmul în fața noilor succese ale bebeluşului

pe măsură ce i le aduceam la cunoştinţă – îmi zâmbise în cadă; îşi ţinea capul sus ca un campion –, dar Ernest trecea printr-o perioadă în care îi venea greu să se bucure de ceva.

— Nu văd cum o să rezist aşa un an, a zis el.

— Ştiu că pare imposibil. Dar când o să fim bătrâni şi neputincioşi, anul ăsta o să ni se pară o clipită.

— Problema nici măcar nu e că-mi storc creierii pentru reportaje care sunt mult sub nivelul meu. Asta nu e nimic. Ci că nu lucrez deloc la treburile mele, când ăsta e singurul lucru pe care mi l-am dorit vreodată. Simt cum mi se strică materialul pe dinăuntru. Dacă nu-l scriu cât de curând, o să-l pierd de tot.

— Apucă-te acum şi scrie. O să-ţi fac o cafea tare.

— Nu pot. Sunt prea obosit ca să gândesc. Uneori îmi vine inspiraţia dimineaţa, dar imediat ce încerc să pun ceva pe hârtie plânge copilul sau trebuie să plec la serviciu. La sfârşitul zilei, cuvintele seacă de tot. Unde mai pui că aici suntem aşa departe de tot. Habar n-am cine ce mai scrie sau ce e important.

— Da, dar ţi-ai făcut nişte prieteni buni. Greg Clark ţi-e simpatic. Ăsta-i un noroc.

— Mi-e simpatic Greg, dar nu boxează şi nu ştie nimic despre cursele de cai. În plus, nu l-am văzut niciodată beat.

— Nu toată lumea se pricepe să bea aşa de bine ca tine, Micule.

— Dar tot n-am încredere într-un bărbat pe care nu l-am văzut niciodată abţiguit.

Când noiembrie a lăsat locul lui decembrie, moralul lui Ernest scăzuse îngrijorător. Dormea prost, iar copilul care se trezea noaptea nu făcea decât să înrăutăţească lucrurile. Sosiseră exemplarele din *Trei povestiri şi zece poeme*, iar Ernest îi trimisese câteva lui Ezra, Gertrude şi Sylvia şi alte câteva acasă, familiei lui din Oak Park – apoi se pusese pe aşteptat laude. Parcurgea zilnic de-a fir a păr ziarele şi revistele, aşteptând cu înfrigurare o cronică, dar existenţa cărţii nu era nici măcar pomenită. Dacă lumea nu ştia de carte, oare exista cu adevărat? Păstra un exemplar din *Little Review* a lui Jane Heap cu miniaturile despre coride şi din când în când le răsfoia şi se încrunta.

— Nu sunt sigur că sunt acelaşi scriitor care le-a dat pe astea. Ce dracu', nu mai scriu nimic.

Nu puteam să-i spun că mi se părea că prea lua totul în tragic, pentru că el chiar suferea profund după viața de scriitor pierdută. Avea nevoie de mine ca să se simtă iubit şi ocrotit, bine ancorat în realitate; avea nevoie de munca lui ca să nu înnebunească. Eu nu-l puteam ajuta cu asta. Nu puteam decât să mă uit de pe margine şi să mă întristez la gândul că viața noastră era încărcată de griji într-o vreme când ar fi trebuit să fim atât de fericiți.

— Am greşit catastrofal venind încoace, a spus el într-o seară, când s-a întors acasă într-o dispoziție mai sumbră ca oricând.

Nu mai suportam să-l văd cum suferă.

— Ai dreptate, am zis. A fost o greşeală că am venit. O să ne întoarcem la Paris şi o să te poți dedica total scrisului tău.

— Cum o să ne permitem asta?

— Nu ştiu. O să ne permitem şi gata.

— Avem doar două mii pe an din moştenirea ta. Nu văd cum o să ne descurcăm fără câştigurile mele.

— Dacă nu poți să scrii, copilul şi cu mine o să fim o povară pentru tine. O să ne porți pică. Cum să trăim aşa?

— Am dat de greu. Asta-i clar.

— Hai să nu privim lucrurile aşa. Poate fi o aventură. Marele nostru pariu. Poate că până la urmă o s-o scoatem la capăt.

— Nu ştiu ce m-aş face fără tine, Micule.

— Tu cumpără biletele. O să le telegrafiez alor tăi să le cer bani. Ei sunt dispuşi să ajute.

— Vor să le rămân dator. N-o să accept.

— Atunci nu accepta. O să accept eu, pentru copil.

— Dar dac-aş mai face o ultimă serie pentru *Weekly*? Aş putea să-mi dau sufletul pentru încă şapte, zece materiale, apoi să-mi dau demisia. Cu asta şi cu ce mai primim din Oak Park, poate adunăm cam o mie să ne țină. O mie şi Doamne ajută.

— S-ar putea să ne-ajungă la fix.

Chiar după prima zi din ianuarie 1924, imediat ce am considerat că bebeluşul putea călători fără riscuri, ne-am urcat într-un tren către New York şi apoi la bordul *Antoniei*, cu destinația Franța. Ne obişnuiserăm să-i spunem copilului „Bumby", pentru rotunjimea şi soliditatea pe care le inspira, ca un ursuleț de pluş. Îl

înfăşuram bine în pături în cabina de pe vapor, îi vorbeam şi-l lăsam să se joace cu părul meu în timp ce sus, pe punte, Ernest nu găsea deloc companie şi devenea tot mai nostalgic după Paris. Eu aş fi putut rămâne la Toronto un an sau chiar cinci, dacă aşa îi puteam asigura un cămin solid lui Bumby, dar eu n-aş fi plătit acelaşi preţ ca Ernest. Existau bărbaţi care ar fi putut înghiţi hapul şi rezista o vreme, dar el risca să se piardă de tot acolo. Cum urma să ne descurcăm mai departe, la Paris, n-aveam nici cea mai vagă idee, dar nu voiam să mă frământ din cauza asta. Ernest avea nevoie ca eu să fiu puternică pentru noi amândoi în acel moment şi aveam de gând să fiu. Aveam să mă restrâng, să nu fac nazuri şi să nu mă amărăsc deloc pentru că, în fond, era alegerea mea. Îl alegeam pe el, scriitorul, la Paris. N-aveam să mai ducem niciodată o viaţă convenţională.

27

— Ştiu că era vorba să stăm un an, i-a spus Ernest lui Gertrude când le-am făcut prima vizită de la întoarcere, dar patru luni în Canada *fac* cât un an.

— Ai terminat cu jurnalismul, asta-i cel mai important, a zis Gertrude. E timpul să-ți iei zborul ca lumea şi să scrii ceea ce ți-e dat să scrii.

— Martor mi-e Domnul că sunt pregătit, a zis el şi s-a servit cu încă un pahar de lichior de pere.

M-am uitat la Alice, în timp ce ei doi îşi vedeau înainte de-ale lor, hrănindu-se reciproc cu certitudine şi entuziasm. Ea părea să se încordeze şi să se închidă în sine, şi m-am întrebat dacă nu cumva o deranja că Ernest se întorsese; dacă nu cumva, cât fuseserăm noi plecați, se obişnuise ca Gertrude să fie numai a ei. Desigur, întotdeauna se găsea cineva care să graviteze în jurul lui Gertrude, care să aibă nevoie de atenția şi de aprecierea ei, dar cu Ernest lucrurile aveau o intensitate aparte – aproape ca şi cum ar fi fost frați gemeni, cu un limbaj numai al lor, acordându-şi unul altuia întreaga atenție şi ascultându-se aproape exclusiv unul pe altul. Şi eu simțeam asta şi, deşi uneori suferisem din cauza legăturii lor, aproape că uitasem complet cum era să te simți singur. Copilul avea nevoie de mine şi reacționa la mine la modul absolut. Vocea mea era cea care-l făcea să se întoarcă, ritmul brațelor mele care-l legănau era cel mai potrivit, ca şi felul în care-l băteam şi-l masam pe spate noaptea, când se trezea. Îi eram indispensabilă, cum îi eram şi lui Ernest. Acum, eu eram cea care punea totul în mişcare.

Categoric, maternitatea poate fi extenuantă. Eram veşnic nedormită şi uneori nu găseam nici măcar energia să mă spăl pe cap sau să mănânc ceva mai elaborat decât pâine cu unt. Dar

când îl alăptam pe Bumby, care frământa în pumn materialul halatului meu, cu ochii lui calzi şi nespus de adânci căutând în ochii mei, ca şi cum aş fi fost chiar centrul universului lui, mi-era imposibil să nu mă topesc în el. Iar când Ernest venea acasă după o zi lungă de muncă şi avea expresia aia a lui care-mi spunea că stătuse prea mult singur, în mintea lui, mă simţeam la fel de necesară. El avea nevoie de mine, după cum avea nevoie şi de Bumby; fără noi, n-ar mai fi ştiut să iasă înapoi din el însuşi şi să se simtă iar întreg.

În mod evident, viaţa noastră de familie mergea mai bine când eram între noi, la sfârşit de zi, redescoperindu-ne şi sprijinindu-ne reciproc. Dar asta se bătea cap în cap cu boemia pariziană. Gertrude şi Alice ştiau să se poarte minunat cu Bumby. I-au adus o jucărie zdrăngănitoare lucioasă, din argint, şi botoşei tricotaţi. Când a venit momentul botezului, ne-au adus o şampanie foarte bună, pe care am băut-o cu prăjiturele pentru ceai, fructe uscate şi migdale caramelizate, ba Gertrude a acceptat chiar şi să fie naşă. Dar nu toţi prietenii noştri păreau să ştie cum să se poarte cu noi acum, că aveam un copil după noi. Pound şi Shakespear treceau uneori pe la noi seara târziu, să bea ceva, sau ne dădeau întâlnire într-o cafenea, dacă reuşeam să găsim pe cineva să aibă grijă de Bumby. Dar Pound ne-a spus răspicat că la el în garsonieră copiii n-aveau ce căuta. Dar asta nu din cauza zgomotului sau pentru că ar fi putut face mizerie, ci din principiu. „Pur şi simplu nu cred în copii", spusese el. „Fără supărare, Hadley."

Şi totuşi el ne-a ajutat să găsim cel de-al doilea apartament de când eram la Paris – un lucru deloc uşor. Dolarul pierdea teren în faţa francului şi fusese o prostie din partea noastră să nu ne aşteptăm la asta. Până atunci viaţa fusese atât de ieftină; crezuserăm că o puteam ţine aşa, cu trei guri de hrănit în loc de două, dar chiriile explodaseră. Când am găsit în sfârşit ceva convenabil, era de trei ori mai scump decât în Cardinal Lemoine. Dar a trebuit să plătim. Am achitat prima chirie înghiţind în sec, am parcat căruciorul lui Bumby în curte, lângă grămada de cărbune, şi ăla a fost cuibul nostru.

Ăsta a fost apartamentul de la fabrica de cherestea, pe strada Notre-Dame-des-Champs, „podul tâmplarului", cum au ajuns în

scurt timp să-l boteze unii dintre prietenii noştri. Uneori, zgomotul şi praful care veneau de jos, de la depozitul de cherestea, erau insuportabile, dar poziția era mult mai bună decât a fostului nostru apartament de deasupra sălii de dans. Era foarte aproape de apartamentul lui Gertrude şi Alice şi de Grădinile Luxembourg şi mai era şi la o aruncătură de băț de Bulevardul Montparnasse şi de multe dintre cele mai bune cafenele.

Deşi până nu demult Ernest îi dispreţuise pe scriitorii care lucrau în cafenele, spunând că erau nişte prefăcuți care nu voiau decât să atragă atenția, începuse acum şi el să le frecventeze. În parte din motive practice. Avea nevoie de linişte şi pace, iar Bumby, căruia îi dădeau dinții, era adesea agitat. Dar odată ce i-a intrat în obicei să lucreze la Closerie des Lilas, a avut surpriza să constate că-i plăcea mai mult decât să lucreze singur în camera lui, trudind în tăcere, cum îi plăcea lui să spună. Era mai cald şi mai agreabil. Prietenii ştiau unde să dea de el, dacă voiau, şi întotdeauna se găsea cineva interesant cu care să vorbească sau să bea după ce termina cu scrisul.

Spunea uneori că ar vrea să înceapă un nou roman, doar că încă nu-i venise ideea perfectă. Înțelegea din ce în ce mai bine acum că nici manuscrisul care se pierduse împreună cu celelalte din valiză nu era romanul perfect, indiferent cât de mult se spetise la el şi cât îşi dorise să fie. Şi totuşi se temea să se dedice iar unui lucru atât de mare şi de cronofag. Mai bine aştepta, iar în timpul ăsta scria povestiri.

— O singură povestire, a zis el, pentru tot ceea ce ştiu. Ceea ce ştiu sigur-sigur, cu toată ființa mea.

Când a spus asta, m-am întrebat ce anume ştiam *eu* sigur-sigur, în felul la care se referea el, şi n-am putut răspunde decât cu Ernest şi Bumby, cu viața noastră împreună. Era o idee ruşinos de învechită, îmi dădeam seama, iar dacă aş fi împărtăşit-o oricărei femei într-o cafenea din Montparnasse aş fi fost alungată în stradă în hohote de râs. Ar fi trebuit să am propriile mele idei şi ambiții şi să fiu incredibil de ahtiată după experiență şi noutate în toate formele lor posibile. Dar eu nu eram ahtiată după nimic; eram mulțumită.

Dar nu numai sentimentul de a avea un scop mă împlinise. Zilele mele erau mai pline şi căpătaseră mai mult sens. Bumby

era o frumusețe și, când ieșeam la plimbare, de două ori pe zi, eram adesea opriți și interpelați de admiratorii lui. Franceza mea era la fel de împiedicată ca întotdeauna, dar un bebeluș vesel e pretextul perfect până și pentru conversațiile mai degrabă unilaterale. Nu o dată am primit în dar de la piață mere sau pere datorită gânguritului lui și chiar și atunci când îl luam cu mine în cafenele, ca să ne întâlnim cu Ernest la câte un prânz, Bumby îi cucerea pe toți. Poate că unii dintre prietenii noștri erau descumpăniți, dar necunoscuții erau invariabil subjugați.

În primăvară, Pounzii au plecat la Rapallo ca de obicei, dar chiar și de la distanța asta Ezra a reușit să-i facă rost lui Ernest de o colaborare cu Ford Madox Ford, ca redactor-șef adjunct la *Transatlantic Review*. Ford avea un birou întunecos și înghesuit pe Quai d'Anjou și acolo s-a prezentat Ernest la început de februarie, cu pantofii lui scâlciați și haina ponosită, peticită la umăr. Nu era rost de bani, dar voia să capete experiență editorială și relații. Dar nu trebuia să-i arate asta lui Ford, pentru că nu suporta să nu fie el în avantaj, mai ales când avantajul era imposibil de obținut. Romanul lui Ford *Soldatul cel bun* avusese parte de ecouri excelente. Mai scrisese și alte romane și-i publicase pe Yeats, Thomas Hardy, Joseph Conrad și nu numai într-o revistă pe care o înființase cu ceva timp în urmă și care se numea *English Review*. Până aici era suficient de rău, iar pe lângă asta Ford mai era și un gentleman bogat și de origine nobilă, o combinație pentru care Ernest nu avusese niciodată pic de răbdare. S-a întors de la întâlnire bombănind cum că Ford avea gusturi atât de înapoiate, încât risca să cadă-n fund din cauza lor.

— Așa, deci nu e modern. Și de ce-ar trebui să fie toată lumea modernă? Eu una nu sunt.

— Nu, mâță mică, tu nu ești modernă. Dar tu ești foarte frumoasă și bună și o mamă de toată isprava pe deasupra. Ford ăsta e prea încântat de el însuși și mai și vorbește hârâit. E așa de groaznic, că zici că fiecare vorbuliță trebuie să treacă înot prin plămâni ca să-i ajungă în gură.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Micule. Spune-mi, te rog, că ai acceptat totuși slujba.

— Sigur că da. A zâmbit larg şi poznaş, întinzându-se să-l ciupească pe Bumby de un picior. Mă crezi nebun?

Când l-am cunoscut pe Ford, mi-a fost mai degrabă simpatic, chiar şi după tot ce spusese Ernest. El şi iubita lui, Stella Bowen, ne-au invitat la prânz şi m-am bucurat aflând că aveau şi ei un copil, o fetiță adorabilă pe nume Julie, cam de vârsta lui Bumby. Nu-l luasem cu mine pe Bumby din politețe față de gazdele noastre, dar i-am spus Stellei că data viitoare aveam să-l aduc. Mi-a răspuns încurajându-mă cu aceeaşi bunăvoință pe care o arătase în toate – servindu-ne cu un prânz minunat, cu patru feluri, şi făcându-mi cu amabilitate conversație cu accentul ei australian încântător. Ford era dolofan şi rumen în obraji, cu un păr blond şi rar şi mustață. La început m-am întrebat cum de reuşise Ford, aşa trecut de vârsta mijlocie cum era, să cucerească o femeie superbă cum era Stella, dar în curând s-a dovedit că avea maniere perfecte şi susținea cu o convingere emoționantă toate cauzele în care credea, printre care Stella, vinul bun, supa cremă şi literatura. Tot timpul mesei de prânz a insistat cât de important era pentru el să-i ajute pe scriitorii tineri ca Ernest să-şi găsească drumul. Îmi dădeam seama că Ernest ar fi preferat să nu aibă nevoie de ajutorul lui Ford şi în general al nimănui, dar adevărul era că avea.

— Pot să ridic mult revista asta, a zis Ernest după ce ne luaserăm la revedere şi mergeam spre casă. Ar trebui să zică mersi că mă are.

— Mie mi-a plăcut de el.

— Normal că ți-a plăcut.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Nimic. A dat peste o piatră desprinsă din caldarâm, pe care a zburat-o în stradă cu o lovitură de picior. Nu ți se pare că seamănă cu o morsă?

— Un pic, am recunoscut eu.

— Şi hârâitul?

— Da, e destul de grav, aşa-i? Stella a zis că i se trage din război, de la un atac cu gaze.

— Atunci aş putea să-l iert pentru asta, dacă n-ar fi aşa cu nasul pe sus.

— Nu trebuie să-ți placă de el. Faci treaba şi gata.

— E multă treabă de făcut. Presupun că ăsta-i un noroc.
— Şi *nu* e singurul, Tatie. O să vezi.

Ford şi Stella au început să țină ceaiuri literare joia, pe Quai d'Anjou. Mă duceam des la ei pentru companie şi-l luam cu mine şi pe Bumby, proptind căruciorul oriunde găseam un firicel de soare care pătrundea prin geamuri. La unul dintre ceaiurile astea l-am întâlnit pentru prima oară pe Harold Loeb. Harold părea să fie cam de vârsta lui Ernest şi arăta foarte bine – înalt, cu un nas drept şi ascuțit, bărbie voluntară şi o cascadă de păr negru buclat. Imediat ce Ford a făcut prezentările, am legat firesc o conversație despre State.
— N-aş putea spune exact că mi-e dor de casă, a zis el. Dar se pare că o tot visez, orice-aş face. Mă întreb oare de ce.
— Cred că e o parte din tine, am zis eu. E ceva înțelenit, nu-i aşa?
— Frumos spus, a zis el şi m-a fixat cu nişte ochi limpezi şi foarte albaştri. Deci şi tu tot scriitoare eşti?
— Nici pe departe. Am început să râd. Deşi cred că m-aş pricepe cât de cât. Întotdeauna mi-au plăcut cărțile şi am simțit că-mi vorbesc pe limba mea. Cânt la pian din copilărie, dar nu la modul serios.
— Nici eu nu sunt sigur că scriu *serios*, a zis Harold. La drept vorbind, mă străduiesc din răsputeri să fiu amuzant.
— Pun pariu că poți fi foarte amuzant, dacă-ți dai silința.
— Frumos din partea ta să spui asta. Ia vino să-i spui şi lui Kitty. Ea zice că fac numai glume de doi bani.
Am traversat împreună camera ca să mi-o prezinte pe prietena lui, Kitty Cannell, care era o adevărată frumusețe, suplă, grațioasă şi strălucitoare toată.
— Kitty a fost dansatoare profesionistă, a zis el. Dacă se duce să mai aducă nişte vin, o să-ți dai seama imediat.
— O, Harold, a făcut ea. Te rog, nu te chinui să fii şarmant.
— Vezi, Hadley. Trebuie să fiu foarte morocănos când e Kitty prin preajmă, altfel îşi pierde răbdarea cu mine. S-a strâmbat, iar Kitty a început să râdă, dezvelindu-şi dinții ei frumoşi. Şi uneori, a continuat Harold, îmi trânteşte câte o surpriză totală, drăguța de ea.

— De-aia mă şi ţii pe lângă tine.

— Şi pentru gleznele tale, iubito.

Până la sfârşitul după-amiezii, Harold şi Kitty mă cuceriseră amândoi şi am acceptat bucuroasă când ne-au invitat a doua zi, pe Ernest şi pe mine, să cinăm la Nègre de Toulouse.

— E un loc secret din cartier, o minune, a zis Kitty. N-o să-l găseşti în ghidurile turistice.

— Jur că n-o să suflu o vorbuliță, am zis, apoi am început să mă întreb cu ce Dumnezeu să mă îmbrac. Eram la fel de nedumerită şi a doua zi spre seară, când ar fi trebuit să plecăm la restaurant. Trecuseră cinci luni de când îl născusem pe Bumby. Înotam acum în hainele de gravidă, dar încă nu mă încăpea nimic din ce purtam înainte.

— Nimeni nu se sinchiseşte de fapt, a zis Ernest. Poți să-ți pui şi un sac pe tine, că tot ai să-i vrăjeşti pe toți.

— Ba nu-i adevărat. Poate că tu nu dai doi bani pe haine. Am arătat spre helanca şi spre haina lui peticită, uniforma pe care o purta zi şi noapte, fără să-i pese câtuşi de puțin de modă sau măcar de etichetă. Dar, în general, oamenii sunt atenți la lucrurile astea şi vor să facă impresie bună.

— În mod evident, tu ai făcut deja impresie. Dar, dacă vrei, o să le spun că am luat-o prea în serios pe Gertrude, care întotdeauna zice să cumpărăm tablouri, şi nu haine.

— Într-adevăr, aşa zice, dar noi nu cumpărăm tablouri, nu? M-am încruntat la reflecția mea din oglindă.

— Nu te mai agita, Tatie, a zis Ernest, venind în spatele meu să-mi lipească un sărut pe ceafă. Tu eşti cea mai încântătoare, mai simplă şi mai fără fasoane.

Privirile ni s-au intersectat în oglindă.

— Vai, ce drăguț eşti tu!

M-a sărutat iar, apoi m-a împins hotărât afară pe uşă.

Până la urmă, restaurantul era atât de slab luminat, încât după prima sticlă de vin nu m-am mai simțit prost. În timp ce bărbații discutau despre Princeton, unde studiase Harold, şi despre tentative de prime romane (Harold tocmai lucra la a lui în acea perioadă), Kitty şi cu mine am avut o conversație surprinzător de intimă despre prima ei căsătorie cu Skipwith Cannell, un poet

care, după toate aparențele, o făcuse tare nefericită, după care refuzase să divorțeze de ea.

— Trebuie să fie absolut groaznic pentru tine. Cum o să faci să te recăsătorești?

— N-o să mă recăsătoresc *niciodată*, dragă. Slavă cerului că măcar din punctul ăsta de vedere mă înțeleg cu Harold. Dar tare aş vrea să nu fiu legată de Skip pentru totdeauna. A fost şi aşa destul de greu de suportat când era prin preajmă. Acum face gălăgie şi-mi mănâncă zilele tocmai de la Londra.

— Deci de fapt vrei libertate.

— Dumnezeule, da! Tu nu vrei?

— Nu ştiu. Presupun că vreau să fiu fericită.

— Fericirea e o chestie aşa de complicată, pe când libertatea nu-i. Ori eşti legat de mâini şi de picioare, ori nu eşti.

— Dar n-o rezolvi dacă dai vina pe căsătorie. Când iubeşti pe cineva, eşti automat legat de persoana aia. E inevitabil – dacă nu cumva juri că te laşi de iubit.

— Nici măcar *eu* nu sunt chiar atât de pragmatică. A râs şi a ridicat paharul. Atunci să bem pentru dragoste.

Harold s-a întors spre noi cu o expresie întrebătoare.

— Ce se întâmplă aici?

— Hadley mă converteşte la romantism, a zis Kitty.

Harold a chicotit.

— Slabe speranțe, iubito, dar e o idee foarte simpatică.

— Nu se admite mai mult de un romantic de masă, s-a amestecat Ernest în discuție. E un anunț pe uşă.

După o cină bogată, au venit cu noi în apartamentul de lângă fabrica de cherestea pentru un ultim pahar şi, chiar dacă s-au prefăcut politicoşi că nu văd cât de întunecos, ca un tunel, era apartamentul nostru, mi-a fost clar că nu erau obişnuiți cu traiul modest. Copilul dormea în camera de alături, aşa că ne-am înghesuit în jurul mesei din bucătărie.

— Cred că într-o lună termin romanul ăsta, a zis Harold, după care o să joc totul pe o carte. Vreau o editură americană, un avans şi cronici bune cu toptanul.

— Ai uitat să zici de dansatoare, a zis Ernest, rânjind ironic.

— O să le trecem în contract, a răspuns Harold. Serios acuma, o să mă arunc la Boni and Liveright. Ford zice că asta-i prăvălia pe val la New York.

— Îl publică pe Sherwood Anderson, a spus Ernest. S-au purtat bine cu el, iar el zice că sunt specializați în scriitori americani contemporani.

— Ăsta-s eu, a zis Harold. Şi tu.

— Ar trebui să le trimiți şi tu povestirile, Tatie. Sherwood o să pună sigur o vorbă bună pentru tine, am zis eu.

— Poate, a răspuns Ernest. Mi-a trecut şi mie prin cap.

— Bun, asta s-a rezolvat, a zis Kitty, haideți vă rog să vorbim despre ceva interesant.

— Cum ar fi pălăriile, draga mea Kitty? a zis Harold.

— Poate. Ea s-a întors spre mine. Mi-ar face mare plăcere să te iau cu mine la cumpărături. Ai putea fi proiectul meu de suflet.

— O, frățioare, a făcut Ernest.

— Ce? Tuturor ne plac lucrurile drăguțe, a zis Kitty. Promit că n-o umplu de perle şi de bezele.

— Mi-ar face mare plăcere, am spus eu. Hai să fixăm o întâlnire cât mai curând. Dar, după ce au plecat ei, mi-am dat seama că greşisem acceptând oferta lui Kitty.

— Nu vrea decât să te umilească, nu-ți dai seama? a zis Ernest.

— Încearcă şi ea să fie drăguță. N-o să accept nimic de pomană, dacă asta era grija ta.

— Nu-i asta. Vrea să te momească şi să-ți bage în cap că eşti tratată prost.

— Niciodată n-aş putea crede aşa ceva.

— O să vezi tu. Dacă ea îți tot şuşoteşte la ureche, o să începi să mă urăşti pentru sărăcia în care trăim.

— Eşti îngrozitor de exagerat, Tatie. Vorbim aici de cumpărături, ce Dumnezeu!

— Ba nu-i adevărat, a zis el înciudat şi s-a dus să-şi toarne de băut.

28

În timp ce Bumby își făcea somnul acasă, supravegheat de Marie Cocotte, care acceptase cu entuziasm să se întoarcă în serviciul nostru, chiar și cu îndatoririle suplimentare de bonă la copil, am început să mă întâlnesc cu Kitty o dată pe săptămână. Luam un ceai undeva sau intram în magazinele de antichități de câte ori avea ea timp. Îmi plăcea mult să mă uit la bijuterii, mai ales la cerceii *cloisonné* care erau atunci la modă și, chiar dacă Ernest și cu mine n-aveam bani de aruncat pe asemenea mofturi, îmi făcea plăcere s-o privesc pe Kitty mișcându-se prin magazine și să-i ascult comentariile laudative. Avea ochi și părea să-și dea seama, instinctiv, ce avea să reziste în timp și ce era frumos, dar efemer. Din când în când încerca să-mi vâre pe gât câte un cadou și mi-era ciudă că refuzam. Într-adevăr, nu voia decât să fie drăguță, dar Ernest avea mândria lui și nu voiam să risc să tulbur apele.

Oricât aș fi încercat să-l conving pe Ernest de calitățile lui Kitty, el rămânea pornit împotriva ei. Era prea decorativă, spunea el, și preocupată de propriul ei confort, dar mă întreb dacă nu cumva se simțea de fapt amenințat de independența ei. Ea lucra ca redactor de modă și dans pentru mai multe reviste din State și, chiar dacă Harold îi plătea cochetul apartament de pe rue de Monttessuy, asta era doar pentru că el insista să locuiască separat și se scălda în bani de la ambele ramuri ale familiei. Și Kitty avea bani moșteniți și s-ar fi putut întreține singură. În plus, era incredibil de sigură pe ea și avea un mod de a se mișca și de a vorbi care arăta că nu era nevoie să-i spună nimeni că e frumoasă sau importantă. O știa și singură, iar genul ăsta de siguranță de sine îl deranja pe Ernest.

Mă luptam pentru după-amiezile mele cu Kitty, chiar dacă asta isca tensiuni acasă, pentru că era pentru prima oară de când

plecaserăm din St. Louis când îmi făcusem o prietenă care să fie numai a mea. Gertrude şi Sylvia fuseseră întotdeauna ale lui Ernest. El era posesiv cu ele şi nu se sfia s-o arate. Cu Alice, Maggie Strater, ba chiar şi cu Shakespear, se pare că nu prea reuşeam să depăşesc condiția de soție de artist. Kitty era legată de Harold, cu care Ernest începuse să se vadă des mai nou, dar în acelaşi timp avea în mod evident viața ei. Şi îmi căuta compania.

— Tu chiar că eşti *americancă* până-n măduva oaselor, nu-i aşa? îmi spusese ea la una dintre primele noastre întâlniri.

— Cum? Şi tu eşti americancă, răspunsesem.

— Nu sunt ca tine. Se simte în tot ce spui cât eşti de directă şi de simplă.

— Maică Precistă, spusesem eu. Pur şi simplu ai găsit un mod politicos de a-mi atrage atenția că nu-i locul meu aici, la Paris.

— Nu e, spusese ea. Dar asta-i bine. Avem nevoie de d-ăştia ca tine pe-aici, ca să ne spună cum suntem cu adevărat.

În afară de bombăneala lui Ernest, singurul obstacol în prietenia mea cu Kitty era felul în care ea continua să-mi ofere cadouri, chiar şi după ce am încercat să-i explic, pe îndelete, complexitățile mândriei lui Ernest.

— E doar un fleac, insista ea. De ce să-l deranjeze?

— Uite aşa, pur şi simplu. Îmi pare rău.

— Mie mi se pare o chestie de omu' cavernelor. Dacă te ține în piei de animal, să îngrijeşti de focul pentru gătit, nici un alt bărbat n-o să te vadă, darămite să te mai şi vrea.

— Nu e o chestie chiar aşa barbară. Trebuie să facem economii. Nu-i un sacrificiu chiar atât de mare.

— Bine, înțeleg. Dar uite de-aia am eu un dinte împotriva căsătoriei. Tu suferi pentru cariera *lui*. Şi la sfârşit tu cu ce te alegi?

— Cu satisfacția de a şti că fără mine n-ar fi reuşit.

Ea şi-a întors privirea de la poşeta perlată pe care o admira şi şi-a ațintit ochii de un albastru-pal asupra mea.

— Te ador, să ştii. Să nu te schimbi niciodată, cu nimic.

Era şocant de retrograd – probabil că şi naiv – din partea mea, dar chiar credeam că orice sacrificiu, orice greutate din viața noastră merita efortul, de dragul carierei lui Ernest. La urma urmei,

de-aia veniserăm la Paris. Dar nu-mi era uşor să mă uit cum mi se fac zdrenţe hainele şi să nu mă apuce ruşinea, mai ales că erau vremuri când femeile se îmbrăcau foarte şic. Dar chiar nu cred că aş fi putut ţine pasul cu ele, chiar dacă n-am fi fost strâmtoraţi.

Apartamentul nostru era rece şi umed şi simţeam adesea o durere surdă în sinusuri. Ţineam pătuţul lui Bumby în colţul cel mai călduros, dar tot s-a îmbolnăvit. În primăvara aia, săptămâni de-a rândul ne-am tot dat unul altuia o tuse măgărească, care-l trezea din somn. Se trezea plângând, cerând să sugă. Putea fi o încântare să-l alăptez în timpul zilei, când eram bine odihnită, dar noaptea mă storcea de energie. În astfel de momente simţeam cel mai acut nevoia de o ieşire cu Kitty sau de o plimbare cu Stella Bowen şi Julie, care-mi deveniseră şi ele prietene apropiate.

Pe lângă asta, încercam să fug de acasă cel puţin o oră pe zi ca să exersez la pian. Nu ne puteam permite să cumpărăm şi nici măcar să închiriem un pian, ca mai înainte, aşa că exersam la unul dezacordat din beciul umed al unui magazin de muzică din vecini. Trebuia să aprind o lumânare ca să văd partitura şi de multe ori mi se chirceau degetele de la frig. Uneori nu părea să merite efortul, dar eu tot nu renunţam, pentru că nu eram încă dispusă să mă despart de acea parte din mine.

Între timp, Ernest lucra mai bine ca oricând. Presiunea pe care o simţise după ce evadase din Toronto la Paris părea să fi jucat un rol absolut crucial în a-l stimula, pentru că scria intens şi cursiv, aproape fără să bâjbâie. Povestirile ieşeau atât de bine, încât abia putea ţine pasul cu ele.

Făcea în continuare muncă de redactor pentru *Transatlantic* şi, deşi el rămăsese la fel de critic la adresa şefului său, Ford a continuat să promoveze scrierile lui Ernest. Când Ernest i-a spus lui Ford că se temea că va dura ani şi ani până să ajungă la consacrare, Ford i-a zis că bate câmpii.

— Ţie o să ţi se-ntâmple foarte repede. Când Pound mi-a arătat ce scrii, mi-am dat seama imediat că ţi-aş publica orice. Absolut tot.

Ernest a primit complimentul oarecum jenat şi a încercat să fie mai blând cu Ford, mai ales că încerca să-l convingă să publice *The Making of Americans*, un roman al lui Gertrude, care zăcea

în sertarul ei încă din 1911. Într-un sfârşit, Ford a acceptat să-l publice în foileton, iar Gertrude a fost în extaz. Revista devenea tot mai importantă pe măsură ce trecea timpul şi era foarte citită în mediul lor, iar pentru ea avea să fie prima apariţie tipărită importantă. În numărul din aprilie, scrierea ei avea să apară alături de un fragment ales din ultima operă a lui Joyce, aflată încă în lucru, cartea care urma să devină mai târziu *Finnegans Wake*, alături de câteva scrieri ale lui Tristan Tzara şi de o nouă povestire a lui Ernest, *Tabără indiană*, care descria în detaliu cum năştea o femeie, iar soţul ei cel laş îşi tăia gâtul pentru că nu mai suporta să-i audă ţipetele. El era foarte mulţumit de ea, pentru că reuşise să ia o amintire din copilărie, când îl văzuse pe tatăl lui asistând la naştere o indiancă, s-o alipească de un alt lucru pe care-l văzuse, cuplul de refugiaţi de pe drumul spre Karagaci, şi să facă din ele o singură povestire puternică.

— Joyce ştie şmecheria, mi-a spus într-o după-amiază târzie, întors acasă după ce lucrase la numărul respectiv. L-a inventat pe Bloom, şi Bloom e cel mai tare. Trebuie să digeri viaţa. Trebuie s-o mesteci şi s-o iubeşti toată. Trebuie s-o trăieşti cu ochii, de fapt.

— Tare bine le zici.

— Da, dar poţi să le zici şi să le tot zici, dar să nu-ţi iasă ca lumea. Trebuie s-o faci.

Numărul din aprilie conţinea şi primele cronici importante la ale lui *Trei povestiri şi zece poeme*, care în general debordau de entuziasm faţă de talentul şi de stilul lui. Era un inovator, spuneau cronicile, şi un scriitor demn de urmărit. Mă bucuram nespus văzând că, în sfârşit, îşi câştiga un renume. Peste tot unde mergeam, se părea că oamenii voiau să fie în preajma lui. Plimbându-mă noaptea cu el pe bulevard, pe lângă zumzăitul conversaţiilor şi al muzicii metalice, auzeam că-l strigă cineva pe nume şi trebuia să ne oprim şi să bem un pahar amical înainte să ne mutăm la altă cafenea, unde o luam de la capăt. Toată lumea avea o glumă sau o veste pentru el, iar cercul nostru de cunoştinţe se lărgea de la o zi la alta.

John Dos Passos, pe care Ernest îl cunoscuse imediat ce se angajase la Crucea Roşie, în Italia, era din nou la Paris, profitând de valul succesului său literar şi mereu pus pe distracţie. Cam tot atunci a apărut în peisaj şi Donald Stewart. Era un umorist care

avea să ajungă mai târziu celebru pentru piese ca *Poveste din Philadelphia*, dar pe atunci era doar un tip simpatic care stătea la bar, într-un costum crem foarte elegant. Ernest era mândru de uniforma lui şleampătă de scriitor, dar mie personal îmi mai fugeau ochii din când în când la câte o pereche de pantaloni călcaţi la dungă. Ai lui Don erau perfecţi. Pe lângă asta, arăta şi bine, într-un fel copilăros, ras şi frezat, cu nişte ochi albaştri limpezi, care se însufleţeau foarte tare când râdea.

Când Ernest ne-a făcut prezentările, Don a devenit imediat minunat de familiar cu mine.

— Ai un păr superb, a zis el. Ce culoare neobişnuită!

— Mulţumesc. Şi tu ai haine frumoase.

— Mama mea ţinea la haine. Şi la etichetă.

— Şi la planşele de călcat?

— Sunt neîntrecut la călcat, recunosc.

Am mai stat puţin de vorbă şi mă simţeam aşa de bine, că a trecut pe puţin jumătate de oră până mi-am dat seama că Ernest se instalase la o masă vecină. Nu recunoşteam pe nimeni de la masă şi nici pe femeia frumoasă care stătea lângă el. Era suplă şi fermecătoare, cu un păr blond închis tuns foarte scurt. Părea să aibă un corp subţire şi băieţesc pe sub puloverul lung pe care-l purta, dar tunsoarea o plasa cumva *dincolo* de aerul băieţos, făcând-o cu atât mai feminină. În clipa când am văzut-o, am simţit un fior ascuţit străbătându-mă – chiar înainte ca Ernest să se aplece şi să-i şoptească ceva. Ea a râs gutural, arcuindu-şi gâtul lung şi alb.

— Te simţi bine? m-a întrebat Don. Te-ai albit la faţă.

— Ah, n-am nimic, mulţumesc.

Mi-a urmărit privirea până la Ernest şi la femeie. Sunt sigură că totul îi era cât se poate de clar, dar a dezamorsat momentul cu graţie.

— Tipa e Duff Twysden, a zis el. De fapt, Lady Twysden. Cică s-ar fi măritat cu nu ştiu ce conte englez. Conte, viconte sau lord de-a nu ştiu câta spiţă. Nu reuşesc să ţin socoteala la nobilime.

— Da, mă rog. Reuşeşte cineva?

M-am uitat la Ernest exact în momentul când el a ridicat privirea. O străfulgerare aproape insesizabilă de suspiciune a trecut de la unul la altul, apoi el s-a ridicat şi s-a apropiat.

— Scuze, Don. Văd c-ai cunoscut-o pe soția mea.

— O încântare, a zis Don, după care Ernest m-a luat de cot şi m-a dus la masa unde aştepta Duff.

— Lady Twysden, a zis el, făcând prezentările. Sau preferi Smurthwaite, mai nou?

— Nu contează, Duff să fie. Ea s-a ridicat pe jumătate, întinzând o mână. Încântată.

Tocmai mă adunam ca să spun ceva plăcut, când din îmbulzeală a apărut Kitty.

— Doamne, ce bine-mi pare să te văd. Hai să bem ceva.

În spatele ei venea Harold, care nu arăta bine deloc. Era palid şi buza de sus îi era umedă.

— S-a întâmplat ceva? am întrebat când am ajuns mai aproape de bar.

— Harold mă părăseşte.

— Glumeşti.

— Bine-ar fi. Şi-a aprins o țigară şi a rămas o clipă privindu-i țintă vârful înainte să înceapă să tragă-n piept cu pufăituri scurte. L-a apucat un soi de neastâmpăr. Noi am zis întotdeauna că o să ne lăsăm unul altuia toată libertatea. Ciudat însă, când ți se dă nu mai vrei.

— E altcineva la mijloc?

— Ca întotdeauna, nu? A oftat. Probabil că e şi chestia cu noul roman. El vrea să reinventeze tot. În curând o să plec la Londra. Voiam să-ți zic.

— O, Kitty, chiar aşa? E chiar aşa de rău?

— Se pare că da, a zis ea. Am câteva lucruri pentru tine pe care nu mă lasă inima să le pun în bagaj. O să trec pe la tine.

— Puțin îmi pasă de rochii. Nu-mi trebuie.

— Aiurea.

— Ştii ce-o să spună Ernest.

Ea a pufnit, suflând afară fumul.

— Da, dar el habar n-are cât de greu e să fii femeie. A arătat cu capul în direcția lui Duff. Asta-i o junglă, nu-i aşa? Concurența nu e doar mai tânără. E şi mai motivată. Astea aruncă-n joc tot ce au.

Nu prea ştiam ce să spun. Kitty era una dintre cele mai echilibrate şi mai încrezătoare în sine femei pe care-mi fusese dat să le

cunosc şi iat-o acum, dărâmată şi năucă. Îmi venea să-i rup gâtul lui Harold.

— Vrei să mergi acasă? am întrebat.

— Nu pot să stau şi să mă ofilesc de dor ca o şcolăriță şi toată lumea să-mi plângă de milă. Mai bine mor. Hai să bem şampanie, a zis ea, arborând cea mai curajoasă expresie de care era capabilă. Valuri, valuri de şampanie.

Am rămas toată seara lângă Kitty, dar cu un ochi la Ernest. Tipa asta, Duff, era prea încântătoare şi se purta prea familiar. Vorbea atât de liber cu Ernest, încât ai fi zis că se cunoşteau de ani întregi, iar eu mă simțeam vulnerabilă acum, după ce Kitty îmi dăduse vestea. Cele mai groaznice evenimente vin întotdeauna cu energia unor accidente, ca şi cum s-ar întâmpla din senin. Dar asta-i doar din cauza lipsei de perspectivă. Pentru Kitty era un şoc, dar probabil că Harold îşi plănuia evadarea de multe luni. Vrând, nevrând, m-am întrebat dacă nu cumva puteam păți şi eu acelaşi lucru. La urma urmei, de când apăruse Duff în peisaj?

La un moment dat, după miezul nopții, când pur şi simplu simțeam că mi se închid ochii, am rugat-o pe Kitty să mă scuze şi i-am atras atenția lui Ernest.

— E momentul să-ți duci biata nevastă la culcare, am zis. Abia mă mai țin pe picioare.

— Biata mâță, a zis el. Atunci du-te acasă. Vrei să-ți găsesc pe cineva să te conducă?

— Vrei să mai stai? am întrebat tăios. Duff s-a întors politicoasă cu spatele.

— Bineînțeles. Care-i problema? Doar nu-s eu ăla care doarme pe el, nu?

În momentul ăla mi-am pierdut complet vocea, dar Kitty a apărut să mă salveze.

— Am eu grijă de soția ta, Hem. Tu stai aici şi distrează-te. L-a provocat cu o privire metalică, dar el n-a muşcat momeala.

— Eşti o drăguță, Kitty. Mersi. S-a ridicat şi m-a strâns fratern de braț. Du-te şi odihneşte-te.

Am încuviințat din cap într-un soi de transă, în timp ce Kitty m-a apucat ferm de braț şi m-a scos de acolo. Când am ajuns afară, am început să plâng în tăcere.

— Mi-e aşa de jenă, am zis.

Kitty m-a cuprins într-o îmbrăţişare viguroasă, încurajatoare.

— Lui ar trebui să-i fie jenă, dragă. Şi ei la fel. Cică tipa e nevoită să ţină pe lângă ea armate întregi de bărbaţi pentru că nu se poate întreţine singură.

— Duff, am zis eu. Cine s-ar porecli singur în halul ăsta?

— Exact. Aş paria pe bani mulţi că nici măcar unu' ca Hem, care n-are minte ioc, n-ar da o femeie ca tine pe o poamă ca asta. Haide. Fruntea sus.

— Ai fost aşa drăguţă cu mine, Kitty. N-am cuvinte să-ţi spun ce dor o să-mi fie de tine.

— Ştiu. Şi mie o să-mi fie dor de tine, dar ce, am de ales? Nu-mi rămâne decât să fug la Londra şi să sper că Harold o să se ţină după mine.

— Şi o să se ţină?

— Sincer, nu ştiu.

Când am ajuns acasă, Bumby era treaz şi rodea un mic inel de cauciuc, scâncind.

Marie s-a uitat la mine cu aerul că-şi cerea scuze.

— Cred că a visat foarte urât. Bietul de el. Nu m-a lăsat să-l liniştesc.

— Mulţumesc c-ai stat până la ora asta târzie, Marie. După ce a plecat ea, am încercat să-l calmez pe Bumby, dar era agitat şi se tot smiorcăia. Mi-a luat mai mult de o oră să-l adorm la loc, iar când am ajuns şi eu să mă culc eram atât de obosită, încât aproape că deliram – dar n-am reuşit să mă odihnesc. Mă simţisem atât de puternică şi de mulţumită de viaţa noastră, dar Kitty avea dreptate. Concurenţa devenea pe zi ce trecea tot mai acerbă. Parisul era plin de femei ispititoare. Stăteau în cafenele cu chipurile lor proaspete şi cu picioarele lor lungi şi frumoase şi aşteptau să se întâmple ceva scandalos. În timpul ăsta, maternitatea îmi modificase corpul. Ernest spunea că-i plac şoldurile şi sânii mei mai plini, dar cum priveliştea era atât de diversă, ar fi putut foarte uşor să-şi piardă interesul faţă de mine. Poate că şi-l pierduse deja – caz în care ce-aş fi putut face? Ce se făcea în asemenea cazuri?

Mai târziu, când Ernest s-a întors acasă, eu eram încă trează şi atât de obosită, că m-a pufnit plânsul. Nu m-am putut abţine.

— Biata mămică, a zis el, urcându-se în pat lângă mine şi strângându-mă tare în braţe. Nu mi-am dat seama că eşti aşa sleită. Hai să te ducem într-o vacanţă lungă şi frumoasă.

— O, Doamne, da, am zis eu, simţind un val de uşurare. Undeva foarte departe de aici.

29

Acest „undeva foarte departe“ a fost pentru noi sătucul Schruns, din Vorarlberg, Austria. Am ajuns chiar înainte de Crăciunul anului 1924 şi, chiar din prima zi, ne-am simţit acolo mult mai bine-veniţi decât ne-am fi aşteptat. Pentru mai puţin de jumătate din cât cheltuiam săptămânal la Paris, aveam două camere confortabile la hotelul Taube şi o bonă, Tiddy, care să-l plimbe pe Bumby. Aveau treizeci şi opt de feluri de bere, vin roşu, coniac, kirsch şi şampanie. Aerul avea efervescenţa şampaniei. Bumby respira mai uşor la Schruns; ca noi toţi. Tiddy îl trăgea prin sat pe sania lui de lemn, în timp ce Ernest lucra sau încerca să lucreze în cameră după micul dejun, iar eu exersam la pianul de la parter, la care aveam acces când pofteam, în camera aceea caldă. După-amiaza, după ce mâncam brânză tare, cârnaţi, pâine săţioasă şi câteodată portocale, mergeam la schi.

Am schiat mult. Un fost schior profesionist, Walther Lent, îşi deschisese o şcoală, iar noi eram elevii lui. Săptămâni de-a rândul, n-am ştiut decât de prospeţimea pură, albă, previzibilă a zăpezii. Urcam cu orele, tot mai sus, căci ce rost ar fi avut totul dacă nu ajungeam pe un vârf, unde nu era nimeni în jur şi nici vreo urmă sau vreo amintire despre nimeni altcineva, pe nicăieri? Trebuia să ai multă forţă ca să schiezi aşa – incredibil de multă forţă şi rezistenţă. Nu erau nici gondole, nici teleschi. Duceam schiurile în spinare şi tot ce ne mai trebuia în rucsaci. Spre marea mea mirare, chiar am rezistat. Plecarea din Paris fusese lucrul ideal pentru mine. Dormeam bine, aveam ajutor la copil, iar aerul curat şi mişcarea mă făcuseră să mă simt mai puternică şi mai în formă ca oricând. Urcând încet pe valea lungă, zăream cocoşi polari, cerbi şi jderi, din când în când şi câte o vulpe albă, alpină. La coborâre,

nu vedeam altceva decât zăpada imaculată; adânciturile şi suişurile văilor gheţarilor, norii uriaşi de pulbere stârniţi de schiurile noastre. Eu eram o schioare mai bună, dar Ernest era un mai bun devorator de orice era nou – aer nou, mantie nouă de zăpadă sfărâmicioasă. Alunecam şi tot alunecam. Zburam.

Dacă te aplecai pe fereastra noastră de la etajul al doilea al hotelului Taube, cu partea din faţă a corpului în afară, ţinându-te cu vârfurile degetelor de pereţii tencuiţi cu stuc, vedeai nu mai puţin de zece Alpi îngropaţi în zăpadă.

— Îţi place figura asta? a întrebat Ernest când a încercat prima dată şmecheria, apoi s-a dat la o parte să-mi facă loc.

— Îmi place foarte mult, am zis. Între timp el se apropiase şi se lipise de mine, înconjurându-mă cu braţele până a ajuns să mă ţină el să nu cad. Îmi place foarte mult, am repetat eu, pentru că aveam două braţe puternice şi zece Alpi în faţa mea. El m-a tras în cameră, apoi ne-am întins pe patul cu saltea de puf şi am făcut dragoste. Şi mi-am adus aminte de tot ce aveam noi doi mai bun. Cât de liberi şi de naturali puteam fi când eram corpuri, fără unghiuri ascuţite sau paşi greşiţi şi fără să fie nevoie să vorbim. Cum în pat, mai mult ca oriunde, el era animalul meu preferat, iar eu al lui.

În spatele hotelului era un deluşor unde eu exersam cu schiurile în zăpada proaspătă, în timp ce Ernest încerca să lucreze fără prea mult spor. Pentru muncă, şi numai pentru ea, îi lipsea Parisul, aglomeraţia oraşului şi rutina lui. În general, dacă nu mergea scrisul, nu mergea nimic, dar la Schruns, zilele curgeau într-un ritm mai blând. Eu puteam să schiez pe deal ştiind că el privea la pajişte, la ferme şi câmpuri, cu mintea încordată, dar fără să se simtă nefericit. Şi uneori se uita la mine cum cobor pe deal, ghemuită pe schiuri, apropiindu-mă cu viteză de hotel şi întorcând brusc în ultima clipă.

În iarna aia, Ernest şi-a lăsat o barbă neagră fioroasă, care-i venea de minune. Nu-i mergea cu lucrul, dar seara se ţineau partide de bowling şi de pocher în faţa focului şi se bea şnaps făcut din genţiane de munte, pe care-l simţeai tare, tonic şi albastru pe limbă şi pe gât, exact cum ţi-ai fi imaginat gustul unei licori

din violete. Seara, un fum gros plutea prin sufrageria hotelului. După cină, eu cântam bucățile de Bach sau Haydn pe care le exersasem peste zi. Ernest citea Turgheniev în fotoliul lui, lângă foc, sau juca pocher, fuma sau discuta despre război cu Herr Nels, proprietarul nostru. Fumul lemnelor şi lâna, zăpada şi amorul – totul cald şi învăluitor în jurul nostru, făcând ca iarna să fie grozavă.

Singurul lucru imperfect din acel sejur a fost faptul că Ernest se frământa din cauza carierei lui. Nu-l reconforta deloc faptul că toți prietenii lui erau convinşi că avea talent, şi nici cronicile la *Trei povestiri şi zece poeme*, care fuseseră aproape extaziate. Era o cărțulie, total disproporționată față de visurile lui mărețe. Trimisese familiei lui câteva exemplare proaspăt ieşite din tipar, care îi fuseseră returnate cu o scrisoare rece din partea tatălui lui, care-i spunea că el şi Grace nu puteau tolera asemenea material în casă. Era în cel mai bun caz vulgar şi grosolan. Ei aveau ambiții mari pentru el şi sperau că într-o bună zi avea să găsească o cale de a-şi folosi harul de la Dumnezeu ca să scrie ceva cu principii şi valori morale solide. Până atunci, era recomandabil să se abțină de la a mai trimite acasă ce publica. Scrisoarea l-a rănit profund pe Ernest. Orice ar fi zis el, îşi dorea încă din tot sufletul aprobarea familiei.

— Mă rog, dracu' să-i ia, spusese el, dar păstrase scrisoarea, împăturind-o cu grijă şi punând-o în sertarul unde ținea toată corespondența importantă. *Familiile pot fi oribile*, cum îi plăcea lui să spună, şi înțelegeam acum limpede la ce se referea. Mai înțelegeam şi cum se folosea de răul suferit ca să-şi dea elan, făcând eforturi îndoite ca să le demonstreze că n-avea nevoie de dragostea sau de aprobarea lor. Avea să continue lupta până când urma să ajungă în *Vanity Fair* şi *Saturday Evening Post*. Până când o editură americană avea să mizeze pe el şi să-i publice o carte, o carte adevărată, aşa cum visase dintotdeauna.

Nu-i făcea bine la moral nici faptul că Harold progresa. Îşi terminase romanul la termenul fixat şi-l trimisese direct la Boni and Liveright. Care-l acceptaseră. Primiserăm vestea exact înainte să plecăm spre Schruns. Harold trecuse pe la noi entuziasmat la culme.

— Ca să vezi, Hem. Ai crezut vreodată c-o s-o scot la capăt?

— Normal, de ce nu? răspunsese Ernest. Bineînțeles că fierbea de invidie profesională, dar îşi ținuse gura şi făcuse față, deschizând

o sticlă de coniac şi aducând sifonul. Anderson tot încearcă să mă bage şi pe mine la Liveright, continuase el. Am vreo câteva povestiri bune şi mă gândesc să le trimit şi pe astea pe lângă schițele alea ale mele, miniaturile.

— Ei sunt exact ce-ți trebuie ție, spusese Harold. Ce mai aştepți?

— Nu ştiu. Are balta peşte, nu? Ce zici de Scribner? Sau de Henry Doran?

— Oriunde nimereşti, o să faci cum e mai bine. O să dai şi tu lovitura. O să vezi.

Ştiam cu certitudine că Ernest ar fi acceptat bucuros orice ofertă de publicare de la o editură importantă, dar după multă muncă de lămurire depusă de mine, de Harold şi Sherwood, Ernest a trimis până la urmă manuscrisul prin poştă la Boni and Liveright, chiar înainte de Crăciun. Se hotărâse să-i spună *În vremea noastră* pentru că încercase să ajungă la miezul vieții aşa cum era atunci, cu toată violența, haosul şi frumusețea ei stranie. Era cea mai bună dintre scrierile lui şi avea încredere că putea ieşi cu ea în lume, dar era un chin pentru el să aştepte un răspuns. Când primeam la Taube corespondența de acasă, Ernest o frunzărea cu nerăbdare, căutând un singur lucru, o scrisoare de acceptare. Era tot ce-şi dorise vreodată.

La sfârşitul lui februarie, Herr Lent ne-a dus în vale până la Madlenerhaus, o cabană alpină care rămânea deschisă chiar şi la final de sezon. Avea o bucătărie simplă şi practică şi un dormitor care se legăna pe vânt puternic ca o cabină de pe un vapor uriaş. De acolo, puteam urca cinci sute de metri pe povârniş, după care ne dădeam drumul îndărăt pe Silvretta, un ghețar imaculat, în timp ce schiurile noastre spulberau zăpada neatinsă. După ce schiam toată ziua, ne prăbuşeam seara în pat epuizați.

— Hai să nu ne mai întoarcem niciodată, i-am spus lui Ernest într-o noapte, când stăteam întinşi în patul de cabană din dormitor ascultând ninsoarea, vântul şi nimic altceva.

— Bine, a zis el, strângându-mă şi mai tare. Aşa-i că suntem norocoşi că ne iubim cum ne iubim? Nimeni nu credea că o să ajungem până aici. Nimeni nu ținea cu noi, îți aduci aminte?

— Da, am zis, simțind un mic fior. Nu ne puteam ascunde de lume la nesfârşit.

După trei zile, când ne-am întors de pe munte, am găsit două telegrame care-l aşteptau pe Ernest. Una era de la Sherwood şi cealaltă de la Horace Liveright şi amândouă spuneau acelaşi lucru: *În vremea noastră* avea să fie o carte. Îi ofereau un avans de două sute de dolari pentru drepturi de autor şi în curând aveau să-i trimită contractul.

A fost un moment fabulos, de care aveam să ne aducem mereu aminte – şi schiul părea cumva legat în mod ineluctabil de asta, ca şi cum *trebuia* să urcăm aproape până la cer şi să coborâm în zbor îndărăt ca să primim vestea asta. Era sfârşitul zbaterilor lui Ernest din perioada de ucenicie şi totodată sfârşitul altor lucruri. N-avea să mai fie niciodată un necunoscut. Niciodată n-aveam să mai fim la fel de fericiți.

A doua zi am luat trenul înapoi spre Paris.

30

A plouat întruna în primăvara aia, dar, chiar şi ploios, Parisul era pentru Ernest cornul abundenţei. Îl ştia pe tot şi-i făcea mare plăcere să-l străbată mai ales noaptea, intrând în cafenele ca să vadă cine era acolo şi cine nu era. Îl recunoşteai oriunde cu părul lui lung, rebel, cu haina peticită şi tenişii lui, întruchiparea scriitorului de pe Malul Stâng. Era o ironie să-l vezi cum se transformă exact în acel tip de artist care în urmă cu doi ani îi stârnea repulsie, iar pentru mine era pe undeva şi dureros. Îmi era dor de el şi uneori nu eram convinsă că-l mai *recunosc*, dar nu voiam să-i stau în cale. Mai ales când, în sfârşit, începea să-i meargă bine.

Dar nu numai Ernest se schimba, ci şi Montparnasse. Turiştii americani invadaseră peisajul sperând să le iasă în cale boema adevărată, în timp ce suspecţii de serviciu făceau tot mai tare pe nebunii şi pe ciudaţii pentru publicul cel nou. Kiki era unul dintre cele mai cunoscute modele din oraş, iubita şi muza lui Man Ray. Putea fi întâlnită adesea la Dôme sau la Rotonde, cu şoarecele ei de companie. Era mic şi alb şi îl ţinea legat de încheietura mâinii cu un lanţ delicat de argint. Flossie Martin, roşcata planturoasă, îşi avea fieful în faţă la Select, unde striga obscenităţi atât către localnici, cât şi către turişti. Bob McAlmon vomita cu precizie în straturile de flori ale celor mai bune cafenele, apoi mai comanda un absint. Faptul că absintul era ilegal nu descuraja pe nimeni, ceea ce era valabil şi pentru opiu şi cocaină. Ernest şi cu mine ne declaraserăm întotdeauna mai mult decât mulţumiţi doar cu alcoolul, dar mulţi simţeau cu adevărat nevoia să ridice ştacheta – să simtă şi să rişte mai mult. Devenea din ce în ce mai greu să şochezi pe cineva.

Duff Twysden era una dintre fetele rele ale vieţii de noapte. Bea cot la cot cu bărbaţii, ştia să spună un banc porcos bun şi

putea vorbi cu absolut oricine. Se conducea după propriile reguli şi puţin îi păsa dacă ceilalţi ştiau asta. Când ne-am întors din Austria, Ernest a început s-o frecventeze mai des ca înainte. Uneori îi însoţea şi logodnicul ei, Pat Guthrie. Pat era cunoscut ca mare beţiv şi de multe ori nu era în stare să plece de acasă fără să facă scandal. Mă simţeam întru câtva uşurată ştiind-o pe Duff cuplată şi, aparent, îndrăgostită – dar, până la urmă, asta nu însemna întotdeauna ceea ce ar fi trebuit să însemne.

Duff era foarte dornică de companie nocturnă, la fel şi Ernest, aşa că erau atraşi în mod firesc unul de altul. Mă frământam mult din cauza ei, dar, când el a adus-o în sfârşit la fabrica de cherestea, să ne cunoaştem cu toţii, ea s-a aşezat imediat pe vine, în faţa lui Bumby.

— Salutare. Măi, ce bărbat bine eşti tu!

Bumby a râs, luând-o târâş-grăpiş după mine; abia învăţase să meargă, în iarnă, iar când alerga picioarele dolofane îi erau atât de ţepene, că aveai impresia că o să cadă grămadă.

— Absolut tipic, a zis Duff, uitându-se la el şi râzând. De ce-or fugi toţi bărbaţii de mine? Înseamnă c-oi fi într-adevăr de groază.

— Habar n-ai tu, a zis Ernest.

Pe toată durata vizitei, a stat la masa mea şi n-a făcut deloc nazuri. Era bine-crescută, dar nu mofturoasă şi avea un râs zdravăn, aspru, care punea totul în mişcare. Mi-a fost simpatică. Fără să vreau, mi-a fost simpatică.

Cam pe atunci s-a întors şi Kitty de la Londra şi mi-a scris să mă invite la ceai.

— La ce s-o fi întors? a zis Ernest. Credeam c-am scăpat de cutra aia de categorie grea.

— Te rog să fii corect! am izbucnit eu.

— Sunt corect. Recunosc o cutră când o văd.

Am încercat să-l ignor. Niciodată n-avea să se răzgândească în privinţa lui Kitty, orice aş fi spus sau aş fi făcut eu. Era una dintre trăsăturile lui care mă scoteau cel mai tare din sărite, anume că, odată ce te trecea pe răboj cu o bilă neagră, cam ăla erai. Tare mi-ar fi plăcut să nu fie nevoie să mă cert cu el din cauza ei, dar eram hotărâtă să mă întâlnesc oricum cu Kitty.

Din păcate, singurele rochii frumoase pe care le aveam erau cele pe care le primisem chiar de la ea şi, cum n-aveam de gând să apar îmbrăcată în ce aruncase ea, mi-am luat o fustă ponosită şi un pulover. Imediat cum am intrat în apartament, am regretat decizia asta. Ea mai invitase două surori din Midwest, Pauline şi Jinny Pfeiffer, care erau îmbrăcate impecabil. Pauline, am aflat curând, venise la Paris ca să lucreze pentru *Vogue*. Era incredibil de şic şi purta o jachetă făcută din sute de piei de veveriță cusute cu multă trudă şi nişte pantofi de culoarea şampaniei, de o finețe cum probabil că nu mai văzusem niciodată. Jinny era sora mai frumoasă, cu nişte ochi incredibil de migdalați, dar Pauline avea ceva al ei, o exuberanță aproape băiețească. Avea şolduri şi umeri înguşti şi un breton îngrijit care-i ajungea aproape până la sprâncene.

Cele două surori erau fiicele unui bogat proprietar de pământuri din Arkansas, dar crescuseră în St. Louis. Kitty tocmai începuse să-mi spună cât de apropiate fuseseră pe vremuri Pauline şi Kate Smith când au apărut Harold şi Ernest, întorşi de la o partidă de box, năduşiți şi râzând.

M-am mirat văzându-l pe Harold – oare se împăcase cu Kitty? –, dar ea mi-a aruncat imediat o privire care spunea *nu mă întreba*. În acelaşi timp, ce să caute Ernest acolo, dacă nu s-o hărțuiască pe Kitty? Logic ar fi fost să încerce s-o evite. Eu îmi dorisem o revedere intimă cu prietena mea apropiată, nu încordare şi jenă, şi în nici un caz pe Ernest şi pe Harold care să le amuşine pe femeile astea noi şi spectaculoase de parcă ar fi fost nişte animale exotice expuse într-o cuşcă de la zoo.

Toată după-amiaza, Harold şi Ernest au băut zdravăn. Când m-am dus după Kitty în bucătărie să mai aduc ceai, Ernest tocmai începuse să flirteze cu Jinny.

— Ştii ce, i-a spus Ernest tare lui Harold, cred că mi-ar plăcea s-o scot în oraş pe fata asta.

— Eu nu m-aş frământa pe tema asta, mi-a zis Kitty cu voce joasă. Jinny nu le are cu bărbații.

— Zău? am făcut eu. Mie una mi se părea că Jinny făcea un număr de vampă destul de reuşit. Îşi îndreptase ochii migdalați asupra lui Ernest şi bătea din gene ca o expertă.

— Îi place numai să-şi facă mâna din când în când. Cred că bărbaţii i se par amuzanţi.

— Trebuie să fie plăcut să ai atâta încredere în tine, am zis eu. Dar tu ce faci? Ce s-a întâmplat cu Harold?

— Păi până la urmă a venit după mine la Londra, cu chiu, cu vai. Mai să-mi pierd orice speranţă. Zice că nu ştie exact ce vrea.

— Dar i-a fost dor de tine.

— Sigur că i-a fost. Întotdeauna li se face dor după ce fugi. Dar cât poate dura oare acum, că sunt aici?

— De ce trebuie să fie totul atât de complicat? am zis eu.

— N-am nici cea mai vagă idee, a zis Kitty. Dar e clar că trebuie.

Când ne-am întors în living, Harold stătea singur pe divan, cu picioarele întinse, aprinzându-şi un trabuc gros, în timp ce Jinny, Ernest şi Pauline stăteau în faţa lui, pe covor.

— Aş putea să vă scot în oraş pe amândouă, le spunea Ernest fetelor. Am două braţe, la urma urmei.

— Ba nu prea ai, a zis Harold, dând cu ochii de mine. Unul e al nevesti-tii.

— Bine atunci. O iau pe Jinny – dar doar dacă se îmbracă cu haina soră-sii.

Toată lumea a râs şi a fost unul dintre acele momente-domino. Râsul ăla avea să declanşeze până la urmă un întreg şir de evenimente, dar nu era încă momentul. Atunci a rămas pur şi simplu suspendat în cameră, legănându-se tot mai tare, dar fără să cadă.

Fără să cadă încă. Nu încă.

În lunile care au urmat, în primăvara anului 1925, permutările din cercul nostru de prieteni au continuat. La început, schimbarea a fost subtilă şi fiecare moment părea prea puţin legat de celelalte, dar vechiul nostru cerc se destrăma şi era înlocuit cu specimene mai bogate şi mai scandaloase. Pound şi Shakespear petreceau tot mai mult timp la Rapallo, unde locuiau acum aproape tot anul. Gertrude şi Ernest începuseră să se certe din orice lucru, mai mult sau mai puţin important. El părea nedumerit în privinţa motivelor, dar cred că schimbările prin care trecea el erau prea rapide pentru liniştea ei.

— Alice nu m-a înghițit niciodată, mi-a zis într-o seară, după ce-am plecat din salonul lor. Iar acum încearcă s-o tragă şi pe Stein de partea ei.

— Aiurea. Alice te iubeşte.

— Atunci are un mod foarte interesant de a o arăta. În seara asta mai că nu m-a făcut carierist. Cică prea mi-o iau în cap.

— Şi Gertrude te iubeşte. Doar că e îngrijorată.

— N-am nevoie să-mi aplice ea corecții şi, oricum, de ce să fie ea marea maestră? Adică, până la urmă, ce realizări are ea?

Ideea rupturii profesionale care se tot adâncea între aceşti doi prieteni foarte buni mă întrista şi nu ştiam exact care aveau să fie urmările pentru mine. Noul nostru cerc era format din artişti foarte bogați, care se concentrau exclusiv pe plăcerile vieții, gustând ce era mai bun din toate. Noi încă abia ne târam cu mai puțin de trei mii pe an şi, deşi mie mi se părea că nu aveam nimic în comun cu oamenii ăştia, ei păreau interesați de noi, sau cel puțin de Ernest.

Printre aceştia era şi Pauline Pffeifer. Ea era, cel puțin în aparență, o fată de carieră, care încasa un salariu de la *Vogue* –, dar pe deasupra mai avea şi bani moşteniți, care-i asigurau fără îndoială hainele pe care le purta atât de bine. Erau anii de glorie ai lui Chanel, iar Pauline scrisese în *Vogue* despre colecția ei cu o fervoare soră cu obsesia.

— Chanel a schimbat definitiv silueta, ne-a spus ea într-o seară, la Deux Magots, unde ieşiserăm mai mulți. Niciodată nu vom mai fi la fel.

Toate celelalte femei de la masă au încuviințat din cap, de parcă Pauline ar fi prorocit a doua venire a lui Christos, dar pe mine moda mă lăsa rece. Hainele nu mă ascultau niciodată şi consideram că mie una nimeni nu-mi putea schimba silueta decât dacă renunțam definitiv la mâncare.

Kitty o ştia pe Pauline de-o viață şi îşi dorea mult ca noi două să ne împrietenim. Mie mi se părea că n-aveam absolut nimic în comun, dar prima oară când Kitty a adus-o în vizită acasă la noi am avut plăcuta surpriză să constat că era absolut sclipitoare şi amuzantă. În plus, părea dornică să-mi intre în grații.

— Kate Smith mi-a vorbit tare frumos despre tine ani întregi, mi-a zis ea. Mă bucur aşa de mult că te cunosc în sfârşit!

— Unde te-ai cunoscut cu Kate?

— La Universitatea Missouri. Amândouă ne-am luat licența în jurnalism.

— Mă tem că pe mine Kate m-a îmbrobodit mult mai demult, am răspuns eu. Când aveam nouă ani, m-a băgat în boală cu nişte țigări furate.

— Pare tipic pentru ea. La mine nu prea avea ce să corupă. Eram deja foarte avansată.

Am râs, moment în care Ernest s-a manifestat, dregându-şi glasul din dormitor. Mă simțeam prost că nu participa şi el şi am încercat să-l scuz.

Pauline s-a încruntat spre uşiță. Era doar uşor crăpată, dar se vedea că el stătea întins pe pat – nu indispus, ci pur şi simplu neinteresat să se alăture micului nostru grup.

— Ştiu totul despre soți, a zis ea. I-am studiat ani întregi de la distanță.

— Tu personal n-ai avut nici o ciocnire cu ei?

— Ba cât pe ce, să ştii, a intervenit Kitty.

— Nu contează. Acum sunt liberă, a zis ea. Ca păsările cerului, şi e minunat.

— Nu-i pomeni lui Hadley de libertate, a glumit Kitty. Are o mulțime de teorii şi de predici gata pregătite.

M-am îmbujorat şi am încercat să mă explic, dar Pauline a schimbat subiectul prompt şi firesc.

— Kitty zice că eşti o maestră la pian, a zis ea. N-aveți pian aici, să ne cânți şi nouă?

— Din păcate, nu, am răspuns. Nu sunt profesionistă.

— Ce înseamnă *profesionist*, în afară de faptul că în loc să cânți pentru tine cânți pentru alții? Ai dat concerte?

— N-am mai dat de la douăzeci de ani, şi nici atunci nu mă țineau nervii.

— E important să-ți pui curajul la încercare din când în când, a zis ea. Te menține tânără.

— Ar trebui să dai un concert, a zis Kitty. Ar fi grozav pentru tine. Ar veni toată lumea.

— Mi-ar veni rău doar la ideea asta, am zis, râzând ca să alung gândul. Dar în aceeaşi seară, mai târziu, când stăteam întinşi în

pat chiar înainte de a adormi, i-am spus lui Ernest că-mi doresc un pian al meu. Nu credeam că o să-mi lipsească atât de mult, am zis eu. Dar îmi lipseşte.

— Ştiu, mâţo. Mi-aş dori mult să ai un pian. Poate când primim avansul.

— Ce cuvânt dulce, nu-i aşa?

— Da, şi mai ştiu eu unele, „drepturi de autor", dar deocamdată te rog să nu le cheltuieşti pe nici unele.

— Nu, Tatie, n-o să le cheltuiesc. Dar cu toate astea am adormit fericită.

Într-o seară, la începutul lui mai, ieşisem cu Ernest în doi, la Dingo, când Scott Fitzgerald a venit spre noi de la bar şi ni s-a prezentat.

— Tu eşti Hemingway, a zis Fitzgerald. Ford mi-a arătat o povestire de-a ta acum câteva săptămâni şi eu am zis: „Ei, ăsta e, nu-i aşa? El e fix ce trebuie".

— Îmi pare rău că eu n-am citit nici una dintre cărţile tale, a zis Ernest.

— Nu-i nimic. Nici măcar nu ştiu dacă le mai scriu sau nu. De când am venit cu soţia mea la Paris, am ţinut-o într-o mie de petreceri şi muncă deloc.

Ernest s-a încruntat la el în lumina slabă.

— Aşa n-ai să termini nimic.

— Crezi că eu nu ştiu? Dar Zelda e moartă după dans. Ar trebui s-o cunoaşteţi. E spectaculoasă. Privirea i s-a îndreptat spre ringul de dans, unde câteva perechi erau în focurile unui tangou cu mişcări complicate.

— Tocmai am scos un roman. *Marele Gatsby.*

— O să-l caut, a zis Ernest. Cum rezişti în aşteptarea cronicilor?

— Cu asta nu mi-e aşa de greu. Nu e nici pe departe aşa de complicat cum e să-l pun pe hârtie. Şi, după ce am terminat, nu reuşesc să trec mai departe. Aşa e cu Gatsby ăsta. Îl cunosc aşa de bine, parc-ar fi copilul meu. E mort, şi, eu tot îmi fac griji pentru el. Ciudat, nu?

— Acum nu lucrezi la nimic? l-am întrebat eu, neştiind dacă aveam să găsesc curajul de a-i spune că citisem una dintre cărţile lui. În afară de dans, vreau să zic.

Mi-a zâmbit, arătându-şi dinţii minunaţi.

— Nu, dar o să lucrez, dacă promiţi că o să-mi lauzi deşănţat fiecare cuvânt. Ia zi, ce părere ai despre mine până acum?

Cam după o oră, Ernest şi cu mine l-am dus pe braţe pe Scott până la un taxi.

— Nu suport bărbaţii care nu ţin la băutură, a zis el după ce maşina plecase. Am crezut c-o să leşine pe masă.

— Se înverzise rău, nu-i aşa? Şi a pus nişte întrebări intime care mai de care mai alarmante. Ai auzit când m-a întrebat dacă am fost vreodată îndrăgostită de tata?

— M-a întrebat şi pe mine acelaşi lucru şi dacă am sau nu frică de apă şi dacă am făcut sex înainte de căsătorie. E tare ciudat, nu-i aşa?

Era ciudat şi ar fi putut foarte bine să fie ultima noastră întâlnire cu Fitzgerald, dacă lui nu i-ar fi trecut prin cap să facă rost de adresa noastră şi să ne trimită în dar un exemplar din *Marele Gatsby*. După ce a deschis pachetul, Ernest a aruncat-o pur şi simplu pe un raft şi acolo ar fi rămas, uitată, dacă eu n-aş fi avut curiozitatea s-o citesc. Nu era foarte deprimantă, cel puţin nu de la început. Iar când lucrurile au început să se precipite spre dezastru, povestea mă absorbise deja cu totul.

După ce am devorat-o, impresionată la culme, i-am spus lui Ernest s-o citească şi el. A terminat-o într-o după-amiază, ajungând la concluzia că era un roman al dracului de bun, apoi i-a trimis lui Fitzgerald un bileţel în care-i spunea asta. Ne-am întâlnit cu toţii câteva seri mai târziu, la Nègre de Toulouse. Fitzgerald şi Zelda erau deja acolo când am ajuns noi şi destul de avansaţi cu a doua sticlă de şampanie. Ea avea deja privirea împâclită pe la colţuri când s-a ridicat să ne strângă mâna şi părea să-şi cultive asta – un soi de pâclă fină. Rochia ei era o platoşă deschisă la culoare din straturi peste straturi de material transparent, care au plutit

eteric în jurul ei când s-a aşezat. Avea tenul deschis la culoare, ca şi părul ei buclat, şi părea toată monocoloră, în afară de gură, care era rujată într-un roşu foarte închis şi trasa o linie dreaptă, aspră.

Scott s-a ridicat în picioare când ne-am apropiat de masă, iar Zelda a zâmbit straniu, îngustându-şi ochii. Nu era neapărat frumoasă, dar vocea ei era joasă şi educată.

— Încântată, a zis ea, apoi s-a întors prompt spre Ernest. Scott zice că eşti fix ce trebuie.

— Ah, da? De tine zice că eşti spectaculoasă.

— Ce scump eşti tu, scumpule, nu-i aşa? a zis ea, conturând cu mâna jumătate din ţeasta bine desenată a lui Scott. Cu gestul ăsta, care ar fi putut părea ridicol la culme, ea şi Scott au lunecat în spatele unui paravan intim, în mica lor lume. Ochii li s-au întâlnit şi n-au mai fost cu noi şi cu nimeni altcineva din cafenea, ci doar unul cu altul, purtaţi de valul unei priviri lungi, tainice.

Mai târziu ne-am uitat la ei cum dansau Charleston şi efectul a fost acelaşi. Ei nu ţopăiau frenetic, cum făceau celelalte cupluri; erau lini ca oglinda unui lac, iar braţele li se arcuiau înainte şi înapoi ca trase de nişte sfori. Rochia Zeldei se ridica înfoindu-se la orice mişcare şi din când în când ea şi-o ridica şi mai mult, peste jartieră. Era pe undeva şocant, dar nu părea să fie intenţia ei să şocheze pe nimeni. Dansa pentru ea şi pentru Scott. Se mişcau unul pe orbita celuilalt, incredibil de siguri pe ei, privind ţintă unul la altul.

— Ce părere ai despre ea? l-am întrebat pe Ernest.

— Nu e frumoasă.

— Nu, dar are ceva, nu-i aşa?

— Cred că e nebună.

— Doar n-o fi de-adevăratelea?

— Ba de-adevăratelea, a zis el. Te-ai uitat în ochii ei?

La finalul serii, ne-au invitat în apartamentul lor dintr-un cartier şic de pe Malul Drept, nu departe de Étoile. Era o clădire luxoasă, asta se vedea imediat, dar, când am intrat, apartamentul în sine era tot o mare harababură, cu haine, cărţi, hârtii şi lucruri de copil mic împrăştiate peste tot. Am dat un maldăr uriaş la o parte, ca să ne facem loc pe canapea, dar Scott şi Zelda nu păreau deloc jenaţi. Au continuat să se amuze unul pe altul la fel cum făcuseră şi în cafenea, doar că mai zgomotos. De fapt, s-a iscat

asemenea gălăgie, încât de undeva din fundul casei am auzit un plânset de copil, după care a apărut o dădacă englezoaică ducând-o în brațe pe Scottie, fetița lor cea dolofană. Purta o costumație sofisticată de culcare, cu o fundă umflată prinsă pe o parte în părul ei blond, fin. Avea fața boțită drăgălaș de la pernă.

— O, uite-o pe comoara mea, a spus Zelda, ridicându-se să ia fetița în brațe. Ce mieluşel avem noi aici, nu-i aşa? Fetița a zâmbit somnoroasă şi aparent încântată, dar imediat ce Zelda s-a aşezat într-un fotoliu aurit, dar ros de vreme, a devenit atât de preocupată de conversația dintre Scott şi Ernest, din care încerca să prindă crâmpeie, încât fetița i-a alunecat din poală, căzând pe duşumea. Zelda nici măcar n-a părut să observe ce se întâmplase. Dădaca s-a repezit, a luat-o pe Scottie, care acum zbiera, şi a plecat, după care Zelda s-a întors spre mine şi a zis:

— Ce spuneai? Avea o privire rătăcită şi stranie, ca şi cum mintea i-ar fi umblat în cu totul altă dimensiune. Tare-aş vrea ca Scottie a mea să ajungă o fată „flapper". Decorativă, impenetrabilă şi făcută toată din argint.

— E adorabilă, am zis eu.

— Nu-i aşa? Niciodată n-o să fie neajutorată. Asta se vede, nu-i aşa? Însuflețirea ei fusese subită, alarmantă.

— Da, am încuviințat eu şi m-am întrebat dacă nu cumva Ernest avusese dreptate. Dar cine putea face diferența între nebunia adevărată şi efectele şampaniei, care era peste tot şi nu se termina niciodată?

Din câte puteam să-mi dau seama, ei doi erau într-o continuă petrecere. După nici o săptămână, s-au înființat acasă la noi, la fabrica de cherestea, la ora şase dimineața, încă afumați după o noapte în oraş. Noi dormeam duşi când au început să izbească în uşă şi să incanteze tare numele noastre. N-au părut să se sinchisească de faptul că noi eram în pijama. Am făcut cafea, dar ei n-au băut-o. Au râs şi i-au jurat credință nu ştiu cărui balerin pe care-l cunoscuseră în noaptea aia în cafenea, al cărui nume nouă nu ne spunea nimic.

— Vedeți voi, Zelda e foarte sensibilă la artă, a zis Scott. De fapt, fata mea nu prea e de pe planeta asta.

Fața Zeldei a căpătat o expresie teatral-îndurerată.

— Sper că n-ai de gând să le spui, nu?

— Poate că ar trebui să le spunem, dragă. Oricum o să ghicească.

— Bine, atunci. Ochii ei s-au mărit. De curând, m-am îndrăgostit până peste cap de alt bărbat. Asta era cât pe ce să ne omoare şi pe mine, şi pe Scott.

Scott s-a aplecat deasupra ei şi a făcut un gest ca şi cum ar fi mângâiat-o pe păr, dar fără s-o atingă.

— Pe noi era cât pe ce să ne omoare, dar pe el *chiar* l-a omorât. Absolut cumplit. A scris în toate ziarele. Sigur aţi citit câte ceva despre asta.

Am clătinat din cap şi am zis:

— Îmi pare foarte rău că a trebuit să treceţi prin aşa ceva. Chiar că pare cumplit.

— Da, mă rog, a zis Zelda, ieşind din atmosferă de parcă un regizor invizibil ar fi strigat: „Stop!" Tipul chiar voia să moară pentru mine. Şi asta ne-a apropiat foarte mult, pe Scott şi pe mine.

Ernest a tresărit şi a rămas cu privirea pironită în ceaşca de cafea, fără să spună nimic. Îmi dădeam seama că încă nu se hotărâse în privinţa lor. Categoric, nu păreau genul nostru, dar eu nu prea mai ştiam sigur care era genul nostru. Regulile păreau să se schimbe în permanenţă.

— Ştiam eu că e dusă cu pluta, a zis Ernest după ce au plecat, dar acum mă întreb dacă n-o fi şi el la fel. Îl trage după ea. De parc-ar fi un vampir sau mai ştiu eu ce.

— Chiar că pare să-l ţină pe Scott sub papuc, am zis eu.

— Eu n-aş suporta aşa ceva.

— Nici nu te-ar pune nimeni, m-am repezit eu să mă apăr.

— Haide, Tatie. N-am bătut nici un apropo. Tu nu semeni deloc cu Zelda. Ea e atât de invidioasă pe munca lui Scott, încât cred că s-ar bucura dacă el n-ar mai scrie-n viaţa lui nici un cuvânt.

— Nu şi-ar permite ca el să se lase de scris.

— Mi-a zis el că anul trecut au cheltuit treizeci de mii de dolari, pur şi simplu i-au păpat.

— Ei trăiesc cu treizeci de mii şi noi cu trei mii. E absurd.

— Aş zice că noi trăim mai bine, nu crezi?

— Ba da, am răspuns cu convingere.

Bumby a început să dea semne de agitaţie în cealaltă cameră.

Am lăsat jos cana de cafea şi m-am ridicat să mă duc la el, moment în care Ernest a zis:

— N-aş vrea să trăiesc ca ei, dar e greu să vezi atâta risipă pură de bani când noi n-avem un sfanţ. Ce-ar fi dacă m-aş împrumuta de la Scott pentru călătoria la Pamplona din iulie?

— Crezi că-i cunoaştem îndeajuns de bine pentru aşa ceva?

— Poate că nu. Dar trebuie să ajungem cumva acolo. De la Don Stewart, poate?

— E băiat de nădejde.

— Da, a zis el. Dar îţi spun o chestie. Se pare că toată lumea vrea să se bage la excursia asta. Situaţia devine tare complicată.

— Mai sunt destule săptămâni până atunci. Cât de complicată poate fi?

— Nu vrei să ştii.

31

În depoul gării, taurii au coborât din vagoane speriați, mugind şi smucindu-se, cu ochii rostogolindu-li-se în cap. Nu ştiau încotro s-o apuce, şi era un spectacol penibil, pentru că ştiam că până la sfârşitul zilei aveau să fie morți. Era de dimineață şi destul de răcoare pentru iulie. Praful se ridica în aer, stârnit de copitele lor, iritându-ne ochii, iar Ernest ne arăta ridicătura musculoasă dintre omoplați unde sabia trebuia să pătrundă cu precizie.

— Da, dom'le, a zis Harold Loeb. Ăla-i momentul adevărului.

Fața lui Ernest a căpătat o expresie ursuză.

— Ce ştii tu despre asta?

— Destule, aş zice, a răspuns Harold.

În acel moment a apărut Duff, care şi-a petrecut mâna prin îndoitura brațului lui Ernest.

— Totul e minunat, nu-i aşa? S-a uitat la el ca o copilă care ştie că i se vor face toate poftele, cu ochii îngustându-i-se şi zâmbetul larg. Numai că-ți face poftă de mâncare. Cine-mi dă şi mie o masă, până la urmă?

— Oh, bine. Sigur, a zis Ernest, încă morocănos, şi au pornit amândoi înaintea noastră spre restaurant. Ernest purta bereta lui, un pulover bleumarin şi pantaloni albi, cu o eşarfă închisă la culoare legată la gât. Duff era, ca de obicei, perfectă, cu puloverul ei lung de bumbac şi o rochie de mătase verde-pal, cu guler rotund. Avea părul pieptănat pe spate şi mergea dreaptă, mândră. Ernest îşi potrivise pasul cu al ei, cu bărbia ridicată țanțoş. Probabil că încă spumega împotriva lui Harold, dar încerca să se stăpânească. Din spate, păreau amândoi ieşiți dintr-o revistă de modă şi am văzut că şi logodnicul lui Duff, Pat Guthrie, remarcase asta. Toată lumea observa şi bietul Pat avea o mină suferindă de mai multe zile.

Îmi părea rău de Pat, dar nu mi-aş fi dorit să trăiesc cu el. Bea prea mult şi, când bea, putea fi tare neplăcut. La începutul după-amiezii era întotdeauna luminos şi încântat de toate. Îi plăcea să vorbească despre muzica uşoară şi putea să cânte şi să danseze cu o energie şi un entuziasm grozave, dar după trei sau patru cocteiluri ceva din el se răsturna şi devenea fals şi arogant. Dacă o ţinea tot aşa şi Duff nu-l trimitea acasă, se schimba iar, devenind posac şi închizându-se în sine. Mă întrebam cum suporta ea toanele lui – sau cum şi le suporta el. Oare când se trezea, se simţea scârbit de felul cum oscila între două extreme? Oare îşi mai amintea ceva?

— Ce zici, o ţinem într-o băutură pân' la noapte? a zis Harold, venind lângă mine.

Am zâmbit şi l-am luat de braţ, din dorinţa de a-l face să se simtă mai bine, măcar pe moment. Poate că, dacă ne ţineam unul de altul, avea să încerce şi el să mă binedispună. Dumnezeu mi-e martor că aveam nevoie de asta.

Călătoria începuse cu stângul în Burguete, cu o săptămână în urmă, când ne duseserăm să pescuim în Irati – unul dintre râurile preferate ale lui Ernest din toată lumea – şi îl găsiserăm total distrus. Proprietăreasa hotelului nostru încercase să ne avertizeze că nu mai aveai unde pescui ca lumea, dar Ernest o luase în râs. Tăietorii de lemne trecuseră pe acolo după fagi şi pini, iar când am ajuns la râu l-am găsit plin de gunoaie şi de resturi plutitoare. Barajele fuseseră sparte. Peştii morţi zăceau grămadă pe maluri şi umpleau până la refuz micile iazuri. Aproape că era insuportabil, dar noi am insistat totuşi timp de mai multe zile, încercând să mergem mai departe, pe afluenţii mai mici. Nimeni n-a prins nici măcar un singur peşte.

Bill Smith, unul dintre prietenii noştri vechi de la Chicago, venise cu noi, ispitit de poveştile lui Ernest despre pescuitul de primă mână şi despre luptele cu tauri care aveau să urmeze. Nu-l mai văzuserăm deloc de pe vremea Domiciliului. Când apăruse ruptura între Kenley şi Ernest, tensiunile cuprinseseră treptat şi legăturile noastre cu clanul Smith, dar între timp reluaserăm în mod destul de regulat corespondenţa cu Kate, care se întorsese la Chicago, unde lucra ca ziaristă. Iar când Bill a sosit la Paris,

să ne întâlnim cu toții, am descoperit cu plăcere că era neschimbat, plin de povești vesele și deschis la orice. Își luase cu el, pentru excursia în Spania, cele mai sigure momeli pe care le avea – toate fostele campioane din verile petrecute la pescuit pe Sturgeon sau pe Black în Michigan – și am avut impresia că Ernest o să izbucnească în lacrimi când Bill a deschis cutia pentru momeală ca să-i arate lui Ernest muștele, pentru că erau inutile.

Senzația că ceva era anapoda a persistat și la Pamplona. Eram înconjurați de prieteni și ar fi trebuit să fie vesel, dar nu era. La Paris, Ernest și Duff își tot dăduseră ocol unul altuia, dar totul păruse în cea mai mare parte inofensiv. Însă intervenise ceva care schimbase totul și acel ceva era Harold. Făcuse o pasiune nebună pentru Duff și o luase pe sus să petreacă o săptămână la St. Jean-de-Luz. Când Kitty mi-a povestit de aventura lor, mi-a zis că Harold se purtase atât de ciudat în ultima vreme, că bănuise ce cocea. Niciodată nu înțelesesem aranjamentul pe care Harold și Kitty îl numeau iubire. Acum mă simțeam la fel de descumpănită și destul de rău mâhnită de reacția extremă a lui Ernest. Nu avea nici un drept asupra lui Duff – nimic din toate astea nu ar fi trebuit să conteze câtuși de puțin pentru el, dar conta, și brusc n-a mai fost un secret pentru nimeni.

În dimineața când au început luptele, ne-am trezit cu toții în zori să urmărim alergarea taurilor pe străzi. Prima dată când o văzusem, în vara când eram însărcinată cu Bumby, parcă trecuse așa de repede, că nu mai țineam minte nimic. Acum, Bumby era pe mâini bune, la Paris, cu Marie Cocotte, și, deși îmi dorisem și aveam nevoie de o pauză de la îndatoririle permanente de mamă, nu știam exact cum să mă port ca agent liber.

În acea dimineață, străzile erau lunecoase. O ploaie ușoară căzuse înainte de zori și taurii făceau eforturi vizibile să nu alunece pe pietrele pavajului. Unul dintre ei a căzut și a început să se zvârcolească, înălțându-și gâtul gros, arătându-și albul ochilor, și întreaga scenă părea să se petreacă în ralanti.

Noi stăteam în picioare în spatele unui parapet scund, îndeajuns de aproape ca să simțim sudoarea animalică a taurilor și

exaltarea tuturor celor care priveau. Deşi unii nu priveau, sau nu puteau privi.

— Taurii sunt aproape preistorici, îi spusese Ernest lui Bill la cafenea, în seara de dinainte. Sunt crescuți de şase sute de ani să facă ceea ce fac acum, cursa asta spre arenă, să străpungă tot ce le iese în cale, în drumul lor spre o moarte sigură. E al dracului de frumos, pe legea mea. Aşteaptă numai să vezi cu ochii tăi.

— Sunt gata, spusese Bill, dar acum, în stradă, unde totul se vedea limpede, părea mai puțin convins. În timp ce ne uitam, unul dintre tineri s-a apropiat prea mult de un taur masiv şi a fost izbit de perete, la numai şase metri de noi. Am auzit cum i-a trosnit brațul, îndoit la spate. El a țipat şi a încercat să se cațăre pe parapet, şi nu era deloc plăcut să-i vezi fața îngrozită.

— E prea mult pentru tine, bătrâne? a întrebat Ernest văzându-l pe Bill că-şi fereşte privirea.

— Poate, a zis Bill.

Ernest stătea lângă Duff, foarte aprins la față.

— Uite, vezi? Arăta către taurul care se îndrepta spre tânăr, cu capul lui teşit aproape de pământ. Taurul are vederea foarte slabă, dar îi simte mirosul şi nu se grăbeşte. Ia uită-te la el. Dumnezeule, vine!

— Nu-mi vine să cred că pentru tine e un sport, i-a spus Bill lui Ernest cu voce foarte scăzută.

— Dar ce altceva să fie? E viață şi moarte, frățioare, ca în fiecare zi.

Taurul înainta cu cornul drept în față, cu capul masiv înclinat într-o parte de-ai fi zis, fără exagerare, că-i diavolul însuşi, năpustindu-se spre *caballero*, care încerca să se cățere cu disperare. Şi exact atunci, de după parapet a apărut o mână. N-am văzut cine-i sărise în ajutor, dar a funcționat. *Caballero* a căpătat destul elan ca să se salte peste parapet şi cu asta a scăpat. Din mulțime s-au auzit ovații slabe când omul a ajuns dincolo în siguranță.

— Presupun că eşti dezamăgit, a zis Bill, sfredelindu-l pe Ernest cu privirea.

— Nicidecum.

— Ar fi pățit-o rău? a întrebat Duff.

— Poate. Se poate întâmpla. Eu am văzut aşa ceva.

— E extraordinar de palpitant, nu? a zis ea.
— Cel mai tare spectacol din lume.
Pe lângă noi a trecut în fugă şi ultimul dintre tauri, după care în urma lor au apărut *pastores* cu beţe, apoi s-a auzit racheta, semn că toate animalele ajunseseră la loc sigur, în arenă.
— Frumos, a zis Duff.
Am încercat să-mi aduc aminte dacă şi mie mi se păruse frumos prima oară, când Ernest îmi făcuse instructajul la fel cum făcea acum cu Duff. Viaţa mi se schimbase cu mult în cei doar doi ani scurşi de atunci, dar ţineam minte că fusesem încântată şi în acelaşi timp ciudat de calmă, pentru că eram însărcinată şi mă simţeam în siguranţă, ferită de tot în cel mai bun mod cu putinţă. Corpul meu făcea ceea ce era menit să facă, iar animalele astea îşi împlineau şi ele destinul. Puteam să mă uit fără să mă simt mutilată sau traumatizată, puteam pur şi simplu să stau lângă Ernest şi să cos haine şi pături pentru copilaşul care avea să se nască peste trei luni, orice s-ar fi întâmplat în acea zi. Şi ţineam minte că-mi plăcuse tot ce se întâmplase în noaptea aceea, dansurile *riau-riau* şi artificiile, chiar dacă nu reuşisem să dorm din cauza zgomotului.
În acel prim an, păream a fi singurii americani din Pamplona. Ernest îi spunea „Grădina Raiului", dar cu siguranţă că asta nu mai era valabil acum. Limuzinele aduceau lume bună de la Biarritz. Şoferi în uniformă deschideau uşi toată noaptea, apoi aşteptau lângă maşini până când petrecăreţii oboseau şi se revărsau îndărăt în coconul lor de piele, duhnind a şampanie. Dar totul era deja stricat dinainte să apară bogătaşii.
Harold era încă îndrăgostit lulea de Duff. Asta s-a văzut limpede la prânz, când, după ce pălise şi se îmbăţoşase victorian la ea, în clipa următoare a început să se agite după chelner, să se asigure că-i aducea de băut.
— O, stai liniştit, dragă, a zis ea. Sunt încă vie, totuşi, cel puţin pentru moment.
Ne îngrămădiserăm cu toţii afară, la o masă, cu Duff, Ernest şi Harold de-o parte şi Pat, Bill şi cu mine de cealaltă. Pat purta un costum frumos, de vară, cu un sacou bleumarin de in. Se dusese şi-şi căutase o beretă exact ca a lui Ernest şi o purta trasă pe frunte,

într-un unghi optimist. Dar, cu toate accesoriile lui civilizate, în clipa când Harold a început să-i acorde prea ostentativ atenție lui Duff, Pat a izbucnit și a devenit agresiv.

— Las-o baltă, Harold, a lătrat el. Du-te și dă o tură.

— Ce-ar fi să-ți ții gura, a zis Harold. Sau uite cum facem, ia mai bea tu un pahar. S-a întors și a strigat în gura mare peste umăr, fără o țintă anume: Aduceți-i omului o băutură!

Tocmai atunci a apărut Don Stewart, proaspăt și calm într-un costum gri de flanelă și o cămașă albă nouă. A aruncat o privire la masa noastră, simțind imediat tensiunea.

— Cine-a murit, oameni buni?

— Nimeni important, a răspuns Ernest.

— M-a apucat brusc o durere groaznică de cap, am spus eu. Vă rog să mă scuzați cu toții. M-am strecurat repede pe lângă partea mea de masă și am ajuns lângă Don.

— O duci tu acasă pe biata fetiță, Donald? a zis Ernest.

— Mă descurc, am zis eu. O să mă descurc.

— Aiurea, a zis Don. Ești palidă ca o stafie.

Nici n-ajunseserăm la ușă, că golul de la masă s-a și umplut și nici nu se mai cunoștea că existasem și eu acolo. Ernest stătea acum mai aproape de Duff, iar Pat se înghesuise și el ca să ajungă mai aproape. Duff stătea în mijlocul tuturor ca o insulă de bezea plutitoare. Și nici măcar nu părea să observe asta.

Mă simțeam recunoscătoare că Don se oferise să mă conducă până în cameră. De fapt, mă simțeam cumplit de singură, iar Don era o prezență plăcută. De când ne cunoscuserăm, cu o vară în urmă, îmi căuta compania când ieșeam în grupuri mai mari. Simțeam că am afinități cu el, pentru că nici el nu prea-și găsea locul la Paris. Era un scriitor deștept și sofisticat, care studiase la Yale, dar rămăsese în multe feluri băiatul crescut la o fermă de lângă Columbus, Ohio. La Paris, erau cu toții atât de înflăcărați și de teatrali, aruncându-se în canale unul pentru altul.

— Înțeleg de ce nimeni nu-și bate capul cu regulile obișnuite, îmi spusese el la un moment dat. Știi, am luptat și eu în război. Nimic nu mai arată și nu ți se mai pare la fel, așa că ce rost mai are totul? Expresia lui devenise serioasă. Și totuși, mi-e dor de oamenii respectabili, așa cum erau odată, care încercau pur și

simplu să ajungă undeva în viață. Simplu, fără să rănească pe nimeni. Ştiu, asta înseamnă că-s bleg.

— Pun pariu c-ai vrea să-ți găseşti o fată care să semene cu mama ta.

— Poate. Vreau ca lucrurile să aibă iarăşi sens. Şi l-au pierdut de mult.

Şi atunci avusesem senzația că-l înțeleg, dar acum, când Don mă conducea înapoi la hotel, am simțit şi mai intens legătura dintre noi. Şi eu îmi doream ca lucrurile să aibă sens. Mi-o doream mai mult decât orice.

— Cum îți mai merge, drăguță? a întrebat el.

— Mai bine decât altora, presupun. Bietul Harold!

— Bietul Harold? Dar de Pat ce să mai zicem? El e singurul care poate avea pretenții de la Duff.

— Mie mi se pare că au o înțelegere destul de relaxată, am zis eu. Ea îl târăşte pe Harold două săptămâni pe Riviera, după care se miră că el se ține după ea ca un vițel plouat şi se miră şi mai tare că treaba asta îl scoate din minți pe Pat. E o cruzime.

— Eu nu cred că vrea să fie crudă. Eu unul o găsesc îngrozitor de tristă, dincolo de toate astea.

Ajunsesem în colțul cu piața, care se închidea pentru noapte. O femeie stivuia coşuri, iar alta vâra ardei iuți uscați, de un roşu-sângeriu, într-un sac de pânză. Nu departe, o fetiță stătea pe pământ, ținând în brațe o găină şi cântându-i. Un păr minunat de negru îi încadra fața în formă de inimă. Mângâia găina în timp ce cânta şi părea cufundată într-un soi de transă.

— Te uiți la ea de parcă-ți vine s-o mănânci, a zis Don. Probabil că ți-e dor de Bumby.

— Mi-e un dor nebun. Când nu mă gândesc la el, îmi vine mai uşor. Uneori îmi spun că în mine sunt două ființe. Mama lui, când sunt cu el, şi altcineva când sunt aici, departe.

— Hadley a lui Hem.

— Poate. Sau poate că sunt Hadley a mea. Vedeam deja bolta în picățele a hotelului La Perla şi peretele încâlcit de bougainvillea. M-am oprit şi m-am întors spre el. Tu de ce nu eşti în limbă după Duff, ca toți ceilalți?

— E o bucățică a-ntâia, nu zic nu, şi ar fi destul de uşor să-i cedezi. Ştii, m-a rugat să-i achit eu nota de la hotel, pentru că acum nu-l mai poate ruga pe Harold. Poate că l-a rugat şi pe Hem.

— Nu m-aş mira.

— Tu şi Hem sunteți bine? Doar nu-i aşa de prost să te lase pe tine pentru poama aia cu puloveraşele ei drăguțe, nu?

M-am înfiorat.

— Poate că nu ne-ar strica un întăritor.

— Îmi pare rău, nu trebuia s-o spun. Am toată admirația pentru voi doi. Dacă voi nu reuşiți, atunci noi, ceilalți, ce şanse mai avem?

— Chiar că eşti un dulce, Don, am zis şi m-am aplecat în față să-l sărut pe obraz. Pielea îi era perfect rasă, ca de copil, şi mirosea curat, a tonic.

— Cred că fată mai bună ca tine nu există, a zis el cu emoție şi m-a sărutat şi el. I-am simțit buzele uscate şi caste pe obraz, dar apoi a schimbat uşor direcția şi m-a sărutat pe buze. Când s-a retras, avea ochii umezi şi întrebători. Bănuiesc că nu mă iubeşti şi tu pe mine, măcar un pic, aşa.

— Aş fi vrut eu. Ca să restabilim echilibrul. L-am luat de gât şi l-am ținut aşa câteva clipe, simțind tristețea şi confuzia amestecându-se toate înăuntrul lui. Locul ăsta ne-a smintit pe toți.

— Nu eşti supărată pe mine?

— Nu, am zis eu. Cred că acum suntem prieteni şi mai buni.

— Tare drăguț ai formulat-o, nu? Ştiam eu că nu greşesc în privința ta. S-a retras şi mi-a dat la o parte părul din ochi. Sper că Hem ştie ce are.

— Şi eu sper, am zis şi am intrat în hotel. Înăuntru, *señora* acoperea colivia păsării ei cântătoare cu o pânză.

— Nu-i plac rachetele, a zis ea în timp ce potrivea pânza mai bine peste gratii. Îşi smulge singură penele din cauza lor. Ați văzut?

— Am văzut, *señora*. Am trecut pe lângă ea în drum spre scară. Îmi trimiteți, vă rog, sus nişte coniac?

Ea s-a uitat în spate să vadă dacă mai venea cineva, aşa că am adăugat:

— Un singur pahar.

— *Señora* se simte bine?

— Nu prea, am răspuns eu. Dar coniacul o să-mi prindă bine.

32

A doua zi dimineață, când m-am trezit, Ernest se sculase și deja plecase. Îl auzisem venind noaptea târziu, dar nu schițasem nici o mișcare și nu vorbisem cu el. La șapte eram deja spălată și îmbrăcată și am coborât în micul restaurant al hotelului, unde Ernest își termina cafeaua.

— Ți-am comandat *œufs au jambon*, a zis el. Ți-e foame?

— Mor de foame, am răspuns. Cum s-a terminat până la urmă seara trecută?

— Frumos și cu beție, a răspuns el.

— Frumos și cu beție sau doar cu beție?

— Ce insinuezi?

— Nimic.

— Pe dracu', a zis el. De ce nu zici și gata?

— Nici măcar nu mi-am băut cafeaua, am zis. Chiar trebuie să ne certăm?

— Nu trebuie nimic. Oricum, n-avem timp.

Atunci a coborât și Bill și și-a tras un scaun.

— Mor de foame, a zis el.

— Văd că se ia, a zis Ernest. I-a făcut semn chelnerului să vină, a mai cerut o porție pentru Bill și o cafea cu lapte, apoi a semnat nota. Mă duc să văd de bilete. Ne vedem acolo.

După ce a plecat el, Bill și-a luat o mutră spășită.

— Ce s-a întâmplat de fapt azi-noapte?

— Aș prefera să uit, a zis el.

— Atunci nu-mi spune.

— Oricum, nu știu toată povestea. Harold i-a spus ceva lui Pat, apoi Hem s-a aprins și l-a măscărit groaznic pe Harold. Cam urâțel.

— Îmi închipui.

— A apărut Don şi a încercat să îndrepte lucrurile, dar era prea târziu. Harold îl chemase pe Ernest afară, în stradă, să se răfuiască.

— Harold a făcut asta? N-a fost invers?

— Nu. Şi a fost de pomină, zău aşa.

— Harold e bine?

— Bine mersi. Nici nu s-au atins unul de altul.

— Slavă Domnului.

— Se pare că Hem s-a oferit să-i țină lui Harold ochelarii şi asta a rupt vraja. Amândoi au râs şi s-au simțit ca nişte caraghioşi bătuți în cap până şi la ideea că s-au luat la harță.

— Ce se întâmplă cu noi toți, Bill? Poți să-mi spui şi mie?

— Dracu' să mă ia dacă ştiu, a răspuns el. În primul rând, bem prea mult. Şi vrem prea multe, nu-i aşa?

— Ce anume vrem, mai exact? am zis, simțind un spasm de melancolie şi confuzie. Mă întrebam ce înțelegea Bill din felul în care Ernest se dădea la Duff atât de fățiş. Ce-ar fi *putut* gândi? Ce-ar fi putut spune?

— Totul, bineînțeles. Totul şi încă ceva pe deasupra. S-a scărpinat în bărbie, apoi a încercat să glumească. După cum o dovedeşte durerea mea de cap de azi.

L-am cercetat o clipă.

— Dacă e sărbătoare, atunci de ce nu suntem fericiți?

El şi-a dres glasul, apoi s-a uitat în altă parte.

— S-avem grijă să nu pierdem amatorii, da? Hem zice că spectacolul merită până la ultimul bănuț şi că ar trebui să mă bag şi eu.

Am oftat.

— Nu trebuie să-i dovedeşti nimic. Se pare că alergarea nu ți-a picat prea bine.

— Nu, a zis el, cu o mină uşor jenată. Dar sunt gata să mai fac o încercare. Încă n-am murit.

— De ce-o repeta toată lumea chestia asta?

— Nu ştiu, a răspuns el. E pur şi simplu una dintre chestiile alea.

Momentul amatorilor era de multă vreme partea preferată a fiestei pentru Ernest. De ani de zile exersa veronici cu tot ce-i pica în mână, de la perdele la haina mea cea veche, şi începuse să se pricepă. Acum putea să fenteze taurii, rotindu-se în lături în ultima clipă. După care era încântat şi fericit şi continua să exerseze în camera noastră de hotel cu capa pe care o cumpărase de la un magazin aflat departe de piaţă, care nu vindea turiştilor. Capa era dintr-un serj greu, roşu, cu o panglică neagră simplă pe margini, de jur împrejur. Începuse să adune dopuri de sticlă ca să i le pună la bază, pentru că practic dopurile îi permiteau matadorului să controleze capa şi s-o rotească mai amplu.

În acea dimineaţă, când a venit rândul amatorilor, el şi-a luat capa şi a coborât în arenă alături de câteva zeci de bărbaţi şi băieţi nerăbdători, cu toţii gata să-şi pună la încercare puterile. S-a dus şi Bill, dar Harold a rămas pentru moment la locul lui, la câteva scaune de Duff.

— Pat era cam verde la faţă încă de dimineaţă, a zis Duff când m-am aşezat lângă ea. A fost o noapte lungă.

— Am auzit.

— Ne-ai lipsit, să ştii. Ne distrăm mai bine când eşti şi tu cu noi.

I-am aruncat o privire sfredelitoare, gândindu-mă că mă ia peste picior, dar ea avea o expresie deschisă şi caldă. Asta era chestia cu Duff; era o catastrofă cu bărbaţii, dar altfel fată bună pe toată linia şi avea principiile ei. Nu credeam că s-ar fi culcat într-adevăr cu Ernest nici măcar dacă el ar fi vrut – pentru că mă plăcea pe mine şi ştia cât de greu e să fii soţie. Fusese deja căsătorită de două ori şi era hotărâtă să se mărite cu Pat, dacă reuşeau vreodată să strângă suficienţi bani. Îmi spusese la un moment dat că niciodată căsătoria nu fusese punctul ei forte, doar că, după toate aparenţele, nu se lecuise şi tot mai încerca.

Între timp, în arenă, picadorii controlau destul de bine situaţia, aşa că acţiunea părea lejeră şi oarecum inofensivă. Taurii intrau pe rând în arenă, iar primul a fost unul greoi, de culoarea caramelului. S-a apropiat şi i-a înfipt lui Bill un picior în dos, iar Bill a căzut într-o parte ca un personaj dintr-un desen animat. Asta i-a făcut pe toţi să izbucnească în râs. Ernest tocmai intra în

atmosferă când Harold s-a strecurat pe lângă noi şi a coborât şi el în arenă.

— O, Harold, a făcut Duff, fără a se adresa cuiva anume, pentru că el arăta ca o caricatură a americanului bogat şi neajutorat, cu puloverul lui galben-deschis, cu model Fair Isle, şi pantofi sport albi ca zăpada. Amândouă ne uitam după el.

— Ştii, i-am zis că nu e nimic între noi.

— Nu sunt convinsă că te-a auzit, am spus eu, cu toată delicateţea de care eram în stare.

— Bărbaţii aud ce vor ei şi inventează restul.

Ajuns în arenă, Harold a ridicat ochii spre noi şi a zâmbit larg. Taurul de culoarea caramelului era lângă el şi se tot apropia, iar Harold a sărit într-o parte ca să se ferească de coarnele lui, cum au făcut şi ceilalţi. Taurul a trecut în fugă pe lângă el, apoi s-a întors să mai atace o dată, moment în care Harold l-a apucat de coarne şi s-a lăsat purtat de el vreo câţiva paşi. Era ca şi cum ne-am fi uitat la un număr de circ îndelung exersat. Harold părea la fel de surprins de propriul lui succes ca toată lumea, dar când taurul l-a lăsat iar jos, uşor ca un fulg, s-a întors din nou către noi, cu o expresie triumfătoare.

— Hem nu e prea încântat de chestia asta, a zis Duff. I-am urmărit privirea până la Ernest, care stătea în arenă, cu ochii pe Harold. Avea o expresie îndârjită. Un picador a trecut la câţiva paşi de el, dar nici n-a părut să-l observe.

— Nu suportă să i-o ia cineva înainte, am zis, dar şi eu, şi Duff ştiam că Ernest fusese furios pe Harold toată săptămâna, de când aflase de escapada romantică din St.-Jean-de-Luz. Era şi aşa destul de rău că Harold o avusese pe Duff în timp ce Ernest se potcovise cu o soţie şi un copil, dar, în plus, Harold nu făcuse altceva în Pamplona decât să se ţină după Duff ca un biet viţeluş suferind, făcându-se de râsul lumii. Era mult prea mult.

Următorul taur care a intrat în arenă era mai suplu şi mai agil. Avea mişcări de felină, repezindu-se mai întâi către un perete, apoi către celălalt, schimbând direcţia într-o clipită. Un localnic într-o cămaşă închisă la culoare s-a apropiat prea mult şi a fost trântit în genunchi. Taurul şi-a rotit capul dintr-o parte în alta, iar omul a căzut iar şi a fost călcat în picioare. Toată lumea s-a repezit să

distragă atenția taurului. Ernest a reușit preț de o clipă, desfășurându-și amplu capa într-o parte. Alții dădeau din mâini și strigau, dar taurul s-a întors la bărbatul care nu se ridicase încă și l-a împins cu capul. Omul s-a rostogolit cu picioarele peste cap exact în clipa în care taurul a sărit într-o parte, cu cornul drept înfigându-i-se în coapsa omului, chiar sub fesă, sfâșiind-o până la genunchi. Omul a scos un țipăt ascuțit și am văzut lucirea albă a osului coapsei, apoi sângele țâșnind în valuri înainte ca picadorii să alunge taurul și să-l împingă mai întâi înspre parapet, apoi îndărătul gardului, unde avea să aștepte nouă ore înainte de a fi ucis.

Cu asta, momentul amatorilor s-a încheiat. Arena s-a golit repede, iar Duff și cu mine am coborât să ne întâlnim cu băieții. Nu schimbaserăm nici un cuvânt între noi de când omul fusese luat în coarne sub ochii noștri. Când am ajuns la ei, am văzut că și ei tăceau.

Ajunși în stradă, ne-am îndreptat spre o cafenea.

— Să fiu al dracului, a zis Bill, care mergea lângă mine. Avea fața palidă, golită de expresie. Pantofii îi erau plini de praf. Am găsit o masă și tocmai comandaserăm un rând de bere cremoasă, pe care o beam de obicei la masa de prânz, când bărbatul luat în coarne a trecut pe lângă noi, purtat pe o targă. Un cearșaf plin de sânge îl acoperea de la brâu în jos.

— *Toro, toro!* s-a auzit o voce de bețiv din cafenea, iar bărbatul s-a ridicat în capul oaselor. Toată lumea a aplaudat, după care un băiețaș i-a dus în fugă un pahar de whisky, pe care bărbatul l-a golit, apoi i l-a aruncat băiatului, care l-a prins cu precizie cu o singură mână. După care toată lumea a izbucnit iar în ovații.

— Asta da viață, nu? a zis Duff.

— Se poate și mai rău, a zis Ernest.

Venise berea și ne-am înfipt în ea. Chelnerul a adus *gazpacho* și pâine tare, gustoasă, cu niște pește fiert în lămâie și, deși nu m-aș fi crezut în stare să mănânc după scena cu omul străpuns, am descoperit că mi-era foame și că totul mi se părea foarte gustos.

Harold se postase la marginea mesei, departe de Ernest, dar, când Pat și-a făcut în sfârșit apariția împreună cu Don, era palid și iritabil, iar Harold părea că nu mai știe unde să se așeze sau cu cine putea vorbi fără riscuri. Și, până la sfârșitul prânzului, masa

noastră a semănat cu o partidă complicată de şah emoţional, cu Duff uitându-se la Ernest, care stătea cu un ochi la Pat, care se încrunta la Harold, care-i arunca priviri furişe lui Duff. Cu toţii beam prea mult, ne dădeam peste cap chinuindu-ne să părem mai veseli şi mai puţin falşi decât ceilalţi.

— Taurii şi sângele mai treacă-meargă, mi-a zis Don cu voce scăzută. Dar chestiunile astea omeneşti îmi întorc stomacul pe dos.

Mi-am mutat privirea de la el la Ernest, care nu-mi adresase un cuvânt şi nici măcar nu se mai uitase la mine de dimineaţă.

— Da, i-am răspuns lui Don. Dar care-o fi soluţia?

— Naiba să mă ia dacă ştiu. Poate că nu există nici o soluţie. Şi-a terminat berea şi i-a făcut semn chelnerului să-i aducă alta.

— Uneori îmi doresc să putem şterge cu buretele toate greşelile şi s-o luăm de la capăt, de la zero, am spus eu. Dar uneori mă gândesc că nu suntem altceva decât greşelile noastre.

El a râs grav., amar, în timp ce, de cealaltă parte a mesei, Duff îi şoptea ceva lui Ernest la ureche, iar el hohotea aspru, ca un marinar. Mi-am întors scaunul pieziş faţă de ei, ca să nu-i mai am în faţa ochilor. Imediat cum am făcut asta, mi-a revenit în minte cât se poate de clar imaginea lui Fonnie şi a lui Roland cu o sută de ani în urmă, în St. Louis, şi cum ea nu suporta să se uite la el pentru că-l găsea slab şi detestabil. Povestea lor fusese întotdeauna plină de tristeţe şi de suferinţă. Roland se întorsese acasă de la sanatoriu, dar nu-şi regăsise deloc tihna. El şi Fonnie duceau acum vieţi complet separate, însă locuiau în continuare în casa de pe Cates Avenue, de dragul copiilor.

Ceea ce se întâmpla între mine şi Ernest nu era, speram eu, nici pe departe la fel de sumbru, dar el mă rănea cu fiecare şoaptă şi privire pe care i-o arunca lui Duff. Şi mi-am dat seama că vedeam altfel căsătoria şi răul pe care doi amanţi şi-l pot face unul altuia, un rău ireparabil uneori, şi asta aproape fără ca vreunul să-şi dea seama.

— Ce trişti şi ce ciudaţi suntem cu toţii, i-am spus lui Don.

— De-aia m-au apucat dulcegăriile ieri. Apropo, scuzele mele pentru asta.

— N-ai de ce să-ţi ceri scuze. Hai să fim pur şi simplu prieteni foarte buni, care ştiu lucrurile astea, dar nu trebuie să şi le spună explicit.

— Bine, a zis el, privindu-şi mâinile şi mai luând o gură de bere, şi aşa a trecut după-amiaza, până când a venit momentul coridei.

Tânărul matador Cayetano Ordóñez era, practic, un băiețandru, dar se mişca atât de natural şi de grațios, încât părea că dansează. Serjul roşu-intens al capei lui prindea viață la orice tresărire, oricât de uşoară, a brațelor lui. Avea un fel de a se înfige în picioare şi de a se apleca uşor în față, pregătit să înfrunte orice, şi de a invita taurul să-l atace cu cele mai discrete gesturi sau priviri.

Ernest fusese întors pe dos când intraserăm în arenă pentru coridă, dar începea să se trezească văzând mişcările lui Ordóñez. Sesizând schimbarea, Duff s-a ridicat ducându-se să se aşeze lângă el.

— Doamne, ăsta da bărbat frumos, a zis Duff.

— Într-adevăr, are clasă, a zis Ernest. Ia fii atentă.

Ordóñez chema taurul la el, învârtind o veronică şi încă una, mai strânsă, cu capa lui, atrăgând taurul ca un magnet. Picadorii se retrăseseră pentru că ştiau că Ordóñez îl avea în puterea lui şi era perfect stăpân pe situație. Era un dans şi totodată o mare artă. Priceperea lui era primară, străveche şi şi-o asuma cu multă naturalețe şi uşurință pentru cineva atât de tânăr.

— Unii îşi fac treaba automat, a zis Ernest. E frumos, nu zic nu, dar nu înseamnă nimic. Pe când *hombre* ăsta ştie că trebuie să te apropii până la un pas de moarte. De fapt, trebuie să fii deja mort ca să trăieşti şi să supui animalul.

Duff a încuviințat din cap, molipsindu-se de entuziasmul lui şi, să mă ierte Dumnezeu, m-am molipsit şi eu. Lui Ernest i s-au aprins brusc ochii în timp ce vorbea, devenind aproape la fel de însuflețiți cum era capa lui Ordóñez. Înflăcărarea erupea din lăuntrul lui, urcând până la chipul şi în obrajii lui, şi mi-am dat seama în ce fel era branşat la Ordóñez şi la coridă, la viață atunci şi acolo, şi am ştiut că puteam să-l urăsc mult şi bine pentru felul cum mă rănea, dar că aveam să-l iubesc întotdeauna, absolut, pentru ceea ce era.

— Uită-te acum, a zis el. Taurul atacase pe jos, cu cornul stâng împungând în față şi gâtul răsucindu-i-se. Coapsa lui Ordóñez era la câțiva centimetri de picioarele zdravene ale taurului şi s-a

aplecat şi mai mult, astfel că, atunci când taurul a ridicat capul, căutând capa, a atins uşor pântecul lui Ordóñez. Aproape că am auzit fâşâitul coarnelor care-i atingeau tunica de mătase. Un geamăt a străbătut tribunele, pentru că asta veniseră să vadă.

— N-o să vedeți în veci o execuție mai bună, a zis Ernest, aruncându-şi pălăria la picioare în semn de respect.

— Al dracului de frumos, a zis Duff.

Am oftat cu toții, iar când taurul a fost înfrânt şi a îngenuncheat, plecându-se înainte, Ordóñez l-a străpuns cu sabia fără ezitare. Toată lumea s-a ridicat în picioare, aplaudând, cu toții impresionați şi cuceriți de spectacol şi de talentul lui. M-am ridicat şi eu şi am aplaudat frenetic, şi probabil că stăteam într-o rază de soare deosebit de strălucitoare pentru că în acel moment Ordóñez s-a uitat la mine, direct la fața mea, iar ochii lui s-au oprit asupra părului meu.

— Te consideră *muy linda*[1], a zis Ernest, urmărind privirea lui Ordóñez până la mine. Îți aduce un omagiu.

Tânărul matador s-a aplecat peste taur, retezându-i urechea cu un cuțitaş. A chemat un băiat din tribune şi l-a trimis la mine, cu urechea în căuşul palmelor. Băiatul mi-a întins-o cu sfială, abia îndrăznind să mă privească, dar îmi dădeam seama că pentru el era o mare onoare să facă asta pentru Ordóñez. Nu prea ştiam cum să accept, care era eticheta în astfel de împrejurări, aşa că am întins pur şi simplu mâinile. Era neagră, triunghiulară şi caldă încă, păstrând o urmă abia vizibilă de sânge – cel mai bizar lucru pe care-l ținusem vreodată în mână.

— Să fiu al dracului, a zis Ernest, cu mândrie vădită.

— Ce-o să faci cu ea? a întrebat Duff.

— O păstrează, bineînțeles, a zis Don şi mi-a dat batista lui ca s-o învelesc în ea şi să mă şi şterg pe mâini.

Fără să mă aşez, cu urechea în mână, învelită în batistă, m-am uitat în jos la arenă, unde Ordóñez era îngropat în flori. El a ridicat privirea spre mine, a făcut o plecăciune adâncă, până la pământ, apoi s-a întors să se bucure de adorația mulțimii.

— Să fiu eu al dracului, a repetat Ernest.

---

1 Foarte frumoasă.

Au urmat încă cinci lupte cu tauri în acea zi, dar nici una la fel de frumoasă ca prima. La sfârşit, când ne-am dus la restaurant, eram cu toţii surescitaţi încă, până şi Bill, pentru care cea mai mare parte a zilei fusese insuportabilă, mai ales felul cum doi dintre cai fuseseră luaţi în coarne şi doborâţi şi au trebuit să fie ucişi pe loc, sub ochii tuturor. Totul fusese groaznic şi cumplit de intens şi simţeam nevoia să beau ceva.

Am dat urechea din mână-n mână, pentru ca toată lumea s-o poată admira şi apoi să se oripileze. Duff s-a îmbătat repede şi a început să flirteze făţiş cu Harold, care a fost prea surprins şi încântat ca să mai păstreze discreţia. La un moment dat au dispărut amândoi, iar Pat s-a enervat la culme. După o oră sau chiar mai bine, s-au întors amândoi teribil de binedispuşi, de parcă nu se întâmplase nimic deplasat.

— Jigodie nenorocită, i-a zis Pat lui Harold. S-a ridicat în picioare şi a sărit imediat într-o parte.

— O, mai scuteşte-ne, dragă, a spus Duff pe un ton vesel. Dar Pat n-avea de gând să se lase mustrat.

— Tu să stai dracului departe de noi, da? i-a zis el lui Harold.

— Nu cred că o să-i convină lui Duff. Mă vrei aici, nu-i aşa?

— Bineînţeles, dragă, vă vreau pe toţi. A întins mâna după paharul lui Ernest. Fii drăguţ şi dă-mi şi mie, da?

Ernest a încuviinţat din cap; n-avea decât să ia paharul, n-avea decât să bea tot ce era pe masă, din partea lui. Harold era cel de care-i era silă.

— Să fugi după o femeie, a zis el cu voce joasă. Poţi să decazi mai mult de-atât?

Chelnerul a apărut, aducând alte mâncăruri şi băuturi, dar seara nu mai reuşea să intre pe făgaşul normal. Se spărsese o bubă şi pătase tot ce fusese atât de puternic şi de frumos.

Ernest simţea şi el asta şi a încercat să cârmească discuţia spre Ordóñez şi ţinuta lui, spre veronicile lui.

— Mai zi o dată, care-i veronica? a întrebat Duff.

— E aia când matadorul stă cu spatele la taur, proptit în picioare, şi roteşte capa foarte încet, îndepărtând-o de animal.

— Da, bineînţeles, a zis Duff. A fost minunat, nu-i aşa?

— Să n-o crezi, Hem, a zis Pat cu ranchiună. Nu mai ține minte absolut nimic.

— Mai lasă și tu fata să respire, Pat, a zis ea, întorcându-se spre Ernest. Acum m-am amețit și eu nițel. Mâine o să-mi aduc aminte mai multe. Jur că mâine o să fiu cuminte.

Ernest a privit-o cu tristețe.

— Bine, a zis el, dar era în mod evident dezamăgit de ea și de grup, în general. Totul se dezumflase.

Noaptea, când am ajuns înapoi la hotel, am luat urechea, am mai învelit-o în câteva batiste și am pus-o în sertarul biroului.

— O să înceapă să pută în curând, a zis Ernest, văzând ce fac.

— Nu-mi pasă.

— Nici mie nu mi-ar păsa, în locul tău. A început să se dezbrace încet, dus pe gânduri. Când o să se termine toată chestia, a zis el într-un sfârșit, hai să mergem după Ordóñez la Madrid, apoi la Valencia.

— O să se termine vreodată?

— Bineînțeles că da. S-a întors cu fața la mine. Ordóñez a fost minunat, nu-i așa? Față de el, toate astea par foarte urâte și stupide.

Am închis sertarul biroului, apoi m-am dezbrăcat și m-am băgat în pat.

— Eu sunt gata să uit de Pamplona. Ce-ar fi să încercăm acum? Ce zici, mă ajuți?

După săptămâna care mi se păruse interminabilă, gașca s-a spart și fiecare a pornit pe drumul lui. Don a plecat spre Riviera, cu un aer trist și epuizat. Bill și Harold se întorceau la Paris, dar i-au dus și pe Pat și Duff până la Bayonne. Ernest și cu mine am luat un tren spre Madrid, unde ne-am cazat la pensiunea Aguilar, un hotel anodin de pe Calle San Jeronimo, mic și liniștit, unde nu erau deloc turiști. Era ca în rai, după Pamplona. Mergeam zilnic la luptele cu tauri și am fost de față în după-amiaza când Juan Belmonte, probabil cel mai mare toreador din toate timpurile, s-a ales cu abdomenul străpuns grav și a fost dus la spital. Îl urmăream de ceva vreme în arenă, iar Ernest îi admirase întotdeauna hotărârea

pe care-o exprima atunci când îşi lua poziţia de luptă şi îşi încleşta fălcile, dar, chiar şi înainte ca Belmonte să fie rănit, am început să ne dăm seama că Ordóñez era aproape la fel de mare ca maestrul. Avea mişcări perfecte, iar curajul nu-i slăbea niciodată şi amândoi îl priveam cu veneraţie.

Într-o după-amiază, Ordóñez mi-a făcut deosebita onoare de a mă lăsa să-i ţin capa înainte să înceapă corida. A venit foarte aproape şi i-am văzut faţa perfect netedă de băieţandru şi ochii adânci şi limpezi. Mi-a întins capa fără o vorbă, dar avea o expresie foarte serioasă.

— Cred că e îndrăgostit de tine, a zis Ernest când Ordóñez s-a îndepărtat să aţâţe publicul.

— Cum aşa? E un copil, am zis, dar eram mândră şi mă simţeam transformată de onoarea pe care mi-o făcuse.

În aceeaşi seară, la hotel, în timp ce ne îmbrăcam pentru cină, Ernest a zis:

— Scriu la un nou roman. Sau, de fapt, se scrie singur, în capul meu. Despre luptele cu tauri. Eroul va fi Ordóñez şi totul o să se petreacă la Pamplona. Ochii îi străluceau, iar entuziasmul din vocea lui era inconfundabil.

— Sună extraordinar de bine.

— Nu-i aşa? Vreau să-i spun Romero tânărului toreador. Începe la un hotel, la trei după-amiaza. Acolo stau doi americani, fiecare în camera lui, iar când se duc să-l cunoască pe Romero, e o mare onoare şi-şi dau seama cât e de singur şi cum se gândeşte la taurii cu care va lupta mai târziu. Nu poate spune asta nimănui.

— Cam aşa se simte, probabil, nu-i aşa? am zis eu. Trebuie să-l scrii.

— Da, a zis el şi, deşi am plecat şi am savurat o cină lungă şi delicioasă, împărţind câteva sticle de vin, el era deja în carte, înăuntrul ei. În zilele care au urmat, a fost tot mai adâncit în gânduri. A început să scrie în salve intense, dis-de-dimineaţă în cafenele şi noaptea târziu în camera de hotel, când auzeam scârţâitul agresiv al creionului lui. Când am plecat din Madrid spre fiesta din Valencia, avea deja două caiete groase pline, două sute de pagini scrise de mână în mai puţin de zece zile, dar începutul nu-l mai mulţumea.

— Mă gândesc că mai bine începe la Paris şi dup-aia se mută. Ceea ce se întâmplă la Paris pune totul în mişcare. Fără asta nu se poate întâmpla nimic.

— Întotdeauna ai zis că nu poţi să scrii despre Paris pentru că erai prea aproape de el.

— Da, ştiu, dar dintr-un motiv sau altul îmi iese uşor. Acum două săptămâni eram la Pamplona, dar pot să scriu şi despre asta. Nu ştiu de ce. Poate că toate ideile şi regulile mele despre scris de-abia aşteaptă să fie contrazise.

— Ce bine e cu vântu-n pânze, nu?

— Sper să fie mereu aşa.

Şi a fost. La Valencia, totul căpătase o încordare febrilă de la nerăbdarea cu care era aşteptată fiesta şi am savurat pur şi simplu momentul. Stăteam în stradă, la o cafenea, şi mâncam creveţi cu lămâie proaspătă şi piper şi o minunată paella, adusă într-un vas aproape cât masa de mare. După-amiezile mergeam la luptele cu tauri, unde Ordóñez îşi executa veronicile absolut perfect.

— Uite-o. Ai văzut-o? a zis Ernest, arătând spre arenă.

— Ce?

— Moartea lui. Taurul a trecut atât de aproape. Ăsta-i tot farmecul jocului. Toreadorul trebuie să ştie că-l paşte moartea, la fel şi taurul, pentru ca atunci când o evită, în ultima clipă, să fie ca o minune. Asta numesc eu viaţă adevărată.

Într-o după-amiază, în timp ce el dormea şi eu n-aveam stare, i-am răsfoit caietele, citind cu admiraţie câte un pasaj ici şi colo. Cu totul întâmplător, am nimerit peste nişte pagini cu expresii şi întorsături de frază împrumutate în mod evident de la Duff. La început, când le-am citit, am avut un şoc. Fusese atât de atent la ea, notându-şi totul, surprinzând-o perfect. Şi acum totul era la vedere, cu foarte mici modificări, în eroina lui. Iarăşi m-a apucat o gelozie cumplită pe ea, până când mi-am lămurit totul. Ernest era scriitor, nu amantul lui Duff. El văzuse în ea un personaj, poate chiar de la început. Iar acum, că el trăia în carte, şi nu în cafenelele din Pamplona, tensiunea şi urâtul puteau fi utile. Toată perioada asta fusese constructivă şi necesară pentru munca lui. Iată de ce cuvintele îi veneau acum cu atâta forţă şi înflăcărare.

De la Valencia ne-am întors la Madrid, apoi am plecat la San Sebastian, să scăpăm de vara tot mai fierbinte. La San Sebastian, apoi la Hendaye, Ernest scria diminețile cu o mare fervoare, iar restul zilei ni-l petreceam înotând şi bronzându-ne pe plajă. Nisipul era fierbinte şi avea consistența zahărului, în depărtare se zăreau nişte munți lungi, vineții, iar valurile care se spărgeau la țărm ne răsunau în urechi şi ne induceau o senzație de toropeală şi fericire. Dar pe la sfârşitul primei săptămâni din august, mi se făcuse prea dor de Bumby ca să mă mai bucur de ceva. M-am întors la Paris, iar Ernest s-a dus singur înapoi la Madrid. Acolo, a lucrat mai bine şi mai intens ca oricând. Era ca şi cum ar fi inventat cartea şi în acelaşi timp s-ar fi inventat pe sine ca scriitor. Mi-a scris ca să-mi spună că renunțase total la somn, în afară de câte o oră când şi când. *Dar când mă trezesc iar*, scria el, *frazele sunt acolo, aşteptându-mă, implorând să fie aşternute pe hârtie. E extraordinar, Tatie. Deja se întrevede sfârşitul şi e tare de tot.*

33

La final de august, Parisul era aproape pustiu. Toată lumea care putuse pleca o făcuse, dar Pauline Pfeiffer şi Kitty rămăseseră amândouă în oraş ca să muncească. Ne întâlneam deseori toate trei la cină, uneori cu Bumby după noi, alteori numai după ce îl băgam în pat, cu Marie Cocotte care să-l supravegheze. Deşi iniţial nu mă simţisem în largul meu cu perechea Pauline–Kitty – fetele astea şic, independente şi categoric moderne –, amândouă erau, în fond, minunat de oneste şi lipsite de fasoane. Tocmai de aceea mă plăceau şi ele pe mine, susţineau ele, şi am început să le cred.

Din când în când, sora Paulinei, Jinny, venea şi ea cu noi în cafenele, şi cele două surori mi se păreau foarte amuzante împreună, ca şi cum ar fi ieşit dintr-un număr de vodevil foarte şic, cu un limbaj plin de glumiţe obscure. Ţineau bine la băutură, nu se făceau de râs, nu-i făceau de râs nici pe alţii şi întotdeauna aveau lucruri interesante de spus. Jinny era celibatară, dar dacă într-adevăr îi plăceau femeile, cum spusese Kitty, atunci era logic. Era mai greu de înţeles cum de Pauline nu se măritase încă.

— Era aproape bătută-n cuie cu vărul meu, Matt Herold, a zis ea într-o zi, când am insistat să-mi dea mai multe detalii. Chiar probasem rochii şi gustasem jumătate de duzină de torturi. S-a scuturat, înfiorată. Toate aveau gust de tort, bineînţeles.

— S-a întâmplat ceva oribil între voi? am întrebat eu.

— Nu. De fapt, ar fi fost pe undeva mai uşor dacă era aşa. Pur şi simplu nu cred că-l iubeam îndeajuns. Îmi plăcea de el. Ar fi fost un minunat stâlp al familiei şi un tată bun. Vedeam cum va fi totul, dar niciodată n-am simţit nimic. Sau nu mare lucru. Eu îmi doream ceva măreţ, furtunos.

— O iubire ca în romane?

— Poate. Presupun că asta înseamnă că sunt o gâsculiță.

— Nicidecum. Mie-mi plac ideile romantice. Femeile din ziua de azi par prea emancipate pentru ele.

— E foarte complicat să-ți dai seama ce vrei când ai atâtea opțiuni. Uneori mă gândesc că aş putea foarte bine s-o las baltă cu măritişul şi să muncesc. Vreau să fiu *utilă*. S-a oprit şi a devenit autoironică. Probabil că şi pe-asta tot într-un roman am citit-o.

— Poate că o să obții tot ce vrei. Mie una îmi pari deşteaptă foc.

— O să vedem, a zis ea. Dar între timp o să fim două burlăcițe.

— Libere şi independente?

— De ce nu?

Mi se părea amuzant să mă gândesc în felul ăsta la mine. Categoric, Ernest n-ar fi fost de acord şi mă întrebam ce-ar zice el despre faptul că petreceam atâta timp cu Pauline. Dacă Kitty era prea decorativă, atunci şi Pauline era la fel. Era genul de frumusețe profesionalizată pe care el în general o disprețuia. Nu numai că discuta la nesfârşit despre modă, ci tot timpul căuta să se apropie de oamenii cei mai interesanți şi-i cântărea să vadă în ce fel se putea folosi de ei, cu ochii ei negri scăpărând, cu rotițele minții învârtindu-i-se cu viclenie. Absolut nimic la Pauline nu părea să fie spontan. Dacă se întâlnea cu tine însemna că voia să te vadă. Dacă-ți vorbea, se gândise deja ce să spună, astfel că-i ieşea clar, perfect. Îi admiram încrederea în sine şi poate că eram puțin intimidată de ea. Lăsa acea impresie de lipsă de efort care se obține, de fapt, cu mult efort. Şi, deşi niciodată nu prea ştiam ce să spun când eram printre femei *ca* ea – Zelda, de pildă –, sub hainele ei scumpe şi tunsoarea reuşită, Pauline era onestă şi cu capul pe umeri. Ştiam că nu riscam să-şi dea arama pe față şi am căpătat curând încredere în ea.

La mijlocul lui septembrie, Ernest s-a întors de la Madrid arătând epuizat şi în acelaşi timp victorios. M-am uitat la el cum despachetează şi am rămas pur şi simplu uluită de reuşita lui. Avea şapte caiete pline, sute şi sute de pagini, toate scrise în doar şapte săptămâni.

— Deci ai terminat, Tatie?

— Aproape. Sunt atât de aproape, încât mai că nu-mi vine să scriu finalul. Înțelegi ce zic?

— Acum îmi dai să citesc?

— În curând, a zis el. M-a tras spre el într-o îmbrățișare lungă, strivitoare. Parc-aş dormi şi nu m-aş mai trezi.

— Atunci dormi, am zis, dar el m-a tras pe pat şi a început să-mi smulgă hainele, cu mâinile atingându-mă peste tot în acelaşi timp.

— Credeam că eşti obosit, am făcut eu, dar el m-a sărutat apăsat şi n-am mai zis nimic.

Într-o săptămână a terminat prima variantă a manuscrisului şi ne-am dus în Cartierul Latin, ca să sărbătorim cu prietenii. Ne-am întâlnit la Nègre de Toulouse şi toată lumea era în toane excelente. Au venit Scott şi Zelda, Ford şi Stella, Don Stewart şi Harold cu Kitty. Au fost câteva momente de stânjeneală, toată lumea aşteptând să vadă în ce ape se scaldă ceilalți. Pamplona se terminase doar atât de penibil, dar când au venit băuturile şi am golit câteva pahare repede, paliativ, grupul s-a relaxat. Ernest a cam exagerat cu whisky-ul, dar s-a controlat până la finalul serii, când s-a întâlnit cu Kitty la ieşire.

— Bravo pentru carte, Hem.

— Mersi, a zis el. E plină de acțiune şi dramă, şi toată lumea e acolo. A arătat spre Bill şi Harold. Bucăți îi fac pe nenorociții ăştia, dar pe tine nu, Kitty. Tu eşti fată faină.

Tonul lui era atât de rece şi de tăios, încât Kitty s-a albit la față. L-am luat de braț şi l-am tras afară, îngrozită.

— Ce e? a zis el. Ce-am făcut?

— Eşti beat, am zis eu, hai să discutăm mâine despre asta.

— Am de gând să mă îmbăt şi mâine, a zis el.

Am continuat pur şi simplu să-l împing spre casă, ştiind că de dimineață aveau să urmeze remuşcările, dar şi o monstruoasă durere de cap.

Am avut dreptate.

— Să nu suferi pentru ce i-am zis lui Kitty, mi-a cerut el când s-a trezit în sfârşit, aproape de ora prânzului, verde la față. Sunt un dobitoc.

— A fost o seară măreață. Ai dreptul la o dispensă.

— Indiferent ce-oi fi zis, cartea e carte. Nu e viață.

— Ştiu, am răspuns, dar când mi-a dat paginile să le citesc, mi-am dat seama imediat că totul era exact aşa cum se întâmplase

în Spania, până la ultima conversație sordidă și întâlnire încordată. Totul era aproape *ad litteram*, cu o singură excepție – eu nu eram pe nicăieri.

Eroina era Duff. Știam și mă așteptasem la asta, dar era oricum supărător să-i văd numele iar și iar. Încă nu i-l schimbase în Lady Brett. Duff era Duff și Harold era Harold, iar Pat era un bețivan înrăit și toată lumea era la pământ, în afară de toreadori. Apărea și Kitty în carte – aici mințise – într-un rol deloc flatant. Ernest se transformase în Jake Barnes și-l făcuse impotent – și oare ce trebuia să înțeleg eu din asta? Oare așa-și vedea el propria moralitate sau lașitate sau bun-simț sau oricare o fi fost motivul pentru care nu se culcase cu Duff – ca impotență?

Dar dacă reușeam să mă detașez măcar puțin de aceste îndoieli și întrebări, îmi dădeam seama cât de remarcabilă era munca lui, mai captivantă și mai plină de viață decât tot ce scrisese până atunci. El văzuse o poveste reușită în Pamplona, acolo unde eu văzusem doar catastrofă și confuzie umană. El o modelase și făcuse din ea ceva mai mult; ceva care avea să dureze etern. Eram extraordinar de mândră de el, dar cartea mă făcea să mă simt totodată rănită și exclusă. Sentimentele astea coexistau într-un nod încurcat, dar toate erau la fel de adevărate.

Am citit paginile cu un amestec de nerăbdare și groază și a trebuit să mă opresc adesea, să las jos manuscrisul și să-mi revin. Ernest lucrase atât de intens și într-o singurătate atât de totală, încât orice amânare a unei reacții îl omora.

— E bună de ceva? a întrebat Ernest când în sfârșit am terminat. Trebuie să-mi spui.

— E mai mult decât bună, Tatie. Nu se compară cu absolut nimic.

El a zâmbit, ușurat și mândru, apoi a scos un mic strigăt de triumf.

— Să fiu al naibii, a zis el. Bumby era lângă noi, pe podea, ronțăind o locomotivă de jucărie, cioplită manual, pe care o primise de la Alice și Gertrude. Ernest l-a luat în brațe și l-a ridicat spre tavan, iar Bumby a început să țipe vesel, cu obrajii lui roșii ca mărul umplându-se cu aer.

— Tati! a zis el. Fusese primul lui cuvânt și-i plăcea să-l spună cât de des putea. Și lui Ernest îi plăcea asta.

— Tati a scris o carte fantastic de bună, a zis Ernest, zâmbindu-i lui Bumby, care era tot mai îmbujorat.

— Dă-i un pupic lui tati, am zis eu, iar Bumby, care se zvârcolea fericit în brațele lui Ernest, a acoperit de pupături fața lui taică-său.

A fost un moment foarte frumos, noi trei în perfectă armonie, privind la aceeaşi stea strălucitoare, dar mai târziu în noaptea aceea, când zăceam în pat, încercând cu disperare să adorm, frământările au început să-mi dea din nou târcoale, nelăsându-mă să-mi găsesc odihna. Fusesem exclusă din carte de la prima pagină, de la primul cuvânt. Oare de ce lui Ernest nu părea să-i pese că m-aş fi putut simți jignită sau geloasă? Presupunea oare că eu înțelegeam că povestea avea nevoie de o eroină fascinantă, care nu eram eu? Categoric, după mine nu se ținea cu un carnețel, notându-şi toate replicile mele deştepte, aşa cum făcea cu Duff. Arta era artă, dar oare ce-şi spunea Ernest? Trebuia să aflu.

— Tatie, am spus în întuneric, sperând pe jumătate ca el să doarmă dus. Eu am fost vreodată în carte?

Au trecut câteva clipe de tăcere, după care a răspuns, cu o şoaptă abia perceptibilă:

— Nu, Tatie. Îmi pare rău dacă asta te supără.

— Poți să-mi spui de ce?

— Nu chiar. Ideile vin la mine, nu mă duc eu după ele. Dar e posibil să fie pentru că tu nu te-ai afundat niciodată în mocirla aia. Tu practic n-ai fost în poveste, dacă înțelegi ce zic, ci cumva deasupra ei, mai bună şi mai nobilă decât noi toți.

— Eu nu m-am simțit aşa, dar e frumos spus. Vreau să cred că e aşa.

— Atunci să crezi. S-a răsucit pe partea lui de pat, cu ochii deschişi căutându-i pe ai mei. Te iubesc, Tatie. Tu eşti cel mai bun lucru din mine.

M-am pierdut cu un oftat în vorbele lui, simțind doar un mic junghi de îndoială.

— Şi eu te iubesc.

În săptămânile care au urmat, Ernest a continuat să lucreze la roman, cizelând limbajul, tăind scene întregi. Numai la asta

se gândea şi, cum el era atât de absorbit, eu eram foarte încântată că am prieteni care să-mi țină companie. Până la urmă, a părut s-o accepte pe Pauline, ceea ce pentru mine era reconfortant.

— O cam ține-ntruna cu Chanel, recunoscuse el, dar se pricepe la cărți. Ştie ce-i place şi, mai mult decât atât, ştie şi *de ce*. Ceea ce e o raritate, mai ales în vremurile astea, când toată lumea e tot mai închipuită. Niciodată nu ştii în cine să ai încredere.

Cu aprobarea lui Ernest, Pauline a început să treacă după-amiaza pe la fabrica de cherestea, ca să-mi țină companie. Luam ceaiul în timp ce Bumby se juca sau dormea, iar uneori ea venea cu mine la magazinul de muzică, unde exersam la pianul meu împrumutat.

— Chiar cânți minunat, să ştii, mi-a zis ea într-o zi, după ce am încheiat. Mai ales Busoni. Mai să-mi dea lacrimile. De fapt, cum se face că te-ai lăsat de cântat?

— N-am reuşit să mă afirm. Pur şi simplu nu eram destul de bună.

— Nu e prea târziu. Ar trebui să încerci.

— Eşti o scumpă, dar nu e adevărat. Mi-am dezmorțit degetele, apoi am închis caietul de partituri. Oricum, acum asta e viața mea. Alta nici că mi-aş dori.

— Nu, nici eu nu mi-aş dori alta în locul tău, a zis ea, dar mai târziu, când ne întorceam acasă de la magazin, ideea îi stăruia încă în minte.

— Poate că nici nu trebuie să faci vreun sacrificiu ca să te apuci mai serios de muzică, a zis ea. Un concert n-ar avea de ce să fie chiar din cale-afară de traumatizant. Toată lumea te iubeşte. Toți vor să-ți iasă bine.

— Mi-ar lua mult mai mult timp şi efort, am zis eu. Şi ar trebui să am pianul meu.

— Oricum ar trebui să-l ai. Sunt sigură că Hem ştie asta. Vorbesc eu cu el, dacă vrei.

— Să vedem, am zis. O să mă gândesc.

Accesele de anxietate la gândul că o să cânt în public nu se atenuaseră niciodată prea mult, dar am început să mă gândesc tot mai serios dacă, până la urmă, nu mi-ar prinde bine să dau un concert – mai ales acum, că Ernest era atât de absorbit de

romanul lui. Cartea îi acapara un gând din două şi se strecura între noi chiar şi când făceam dragoste. O clipă îl simţeam acolo, cu mine, înăuntrul meu, pentru ca în următoarea clipă să nu mai fie, să dispară pur şi simplu în lumea pe care o inventa.

Cântatul meu la pian n-avea să-i schimbe cu nimic obiceiurile – nu eram atât de naivă încât să-mi închipui aşa ceva –, dar m-am gândit că ar fi putut să-mi ofere o direcţie şi o supapă, dincolo de amănuntele programului de masă şi de exerciţii al lui Bumby. Îmi plăcea să fiu mama lui, dar asta nu însemna că nu puteam avea şi alte interese. Stellei îi reuşea de minune. De fapt, ea era noul model de soţie, în timp ce eu eram varianta demodată, provincială.

Mi se părea ironic că aproape toate femeile pe care le cunoşteam acum erau beneficiarele directe ale muncii de sufragetă pe care o făcuse mama cu zeci de ani în urmă, chiar în salonul nostru, în timp ce eu mă cuibăream pe undeva cu o carte şi încercam să fiu invizibilă. Poate că niciodată n-aveam să reuşesc să ţin pasul cu femeile cu adevărat moderne, dar oare chiar trebuia să-mi vâr capul în nisip cu asemenea obstinaţie? Nu puteam experimenta şi eu măcar puţin, să văd ce altceva mi s-ar fi putut potrivi, mai ales că aveam prieteni buni, care mă iubeau, aşa cum remarcase Pauline, şi care-mi doreau succesul?

Cu timpul, Pauline ne-a prezentat mare parte din grupul ei mai rafinat, de pe Malul Drept, din acesta făcând parte şi Gerald şi Sara Murphy. Gerald era pictor, dar mai mult decât atât, era o efigie a bunului gust şi a plăcerilor vieţii. El şi Sara se stabiliseră la Paris în 1921 şi, deşi aveau un apartament superb pe Quai des Grands-Augustins, erau pe punctul de a-şi muta tabăra în sudul Franţei, unde-şi construiau o proprietate pe Riviera, în Antibes. Gerald avea studii de arhitectură, iar conacul, Villa America, urma să fie opera comună a soţilor Murphy, lucrul cel mai frumos pe care şi-l puteau imagina şi permite – şi-şi permiteau multe. Pauline ne-a făcut cunoştinţă şi cu poetul Archibald McLeish, şi cu încântătoarea lui soţie, Ada, care cânta bine, profesionist chiar, şi purta cele mai frumoase rochii cu mărgele pe care le văzusem vreodată.

M-am mirat cât de tolerant părea Ernest cu aceste noi cunoştinţe. În particular, îi numea cu dispreţ „bogătaşii", dar tot era

flatat de atenția de care se bucura din partea lor. *În vremea noastră* a apărut în State la începutul lui octombrie şi, la scurt timp, a fost distribuită în toate librăriile din oraş. Recenziile au fost toate extraordinar de bune, Ernest fiind numit tânărul scriitor al momentului. Perspectivele lui păreau tot mai promițătoare, dar aceşti prieteni noi nu erau acolo ca să se afle în treabă. Nu se mulțumeau să-şi încălzească mâinile la flacăra succesului lui Ernest; voiau să ațâțe focul.

Între timp, Pauline s-a obişnuit să vină la cină la fabrica de cherestea de câteva ori pe săptămână, iar uneori Ernest se întâlnea cu ea într-o cafenea sau alta. Eu eram nespus de uşurată că relația lor părea firească şi împărtăşită. Nu-mi plăcuse niciodată să mă cert cu Ernest din cauza lui Kitty, dar el nici gând să se clintească. Pentru el, ea era şi avea să rămână întotdeauna „cutra aia de categorie grea", dar Pauline îi trezea latura mai blândă, mai fraternă. A început să-i spună Pfife, şi m-am obişnuit şi eu la fel. Pentru Bumby, era Tante Pfife şi ne găsise şi ea nouă porecle. Ernest era Tati sau Tobă, iar eu era Hash sau Dulla. Împreună eram adorații ei, scumpii ei.

Când iarna a luat locul toamnei, iar umezeala Parisului a început să pătrundă pe geamuri şi pe sub uşi, Ernest a hotărât să lase deoparte romanul despre Pamplona.

— Nu-mi mai e deloc clar. Nu ştiu ce e bun la el sau unde dau greş. Trebuie lăsat singur la dospit o vreme. A oftat şi şi-a scărpinat mustața, care în ultima vreme devenise stufoasă şi rebelă, minunat de necioplită. M-am tot gândit să mă apuc de ceva total diferit. Ceva comic.

— Comicul pare potrivit pentru Don şi Harold, dar nu sunt convinsă că e pentru tine.

— Prima chestie a mea pe care ai văzut-o era comică. Vrei să zici că nu era bună de nimic?

— În nici un caz. Spuneam doar că scrisul tău are mai multă energie când e dramatic.

— Nu sunt chiar atât de sigur, a zis el şi s-a apucat imediat de scris. Habar n-aveam ce anume plănuia să facă sau cât de repede avea să-i dea o formă. În două săptămâni avea deja o primă variantă

completă la *Torentele primăverii*, o parodie-satiră la ultima carte a lui Sherwood Anderson, *Râs amar*. Însă faptul că terminase de scris nu-i înlesnea cu nimic următorul pas. Nu ştia exact ce-i ieşise sau cui să-i arate cartea. Unii ar fi putut s-o interpreteze greşit şi s-o considere rău intenţionată.

— Eu aş vrea s-o citesc, am spus. Sunt deschisă la minte.

— Îmi pare rău, Tatie. Nu cred că eşti.

— Aşa de rău e?

— Nu-mi dau seama. O să i-o arăt lui Scott şi poate şi lui Dos.

Din păcate, lor nu le-a plăcut deloc proiectul şi l-au sfătuit să uite definitiv de el. Da, poate că romanul lui Anderson era stupid şi sentimental, cu asta erau de acord, dar omul era un mare talent şi făcuse atâtea pentru a-i asigura lui Ernest viitorul, încât n-ar fi fost corect să-l facă praf şi pulbere. Ce rost ar fi avut?

— Rostul, a zis Ernest, e că romanul lui e o porcărie şi merită să fie luat la ţintă şi, dacă e s-o facă cineva, atunci de ce nu un prieten?

— Ăsta-i un mod tare ciudat de a vedea lucrurile, a zis Scott. Las-o baltă, când îţi spun.

Fără să se descurajeze, Ernest s-a dus cu manuscrisul acasă la soţii Murphy şi l-a citit cu voce tare în timp ce Gerald încerca din răsputeri să nu se şocheze, iar Sara a adormit în capul oaselor, pe canapea, într-un halat de casă pastelat, de mătase. Eu am ascultat cu groază crescândă. Când Ernest a terminat, Gerald şi-a dres glasul de câteva ori şi, cu diplomaţia lui obişnuită, a zis:

— Nu e genul meu, dar ar putea foarte bine să fie pe gustul altora.

— Mă omori, a zis Ernest.

Gerald s-a întors spre mine.

— Tu ce părere ai, Hadley? Eşti om cu capul pe umeri.

— Mă rog, am ocolit eu răspunsul. Nu e chiar binevoitoare.

— Într-adevăr, a zis Gerald.

— Ideea nu e să fie binevoitoare, a zis Ernest. Ideea e să fie amuzantă.

— Într-adevăr, a repetat Gerald.

Teoria mea secretă era că Ernest scrisese de fapt cartea ca să se distanţeze de Sherwood şi să iasă din umbra lui. Şi prietenii,

şi criticii literari îi comparau adesea proza cu a lui Sherwood, ceea ce îl scotea pe Ernest din minți. Nu voia să fie comparat cu nimeni, cu atât mai puțin cu un prieten bun, mare promotor al operei lui. Se jura că-i e recunoscător lui Sherwood pentru ajutor, dar nu simțea că-i e dator. Nu-i era ucenic. Opera lui îi aparținea şi avea de gând s-o demonstreze o dată pentru totdeauna.

Căutând cu disperare pe cineva care să-i împărtăşească părerea despre *Torentele primăverii*, Ernest s-a dus până la urmă la Gertrude, dar între ei doi lucrurile mergeau prost de ceva vreme şi asta a fost ultima picătură. Când mi-a povestit ce se întâmplase, mi s-a rupt inima. Aproape că-l dăduse afară din casă, spunându-i:

— E detestabil, Hem, şi ar trebui să ai mai multă minte.

— Oare? încercase el s-o dreagă râzând.

— Pe vremuri, aşa credeam. Înainte erai dedicat meseriei. Acum eşti rău şi dur şi nu te mai interesează decât să ajungi în față şi să faci bani.

— Nu fi aşa ipocrită. Şi ție ți-ar plăcea să fii bogată.

— Mi-ar plăcea să fiu bogată, recunoscuse ea. Dar n-aş face chiar orice pentru asta.

— Cum ar fi să-ți demolezi prietenii, vrei să zici?

Ea nu răspunsese.

— Am priceput. Hai, că mi-ai făcut un portret tare drăguț.

El plecase valvârtej, iar când a ajuns acasă, la început nici măcar n-a vrut să deschidă subiectul. Dar a închis cartea într-un sertar şi m-am simțit uşurată văzând că încheiase capitolul.

Se apropia deja Crăciunul. Ne pregăteam să mergem din nou la Schruns, unde urma să rămânem până în primăvară, iar Ernest şi-a canalizat întreaga energie asupra planurilor de călătorie.

— Ce-ar fi s-o invităm pe Pauline să vină cu noi? a propus el. O să fie mult mai plăcut pentru tine dacă vine şi ea.

— Mi-ar face mare plăcere. Eşti un scump că te gândeşti la mine.

Am invitat-o şi pe Jinny, pentru că cele două surori veneau adesea la pachet, dar Pauline ne-a asigurat că Jinny pleca la Nîmes cu alți prieteni. Ea însă venea cu mare plăcere. De-abia aştepta.

34

Pfife a coborât din tren îmbujorată şi în plină formă. Cu o săptămână în urmă, ninsese şi zăpada atinsese şaizeci de centimetri, dar vremea se încălzise constant şi acum zăpada se înmuiase, iar schiatul devenise imposibil. Ernest îi promisese c-o învață să schieze, iar ea își căra cu stângăcie schiurile când ne-am întâlnit pe peron, dar n-a părut dezamăgită când i-am arătat băltoacele.

— Mie-mi ajunge că sunt cu voi doi, porumbeilor, a zis ea. Şi cu Bumby, bineînțeles.

Bumby stătea în picioare, ținându-mă de mână. Era echipat de iarnă, arăta ca un adevărat copil al Austriei şi a înfruntat cu mult curaj trenul, care-l încânta şi-l îngrozea.

— Salut-o pe Tante Pfife, i-a zis Ernest lui Bumby, care s-a ascuns după fusta mea şi de-acolo a scos iar capul, curios, făcându-ne pe toți să râdem.

Pauline părea încântată de Schruns şi de camera ei de la Taube, care se afla la capătul coridorului lung, chiar lângă odaia unde lucra Ernest.

— E mai mică decât a voastră, a zis ea când a văzut-o, dar la urma urmei nici eu nu sunt chiar aşa de mare.

M-am aşezat pe pat să mă uit la ea cum despachetează, în timp ce Bumby se juca cu ciucurii de la cuvertura patului, şezând în patru labe şi cântând un cântecel popular austriac pe care-l învățase de la Tiddy. Pauline şi-a deschis geanta şi a început să scoată fuste lungi, de lână, şi ciorapi cu lucrătură fină. A ales un pulover de caşmir de culoarea untului, l-a pus pe lângă corp şi l-a împachetat în trei.

— Ai nişte lucruri absolut adorabile, am spus eu, uitându-mă în jos la pantalonii mei şi la puloverul gros, de lână. Dar o să ne pui pe toți într-o situație jenantă dacă chiar ai de gând să le porți.

— Ba mai degrabă mă pun pe mine într-o situație jenantă, a zis ea. Probabil că am exagerat. Hem a zis că aici vine lume foarte subțire.

— S-o fi referit la caprele negre. Sau poate la grăsanii de măcelari şi tăietori de lemne austrieci cu care joacă el cărți, care fumează trabucuri care mai de care mai mari. Dacă nu eşti atentă, poate te alegi cu un soț din şleahta aia.

— Caprele o să fie mai uşor de cucerit decât tăietorii de lemne, pun pariu, a zis Ernest din prag. Umplea cadrul uşii, iar în spatele lui se zărea coridorul întunecos.

Pauline a zâmbit.

— Atunci o să încerc să nu-mi fac iluzii deşarte.

Am râs cu toții, după care Ernest s-a întors la lucru, şi am auzit uşa încuindu-se cu un clic. Pentru mine era o uşurare să-l văd că scrie iar. Petrecuse primele săptămâni de când eram la Schruns în pat, cu dureri de gât şi o tuse aspră. Aşa că era foarte bine că acum părea dispus să se apuce de treabă şi era şi mai bine că aveam şi eu o prietenă care să-mi țină companie şi cu care să vorbesc cât era el ocupat.

După ce Pauline s-a instalat în camera ei, l-am îmbrăcat pe Bumby gros, apoi l-am tras prin oraş cu săniuța lui, ca să-i arăt ei împrejurimile – mica piață cu magazinele ei şi o *Gasthaus*[1], sala de bowling, joagărele şi râul, Die Litz, care tăia oraşul în mai multe locuri şi era acoperit cu poduri solide de lemn.

— Deja m-a cucerit cu totul, a zis Pauline cu un oftat.

În acel moment, sania lui Bumby s-a lovit de o rigolă înghețată şi s-a aplecat mult într-o parte, răsturnându-l în zăpadă. El a chițăit de bucurie, s-a ridicat şi s-a urcat repede la loc.

— Încă o dată, mami, încă o dată!

— Încă o dată, încă o dată! a repetat Pauline şi a bătut veselă în zăpada din jurul ei cu cizmele ei drăgălaşe şi nepractice.

Când ne-am întors la hotel, a venit cu mine în cameră, să mă schimb.

— Nimic din ce mi-am luat la mine nu se potriveşte aici, a zis ea. Te superi dacă te rog să-mi împrumuți ceva de la tine?

1 Cârciumă (germ.).

— Doar nu vorbeşti serios. Sunt de două ori cât tine.

Ea s-a încruntat.

— Haide, nu chiar de două ori. Dar cu magazinele cum stăm? E ceva pe-aproape?

— Dacă n-ai pretenţii prea mari. Nu există nici un *boutique* cum sunt cele de pe Malul Drept pe o rază de sute de kilometri.

— Tocmai de asta am venit încoace, să scap de ele. Cât stau aici, am de gând să fiu cu adevărat practică, să umblu în pantaloni rezonabili, fără brizbrizuri, şi în cămăşi bărbăteşti, aşa ca tine.

Am pufnit în râs fără să vreau.

— Eşti sigură că ştii în ce te bagi?

— Categoric. Şi vreau şi papuci ca ai tăi. Trebuie neapărat să fie identici.

— Hai, că eşti simpatică. Poţi să-i iei pe ăştia, am zis eu, scoţându-i pe ai mei din picioare şi întinzându-i-i. Eu o să-i port pe ai lui Ernest. Apropo, ăsta-i efectul căsniciei. La un moment dat descoperi că picioarele ţi s-au făcut la fel ca ale soţului.

Ea a zâmbit.

— Nu m-ar deranja.

— Să nu-mi spui că-ncepe să-ţi surâdă ideea căsătoriei. A apărut cineva nou?

— Nu, nu. Pur şi simplu sunt îndrăgostită de cum sunteţi voi doi împreună, tu şi Tobă. Sunt unele lucruri de care înainte nu-mi dădeam seama, cum ar fi ce plăcut e să fie cineva acolo, cu tine. Nu cavalerul fără pată, nici prihană care să te fure, ci tipul care stă cu tine la masă în fiecare seară şi-ţi spune ce gândeşte.

— Să ştii că nu *întotdeauna* fac chestia asta. Nici măcar nu vorbesc tot timpul.

Ea a zâmbit iar, a zis că nu-i pasă, apoi şi-a pus papucii mei în picioare. Erau încălţări standard pentru munte, grosolane şi călduroase, îmblănite, dar ea se jura că le adoră.

— Vreau să mor cu ăştia în picioare, a zis ea. Nu mă mai despart de ei orice-ar fi.

Vremea a rămas prea caldă şi umedă pentru schiat, dar cu toate astea ne-am creat o rutină plăcută. Pauline era umbra mea şi, pentru că niciodată nu mai avusesem aşa ceva, mă bucuram de atenţie

şi de compania ei. S-a obişnuit să stea cu mine în fiecare după-amiază când cântam la pian, umplând spaţiile dintre bucăţile muzicale cu încurajări şi laude. Devenise cea mai importantă colaboratoare a mea de când se apucase să mă împingă de la spate spre planul de a ţine un concert şi am constatat cu mirare că-mi plăcea ca ea să-mi susţină cauza pe lângă Ernest, care-şi rezervase acum o parte din avans ca să închiriem un pian când ne întorceam la Paris. Nu realizasem că aveam nevoie de ajutorul ei până când nu l-am primit şi m-am putut baza pe el – după care am început să mă întreb cum de mă descurcasem fără el.

Poate că datorită proximităţii, felului în care ne pomeneam toţi trei atât de des împreună, Pauline a început să-şi asume rolul de promotoare şi pentru scrierile lui Ernest. Întotdeauna le admirase şi-l considerase un mare talent, însă acum totul a căpătat o turnură mai personală. El tocmai se reapucase de romanul despre Pamplona, iar într-o după-amiază, când Pauline şi cu mine eram la masă, a coborât din camera lui de lucru cu o expresie limpede şi optimistă în ochi.

— Ţi-a mers bine la lucru, am zis. Mă bucur foarte mult.

— Foarte bine. I-am mutat în Burguete.

— Presupun că nu mă laşi şi pe mine să citesc un pic, a spus Pauline.

— Nu e nici pe departe gata. Oricum, o zici doar din politeţe.

— În nici un caz. Sunt absolut sigură că e genial. Nu-i aşa, Hadley?

— Bineînţeles că da, am zis. Şi era. Dar nu mă simţeam în stare să împărtăşesc, oricum, nu încă, amploarea sentimentelor complicate pe care mi le stârnea cartea. Numai simplul fapt că o auzisem pe ea cerând s-o citească mi-a cauzat o străfulgerare de disconfort. Era o fată ageră la minte. Ce-avea să creadă văzând că eu nu eram prezentă nici măcar ca personaj mărunt? Avea să-şi închipuie că eu şi Ernest eram pe teren şubred? Avea să vadă ceva ce eu nu vedeam sau nu puteam să văd?

— Romanul despre Pamplona poate să aştepte, a zis el. Mai are de stat la dospit. S-a aruncat cu poftă asupra porţiei lui de cârnaţi cu cartofi apetisanţi, oprindu-se să spună: Am altceva să-ţi arăt, dacă chiar ai vorbit serios.

— Eu *întotdeauna* vorbesc serios, a zis ea. Nu ştiai?

După prânz, când Ernest a coborât cu paginile şi i le-a întins lui Pauline, ea a zis:

— Îmi faci o mare onoare.

— O să vedem dacă îţi menţii părerea după ce citeşti drăcovenia, a răspuns el, apoi s-a pregătit de o partidă de biliard cu Herr Lent.

Abia când m-am apropiat ca să citesc peste umărul ei mi-am dat seama că manuscrisul pe care i-l dăduse era *Torentele primăverii*. Am simţit un mic val de greaţă când am înţeles că, de fapt, el nu încetase niciodată să creadă în acest proiect. Pur şi simplu se înarmase cu răbdare, aşteptând cititorul potrivit.

După ce Ernest s-a dus să joace biliard, Pauline s-a ghemuit în fotoliul cel roşu şi comod de lângă foc, iar eu m-am întors la pianul meu. Îmi era greu să mă concentrez, pentru că ea râdea tare în timp ce citea. Până la urmă, am hotărât că mi-ar prinde bine o plimbare lungă, aşa că nu ne-am întâlnit cu toţii decât la cină, după câteva ore bune.

— Am murit de râs, i-a spus ea lui Ernest, care nici măcar nu apucase să se instaleze bine la masă. E spirituală până la Dumnezeu şi foarte amuzantă. Ai adeziunea mea.

— Şi mie mi s-a părut amuzantă, a zis el. Dar bunii mei prieteni par să fie de altă părere. Mi-a aruncat o privire pătrunzătoare.

— Eu zic doar că e jignitoare pentru Sherwood, am spus eu.

Pauline vedea acum clar cauza pentru care lupta.

— Dacă e o carte bună, nu-i un soi de omagiu adus lui Anderson? a zis ea. Nu există publicitate negativă, nu-i aşa?

— Exact aşa ziceam şi eu, a mai spus Ernest şi au continuat amândoi să-şi cânte unul altuia în strună, exprimându-şi acordul tot mai emfatic.

— E singura interpretare posibilă, nu-i aşa? Până la urmă, s-ar putea simţi chiar flatat, nu? a zis ea.

— Dacă e ceva de capul tău, satira n-are cum să te atingă, a adăugat el.

— Ei, eu cred că e grozavă. E o carte foarte tare şi cred că ar trebui s-o trimiţi imediat la editură.

Abia atunci am înţeles pe deplin cât suferise el atunci când toată lumea, inclusiv eu, îi demolase cartea şi-i tăiase elanul. Îi

plăcea şi avea nevoie să fie lăudat. Îi plăcea şi avea nevoie să fie iubit, adorat chiar. Dar faptul că Pauline îl ațâța acum în felul ăsta mă îngrijora. Încurajat de ea, avea să trimită *Torentele* la Boni and Liveright, după care cu siguranță nu putea urma nimic bun. Anderson era cel mai important autor al lor şi, cum Ernest obținuse primul său contract datorită susținerii lui, mi se părea imposibil să nu se simtă jigniți de carte. Când Anderson urma să afle, avea să fie mai mult decât jignit. După părerea mea, aveam să pierdem definitiv prietenia lui, după cum în mod evident o pierdeam şi pe a lui Gertrude. Sufeream văzând cum Ernest îşi îndepărtează mentorii, ca şi cum loviturile astea dureroase ar fi fost singura cale de a-şi dovedi lui însuşi (şi restului lumii) că de fapt nu avusese niciodată nevoie de ei. Dar mă simțeam legată de mâini şi de picioare în privința cărții. Nu mai puteam s-o critic.

A doua zi după-amiază, Ernest a pregătit manuscrisul dactilografiat şi l-a pus într-un colet, împreună cu o scrisoare către Horace Liveright, în care le spunea că le cedează cartea contra unui avans de cinci sute de dolari şi că noul roman despre coride, de care avea toate motivele să fie încântat, era aproape gata. Iar coletul a şi plecat.

În timp ce aşteptam veşti, s-a iscat o nouă furtună, cu ploi şi mai multe. Ne omoram timpul la hotel, citind şi mâncând mai bine ca oricând. Ernest şi Pauline şi-au făcut obiceiul să iasă după-amiezile în plimbări lungi pe culmile din spatele hotelului sau să dea ture prin oraş, adânciți în conversație.

— E aşa de citită, mi-a spus el într-o seară, când ne pregăteam de culcare. Şi poate să discute splendid despre cărți.

— Adică nu numai despre Henry James, nu?

— Da, a zis el, cu un zâmbet zeflemitor. Henry James fusese şi rămăsese o glumă numai a noastră, scriitorul care se înălța între noi ca o graniță, arătând cât de ancorată în trecut eram eu, indiferent ce altceva mi-ai fi arătat sau aş fi descoperit singură.

— Categoric, e fată deşteaptă, am zis, simțind un junghi de gelozie din cauza afinității crescânde dintre ei. Chiar *era* deşteaptă şi părea să găsească satisfacție în a se măsura intelectualiceşte cu Ernest. Eu puteam să fiu majoreta lui, şi chiar asta fusesem încă din noaptea aceea, în Chicago, când îmi întinsese prima oară paginile mototolite, strânse în mână. Dar nu eram un critic. Nu puteam să-i spun

de ce cărțile lui erau bune şi de ce erau importante pentru literatură, veşnica discuție, veche de când lumea, dintre scriitori şi pasionații de cărți. Pauline putea să facă asta, iar el reacționa, cum era şi firesc. Căpătase o energie nouă, mai ales serile, când cobora din cameră după o zi de lucru, pentru că exista cineva interesant căruia să-i vorbească şi *cu care* să vorbească. Exista oare ceva mai palpitant? Eu puteam să-l iubesc la nebunie şi să mă străduiesc din răsputeri să-l înțeleg şi să-l sprijin, dar nu puteam fi o privire proaspătă şi un zâmbet proaspăt după cinci ani. Nu puteam fi *nouă*.

La două zile după Crăciun a sosit răspunsul de la Boni and Liveright. Îi refuzau *Torentele*. În afară de faptul că era o satiră inutil de malițioasă la adresa lui Anderson, nu credeau că avea şanse să se vândă. Era prea cerebrală şi mai puțin comică decât se dorea. Erau însă interesați de romanul despre fiesta din Spania şi aşteptau cu nerăbdare varianta finală.

— Deci sunt un om liber, a comentat amar Ernest după ce ne-a citit telegrama cu voce tare. Scott i-a vorbit despre mine lui Max Perkins de la Scribner şi mai e şi varianta Harcourt. Pot să mă duc oriunde.

— Cineva trebuie să vadă cât de genială e, a spus Pauline, lovind cu pumnul ei mic în brațul scaunului, pentru emfază.

— Nu ştiu, am zis eu. Chiar vrei să rupi legăturile cu Liveright? S-au purtat impecabil cu tine la *În vremea noastră*.

— De ce dracu' trebuie să fii tu tot timpul aşa de rezonabilă? Gata, nu mai vreau să joc prudent. În plus, ei ar trebui să-mi fie recunoscători *mie*. Au câştigat bani frumoşi de pe urma mea.

— Nu sunt ei singura editură de pe piață, fără doar şi poate, a zis Pauline. Scott a avut mare noroc cu Scribner. Poate că asta-i soluția.

— Trebuie să iasă ceva bun de-aici, a zis el. E o carte de milioane.

— O, sigur că e! a zis ea. O să mă duc personal la New York şi o să-i spun lui Max Perkins cât e de comică, dacă singur nu-şi dă seama.

Ernest a râs, apoi a tăcut o vreme.

— Ştii, a zis el, poate că nu-i o idee rea să mă duc la New York să mă întâlnesc personal cu Perkins. Scott zice că e cel mai bun,

dar ar fi bine să dau mâna cu omul şi să mă înțeleg direct cu el, dacă e să iasă treaba.

— Ce băiat deştept, a zis Pauline şi am rămas uluită văzând cât de repede se transformase şi acest plan într-un fapt împlinit. Ea se potrivea perfect în urechea lui. Îi spunea exact ce-şi dorea mai mult să audă şi, în mod evident, faptul că gândeau la fel era extrem de revigorant pentru amândoi. Între timp, eu rămăsesem singură să lupt împotriva *Torentelor* şi a întregului plan.

— Sunt sigură că poți să rezolvi totul prin poştă, am spus. Sau mai bine te duci la primăvară, când vei fi terminat modificările la noua carte, ca să poți să-i arăți mai multe lui Perkins.

— Dar *Torentele* sunt gata. Ştiu că tu urăşti cartea asta, totuşi am de gând să bat fierul cât e cald.

— N-o urăsc, am zis eu. Dar el se ridicase deja şi-şi umplea iar paharul, cu mintea roind de planuri.

— O să vezi că ai luat decizia corectă, a zis Pauline.

— Sper să fie aşa, am zis eu.

În aceeaşi seară, mai târziu, când ne pregăteam de culcare, eu am zis:

— Să ştii că nu sunt *doar* rezonabilă. Înainte îți plăcea franchețea mea.

— Da, a zis el, oftând uşor. Eşti foarte bună şi foarte onestă. Dar eu tot o s-o fac. Eşti de partea mea?

De câte ori îmi pusese întrebarea asta în timpul căsniciei noastre? De o sută, de o mie de ori?

— Sunt întotdeauna de partea ta, am răspuns şi m-am întrebat dacă eram singura care simțeam acest adevăr complicat plutind deasupra noastră în camera cufundată în întuneric.

35

Februarie în Schruns era un soi de iad mai mic. Afară era când urgie, când prăpăd. Nici înăuntru lucrurile nu stăteau mult mai bine, pentru că farmecul vieții plecase la Paris, apoi la New York, iar eu rămăsesem singură cu îndoielile mele.

În seara dinaintea plecării, l-am ajutat pe Ernest să-şi facă bagajele, dar atmosfera era încordată.

— Ai putea să vii şi tu până la Le Havre, dacă vrei, să mă conduci.

— Mi-e prea greu cu copilul pe tren.

— Atunci lasă-l aici, cu Tiddy. Doar pentru câteva zile.

— Poate, am zis, dar ştiam deja că n-am să accept, pentru că ar fi fost inutil. Nu mi-ar fi risipit temerile că ruptura dintre noi se adâncea, că el nu mai asculta şi nu mai avea încredere în glasul meu, şi nu mi-ar fi calmat neliniştile legate de apropierea lui de Pauline. Era vizibil atras de ea, dar nu credeam cu adevărat că avea să facă ceva în privința asta. Cu Duff nu făcuse, iar Duff nu fusese nici pe departe atât de integrată în viața noastră. Pauline era prietena mea. Nici el, nici ea n-ar fi distrus asta. Scrisorile de la ea sosiseră aproape zilnic de când o urcaserăm în trenul îndărăt spre Paris. Întotdeauna ne erau adresate amândurora, porumbeii ei dragi, cum îi plăcea să spună, adorații ei. Tonul era exuberant, cuprinzător şi imperturbabil – ca Pauline însăşi – şi mă simțeam mai bine citindu-le. Asta-mi aducea aminte şi că ea îşi dorea un amor năvalnic, ca în marea literatură. N-avea să se mulțumească cu mărunțişuri ieftine. Nu era stilul ei.

— Bineînțeles că o să te vezi cu Pauline la Paris, am spus eu, în timp ce Ernest îşi punea ultimele lucruri în valiză.

— Dacă avem timp. Ea e foarte ocupată acum cu prezentările de modă de primăvară şi eu am mulți alți prieteni de văzut. Deci nu vii şi tu?

— Nu, cred că mai bine rămân aici.

— Cum vrei, a zis el şi a închis valiza cu un țăcănit.

Zece zile, cât a călătorit pe mare, Ernest a fost inabordabil. În acest răstimp, Bumby şi cu mine am încercat pe cât posibil să rămânem ancorați în rutină, pentru că asta-mi dădea impresia de mai multă soliditate şi stabilitate. Mâncam aceleaşi lucruri, la aceleaşi ore. Ne culcam devreme şi ne trezeam devreme. După- amiaza, eu mă plimbam prin sat sau scriam scrisori, în timp ce Tiddy avea grijă de el. De obicei, dimineața, repetam o ciaconă de Busoni pe muzica lui Bach până când aveam senzația că rămân fără degete. Era pentru concertul pe care hotărâsem în sfârşit să-l dau. Absența lui Ernest şi temerile mele crescânde m-au ajutat să-mi dau seama că aveam nevoie de asta mai mult ca oricând. I-am trimis o scrisoare directorului de la Salle Pleyel, o mică sală de concerte de pe rue Rochechouart, în care-mi exprimam interesul de a cânta acolo şi ofeream detalii despre formația şi legăturile mele. Am aşteptat răspunsul cu mari emoții, dar au fost inutile. El mi-a răspuns prompt şi politicos, fixând concertul pentru data de treizeci mai. Urma să discutăm detaliile la începutul lui aprilie, când aveam să mă întorc la Paris.

Când în sfârşit a scris Ernest, am aflat că, imediat cum ajunsese la New York, se oprise direct în biroul lui Horace Liveright. Întâlnirea decursese bine. Liveright fusese amabil şi totul se încheiase într-o notă mai degrabă plăcută. Nu-i purtau pică şi, mai mult decât atât, Maxwell Perkins era de părere că *Torentele* era „o carte grozavă". Îi oferise un avans de o mie cinci sute de dolari în schimbul drepturilor de autor pentru ea, la pachet cu noua carte, pe care Ernest o rebotezase *The Sun Also Rises*[1], ceea ce însemna că primise mai mulți bani decât orice alt autor cunoscut de noi. Ar fi trebuit să plece de la New York la sfârşitul săptămânii, dar în ultima clipă s-a hotărât să-şi prelungească şederea. Până la urmă, era în centrul lumii, şi erau atâția oameni interesanți în jur. Îi

1 Ediția românească a romanului poartă titlul *Fiesta*.

cunoscuse pe Robert Benchley[1], Dorothy Parker[2] şi Elinor Wylie[3] şi totul mergea strună. De ce s-ar fi grăbit să se întoarcă?

Între timp, în Schruns, vremea revenise la normal. Stratul de zăpadă avea acum aproape un metru şi, ca să nu-mi pierd minţile aşteptând, am tot schiat şi am urcat pe munte până când picioarele mi s-au întărit mai mult ca oricând şi aproape că nici nu mai simţeam altitudinea inflamându-mi plămânii. De sus, de deasupra oraşului, puteam privi în jos şi vedea hotelul, în miniatură. De la depărtarea aceea îl puteam cuprinde în palmă, dar în acelaşi timp părea solid şi trainic. Dintre toate locurile în care fusesem cu Ernest, nicăieri nu mă simţeam mai puternică şi mai în siguranţă decât aici. Dacă mi-era dat să înfrunt săptămâni întregi de incertitudine, mă bucuram că asta se întâmpla aici.

Ernest a rămas la New York trei săptămâni cu totul, după care au urmat încă zece zile pe mare. Vaporul lui a ancorat la Le Havre la începutul lui martie, dar el nu s-a întors imediat la Schruns. Avea prieteni de văzut la Paris. A reuşit să-i prindă pe Scott şi Zelda şi să ia împreună un prânz foarte plăcut înainte ca ei să plece la Nisa pentru a-şi petrece acolo primăvara. S-a întâlnit cu Gerald şi cu Sarah Murphy, cu soţii MacLeish şi, desigur, şi cu Pauline. S-a ocupat de obligaţiile bancare şi de apartament şi zilele au trecut. Când a sosit în sfârşit, într-o zi radiind de un soare strălucitor, am mers cu Bumby să-l întâmpinăm la gară.

— Ia uită-te la tine, nevastă, a zis el când ne-am întâlnit pe peron. Eşti aşa de frumoasă, de bronzată şi de încântătoare.

Am zâmbit şi l-am sărutat.

— Şi ia uită-te ce obrăjori de marmotă avem, domnule Bumby, a zis el. Trebuie să recunosc că am o familie tare frumoasă. Mare noroc pe mine.

---

1 Publicist şi actor american, celebru pentru textele sale din *Vanity Fair* şi *New Yorker*.

2 Poetă, prozatoare şi publicistă americană, fondatoare a grupării *Algonquin Round Table*, care reunea scriitori, critici şi actori.

3 Poetă şi romancieră americană, care s-a bucurat de recunoaştere în perioada anilor 1920-1930.

La cină a vorbit întruna entuziasmat despre New York. Abia când am ajuns în pat i-am povestit despre concertul de la Salle Pleyel şi s-a bucurat pentru mine aproape la fel de mult cum mă bucurasem eu.

— Întotdeauna mi-am dorit asta pentru tine, Tatie. Ca muzica să facă parte din viaţa ta, ca pe vremuri, în ţară. Şi să fie la fel de importantă. Şi-a trecut mâinile prin părul meu, care creştea în neorânduială şi devenise blond de la atâta soare.

— Nu mi-am dat seama ce dor mi-a fost de tine până nu te-am văzut azi.

— Nu?

— Când vii acasă, parcă-ţi aduci cumva aminte de ce ai.

— Mie mi-a fost dor de tine tot timpul.

— Şi asta e drăguţ, a zis el. Totul e drăguţ.

L-am sărutat, apoi m-am întins pe pat şi m-am uitat la el cum adoarme. Ochii i s-au relaxat complet şi toate ridurile din jurul lor şi oboseala au dispărut. Când dormea profund, era ca un băieţel. Îl vedeam, dincolo de bărbat, pe copilul care fusese, şi-i iubeam pe amândoi, simplu, total şi ireversibil. M-am cuibărit sub braţul lui, simţind cum inspiră şi expiră, şi m-am lăsat în voia somnului.

În martie, avalanşele s-au abătut catastrofal peste Schruns. Herr Lent făcea pe ghidul pentru un grup de nemţi când s-a lăsat cu primele victime. Fusese atâta soare, iar condiţiile erau periculoase şi, deşi Lent le spusese nemţilor să nu mai vină, ei veniseră şi insistaseră să schieze, cu el sau fără el ca ghid. Aşa că el îi dusese pe cea mai sigură pârtie şi coborâse primul, ca să se asigure. Ei îl urmaseră în grup, treisprezece cu totul, şi ajunseseră la mijlocul pârtiei când povârnişul s-a prăvălit peste ei într-o alunecare ucigaşă, îngropându-i pe toţi treisprezece. Până să vină salvatorii să-i dezgroape, nouă erau deja morţi.

Când Lent şi drăgălaşa lui asistentă, Fräulein Glaser, au trecut pe la Taube să petreacă o seară cu noi, am aflat întreaga poveste direct de la sursă.

— Un bărbat a fost îngropat într-un strat greu de zăpadă, zăpadă veche, deosebit de apoasă şi de adâncă, a spus Lent. L-am găsit abia după două zile. Salvatorii au săpat şi au tot săpat, iar

când în sfârşit am dat de el ne-a fost uşor să-l găsim după urmele de sânge. Aproape că-şi frânsese gâtul tot căutând o cale să respire.

— Până la os, a adăugat Fräulein Glaser. Era atât de proaspătă şi de drăgălaşă, cu părul ei bine strâns în coc şi faţa arsă de soare, încât era aproape şocant să auzi asemenea detalii din gura ei. Acum câţiva ani a mai fost un tip omorât de o avalanşă uscată. Se întorsese să-i facă cu mâna prietenului lui şi amândoi au murit zâmbind, în timp ce făceau cu mâna.

— Pe-asta cu zâmbetul n-o cred, am zis eu.

— Eu cred, a zis Ernest. Focul pârâia şi trosnea şi am rămas cu toţii tăcuţi o vreme. Poate că e ca luptele cu tauri sau ca orice altceva, a continuat el într-un sfârşit, privind fix în cana cu vin fiert. Poate că poţi învăţa cum e cu avalanşa, să înţelegi care sunt condiţiile şi ce le declanşează şi cum să supravieţuieşti dacă te surprinde.

— Poate, a zis Lent. În orice caz, îţi îmbunătăţeşti şansele, dar tot periculos rămâne, orice-ai face.

— Crezi că o să mai putem urca în sezonul ăsta? a întrebat Ernest.

— Puţin probabil, a răspuns Lent. Şi, dacă reuşiţi să convingeţi pe cineva să vă ducă sus, pe munte, n-o să fiu eu ăla. N-aş mai putea trăi cu mine însumi dacă s-ar mai întâmpla o dată aşa ceva.

Fräulein Glaser a încuviinţat din cap cu înţelegere, dar experienţa lui Lent n-a părut să-l potolească deloc pe Ernest. Încă se gândea cum putea face să urce pe munte. După scânteia din ochii lui, îmi dădeam seama că orice provocare îl stârnea. Voia să-şi pună la încercare priceperea şi curajul, în timp ce eu mă gândeam: *Au murit oameni. Nici n-am avea ce căuta aici.*

Pentru că Lent a continuat să ne interzică ferm să schiem, ne-am bucurat când, la sfârşitul lui martie, am primit o scrisoare de la Dos Passos, în care ne anunţa că urma să ne facă o vizită împreună cu soţii Murphy. Când au sosit, viaţa la Schruns a început să semene cu viaţa oriunde în altă parte, printre bogătaşi. O petrecere de pomină douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru şi veselie deplină.

— Îmi place micul vostru refugiu secret, a zis Sara Murphy când a apărut la micul dejun în haine de schi noi şi absolut impecabile, deşi nici nu încăpea discuţie să putem schia.

— E cel mai grozav loc posibil, am încuviințat eu.

— Dar nu mai e secret, a zis Ernest cu un zâmbet afectat.

Ernest se grăbea adesea să-i critice pe soții Murphy pentru bunul lor gust infailibil și pentru grămezile de bani pe care-i aveau la dispoziție. Avea mai multă răbdare cu Sara, pentru că ea era foarte frumoasă și ne dădea tuturor ocazia să ne clătim ochii. Cu Gerald era mai dificil. Era prea cizelat pentru Ernest, prea rafinat. Hainele lui erau perfecte și vorbea atât de bine, încât era imposibil să nu-ți închipui că se modelase singur din cap până-n picioare într-o ființă toată numai eleganță și șarm. Însă, în mod bizar, părea în același timp hotărât să facă orice ca să-l impresioneze pe Ernest și să-i câștige prietenia și aprobarea. Nu puteam ajunge pe munte, dar Ernest făcea lecții de schi cu Gerald pe dealul din spatele hotelului, și așa s-a obișnuit Gerald să-l strige pe Ernest „tati", pentru că era profesorul cu experiență și se simțea bine în rolul ăsta. Îi spunea: „Mai arată-mi o dată cum să iau virajul ăla la baza pârtiei, tati. A fost o frumusețe".

Ernest rămânea circumspect.

— Ar putea să cumpere dracului toată Riviera, dacă vor, a spus el într-o noapte, când stăteam în pat. Și ar popula-o cu o mulțime de specimene interesante, ca noi, care să-i distreze la orice oră. Suntem toți niște maimuțe care învârtesc la flașnetă, și cel mai rău e Dos. Nu mai are pic de vână-n el, așa preocupat e să-i distreze.

— Dar pe undeva e plăcut și sunt foarte generoși, nu-i așa?

— Iar începe nevestica mea cea bună și dreaptă. Mori dacă-mi dai și tu dreptate măcar o dată?

— Dar tu mori dacă le vezi și partea bună? Ei te admiră enorm.

— Marii bogătași se admiră doar pe ei înșiși.

Am rămas tăcuți o vreme, iar liniștea a fost întreruptă de tusea seacă a lui Bumby, din camera vecină. Pe măsură ce creștea, se trezea tot mai rar noaptea, așa că acum nu mai aveam nevoie de serviciile lui Tiddy decât ziua. Dar, auzind cum se întețește tusea, tare mi-aș fi dorit s-o avem lângă noi, pentru astfel de momente.

— Nu te duci să te ocupi de el? a zis Ernest. Ca nu cumva să-i trezească pe oaspeții noștri cei buni și generoși.

— Ții tu neapărat să fii cel mai mare mârlan? am zis, ridicându-mă obosită și întinzându-mă după halat.

— Da, țin. Așa mă mențin în formă. S-a întors pe partea cealaltă și s-a prefăcut ostentativ că se pregătește de somn, în timp ce eu m-am dus să văd de copil, care de fapt nici măcar nu se trezise. Tușea cu ochii închiși, visând în continuare, iar când criza i-a trecut în sfârșit, părea perfect senin și a început să respire adânc. Când m-am întors la culcare, m-am strecurat în liniște în pat, crezând că Ernest dormea deja, dar nu era așa.

— Îmi pare rău că sunt așa un dobitoc țâfnos, a zis el în întuneric. Întotdeauna tu ai fost aia mai de treabă.

— Ba nu, am zis eu, întorcându-mă spre el. Tu și cu mine suntem totuna, nu-i așa?

— Sigur, a zis el, ciufulindu-mi părul și sărutându-mă pe nas. Noapte bună, Tatie.

— Noapte bună, Tatie, i-am răspuns.

36

Castelul de la Chenonceaux se înălța, oglindindu-se perfect în râul Cher. Parcă ar fi apărut acolo pentru că mi-l închipuisem eu, parcă ieşise din visul meu şi avea să stăruiască doar până când aveam să-mi întorc fața de la el, apoi să se evapore. Privirea îmi era atrasă iar şi iar de şirul dublu de arcade, până când nu mai reuşeam să-mi dau seama care era imaginea adevărată şi care era oglinda neînsuflețită.

— I se spune Castelul Doamnelor, a zis Pauline, citind din ghidul de călătorie.

— De ce? a întrebat Jinny.

— Nu spune de ce. Poate pentru că asta e cea mai nobilă doamnă de pe-aici.

— Sau poate că aici erau zăvorâte doamnele, ca să-şi țină gura, a zis Jinny. În timp ce bărbații stăteau la ei în castel, distrându-se cu târfe şi înfruptându-se din ditamai hălcile de vită.

Am râs.

— S-ar zice că nu-ți plac deloc bărbații.

— Ei, sunt şi ei buni la ceva.

— Aşa zic şi eu, a spus Pauline.

Călătoream pe Valea Loarei, în ținutul castelelor. Pentru mine era prima oară, dar Jinny şi Pauline ştiau exact unde era de stat, la ce restaurante să mergem şi ce să comandăm. La Tours am mâncat tocană cu carne de porc, friptură de mistreț, prepeliță şi cotlete de vită moi ca untul, sparanghel alb, ciuperci care ți se topeau în gură şi şapte feluri de brânză de capră. Peste tot unde ne duceam aveam de gustat dintr-un alt soi de vin local, iar noaptea dormeam grozav de bine, cele mai bune pensiuni. La început m-am simțit ciudat pentru că le lăsam pe fete să-mi plătească tot,

dar ele tot insistau că eram invitata lor şi că întreaga excursie fusese pusă la cale pentru că voiau să mă răsfeţe.

În general, Ernest nu suporta să accept mila altora, dar când Pauline şi Jinny au propus planul cu Loara, în aprilie, imediat ce ne întorseserăm la Paris, m-a surprins încurajându-mă să accept.

— Marie Cocotte o să vină în fiecare zi să ne dea de mâncare, a zis el. Cartea e gata. O să-l duc pe domnul Bumby în fiecare zi la cursele de ciclism şi o să-l las la soare, să doarmă în voie. O să facem echipă bună şi meriţi şi tu o pauză.

Chiar meritam, mi-am zis. În ultimele săptămâni la Schruns îmi petrecusem fiecare clipă liberă exersând bucăţile pentru concert, temându-mă că mă va prinde nepregătită. Îi anunţaserăm pe toţi cunoscuţii noştri, iar locurile se vânduseră aproape toate. Ăsta era în sine un gând înnebunitor, dar m-am concentrat pe ceea ce aveam de făcut, pe fiecare bucată, pasaj şi nuanţă, în speranţa că, la momentul hotărâtor, voi putea să mă bazez pe obişnuinţă, dacă restul mă trăda. Între timp, Ernest aruncase în joc tot ce avea ca să termine *Fiesta*, pe care o rescria în ritm de câteva capitole pe zi. Acum se pregătea să-i trimită manuscrisul lui Maxwell Perkins.

— Mă gândesc să i-o dedic domnului Bumby, a zis el, şi să zic ceva de genul că e o carte plină de anecdote educative.

— Vorbeşti serios?

— Bineînţeles că nu. E cu intenţie ironică. Scott zice să n-o fac, dar eu cred că e în regulă. Bumby o să-şi dea seama că mesajul e, de fapt, să nu trăieşti niciodată aşa, ca bieţii sălbatici rătăciţi din carte.

— Asta când o să înveţe să citească, poate, am zis eu, râzând.

— Da, bineînţeles.

— Nu-i uşor să ştii să trăieşti, aşa-i? Are noroc că eşti tăticul lui şi într-o bună zi o să fie tare mândru.

— Sper că vorbeşti serios.

— Bineînţeles că da, Tatie. De ce nu?

— Pentru că nu-i întotdeauna uşor să ştii să trăieşti.

În timp ce-mi făceam bagajul pentru excursie, a trebuit să recunosc că mă simţeam uşurată regăsind rutina din Paris, care o includea şi pe Pauline. Imediat ce ne-am întors, ea a trecut pe la

fabrica de cherestea şi a fost minunat de naturală, râzând şi glumind cu noi amândoi, numindu-ne „oamenii ei preferați".

— Doamne, ce dor mi-a fost de tine, Pfife, am zis cu toată sinceritatea.

Când am pornit în excursie, amândouă surorile erau într-o dispoziție de zile mari. Timp de două zile, ne-am oprit la toate castelele însemnate pe hartă, unul mai măreț şi mai strălucitor decât celălalt. Dar pe măsură ce trecea timpul, starea de spirit a Paulinei părea să devină mai labilă.

La Château d'Azay-le-Rideau, o fortăreață din piatră albă ce părea să plutească pe lacul cu nuferi care o înconjura, ea a privit totul cu ochi întunecați şi trişti.

— Vă rog, haideți să mergem, a zis ea. Nu vreau să văd nimic.

— Ți-e foame, țuşcă, asta-i tot, a zis Jinny. O să mâncăm imediat după asta.

— Cică au cele mai fine covoare persane, am zis eu, uitându-mă în ghidul pe care mi-l cedase Pauline.

— O, Hadley, mai taci odată!

— Pauline! a zis Jinny cu asprime.

Pauline părea şocată de ce-i ieşise pe gură şi a luat-o cu paşi iuți spre maşină. Cât despre mine, eram atât de rănită, că simțeam cum mi se scurge tot sângele din obraji.

— Te rog să n-o iei în seamă, a zis Jinny. Nu cred că doarme bine. Întotdeauna a fost sensibilă pe chestia asta.

— De fapt, care-i problema? O deranjează prezența mea?

— Nu spune prostii. Doar a fost ideea ei. Las-o un pic să respire şi-şi revine ea.

M-am plimbat cu Jinny aproape o oră prin parcul din jurul castelului, iar când ne-am întors la maşină, Pauline dăduse gata mai bine de jumătate dintr-o sticlă de vin alb care stătuse la gheață în portbagaj.

— Te rog să mă ierți, Hadley. Sunt proastă făcută grămadă.

— Aşa, fetița mea, a zis Jinny.

— Nu face nimic, am zis. Toată lumea are toane.

Dar ea bea prea mult şi părea să fiarbă de fapt în suc propriu sub pojghița de bună dispoziție, indiferent ce mâncam, vedeam sau făceam. Indiferent ce spuneam eu sau oricine altcineva.

Mai târziu, în aceeaşi după-amiază, ne opriserăm şi ne plimbam prin Jardin de Villandry, pe fluviul Loara. Totul era perfecţiune şi splendoare. Grădina se întindea pe trei niveluri, primul înălţându-se de la suprafaţa apei, înconjurat de tei în floare. Celelalte două erau terasate în forme geometrice plăcute, şerpuind pe lângă alei cu pietricele roz. Era o grădină de legume, una de muzică şi una care se numea Grădina Iubirii, unde Pauline a început să meargă chiar şi mai încet. Până la urmă, s-a oprit lângă un strat de busuioc roşu, apoi, din senin, a izbucnit în plâns.

— Dragă, încetează, te rog, a zis Jinny. Te rog să te înveseleşti.

— Nu ştiu ce m-a apucat. Şi-a şters lacrimile cu o batistă de pânză bine călcată, dar nu le-a putut stăvili. Îmi pare rău, a mai zis, cu vocea puţin gâtuită, apoi a luat-o la fugă, cu pantofii ei fini împiedicându-se de pietrele roz.

37

Când o vedea pe Pfife pe stradă, în mantoul ei arătos, era întotdeauna atât de proaspătă şi de plină de viaţă. Când îi vorbea, ea îşi înclina capul într-o parte, îşi îngusta ochii şi asculta. Asculta cu toată fiinţa ei şi tot la fel vorbea. Când îi spunea ceva despre munca lui, avea senzaţia că ea înţelege ce încerca el să facă şi de ce era important. Toate astea îi plăceau, dar n-avea de gând să facă nimic în privinţa asta. Apoi, într-o seară, ea a rămas până foarte târziu la fabrica de cherestea. Hadley se dusese la culcare, cu dureri de gât, iar ei au mai stat de vorbă. Când a venit momentul ca Pfife să plece, în loc s-o urce într-un taxi, el a condus-o pe jos până acasă. Erau aproape cinci kilometri, dar ei i-au străbătut într-un soi de transă, zâmbindu-şi ciudat unul altuia, în timp ce paşii le răsunau pe străzile pietruite. Apropiindu-se de uşa ei, au încetinit pasul cât au putut, dar până la urmă n-au mai avut unde să se ducă.

Ea s-a întors spre el şi i-a spus:

— Poţi să mă săruţi.

— Bine, a zis el, şi a sărutat-o apăsat pe buze. Apoi s-a întors acasă pe jos de unul singur, fremătând de dorinţă, întrebându-se dacă Hadley avea să bănuiască ceva.

După câteva zile, s-au întâlnit întâmplător la Dingo. În orice caz, pentru el fusese o întâmplare. Amândoi ţineau în mână câte un pahar de Pernod, iar ea a spus:

— Dacă rămânem aici, până la urmă tot o să apară ceva prieteni de-ai noştri şi atunci chiar că o să trebuiască să stăm aici de tot.

— Unde să mergem?

Ea îi aruncase o privire serioasă şi plătise cu mâna ei nota, după care se duseseră glonţ la apartamentul ei de pe rue Picot. Sora ei lipsea în seara aceea şi nici măcar n-au aprins luminile, şi nici nu s-au

prefăcut că erau acolo pentru altceva. Înflăcărarea ei fusese o surpriză pentru el – până la urmă, ea era foarte catolică și se așteptase să fie timidă și să se simtă foarte vinovată. Dar vinovăția a venit mult mai târziu. Deocamdată, nu era decât noutatea ei minunată și cu totul convingătoare. Șoldurile ei înguste și picioarele lungi și albe nu semănau deloc cu ale soției lui. Sânii ei erau ca niște jumătăți de piersică, mici și tari, iar ea era un teritoriu neexplorat și se simțea foarte fericit cu ea, atâta vreme cât nu se gândea la ce însemna asta.

Când s-a întors acasă, la soția lui, s-a simțit ca ultimul rahat pentru ce făcuse și a jurat că n-o să se mai întâmple niciodată. Apoi însă, când s-a întâmplat iar, apoi încă o dată și încă o dată, de fiecare dată mai premeditat și mai bine planificat, a început să se întrebe cum să iasă din încurcătura pe care o crease. Dacă afla Hadley, asta ar fi băgat-o în pământ de două ori, o dată pentru fiecare trădare. Dar dacă nu afla, ei bine, aproape că era mai rău așa. Aproape că ar fi însemnat că nu era întru totul real, pentru că ea era viața lui și nimic n-avea nici o semnificație dacă ea nu știa.

Le iubea pe amândouă și de-aici venea suferința. O purta în minte ca pe o febră și se gândea la asta până-i venea rău. Și, uneori, după multe ore de nesomn, înțelegea limpede că nu-i rămânea decât să-și schimbe viața în funcție de împrejurări. Pound reușise. Le avea și pe Shakespear, și pe Olga, și nimeni nu se îndoia că le iubea. El nu trebuia să mintă; toată lumea știa tot și lucrurile mergeau pentru că el nu dăduse înapoi, nu făcuse compromisuri și nici nu devenise altcineva.

Ăsta era secretul, nu? Ford era aproape de-o vârstă cu tatăl lui, dar și el reușise. Când prima lui nevastă refuzase să divorțeze, își schimbase pur și simplu numele și se căsătorise cu Stella, care era foarte frumoasă și devotată, dar care tot nu-i ajungea. Se cuplase cu Jean Rhys, pe care o adusese în casa în care Stella picta într-o cameră, copilul plângea în alta, iar într-o a treia stătea el și-i redacta cărțile lui Jean și se mai și culca cu ea. Toată lumea îi spunea lui Jean „prietena lui Ford“, iar Stellei, „soția lui Ford“, și se pare că lucrurile erau astfel suficient de limpezi.

De ce să nu fie Pfife prietena lui? Aranjamentul era potențial fatal, dar oare căsnicia nu era la fel, dacă te storcea de sevă? Într-o căsnicie

puteai să ajungi un taciturn. O fată nouă te făcea să vorbeşti şi totul părea iar proaspăt, când îi povesteai ei. Te făcea să ieşi din gândurile tale şi alunga senzaţia că tot ce era mai bun în tine se tocea, milimetru cu milimetru. Îi datorai recunoştinţă pentru asta. Indiferent ce s-ar mai fi întâmplat, oricât de groaznic, era imposibil să uiţi asta.

38

— Stai că merg eu să văd ce e cu ea, a zis Jinny şi s-a dus după Pauline la marginea grădinii, unde era o băncuță verde, înconjurată de sălcii. Nu auzeam nimic din ce-şi spuneau, dar am văzut-o pe Pauline îngropându-şi fața în palme şi clătinând din cap. Atunci am avut revelația că Pauline dădea dovadă de mult curaj în fața mea, invitându-mă să petrecem împreună zile în şir când ea era îndrăgostită până peste cap de soțul meu. Imediat ce gândul ăsta a prins contur în mintea mea, am ştiut că nu era doar gelozie de nevastă. Era adevărat, şi nu putea fi controlat sau schimbat. Ea se plimbase prin grădină şi o simțise vorbindu-i despre toată fericirea care îi era refuzată. Ernest şi cu mine eram grădina şi cu siguranță aveam s-o distrugem, cum de altfel se întâmpla deja.

Jinny s-a aplecat spre ea, pe băncuță, şi i-a şoptit ceva cu blândețe, iar Pauline a părut să se mai liniştească. Dar când Jinny a încercat s-o conducă înapoi la mine, ea s-a opus. Până la urmă, Jinny s-a întors singură.

— Nu ştiu ce să spun. E o cutie a Pandorei a capriciilor şi să ştii că aşa a fost întotdeauna. De când eram mici.

— Jinny, te rog să fii sinceră cu mine. Chestia asta are legătură cu Ernest? Pauline s-a îndrăgostit cumva de el?

Jinny m-a privit mirată. Ochii ei erau căprui şi foarte limpezi sub bretonul negru perfect tăiat.

— Cred că țin unul la altul.

Atunci am văzut partea care până atunci îmi scăpase şi m-am simțit foarte ciudat şi penibil că fusese aşa.

— Oh, am făcut, după care n-am mai găsit nimic de spus.

Pentru mine, restul călătoriei a trecut ca prin ceață. A urmat încă o zi interminabilă, căreia i-am făcut față cu greu. Nu reuşeam să mă adun şi să mă prefac că totul era în regulă. Abia reuşeam să rămân politicoasă față de Pauline şi Jinny. Era mai mult decât evident că, odată ce secretul Paulinei a ieşit la iveală, amândouă surorile s-au relaxat şi au părut să se simtă mai bine. Am început să cred că puseseră la cale excursia special ca eu să aflu, într-un fel sau altul, de idilă.

Când ne întorceam cu maşina pe acelaşi drum pe care veniserăm, am văzut în depărtare multe dintre castelele de mai devreme, scăldate de soare sau plutind în cețuri ca şi cum ar fi fost făcute din heliu. Dar acum nu mi se mai părea nimic frumos în asta. Şi capul meu plutea undeva mult deasupra corpului, în timp ce mă întrebam până unde ajunseseră Ernest şi Pauline şi unde aveam să ajungem cu toții de-atunci încolo. Să fi devenit amanți la Paris, între două drumuri ale lui Ernest la New York, sau chiar mai înainte, la Schruns? Mi se făcea rău la gândul că fuseseră împreună acolo. Ăla era paradisul nostru. Locul nostru cel mai drag, preferatul nostru. Dar poate că acum nimic nu mai era sigur.

Când am ajuns la Paris, Jinny şi Pauline m-au dus până la fabrica de cherestea şi m-au lăsat acolo. Nu şi-au manifestat dorința de a veni până sus şi nici eu nu le-am invitat. Poate că Pauline şi-ar fi dorit să ridice ochii către ferestrele de la etajul al doilea, să vadă dacă Ernest o privea, dar s-a abținut. Stătea şi se uita fix în față, cu o pălărie de un gri foarte pal şi ne-am luat rămas-bun aproape ca nişte străine.

Acasă, Ernest stătea în pat şi citea, iar copilul era afară, cu Marie Cocotte. Când am intrat, a lăsat jos cartea şi s-a uitat, începând să înțeleagă, cum stăteam acolo şi tremuram, incapabilă să-mi scot pălăria şi mantoul.

— Eşti îndrăgostit de Pauline. M-am forțat să-l privesc în ochi când am rostit aceste cuvinte.

Umerii i s-au încordat, apoi i s-au lăsat în jos. Şi-a încleştat, apoi şi-a descleştat mâinile, dar a rămas tăcut.

— Ei?

— Ei ce? Nu pot să-ți răspund. Nici nu vreau.

— De ce nu, dacă e adevărat? Mi se tăiase răsuflarea şi îmi era tot mai greu să-l privesc, să-i înfrunt privirea şi să mă prefac că sunt stăpână pe situație.

— Ce contează dacă e adevărat sau nu? Sunt lucruri despre care nu se vorbeşte.

— Şi cum rămâne cu lucrurile care nu se fac? Vocea îmi era încordată şi stridentă. Cum rămâne cu promisiunile pe care le-ai făcut?

— Să ştii că nu ține treaba cu vinovăția. Dacă tu crezi că poți să mă faci să mă simt mai prost decât mă simt oricum şi singur, va trebui să te străduieşti mai tare.

— Să te ia dracu'.

— Păi da. Măcar asta-i o certitudine, bag mâna-n foc. Apoi, în timp ce eu îl priveam, cu fața căzută şi cu gura deschisă ca o proastă, el şi-a luat haina şi pălăria şi a ieşit să se plimbe prin ploaie.

Eram năucă. Tot lungul drum înapoi spre Paris mă gândisem cum să procedez ca să-l fac pe Ernest să se deschidă şi să-mi spună verde-n față ce se întâmpla. Dacă era vorba de ceva groaznic, voiam să mi se spună direct şi sincer, fără tertipuri sau ocolişuri. Dar aşa ce Dumnezeu să fac? Tăcerea lui era echivalentul recunoaşterii că era îndrăgostit de ea, dar reuşise cumva s-o întoarcă împotriva mea, astfel încât nu idila era lucrul cel mai rău, ci faptul că avusesem prostul gust s-o aduc în discuție.

Când s-au întors Marie Cocotte şi Bumby, plângeam atât de tare, că s-au speriat amândoi. Marie a rămas cu mine şi m-a ajutat să-i dau de mâncare lui Bumby şi să-l culc, căci în mod evident eu nu eram în stare de nimic. La plecare, mi-a zis:

— Vă rog, *Madame*, vă pot ajuta cu ceva?

Am clătinat din cap.

— Încercați să nu mai fiți aşa tristă, bine?

— O să încerc.

Afară, ploaia cenuşie cădea fără încetare. Unde fugise primăvara? Când plecasem spre Valea Loarei, copacilor începeau să le mijească frunzele şi florile, dar acum totul era plouat şi inundat. Fusese o falsă primăvară, o minciună ca toate celelalte, şi m-am pomenit întrebându-mă dacă primăvara avea să mai vină vreodată cu adevărat.

Trecuse bine de miezul nopții când Ernest s-a întors acasă beat. Eu nu dormeam încă şi tot oscilasem între tristețe şi furie.

— Nu te vreau aici, am spus când el s-a aşezat pe pat să se descalțe. Du-te la amantă, dacă asta vrei.

— Ea pleacă la Bologna, a zis el. Şi de unde ştii tu ce vreau eu?

M-am ridicat iute din pat şi i-am tras o palmă cu toată forța mea, apoi încă una.

El aproape că nici n-a clipit.

— N-ai decât s-o faci pe victima, dar aici nimeni nu e victimă. Trebuia să-ți ții gura aia afurisită. Acum s-a dus dracului tot.

— Adică vrei să-mi spui că ție ți-ar fi convenit de minune s-o ții tot aşa, să fii îndrăgostit de ea şi să nu sufli o vorbă?

— Cam aşa ceva, a răspuns el.

— Nu te cred, am zis şi am început să plâng. Nu cred o iotă din toată chestia asta.

În acel moment, copilul s-a trezit şi a început să scâncească în cealaltă cameră.

— Perfect, a zis el, fixând cu privirea peretele. Bănuiesc că acum o să înceapă şi el să se smiorcăie. A ieşit din cameră şi a mers la bucătărie, iar după câteva minute, când mi-am pus halatul şi m-am dus să văd ce face Bumby, el îşi turnase deja un whisky şi se pregătea să-şi pună sifon.

Ernest n-a venit deloc la culcare în acea noapte, iar de dimineață, când m-am trezit să pregătesc micul dejun, plecase deja de acasă. S-a întors după-amiaza târziu, iar când s-a dezbrăcat de haină şi şi-a scos carnețelul şi creioanele din buzunare, m-am mirat dând cu ochii de ele într-o asemenea zi.

— Ai lucrat azi?

— Ca un nebun, a zis el. Am o idee pentru o povestire nouă. Mi-a ieşit pe nerăsuflate.

Singura mea reacție a fost să clatin din cap în timp ce puneam pe o farfurie nişte carne rece, brânză şi pâine. Când Ernest mânca, Bumby a venit la el, i s-a urcat pe genunchi şi a ciugulit din pâinea lui. M-am uitat la ei o vreme, apoi am întrebat:

— Şi acum ce se întâmplă?

— Nu ştiu. Pe-asta n-am scris-o eu. Habar n-am ce urmează.

— Te mai duci în Spania?

— De ce nu? Totul e gata plănuit. Plec pe doişpe. Asta cel târziu, dacă nu vreau să pierd corida din Madrid. Mă întorc până la concertul tău, bineînțeles. Fără probleme.

— N-o să-l mai pot da, am zis eu. Spectacolul aproape că-mi ieşise cu totul din minte. Cum aş fi putut să-l dau fără să izbucnesc în lacrimi în fața tuturor cunoscuților noştri?

— De ce nu, ce dracu'? S-au vândut toate locurile. Nu poți să dai înapoi.

— Ba pot şi o să dau.

— Să ştii că o să vorbească lumea.

— Probabil că şi acum vorbeşte. Nu m-aş mira să se fi încins bârfa în cafenele.

— Mai dă-i dracului. Nimic nu te poate atinge, dacă nu te laşi.

— Doar nu crezi chestia asta.

— Trebuie s-o cred, a răspuns el.

— Paulinei i-ai spus?

— Că ştii? Încă nu.

— Păi hai s-o întrebăm pe ea cum facem de-acum încolo. Sunt convinsă că are ea un plan genial.

— Ai grijă ce vorbeşti.

— De ce? Ți-e frică să nu mă-nrăiesc? Dacă mi se întâmplă, o să ştim a cui e vina.

El s-a ridicat şi s-a întors cu o sticlă de coniac şi două pahare.

— Ține aici şi bea, a zis el, umplând paharul şi întinzându-mi-l peste masă. O să-ți prindă bine.

— Da, hai să ne-mbătăm pulbere.

— S-a făcut. Întotdeauna ne-am priceput la chestia asta.

39

Următoarele câteva zile au fost atât de încordate şi de pline de certuri, chiar şi în plină zi, pe stradă, încât Ernest şi-a făcut bagajele şi a plecat la Madrid mai devreme. Era mai uşor cu el plecat. Nu ştiam ce mă aşteaptă, dar aveam nevoie de odihnă şi de timp de gândire.

Deşi mă simţisem ca o laşă, anulasem până la urmă concertul. Acum trebuia să suport penibilul de a mă justifica în faţa tuturor. Mă simţeam groaznic minţind, dând vina pe emoţii şi pe faptul că nu eram destul de pregătită – dar nu atât de groaznic cum m-aş fi simţit dacă aş fi mers cu planul înainte, mă gândeam. Mai ales că bârfa despre idilă se răspândise deja, exact cum mă aşteptasem.

Am aflat-o de la Kitty. A trecut pe la mine imediat ce Ernest a plecat la Madrid şi a ascultat toată povestea în stilul ei ferm, lăsându-mă să mă descompun pe lângă ea. Când am terminat şi nu mai rămăsese nimic în mine în afară de lacrimi, ea mi-a spus cu calm:

— Mi-ar plăcea să spun că sunt surprinsă, dar nu-s. M-am întâlnit cu Pauline pe stradă chiar înainte să plece la Schruns. Era cu schiurile pe umeri şi încărcată de pachete şi, deşi n-a spus, practic, nimic, era ceva în felul în care vorbea despre voi doi. O autoritate în vocea ei, de parcă aţi fi fost amândoi proprietatea ei.

— Are tupeu. Ce-i al ei e al ei.

— Zelda a zis că era cu Scott la Rotonde când a apărut Pauline şi a început să bată câmpii despre o scrisoare pe care o primise de la Hem şi că vai, ce chestie haioasă că se pricepe atât de bine la parfumurile de damă, şi că lor nu li se pare haios? În mod evident, voia să arunce momeala. Să stârnească suspiciune.

— Sau poate că nu s-a putut abţine. E îndrăgostită de el.

— Vrei să zici că empatizezi cu ea? a întrebat Kitty, mirată.
— Deloc. Dar dragostea e dragoste. Faci lucruri extrem de prosteşti din cauza ei.
— Eu pe Pauline tot o iubesc, Doamne iartă-mă, dar cu chestia asta greşeşte total. Libertate, libertate, dar nu te bagi la soțul unei prietene. Pur şi simplu nu te bagi.

S-a făcut o vreme superbă, un aer saturat de dulceața florilor crem ale castanilor porceşti – dar eu nu puteam ieşi din casă să mă bucur de ea. Bumby se îmbolnăvise. Întâi a început să-i curgă nasul, iar la scurt timp a făcut febră. Acum era palid şi apatic şi se lupta cu o tuse cumplită, care abia în timpul nopții ajungea la apogeu, trezindu-ne pe amândoi. Nu ieşeam din apartament. Îi citeam cărți şi născoceam cântecele caraghioase ca să-l distrez, dar mi-era foarte greu să uit, fie şi preț de câteva minute, că viața mi se destrăma.
O dată la câteva zile primeam câte o telegramă de la Ernest. Era tare nefericit la Madrid. Oraşul era prea rece şi prăfuit, iar coridele mai de soi erau puține şi răzlețe. Din motive misterioase, taurii erau slabi şi bolnavi; şi el se simțea ca un taur bolnav. Tovarăşi de pahar n-avea. Toți prietenii lui buni erau care-ncotro şi se simțea foarte singur. Totuşi, scria. Într-o după-amiază de duminică terminase trei povestiri care fuseseră până atunci doar nişte schițe fragmentate, iar energia bună părea să nu-şi piardă din intensitate. Avea să rămână acolo să scrie şi să profite de ea. Nu veneam şi eu cu Bumby? Dacă voiam să venim, atunci s-o facem mai repede. Avea nevoie de companie ca să nu-şi piardă mințile.
I-am răspuns scriindu-i că Bumby era prea bolnav ca să călătorească. Nici eu nu mă simțeam în stare. Nu ştiam în ce stadiu eram cu Ernest şi nu mă simțeam în stare să aştept deznodământul într-o cameră de hotel din Spania, mai ales dacă trebuia să stau şi să mă uit cum soseau zilnic telegrame de la Pauline. Nu, distanța asta era mai bună şi, în orice caz, îi făcea lui bine la scris. Întotdeauna lucra bine în perioade de criză, de parcă suferința l-ar fi ajutat să ajungă la ceva esențial din el însuşi şi ar fi pus în mişcare adevărata maşinărie.

Totodată, nu mă miram că-şi plânge de milă. Există bărbaţi cărora le place singurătatea, dar Ernest nu era dintre aceştia. Izolarea îl făcea să bea prea mult, băutura îi provoca insomnie, iar insomnia îi stârnea vocile şi gândurile urâte din adâncurile lui şi atunci iarăşi bea ca să încerce să le amuţească. Şi, chiar dacă în faţa mea nu recunoştea, ştiam că suferă pentru că mă rănise profund cu aventura lui. Mă durea să-l ştiu că suferă. Astea-s iţele încurcate ale dragostei. Nu puteam să nu-l mai iubesc şi nu reuşeam să-mi înfrânez pornirea de a avea grijă de el – dar nici nu trebuia să dau fuga să-i răspund la scrisori. Şi eu sufeream şi nimeni nu dădea fuga la mine.

Spre sfârşitul lui mai, tusea lui Bumby se mai domolise puţin, aşa că am făcut bagajele şi am plecat la Cap d'Antibes, la Villa America a lui Gerald şi Sara Murphy, care ne invitaseră să stăm în casa de oaspeţi. Mulţi prieteni din grupul nostru erau deja acolo. Scott şi Zelda erau pe-aproape, la Villa Paquita, în Juan-les-Pins, iar Archie şi Ada MacLeish stăteau într-un mic golf, pe plajă, la câţiva kilometri. Urma să avem parte de soare, înot şi mâncare bună din belşug şi, chiar dacă ştiam că putea fi jenant pentru mine, dat fiind că începuseră să umble zvonuri de ceva vreme, nu eram totuşi atât de provincială încât să-mi închipui că povestea noastră avea să capteze prea multă vreme interesul grupului. La urma urmei, Zelda avusese bărbaţi care muriseră pentru ea şi asta era un motiv de mândrie şi de laudă. A noastră era doar o bârfuliţă neînsemnată, dacă o luai aşa. Indiferent de riscuri, aveam nevoie de acest răgaz. Avea să vină şi Ernest după ce termina cu Madridul şi speram ca, până atunci, să-mi revin suficient ca să dau ochii cu el.

Gerald ne-a aşteptat la gară şi ne-a condus la Villa America într-o maşină sport de un galben-lămâie care prindea o viteză şocantă. N-am putut decât să mă minunez de tot ce vedeam. Soţii Murphy modelaseră şi şlefuiseră vila mai bine de un an, timp în care locuiseră în oraş, la hotel. Înainte să-şi facă ei intrarea pe scena din Antibes, nici nu prea fusese cine ştie ce scenă. Oraşul era mic şi adormit, cu un scurt sezon de primăvară. Nimeni nu mergea pe Riviera vara, dar soţilor Murphy le plăcea vara şi le plăcea la Antibes; erau hotărâţi să găsească o cale de a face ca locul să li se potrivească. Au plătit

un hotelier din oraş să ţină deschis tot anul numai pentru ei şi, în curând, au rămas deschise şi alte hoteluri şi au început să se construiască unele noi. Plaja fusese pe vremuri inundată de alge, dar Gerald o curăţase cu mâna lui, metru cu metru, iar acum era impecabilă. Până să apară soţii Murphy şi să lanseze moda, nimănui nu-i trecea măcar prin cap să stea la soare, pe plajă. Ei au inventat statul la plajă, iar dacă te nimereai cât de puţin în preajma lor ajungeai să crezi că inventaseră tot ce era bun, plăcut şi civilizat.

Proprietatea lor se întindea pe şapte pogoane de grădini terasate, cu heliotropi care creşteau peste tot. Aveau lămâi, curmali, măslini şi arbuşti de piper. Aveau smochini albi şi negri şi un arţar arab exotic, cu frunze de un alb curat. În afară de camera de oaspeţi, mai erau şi o mică fermă cu grajd, o căsuţă pentru grădinar, una pentru şofer, un spaţiu de joacă pentru cei trei copii Murphy şi un atelier separat unde picta Gerald. Înainte să intrăm în casa mare, el ne-a condus până la capătul unei alei pline de pietre până pe nisipul foarte alb al plajei lor particulare. Acolo erau Scott şi Zelda, tolăniţi pe rogojini late de trestie şi bând sherry din pahare elegante de cristal. Scottie se juca lângă ei, în valuri, cu copiii Murphy, cu toţii foarte blonzi şi cu pielea arsă de soare.

— Vino încoace să bei ceva, Hadley, a zis Zelda, ridicându-se să mă sărute pe amândoi obrajii. Sigur o să-ţi prindă bine, la cum conduce Gerald.

— E într-adevăr paralizant când vii încoace pe lângă ţărm, am răspuns.

— Şi cocteilurile lui Scott sunt paralizante, dar ăsta-i farmecul lor, a zis ea şi toată lumea a râs.

— Cum îi mai merge lui Hem? a întrebat Scott, ferindu-şi ochii de soare şi uitându-se în sus la mine.

— Destul de bine, cred. I-a mers bine cu scrisul.

— Ia mai dă-l încolo, a zis Scott pe un ton jovial. Lui tot timpul îi merge bine, nu-i aşa?

— Aşa zice el? Să nu-l crezi.

— Ai văzut, a zis Zelda, ca şi cum ar fi tranşat o discuţie mai veche de-a lor.

— Da, draga mea. Am auzit ce-a zis. Apoi amândoi i-au întins lui Gerald paharele să le umple la loc.

Casa cea mare avea podele din marmură neagră, mobilă neagră din lemn de satin şi pereţi strălucitor de albi. Culorile sobre erau îndulcite, peste tot, de flori din grădină – iasomie, gardenii, leandru, trandafiri şi camelii proaspăt culese. Întregul ansamblu era uluitor şi simţeam că distonez fie şi doar pentru că stăteam acolo, la intrare, îmbrăcată cu jacheta mea uzată de vară. La drept vorbind, nimic din garderoba mea nu s-ar fi potrivit cu ocazia.

— Sara stă în pat, că e puţin răcită, mi-a explicat Gerald. Sunt sigur că o să-şi revină şi o să coboare în curând.

Bumby şi cu mine ne-am schimbat în ţinută de plajă şi ne-am dus pe ţărm s-o aşteptăm pe Sara, dar ea n-a coborât deloc toată ziua. Începusem să mă întreb dacă nu cumva era o dovadă de neglijenţă faţă de mine, când medicul soţilor Murphy a trecut seara s-o vadă.

— N-ar strica să-l vadă şi pe Bumby, a zis Gerald. Sara l-a auzit de la etaj cum tuşeşte. Chiar e îngrijorător.

— Nu-i aşa? Speram ca aerul Mediteranei să-i prindă bine.

— Poate că da, dar de ce să nu-l vadă şi doctorul? Ca să fim noi siguri.

Am fost de acord şi, după un examen foarte minuţios, pe care Bumby, dezbrăcat până la piele şi întins în patul din camera de oaspeţi, l-a suportat fără să crâcnească, medicul a pus diagnosticul de tuse convulsivă.

— Tuse convulsivă? am zis, din ce în ce mai alarmată. Asta-i grav, nu? Cuvântul care-mi apăruse în minte era *fatal*, dar nu m-am îndurat să-l rostesc cu voce tare.

— Vă rog să vă liniştiţi, doamnă Hemingway, a zis doctorul. Judecând după simptome, probabil că băiatul duce boala de luni întregi. Greul a trecut, dar va avea nevoie de multă odihnă ca să-şi revină complet şi n-are voie să stea în preajma altor copii. Va trebui ţinut în carantină cel puţin două săptămâni.

Ne-a prescris un medicament special pentru tuse şi o alifie cu eucalipt pentru piept şi spate, care să-l ajute să respire, dar, cu toate tratamentele şi asigurările, eu tot mă temeam pentru Bumby. În plus, mă simţeam groaznic că nu-mi dădusem seama că trebuia dus la doctor încă de la Paris.

Imediat ce am primit diagnosticul, Sara a început să se agite şi să organizeze mutarea noastră la un hotel din oraş.

— Tot invitaţii noştri veţi fi, a insistat ea. Doar că nu poate sta aici. Înţelegi, nu-i aşa?

Sigur că înţelegeam. De fapt, mă simţeam groaznic că le dădeam tuturor atâtea bătăi de cap. În timp ce făceam bagajele, mi-am cerut scuze întruna.

Soţii Murphy şi-au chemat şoferul personal să ne ducă la noile apartamente, iar a doua zi de dimineaţă l-au mai trimis o dată, cu provizii şi cu fructe şi legume din grădina lor. S-au purtat cât se poate de generos. Nu ştiu ce ne-am fi făcut acolo fără cineva care să ne poarte de grijă. Dar cu îngrijirile şi izolarea nu mă puteau ajuta, iar eu îmi dădeam seama că singură nu puteam face faţă. I-am trimis o telegramă lui Marie Cocotte la Paris, în care o rugam să vină să mă ajute cu Bumby, şi una lui Ernest la Madrid, în care-i explicam situaţia. Însă nu i-am cerut să vină; voiam să vină din proprie iniţiativă sau mai bine lipsă.

Aproape imediat ce a ieşit la iveală că trebuia să stăm în carantină, Scott şi Zelda au intervenit şi s-au oferit să ne cedeze vila lor închiriată din Juan-les-Pins. Ei aveau să se mute într-o vilă mai mare, de lângă cazinou, care avea şi plajă privată. A fost mană cerească pentru noi. Era un loc încântător, pardosit peste tot cu plăci de ceramică frumos pictate manual. Avea o mică grădină cu maci şi portocali, unde Bumby se putea juca în voie, fără să-i molipsească pe ceilalţi copii. Dar eu mă simţeam foarte demoralizată, izolată şi îngrijorată că Bumby ar fi putut avea o recidivă. Îmi petreceam zilele frecţionându-i pieptul şi spatele cu ulei de eucalipt şi încercând să-l păcălesc să-şi ia doctoriile amare. Mă trezeam noaptea o dată la câteva ore ca să-i ating fruntea, să văd dacă mai face febră. Doctorul venea în fiecare zi, ca şi telegramele de la Paris şi Madrid. Pauline a scris să-mi spună că-i părea tare rău pentru mine, dar şi pentru Ernest, care tot singur în Spania era, ceea ce-l adusese pe culmile disperării. M-am înfuriat atât de tare când am citit asta, încât era cât pe ce să-i răspund că n-avea decât să-l ia ea, dar până la urmă am îndoit pur şi simplu telegrama şi am rupt-o în bucăţi.

Într-o seară, cum stăteam în grădină şi citeam, am auzit claxonul unei maşini şi acolo, pe alee, au apărut soţii Murphy, Fitzgerald şi MacLeish, fiecare cu maşina lor. Au oprit chiar în faţa terasei, dincolo de gardul de fier, iar femeile au ieşit plutind în rochii lungi

şi frumoase, arătând ca nişte opere de artă. Bărbații erau superbi în costumele lor şi toată lumea era într-o dispoziție de zile mari. Gerald ținea în mână o carafă cu martini foarte rece şi, când m-am apropiat de gard, mi-a întins un pahar.

— Au sosit întăririle, a zis el, vizibil încântat că-i venise ideea asta. Toată lumea s-a strâns să închine un pahar, în afară de Scott.

— Sunt abstinent şi încerc din răsputeri să fiu cuminte, a zis el.

Zelda s-a încruntat.

— Mor de plictiseală când te aud vorbind aşa, dragă.

— Asta aşa e, a zis el. Dar, în orice caz, azi o să fiu băiat cuminte. Haide, Hadley, zâmbeşte-mi!

Am stat cu toții şi am flecărit lângă gard câteva minute, apoi ei au plutit înapoi spre maşini, în hohote de râs, şi au pornit spre cazinoul din oraş. M-am uitat după ei cum se duc, întrebându-mă dacă nu cumva totul fusese un vis, apoi am intrat în casă să mă bag devreme în pat, cu o carte.

Când Ernest a venit în sfârşit de la Madrid, la zece zile după decretarea carantinei noastre, soții Murphy au dat în cinstea lui o petrecere cu şampanie şi caviar la cazinou. Marie Cocotte venise să aibă grijă de Bumby, ceea ce pentru mine a fost o uşurare enormă şi mi-a oferit libertatea de a ieşi din casă pentru prima oară.

Când a sosit la vilă, Ernest arăta palid şi obosit. La Madrid fusese frig şi muncise din greu aproape zi de zi, până noaptea târziu. Eu eram încă sleită de cât mă frământasem pentru Bumby şi, în plus, habar n-aveam ce sentimente mai avea Ernest față de mine, dar el mi-a dat un sărut lung şi afectuos de bun găsit şi mi-a zis că-i fusese dor de mine. M-am lăsat sărutată şi n-am întrebat dacă luase vreo hotărâre în privința Paulinei. Nu mi se părea prudent nici măcar să-i pomenesc numele şi, din cauza asta, dar şi pentru că asta era principala miză din viețile noastre, mă simțeam total neputincioasă.

— Şi mie mi-a fost dor de tine, am zis şi m-am dus să mă schimb pentru petrecere.

Gerald nu se zgârcise deloc pentru ca Ernest să se simtă binevenit în oraş, şi, până la urmă, de ce s-ar fi zgârcit? Soții Murphy

îşi primiseră moştenirea şi niciodată nu duseseră lipsă de bani. Erau acolo vase de sticlă în care pluteau camelii şi mormane întregi de stridii şi de porumb proaspăt, presărate cu crenguţe de busuioc. Părea posibil ca soţii Murphy să fi comandat special cerul Mediteranei, de un vineţiu intens, şi nenumăratele privighetori din gardul viu, cu trilurile şi fluierăturile lor în crescendo. Începuse să mă calce pe nervi. Chiar trebuia să fie totul atât de coregrafiat şi de civilizat? Oricum, cine să aibă încredere în aşa ceva?

Când ne aflam la masă aşteptându-i pe Scott şi Zelda, Ernest a început să povestească despre corespondenţa lui recentă cu Sherwood Anderson prilejuită de *Torentele primăverii*, care tocmai fusese publicată în State.

— A trebuit să-i scriu, a zis el. Chestia stătea să iasă din tipar şi am simţit nevoia să-i explic cum se întâmplase şi de ce am fost aşa de nemernic când el a făcut atâtea pentru mine.

— Eşti un băiat bun, Hem, a zis Gerald.

— Da, cum să nu. Nu-i aşa că par?

— El a fost înţelegător? a întrebat Sara.

— A zis că e cea mai jignitoare şi mai condescendentă scrisoare pe care a primit-o vreodată şi că romanul în sine e o mizerie.

— Doar n-a zis chiar aşa, am spus eu.

— Nu, a zis că poate ar fi avut haz dacă avea vreo doişpe pagini, nu o sută.

— Mie mi s-a părut de un haz nebun, Hem, a zis Gerald.

— Tu n-ai citit cartea, Gerald.

— Nu, dar din câte povesteşti tu, e clar că e foarte, foarte amuzantă.

Ernest şi-a întors faţa de la el, cu o expresie scârbită şi s-a concentrat pe paharul lui de whisky.

— Şi Stein mi-a tras un perdaf, a continuat el, oprindu-se să respire. Zice că m-am purtat ca un căcat, că am fost un Hemingstein de toată jena şi că n-am decât să mă duc dracului.

— O, vai de mine, a făcut Sara. Îmi pare rău de ce aud.

— Ia mai dă-o naibii.

— Ei, haide, Tatie, am zis eu. Doar nu vorbeşti serios. La urma urmei, e naşa lui Bumby.

— Atunci a bulit-o şi el, nu?

Ştiam că bravada lui Ernest era aproape total de faţadă, dar mă durea să-mi aduc aminte de toţi acei prieteni buni pe care-i pierduserăm din cauza orgoliului şi firii lui irascibile, începând cu Kenley din Chicago. Lewis Galantière, primul nostru prieten de la Paris, nu mai vorbea cu Ernest de când spusese despre logodnica lui că e o scorpie abjectă. Bob McAlmon se săturase până la urmă de lăudăroşenia şi de grosolănia lui Ernest şi acum trecea pe partea cealaltă a străzii când ne întâlneam la Paris. Harold Loeb nu-şi revenise niciodată după Pamplona, iar Sherwood şi Gertrude, doi dintre principalii protectori ai lui Ernest, întregeau acum această listă lungă şi dureroasă. Oare câte alte victime mai urmau? m-am întrebat privind în jur, la masa luminată de lumânări.

— Hemmy, frăţioare! a strigat Scott, urcând treptele dinspre plajă împreună cu Zelda. Scott îşi scosese pantofii şi şosetele şi-şi suflecase pantalonii. Cravata îi atârna, iar haina îi era boţită. Părea să umble pe ceva mai mult de trei cărări.

— Ai făcut o baie, Scott? a întrebat Ernest.

— Nu, nu. Sunt uscat ca iasca.

La asta, Zelda a pufnit scurt.

— Da, da, Scott, eşti total pe uscat, tocmai de-aia i-ai recitat operele complete ale lui Longfellow amărâtului ăluia de pe chei. Ea purta părul bine strâns la spate şi-şi prinsese un bujor alb, uriaş, după ureche. Era impecabil machiată, dar ochii ei păreau concentraţi şi obosiţi.

— Cui nu-i place Longfellow? a zis Scott, trântindu-se cu mult aplomb pe scaun, în râsetele noastre anemice. Haide, dragă, i-a zis el Zeldei, care rămăsese în picioare. Hai să bem un pahar cu oamenii ăştia minunat de prefăcuţi. Au caviar. Ce durerea mea ne-am face fără caviar?

— Te rog să-ţi ţii gura, dragă, a zis ea, aşezându-se. Ne-a arătat tuturor un zâmbet larg şi afectat. Vă promit că o să fie cuminte.

Chelnerul a venit să mai aducă băutură, apoi s-a întors să servească la masa vecină, unde o fetişcană frumoasă lua cina cu cineva care părea să fie tatăl ei.

— Ăsta da spectacol frumos, a zis Scott, holbându-se lacom la fată. Ernest i-a tras un cot să înceteze, dar n-a vrut.

— Nu sunteți un gentleman, i-a spus în cele din urmă tatăl fetei lui Scott în franceză, apoi a condus-o pe fată înăuntru, la o distanță sigură de noi.

— Gentleman e doar *una* dintre chestiile care nu sunt, a spus Scott, întorcându-se iar spre masa noastră. Nu sunt nici în formă, nici deştept şi nici pe departe atât de beat încât să pierd vremea cu de-alde de-ăştia ca voi.

Gerald a pălit şi s-a întors să-i şoptească ceva Sarei.

— Auzi, Gerald, bătrâne. Ia aruncă-i şi tu fratelui tău o stridie. Sunt lihnit.

Gerald l-a privit cu răceală şi s-a întors iar să vorbească cu Sara.

— Sara, a zis Scott, încercând să-i distragă atenția de la soțul ei. Te rog, Sara, uită-te la mine. Te rog.

Dar ea n-a vrut, aşa că Scott a luat o scrumieră de sticlă şlefuită de pe masă şi a aruncat-o mult peste umărul lui Gerald, către o masă neocupată din spate. Sara a tresărit. Gerald a lăsat capul în jos şi s-a răstit la Scott să termine. Scott a mai luat o scrumieră, care a izbit masa în plin, apoi a ricoşat cu un clinchet răsunător.

Zelda părea hotărâtă să-l ignore total, dar noi, ceilalți, eram oripilați şi jenați.

— Haide, frumosule, a intervenit Ernest într-un sfârşit, cu glas egal. S-a apropiat de Scott şi l-a apucat de cot, ajutându-l să se ridice. Hai să dansăm, a mai zis el, apoi l-a scos pe Scott pe terasă şi l-a condus în jos pe trepte spre plajă. Toată lumea a rămas holbându-se în urma lor, în afară de Zelda, care privea concentrată gardul viu.

— Privighetoare, a zis ea. „O nălucire-a fost? Un vis deştept?“[1]

Archie MacLeish a tuşit şi a zis: „Da. Mă rog“. Ada îşi mângâia uşor părul buclat, de parcă ar fi fost de sticlă, iar eu priveam marea, care era la fel de neagră precum cerul şi invizibilă. După o veşnicie, chelnerul ne-a adus nota.

A doua zi de dimineață, am dormit până târziu, ştiindu-l pe Bumby pe mâinile pricepute ale lui Marie Cocotte. Când am

1 Vezi poezia *Odă unei privighetori* în John Keats, *Versuri*, trad. Aurel Covaci, Ed. Tineretului, 1969.

coborât, i-am găsit pe Scott şi pe Ernest aşezaţi la masa lungă din sufragerie, cu un teanc de hârtii indigo în faţă.

— Lui Scott tocmai i-a venit o idee tare de tot, a zis Ernest.

— Bună dimineaţa, Hadley, a zis Scott. Îmi pare foarte rău pentru aseară şi aşa mai departe. Sunt un mare dobitoc, nu?

— Eşti, am zis, apoi am râs veselă, cu afecţiune neprefăcută. Când era treaz, ca acum, era perfect întreg la minte – şi omul cel mai rafinat, cu care era o plăcere să te întâlneşti. M-am dus să-mi iau o cafea şi am revenit la masă, ca să aflu care era ideea.

— În primele cincisprezece pagini din *Fiesta*, a zis Ernest, avem autobiografia lui Jake, avem povestea lui Brett şi Mike, dar toate astea revin şi mai încolo sau, în orice caz, ni se explică destul de bine. Scott zice să tai în carne vie tot începutul.

— Cred că o să iasă, a spus Scott pe un ton foarte serios, cu ochii în cafeaua lui cu frişcă.

— Întotdeauna am spus chestia asta despre povestiri, că trebuie să te descurci cu cât mai puţine explicaţii. Ori ai totul acolo, ori n-ai. Expoziţia îi pune beţe-n roate şi o strică. Acum am şansa să văd dacă merge şi cu ceva mai lung, cum e romanul. Ce părere ai, Tatie? Îi străluceau ochii, arăta atât de tânăr şi semăna atât de mult cu băiatul pe care-l cunoscusem la Chicago, încât mi-a fost imposibil să nu zâmbesc, indiferent ce altceva mai simţeam.

— Cred că e o idee strălucită. O să le potriveşti tu de minune. Adu bisturiul.

— Aşa, fata mea.

Să nu uiţi asta, aş fi vrut să-i spun. *Sunt încă fata ta cea mai dragă.*

Am ieşit cu cafeaua pe terasă şi m-am uitat peste acoperişurile orăşelului la marea care se întindea strălucitor de albastră şi neîntinată de nimic. Nici un pescăruş, nici un nor. În spatele meu, bărbaţii îşi plecaseră iar capetele şi se reapucaseră de lucru, discutând totul în amănunt, pentru că era o operaţie pe cord, iar ei erau chirurgii şi niciodată nu făcuseră ceva mai important. Ernest putea lovi cu cruzime în oricine-l ajutase vreodată şi ţinea la el – dar nimic din toate astea nu conta când pacientul era pe masă. Până la urmă, pentru ei amândoi, conta doar trupul de pe masă şi munca, munca şi iarăşi munca.

Timp de cel puțin o săptămână după întoarcerea lui Ernest de la Madrid, ne-am ținut de un program care părea aproape posibil. În fiecare dimineață, beam sherry și mâncam biscuiți pe terasa noastră din Juan-les-Pins, exact cum făceau și cei de la Villa America. La ora două mergeam să mâncăm de prânz ori cu soții Murphy, ori cu soții MacLeish, în timp ce Bumby dormea sau se juca cu Marie Cocotte. La ora cocteilului, aleea noastră se umplea cu trei mașini și multă voie bună, în timp ce noi ne întorceam în carantină, încercam să ne ținem de ea și ne pasam mâncare bună și alcool printre zăbrelele gardului.

Ernest a scris din greu în primele câteva zile, după care și-a dat seama că era imposibil să fie cu adevărat singur – și că poate nici nu *voia* să fie singur. Scott a încercat iar figura cu abstinența, dar a eșuat lamentabil. El și Ernest petreceau mult timp vorbind despre scris, însă fără să treacă vreodată la treabă. Stăteau la plajă și se lăfăiau în laudele soților Murphy, de care nu păreau să se sature niciodată.

Sara era o frumusețe naturală, cu un păr des, roșcat, tuns scurt și niște ochi limpezi, pătrunzători. Scott și Ernest căutau amândoi să-i intre în grații, iar Zelda nu suporta concurența. De la o zi la alta, devenea tot mai iritată și mai agresivă, dar săgețile ei nu erau niciodată îndreptate asupra Sarei. La urma urmei, erau prietene și aliate – așa că-și rezerva cele mai ascuțite împunsături pentru Ernest.

Zelda și Ernest nu se simpatizaseră niciodată. El considera că ea avea prea multă influență asupra lui Scott, că era o forță distrugătoare și, probabil, pe jumătate nebună de legat. Ea îl considera pe el un prefăcut, care-și dădea aere de macho ca să-și ascundă esența efeminată.

— Cred că ești îndrăgostit de soțul meu, i-a spus ea lui Ernest într-o seară, pe plajă, când eram toți cam afumați.

— Eu și Scott, homo? Foarte tare, a zis el.

Ochii Zeldei erau întunecați și tăioși.

— Nu, a zis ea. Doar tu.

Am crezut că Ernest o s-o pocnească, dar ea a râs strident și i-a întors spatele, începând să se dezbrace. Scott purta o conversație însuflețită cu Sara, dar în acel moment a devenit brusc foarte atent.

— Ce Dumnezeu faci, inimioara mea?

— Vreau să văd dacă ai curaj, a zis ea.

În partea dreaptă a micuței plaje era un morman înalt de pietre. Vârful lui se înălța cam la zece metri deasupra valurilor, iar curentul de dedesubt era întotdeauna capricios, unduindu-se peste colțuri ascunse. Într-acolo s-a îndreptat Zelda, înotând susținut, în timp ce noi toți o priveam cu o curiozitate oribilă. Ce avea să facă? Exista ceva ce ea să nu facă?

Când a ajuns la bază, s-a urcat fără efort pe pietre. Scott s-a dezbrăcat şi s-a dus după ea, dar abia ajunsese la stânci când ea a scos un strigăt de indian şi a plonjat. A urmat un moment de groază, când ne-a trecut prin cap că s-a sinucis, dar apoi a apărut la suprafață, izbucnind într-un râs exaltat. Era o lună strălucitoare în noaptea aceea şi vedeam foarte clar formele corpurilor lor. Râsul necontrolat s-a auzit iar când Zelda s-a cățărat din nou pe pietre, să mai încerce o dată. A urmat-o şi Scott, amândoi suficient de beți ca să se înece.

— Mie mi-a ajuns cât am văzut, a zis Ernest şi ne-am dus acasă.

A doua zi după-amiaza, mâncam pe terasă într-o tăcere încordată când, într-un sfârşit, Sara a spus:

— Te rog să nu ne mai sperii aşa, Zelda. E foarte periculos.

— Dar Sara, a răspuns Zelda, bătând din gene cu inocență de şcolăriță, tu nu ştiai că noi nu credem în autoconservare?

În zilele care au urmat, în timp ce Pauline ne bombarda cu scrisori mai întâi de la Bologna, apoi de la Paris, am început să mă întreb dacă Ernest şi cu mine credeam în autoconservare – dacă eram în stare să ne apărăm ceea ce aveam. Poate că Pauline era mai tare decât noi. A găsit o cale să se strecoare, plângându-se că se simțea atât de departe de toată distracția adevărată şi oare nu se putea face nimic în sensul ăsta? Scria că nu-i e frică de tusea convulsivă, pentru că avusese şi ea în copilărie, şi nu putea să vină şi ea să stea cu noi în carantină? A scris asta într-o scrisoare adresată mie, şi nu lui Ernest, şi am rămas uluită, aşa cum mi se întâmpla adesea cu Pauline, în fața înflăcărării şi hotărârii ei. Niciodată nu renunțase la iluzia că noi două eram în continuare prietene. Nu dăduse niciodată înapoi nici măcar cu un centimetru.

Pauline a sosit la Antibes într-o după-amiază orbitor de senină. Purta o rochie imaculată şi o pălărie albă de soare şi părea incredibil de proaspătă şi de curată, ca o cupă de îngheţată. Ca o pată răsfirată de soare. Altă femeie s-ar fi simţit stânjenită intrând astfel în scenă, când toată lumea ştia sau bănuia măcar rolul ei de amantă – dar Pauline nu ştia ce înseamnă stânjeneala. Din punctul ăsta de vedere, semăna cu Zelda. Amândouă ştiau ce vor şi găseau metoda să obţină sau să-şi însuşească ce voiau. Erau îngrozitor de abile şi de moderne, pe când eu eram fix opusul.

— Ce bine de Hem, a spus Zelda într-o seară, că tu eşti mereu aşa de îngăduitoare, nu? Adică, până la urmă, Hem e şeful, nu?

Mă cutremurasem, dar nu dădusem nici un răspuns, presupunând că o spusese din gelozie faţă de apropierea dintre băieţi, dar de fapt avea dreptate. Ernest chiar era şeful şi mă trata deseori ca pe o cârpă, şi asta nu întâmplător. Amândoi eram crescuţi în case în care femeile conduceau cu o mână de fier, făcând din soţii şi din copiii lor nişte rătăciţi speriaţi. Eu ştiam că niciodată nu voi fi aşa, orice-ar fi. Singură îmi alesesem rolul de susţinătoare a lui Ernest, dar în ultima vreme lumea se răsturnase şi nu mai aveam de ales. În ultima vreme, când Ernest se uita în jur, vedea o altfel de viaţă şi-i plăcea ce vedea. Bogaţii aveau zile mai bune şi nopţi mai libere. Aduceau cu ei soarele şi puneau valurile în mişcare. Pauline era noul model de femeie şi de ce să nu fie a lui? De ce să nu întindă mâna, să apuce tot ce-şi dorea? Nu aşa se făceau lucrurile?

Eu una mă simţeam complet blocată şi victima unui complot. Asta nu era lumea mea. Ăştia nu erau genul meu de oameni şi-l ademeneau la ei pe Ernest tot mai mult, zi după zi. Ce să fac, ce să spun? Poate că până la urmă i-ar fi trecut dragostea pentru Pauline şi s-ar fi întors numai la mine – era încă posibil –, dar nimic nu era în puterea mea. Dacă-i dădeam un ultimatum şi-i interziceam ei să rămână, l-aş fi pierdut. Dacă deveneam isterică şi făceam scandal în public, n-aş fi făcut decât să-i ofer pretextul să mă părăsească. Nu-mi rămânea decât un soi de paralizie cumplită, jocul ăsta al aşteptării, al inimilor frânte.

40

Nu înțelegea cum de iubirea putea fi acum o grădină, iar în următoarea clipă, război. Acum el se afla într-un război, devotamentul fiindu-i pus la încercare la fiecare cotitură. Iar ceea ce fusese, fericirea dureroasă, extatică de a fi din nou îndrăgostit, trecuse acum undeva unde n-o mai putea ajunge, astfel că nici nu mai putea fi sigur că existase vreodată. Acum nu mai erau decât minciuni și compromisuri. Mințea pe toată lumea, începând cu el însuși, pentru că era un război, și în război făceai orice ca să rămâi în picioare. Dar începea să scape frâiele, asta dacă le ținuse vreodată în mână. Minciunile se îndeseau și deveneau tot mai complicate. Și, pentru că uneori durerea era prea mare ca să-i țină piept, își făcuse un carnețel negru, legat în pânză groasă, plin de foi catifelate de hârtie, unde-și nota modurile în care s-ar fi putut sinucide, dacă la asta s-ar fi ajuns.

Puteai să dai drumul la gaze și să aștepți ceața leneșă și semimoțăiala albastră, gâtuită. Puteai să-ți tai venele de la încheieturile mâinilor, lame de ras se găseau întotdeauna, și existau zone ale corpului unde făceai treaba chiar și mai repede, cum ar fi gâtul, sub ureche, sau interiorul coapsei. Văzuse burți străpunse de cuțite și asta nu i se potrivea. Îi amintea de caii luați în coarne în Spania, de ghemul vinețiu de mațe revărsate. Deci asta nu, doar dacă nu era ultima soluție. Mai era aruncatul de la fereastra unui zgârie-nori. Se gândise la asta la New York, când era beat și fericit după întâlnirea cu Max Perkins și văzuse clădirea Woolworth. Până și fericit fiind, îi trecuse prin cap. Mai era și adâncul din largul mării, aruncatul de pe un transatlantic noaptea, unde doar stelele i-ar fi fost martori. Dar asta era îngrozitor de romantic și trebuia să-ți rezervi din timp biletul pe transatlantic. Dacă chiar erai hotărât, o puteai face oriunde

se putea înota. Puteai să te scufunzi în adânc şi să rămâi acolo, jos, să stai pur şi simplu acolo şi să laşi aerul să iasă din tine, iar cine te căuta n-avea decât să vină să te ia. Dar, imediat ce gândurile îi intrau pe făgaşul ăsta, îşi dădea seama că, dacă avea s-o facă vreodată cu adevărat, atunci n-o putea face decât cu pistolul.

Prima oară când privise un pistol şi se gândise serios să apese pe trăgaci avea optsprezece ani şi tocmai fusese rănit la Fossalta. Simțise o străfulgerare de durere pură inundându-l, o durere mai intensă decât ar fi crezut că era posibil să existe. Îşi pierduse cunoştința, iar când îşi venise în simțiri, picioarele îi erau terci şi parcă nici nu mai erau ale lui. Nici capul nu mai era al lui, dar iată-l întins pe o targă, aşteptând să-l ia sanitarii, înconjurat de morți şi de muribunzi. Deasupra, cerul se albise, o forfotă de lumină şi dogoare. Țipete. Sânge peste tot. Două ceasuri a zăcut acolo şi, de fiecare dată când se auzeau mortierele, nu se putea abține – începea să se roage. Nici măcar nu ştia de unde-i veneau cuvintele, pentru că el nu se ruga niciodată.

Era plin de sânge, căscat spre cer, iar cerul era căscat spre moarte. Deodată a văzut arma, revolverul unui ofițer foarte aproape de piciorul lui. Tare ar fi vrut să ajungă la el. Toată lumea murea, ceea ce era mult mai normal şi mai firesc decât durerea asta. Căscarea asta hidoasă. Şi-a închipuit că se întinde după revolver. S-a mai întins o dată, în van. Apoi au venit sanitarii şi l-au dus de-acolo viu.

Întotdeauna se considerase curajos, dar nu avusese ocazia să afle dacă într-adevăr era, atunci, în noaptea bombardamentului. Nici acum nu se putea spune că aflase. În toamnă, îşi promisese că are s-o facă, dacă situația cu Pfife nu se rezolva până de Crăciun, şi uite că nu se rezolvase, iar el tot n-o făcuse. Îşi spusese atunci că asta se întâmpla din cauză că o iubea prea mult şi o iubea şi pe Hadley, şi n-ar fi vrut să le facă să sufere nici pe una, nici pe alta – dar oricum sufereau cu toții îngrozitor.

Acum se făcuse vară şi situația devenise fără ieşire. Nu-şi putea imagina cum ar fi fost viața fără Hadley şi nici nu-şi dorea aşa ceva, dar Pfife se încolăcea tot mai strâns în jurul inimii lui. Pomenise cuvântul „căsătorie" şi vorbea din ce în ce mai serios.

El le voia pe amândouă, dar nu le puteai avea pe toate, iar dragostea nu-l mai ajuta acum. Nimic nu-l putea ajuta în afară de curaj,

dar, oricum, ce însemna curajul? Să pui mâna pe pistol sau să înduri suferința, tremurul și frica nebună? Nu se putea lămuri, dar, după acea primă armă, pusese mâna pe multe altele. Când urma să sosească momentul, știa că avea să aleagă arma și că va trebui pur și simplu să apese pe trăgaci cu un deget de la picior. Nu voia s-o facă, dar dacă situația degenera rău – dacă degenera foarte rău –, atunci sinuciderea era întotdeauna permisă. Trebuia să fie.

41

Un drum alb tăia marginea falezei, pe lângă Golfe-Juan. Puteai să mergi cu bicicleta pe acolo vreo zece, cincisprezece, douăzeci şi cinci de kilometri, privind la ambarcaţiunile strălucitoare de pe chei, la plajele pline de stânci, la plajele pline de pietre şi, pe alocuri, la câte un banc de nisip care părea incredibil de fin. Oameni veniţi la plajă moţăiau sub umbrele vesele, cu dungi albe şi roşii, care păreau ieşite dintr-un tablou. Totul părea ieşit dintr-un tablou, pescarii cu şepci negre, lansându-şi plasele la apă, meterezele de piatră care fereau Antibes de capriciile vremii şi acoperişurile satului, îngrămădite unul peste altul în pâlcuri de terase.

După micul dejun, ieşeam deseori cu Pauline să ne plimbăm cu bicicletele, în timp ce Ernest lucra. Nu fusese ideea mea, dar, la urma urmei, eram în paradis şi trebuia să ne găsim o ocupaţie. Contractul de închiriere pentru Villa Paquita s-a încheiat la începutul lui iunie, aşa că ne-am luat două camere la Hôtel de la Pinède, în Juan-les-Pins. Bumby şi Marie Cocotte stăteau în apropiere, într-un mic bungalou înconjurat de pini. Tratamentul împotriva tusei convulsive începuse în sfârşit să aibă efect şi el se simţea tot mai bine de la o zi la alta. Îşi recăpătase culoarea obrajilor, dormea bine şi nu ne mai temeam aproape deloc pentru el. Carantina se terminase, dar în timpul zilei stăteam totuşi între noi, creând o insulă numai a noastră, în timp ce la doar câţiva kilometri, la Villa America, în celălalt capăt al peninsulei, soţii Murphy, Fitzgerald şi MacLeish îşi vedeau de ale lor, bând sherry cu biscuiţi la zece şi jumătate pe ceas, apoi vin Tavel cu caviar şi tartine la unu şi jumătate şi jucând bridge la o masă superbă, decorată cu un mozaic albastru cu verde, instalată pe plajă în acest scop. Pe tăblia mesei era înfăţişată o sirenă cu păr unduios. Era

cocoțată pe o stâncă şi privea cu ochii pierduți în zare. Toată lumea de la Villa America îndrăgea sirena, pentru că părea să simbolizeze ceva. Le plăcea sirena aşa cum le plăceau sherry-ul, tartinele şi fiecare clipă a fiecărui ritual care se încârliga în jurul lor ca arcurile unui ceasornic.

Aveam şi noi ritualurile noastre la Hôtel de la Pinède. Luam micul dejun târziu, după care Ernest se apuca de lucru într-o cămăruță care dădea pe terasă, în timp ce Pauline şi cu mine ne plimbam cu bicicletele, înotam sau ne bronzam pe mica noastră plajă, împreună cu Bumby. După masa de prânz ne făceam siesta, apoi ne spălam şi ne schimbam pentru cocteil, pe care-l luam ori la Villa America, într-una dintre grădinile terasate, ori la cazinoul din oraş, şi nimeni nu ridica nici măcar dintr-o sprânceană în prezența noastră şi nu spunea nimic care să fie de prost gust, pentru că ăsta era contractul.

Oricine ne-ar fi privit, aproape din orice unghi, ar fi crezut că Pauline şi cu mine eram prietene. Poate că până şi ea credea asta. Niciodată n-am reuşit să-mi dau seama. În orice caz, făcea eforturi mari ca să-şi păstreze buna dispoziție, inventând drumuri până-n sat pentru noi amândouă, după smochine de-abia culese sau după delicioase sardine la conservă.

— Ia să guşti din măslina asta, spunea ea, sau putea fi orice altceva – cafea tare, pateuri sau un gem bun. Divin.

Cred că am auzit-o spunând „divin“ cam de o mie de ori în vara aia, până mi-a venit să urlu. N-am urlat, totuşi, iar ăsta a fost unul dintre lucrurile pe care am ajuns să le regret.

Aveam două camere la hotel, amândouă cu pat dublu, un birou masiv şi ferestre cu obloane, care dădeau spre țărm. Eu stăteam cu Ernest într-una din ele, iar Pauline stătea în cealaltă – cel puțin aşa a fost la început. Timp de o săptămână sau zece zile, după ce mă întorceam cu Pauline de la înot sau de la o plimbare cu bicicleta, ea se scuza că merge să se schimbe pentru prânz, dar de fapt se ducea în camera de lucru a lui Ernest, traversând hotelul până la o a doua intrare nemarcată, care putea trece drept o debara pentru mături. Probabil că erau înțeleşi să bată la uşă într-un anume fel. Îmi imaginam asta şi multe altele, chiar dacă îmi provocam astfel o senzație fizică de rău. După aproximativ o oră, când

ea cobora pentru masa de prânz, era întotdeauna abia ieşită din duş şi îmbrăcată impecabil. Se aşeza la masă, zâmbind, şi începea să laude deşănțat mâncarea sau activitățile zilei. Totul era atât de controlat şi de discret, încât mă întrebam dacă nu cumva avea o oarecare satisfacție în a-şi juca rolul, ca şi cum în mintea ei s-ar fi derulat un film, iar ea ar fi fost o mare actriță, care niciodată nu încurca replica.

Eu nu eram nici pe departe la fel de abilă. Mi se întâmpla tot mai des să nu-mi găsesc cuvintele şi nu voiam să-i ascult vorbind nici pe alții. Conversațiile lor mi se păreau false şi goale. Preferam să privesc marea, care tăcea şi nu te făcea niciodată să te simți singur. Vedeam de pe bicicletă vapoarele mişcându-se pe unduirea albastră a valurilor, sau mă concentram asupra arbuştilor de un verde intens care creşteau pe lângă metereze cu o tenacitate extraordinară. Cumva reuşeau să rămână pe loc, oricât le-ar fi atacat vântul sau valurile, neclintiți asemenea muşchiului negru de pe stâncile de dedesubt.

Într-o dimineață, după o furtună turbată care durase ore în şir în timpul nopții, Pauline era chitită să-mi arate toate semnele distrugerii – şalupe răsturnate şi crengi de pin căzute, umbrele împrăştiate alandala pe plajă. Am încercat să scap de flecăreala ei pedalând mai repede până când n-am mai auzit decât şuierul vitezei şi torsul roților mele pe şosea. Dar ea n-avea de gând să se lase descurajată.

— Am tot încercat să-l conving pe Tobă să meargă în toamnă în State. Ştii că ai mei au ceva pământ în Arkansas. Acolo, viața e atât de ieftină, că ați economisi o avere.

Cât uram s-o aud spunându-i atât de firesc pe numele de alint. Ăsta era limbajul nostru. Dansul nostru.

— Nu te mai obosi, am zis. Mai degrabă şi-ar tăia un braț decât să se ducă acasă.

— Ba să ştii că i se pare o idee bună.

— Arkansas?

— Piggott. Sigur că e rustic, dar ție-ți place rusticul.

— Îmi place viața noastră de aici. Ce încerci să faci?

— Îmi pare rău. Eu nu mă gândeam decât la voi. Dacă rămâneți la Paris, curând o să vi se termine banii, mai mult ca sigur.

El ar trebui să înceapă un al doilea roman şi asta să fie singura lui grijă. În Piggott ţi-ai permite lucruri drăguţe. Sunt sigură că e important pentru tine.

— Nu, am răspuns. Nu e.

Cât ne-am mai plimbat, m-am luptat nu doar cu lacrimile, ci şi cu perplexitatea. Dar nu voiam ca Pauline să mă vadă, aşa că i-am luat-o mult înainte, pedalând tot mai repede. Unele viraje erau periculoase. Dacă mi-aş fi pierdut echilibrul o clipă doar, poate că m-aş fi prăvălit în hăul stâncos, pe bolovanii zimţaţi de dedesubt. Mă mai clătinam din când în când, dar am ţinut-o tot înainte şi mă stăpânea un soi de euforie colţuroasă la ideea că aveam să mă întorc şi să-i cer socoteală lui Ernest. Inima îmi era inundată de adrenalină, iar mintea îmi zbura. Ce-o să spun? Ce putea el să spună în apărarea lui?

Când am ajuns la hotel, eram în asemenea hal că mi-am lăsat bicicleta lăbărţată pe pietriş şi am intrat în fugă în hotel, cu răsuflarea tăiată şi acoperită cu o pojghiţă fină de sudoare. Avusesem de gând să dau buzna în camera lui de lucru, dar bineînţeles că uşa era încuiată.

— Cine e? a întrebat el când am bătut la uşă.

— Soţia ta, am spus, cu vocea îngroşată de furie.

Când a deschis uşa, mi-a fost limpede că s-a mirat văzându-mă acolo. Era ora Paulinei sau aproape. Probabil că începuse s-o aştepte, din ce în ce mai aţâţat.

— Doar nu-ţi închipui că o să accept să plec în Arkansas, am răbufnit înainte ca el să apuce să închidă uşa.

— Oh, a făcut el. Aveam de gând să-ţi spun în curând. Dacă te gândeşti raţional, ai să vezi că nu-i deloc un plan rău.

— O să locuim cu părinţii ei? am spus eu, râzând strident.

— Nu, o să găsească ea o casă unde să stăm cu toţii, probabil în oraş.

Aproape că nu-mi venea să-mi cred urechilor.

— Tu vrei să trăim cu toţii grămadă.

— Păi asta facem şi acum, nu?

— Da, şi e groaznic. Mi se face rău de la stomac când mă gândesc că faci dragoste cu ea.

— Îmi pare rău, Tatie. Dar poate şi pentru că e o situație nouă şi nu ştim să facem lucrurile cum trebuie.

— Chiar crezi că *se pot* face cum trebuie?

— Nu ştiu. Nu vreau să te pierd.

— Şi dacă nu sunt de acord?

— Te rog, Tatie, a zis el, cu voce joasă, suferindă. Măcar să-ncerci. Dacă merge şi începe să ne convină tuturor, în septembrie plecăm la Piggott. Dacă nu, ne întoarcem la Paris.

— Numai noi doi?

— Da, a zis el, deşi am perceput o oarecare ezitare sau lipsă de convingere în vocea lui. Nu era sigur de nimic din toate astea.

— Cred că e o greşeală. Toată chestia.

— Poate, dar e prea târziu să dăm înapoi. Acum contează doar ce e înainte.

— Da, am răspuns cu tristețe şi am plecat pe unde venisem.

În următoarele câteva zile, am început să mă întreb dacă propunerea lui Ernest era cumva o idee nouă, o încercare de a găsi o ieşire din încurcătura în care ne vârâserăm, sau dacă nu cumva asta îi fusese intenția de la bun început. Eram înconjurați de triunghiuri amoroase de ani buni – amanți deschişi la minte care trăiau liber, dispuşi să ocolească toate convențiile pentru a căpăta ceva suficient de bun sau de riscant sau de eliberator. Nu-mi dădeam seama ce simțea Ernest când asista la farsele lor, însă eu una îi găseam trişti, chinuiți chiar. După ultimele noastre veşti de la Pound, amanta lui, Olga Rudge, născuse o fetiță, dar căzuseră de acord să n-o păstreze. Nimic din viața lui Pound nu era potrivit pentru venirea unui copil şi se pare că nici unul, nici celălalt nu voiau să aibă senzația că fac un sacrificiu. Au dat copilul unei țărănci internate la aceeaşi maternitate ca şi Olga. Femeia pierduse sarcina şi a primit copilul cu mare bucurie.

Mi se părea uluitor că cineva renunța atât de uşor la un copil, dar surpriza mea a fost dublă când am aflat, dintr-o altă scrisoare, că Shakespear era însărcinată. Nu era copilul lui Pound; de fapt, nu pomenea absolut nimic despre identitatea tatălui, doar că hotărâse să păstreze copilul. Purtarea ei era în mod evident vindicativă. Ăsta era efectul situațiilor oribile, sordide – te făceau să te porți smintit, să păşeşti peste propriile adevăruri, să-ți calci pe inimă.

Într-o după-amiază, în timp ce Ernest şi cu mine ne odihneam la noi în cameră, Pauline a intrat în vârful picioarelor, fără să facă nici cel mai mic zgomot. Eu tocmai visam că sunt îngropată sub tone întregi de nisip. Era o imagine a sufocării, dar, în mod ciudat, nu era un coşmar. Simțeam nisipul cald, de consistența zahărului şi, în timp ce mă strivea încetul cu încetul, mă tot gândeam: *Sunt în paradis*. Eram atât de apatică şi de năucă, încât nici nu mi-am dat seama că Pauline intrase în cameră până când nu s-a strecurat în aşternut, pe partea lui Ernest de pat. După-amiezile erau caniculare şi dormeam goi. Ştiam ce se întâmplă şi în acelaşi timp nu voiam să mă trezesc îndeajuns ca s-o simt. Corpul meu nu-mi aparţinea întru totul. Nimeni n-a vorbit şi nici n-a scos vreun sunet care să mă trezească din transă. Patul e nisip, îmi spuneam. Cearşafurile erau nisip. Eram încă în vis.

42

De dimineață, când soarele s-a furișat printre șipcile obloanelor clasice, scăldându-mi fața, am înțeles că, îmi convenea sau nu, se făcuse zi, și am deschis ochii. Un vânticel legăna perdelele crem de pânză. Lumina cădea în fâșii lunguiețe pe podeaua din lemn închis la culoare, iar eu am căscat, m-am întins și am dat la o parte cearșafurile. În fața patului era o oglindă înaltă și m-am văzut reflectată în ea, cât se poate de bronzată, de puternică și de vânjoasă după atâta înot și mers cu bicicleta. Părul mi se decolorase de la soare până când nu-i mai rămăseseră decât ușoare reflexe roșietice, ochii îmi erau limpezi și luminoși și arătam foarte bine. Deja nu mă mai miram de asta – cum de puteam să arăt puternică și sănătoasă, când de fapt simțeam că mor.

La noi la hotel aveam din toate câte trei – trei tăvi pentru micul dejun, trei halate flaușate, trei costume de baie ude la uscat. Pe aleea cu pietriș de pe latura hotelului expusă vântului, trei biciclete stăteau împiedicate. Dacă priveai bicicletele dintr-o parte, păreau foarte solide, ca și cum ar fi fost sculptate, cu lumina după-amiezii scânteind curat pe ghidoanele lor de crom – una, două, trei, așezate în șir. Dacă le priveai din cealaltă parte, îți dădeai seama cât de fragilă era fiecare piedică sub greutatea cadrului masiv, și cât de ușor ar fi putut cădea ca piesele de domino, ca scheletele de elefanți sau ca dragostea însăși. Dar mi-am păstrat pentru mine observația asta, pentru că era tot parte a înțelegerii nescrise dintre noi. Totul putea să se facă praf și pulbere pe dinăuntru, atâta vreme cât nu lăsai să se vadă nimic la suprafață și nu spuneai lucrurilor pe nume, cu atât mai puțin la ora cocteilului, când toată lumea era binedispusă și făcea mari eforturi ca să fie așa și ca să arate cât de perfectă putea fi viața dacă erai norocos, așa ca noi. Așadar, bea un pahar, și încă unul, și nu strica atmosfera.

După ce m-am spălat şi m-am îmbrăcat, am coborât în mica grădină cu terasă şi, pe masă, la soare, ne aştepta micul dejun. Trei *œufs au jambon*, cu mult unt şi piper, trei brioşe aburinde, trei pahare de suc. Ernest a apărut din cămăruţa de lângă terasă, unde lucrase.

— Bună dimineaţa, Tatie. Arăţi foarte bine.

— Da, am zis. Şi tu la fel.

Purta pantaloni scurţi de pânză cafenii, un pulover pescăresc în dungi albe şi negre luat din Grau-du-Roi şi era desculţ. Eu eram îmbrăcată în acelaşi stil, iar când Pauline a ieşit pe terasă era proaspăt îmbăiată, cu părul ei negru pieptănat peste cap, lăsându-i faţa liberă, şi era îmbrăcată şi ea într-un pulover pescăresc în dungi. Arătam cu toţii la fel când ne-am dat bună dimineaţa şi am atacat cu lăcomie micul dejun, de parcă am fi fost nemâncaţi de cine ştie când.

Pe plajă, soarele era deja foarte puternic şi lumina egal totul. Nisipul părea aproape alb de la el. Apa îi reflecta lumina orbitor.

— O să înotăm bine azi, a zis Pauline.

— Da, a zis Ernest, rupându-şi brioşa în jumătate, astfel încât din ea s-a ridicat un abur plăcut. Apoi o să-i zicem lui *Madame* să aducă Bollinger[1]-ul, rece ca gheaţa, şi nişte sardine din alea cu capere. Sună bine, nu? a zis el, întorcându-se spre mine.

— Sună perfect.

După micul dejun, m-am dus să-i spun lui *Madame* de meniul la care ne gândiserăm pentru prânz, apoi mi-am pus câteva lucruri într-o geantă de plajă. Mi-am luat încălţările şi am pornit pe alee spre bungalou, unde Bumby se juca în curte.

— Bună, ursuleţule, am zis, luându-l în braţe ca să-i ronţăi urechile. Azi mi se pare că ai mai crescut. Lui mami i se pare că te-ai făcut mare-mare.

El a primit asta cu bucurie, trăgându-şi umerii în spate şi scoţând bărbia în afară.

— Azi-noapte n-a tuşit deloc, *Madame*, a zis Marie.

— Eşti tare cuminte, nu-i aşa? El a încuviinţat mândru din cap, iar eu am adăugat: Atunci haide, ursuleţule, mergem să înotăm.

---

1 Vin spumant din regiunea Champagne, Franţa.

Pe mica plajă lunară de la celălalt capăt al şoselei, Ernest şi Pauline aşezaseră deja păturile şi umbrelele şi stăteau tolăniți pe nisip ca broaştele țestoase, cu ochii închişi. Am făcut cu toții plajă, înşirați unul lângă altul, în timp ce Bumby şi Marie se jucau în valuri şi făceau mici construcții din scoici în nisip. Când soarele a început să-ncingă totul prea tare, eu am intrat în apă, care întotdeauna ți se părea rece la primul contact, ceea ce era minunat. Am băgat capul la fund, apoi am ieşit la suprafață şi am înotat la câteva sute de metri depărtare, unde era linişte. Am călcat apa şi m-am lăsat legănată de valuri. De pe creasta unui val, m-am putut uita îndărăt spre plajă şi i-am văzut, mici şi perfecți, pe soțul, copilul meu şi femeia care căpătase acum pentru noi mai multă greutate decât puteam duce. De la distanța asta, păreau cu toții egali şi senini şi nu-i puteam auzi sau simți. Ajunsă jos, în scobitura valului, nu mai vedeam decât cerul, locul acela alb şi înalt care nu părea să se schimbe prea mult, oricât am fi suferit noi.

Ca un soi de experiment, n-am mai înotat şi mi-am lăsat brațele şi picioarele să cadă, mi-am dat drumul cu toată greutatea cât de adânc am putut. Țineam ochii deschişi în timp ce mă scufundam şi priveam în sus către suprafață. Plămânii au început mai întâi să mă furnice, apoi să ardă, ca şi cum aş fi înghițit o bucățică dintr-un vulcan.

Ştiam că, dacă rămân acolo şi las apa să pătrundă în mine, să mă pătrundă prin toate intrările, unele lucruri ar fi fost mai uşoare. N-aş mai fi fost nevoită să stau şi să mă uit cum viața mea dispare, bob cu bob, cum se duce de la mine la Pauline.

Micul vulcan din mine ardea, apoi s-a produs un declic şi mi-am dat seama că, deşi nu mai voiam să trăiesc aşa, nici nu voiam să mor. Am închis ochii şi am înotat cu putere spre suprafață.

Când m-am întors pe plajă, Pauline s-a ridicat să mă întâmpine.

— Hai să încercăm să plonjăm, vrei?

— Nu cred că o să-mi iasă prea bine.

— Te învăț eu. Azi o să fiu instructoarea ta de sărituri, iar Hem o să se uite şi o să-ți dea note.

— Asta nu, te rog, am zis, încercând să glumesc.

— Atunci mai întâi ne antrenăm. Ea s-a întors şi a luat-o înainte pe mica potecă de lângă plajă, unde stâncile brune alcătuiau mormane tot mai înalte. Erau foarte întunecate şi pline de crăpături

şi păreau modelate din lut de mâinile vreunui zeu, apoi lăsate să se usuce la soare timp de milenii. Stâncile ardeau sub picioarele noastre goale şi ne-am căţărat repede pe ele până când am ajuns aproape de vârf.

Pauline a privit peste margine, cântărind din ochi valurile care se înălţau şi coborau la trei metri şi jumătate dedesubt.

— Când auzi ca un forfotit, atunci sari, a zis ea. Apoi s-a îndreptat de spate şi şi-a ridicat braţele cu multă graţie deasupra capului şi gâtului ei lung. A aşteptat, apoi, odată cu şopotul dantelat al valurilor, şi-a luat elan împingând din picioarele ei subţiri şi s-a desprins, plutind în gol, apoi repezindu-se în jos, foarte înaltă şi dreaptă. Apa s-a închis peste locul unde căzuse ea şi nu s-a mai văzut nimic, numai apă, ca pielea netedă a unei tobe. Apoi am văzut-o cum iese la suprafaţă, dându-şi părul pe spate şi strângând din ochi.

— Bun, acum, a strigat ea în sus. E rândul tău.

— Pare prea uşor ca să fie uşor, am strigat drept răspuns, iar ea a râs.

Ernest intrase în apă şi pornise înot, ocolind micuţa cornişă de stânci până la Pauline, care plutea pe apă, aşteptându-mă.

— Hai să te vedem atunci, a zis el, legănându-şi braţele înainte şi înapoi în timp ce călca apa.

— Fără note şi fără critici, că nu mai sar deloc, am zis.

— Nu vrei să-ţi iasă bine? a zis Ernest, cu ochii îngustaţi.

— Să-ţi spun drept, nu. Dacă o să reuşesc măcar să nu mă fac praf şi pulbere pe stânci, o să fiu destul de mulţumită.

— Cum vrei tu, atunci.

M-am dus la margine, simţind cum mă arde piatra sub degetele de la picioare. Am închis ochii.

— Trebuie să ţii braţele drepte, să-ţi atingă urechile, a zis Pauline.

— Fără critici, am zis. M-am îndreptat de spate, apoi mi-am arcuit braţele deasupra capului. Am pândit să se audă forfotitul, dar când l-am auzit m-am pomenit că nu mă pot mişca. Încremenisem acolo.

— Haide odată, că ai pierdut momentul, a zis Ernest.

Nu i-am răspuns, n-am deschis ochii şi a urmat un moment de vertij perfect, când am auzit iarăşi forfotitul valurilor şi m-am simţit parte din ele, învolburându-mă odată cu ele şi totuşi rămânând pe

loc, purtată şi înghiţită de mare şi de univers, dar totodată foarte, foarte singură. Când în sfârşit m-am uitat în jos, în faţa mea erau două capete ude în valurile domoale. Păreau jucăuşi şi naturali acolo, ca focile, şi brusc mi-am dat seama că n-aveam să sar, şi asta nu pentru că m-aş fi temut sau pentru că mi-ar fi fost jenă.

N-aveam să sar pentru că nu voiam să fiu cu ei. M-am întors şi am coborât de pe stânci încet, neteatral, simţind pietrele sub tălpi, netede şi încinse.

— Hadley, a strigat Ernest în urma mea, dar eu am continuat să merg până am ieşit de pe plajă, apoi am luat-o pe alee spre hotel. Pe când am ajuns la hotel, m-am curăţat de nisip la duş şi m-am băgat în pat aşa udă cum eram, foarte curată şi obosită. Cearşaful era alb şi băţos şi mirosea a sare când mi-am vârât faţa în el. Când închideam ochii, mi-am pus dorinţa să mă trezesc la fel de puternică şi de limpede la minte cum mă simţeam atunci.

Mult mai târziu, când m-am trezit, mi-am dat seama că Ernest nu venise deloc în cameră să-şi facă siesta şi că, probabil, se dusese la Pauline în odaie. Era prima oară când se ducea la ea în plină zi. *Madame* şi *Monsieur*, proprietarii hotelului, aveau să afle şi urma să ştie toată lumea. Acum, că totul era pe faţă, nu se mai putea reveni la ce fusese înainte. *Bine atunci*, mi-am zis. *Poate că e mai bine aşa.*

Exact în acel moment, uşa camerei s-a deschis şi a intrat Ernest. Pauline era în spatele lui şi au păşit împreună înăuntru.

— Am fost tare îngrijoraţi pentru tine, a zis Pauline.

— N-ai mâncat deloc de prânz. Simţi că ai febră? a întrebat Ernest. S-a apropiat şi s-a aşezat lângă mine, pe pat, apoi Pauline s-a aşezat în cealaltă parte, şi amândoi se uitau la mine ca şi cum ar fi fost părinţii mei. Totul era atât de ciudat, absurd chiar, încât m-a pufnit râsul.

— Ce e de râs? a zis Pauline.

— Absolut nimic, am răspuns, continuând să zâmbesc.

— Uneori poate fi foarte misterioasă, nu-i aşa? a zis Pauline către Ernest.

— De obicei nu e, a zis Ernest. Dar acum e. La ce te gândeşti, mâţo? Te simţi bine?

— Poate că nu, am răspuns. Cred că o să stau în seara asta să mă odihnesc. Vă supăraţi?

Pauline părea muncită de gânduri şi mi-am dat seama că-şi făcea cu adevărat griji pentru mine şi că, din motive obscure, poate pentru că solida ei educație catolică îi impunea să se arate mărinimoasă în cele mai bizare împrejurări, era important pentru ea ca eu să mă simt bine, să-i fiu prietenă şi să aprob toată povestea asta. Să aprob faptul că-mi lua soțul.

— Vă rog să mă lăsați, am zis către amândoi. Ochii li s-au întâlnit pe deasupra mea. Serios. Vă rog.

— Dă-mi voie să-i spun lui *Madame* să-ți aducă ceva de mâncare, a zis Ernest. O să-ți vină rău dacă nu mănânci.

— Bine. Puțin îmi pasă.

— Lasă-mă pe mine să mă duc. E plăcerea mea, a zis Pauline şi a ieşit să vadă de mâncare, ca o nevastă.

— Ei, atunci s-a preluat ştafeta, am zis când uşa s-a închis în urma ei.

— Ce?

— De-acum le poate face ea pe toate. O să ştie ea să-ți poarte de grijă.

— Nu eşti în apele tale. Odihneşte-te puțin.

— Aşa e, nu sunt în apele mele. Mă omorâți cu zile, şi tu, şi ea.

A lăsat privirea în jos, către cearşaf.

— Nici pentru mine nu-i uşor.

— Ştiu. Suntem o adunătură jalnică şi sordidă, toți trei. Dacă nu avem grijă, n-o să scăpăm nici unul din chestia asta decât cu ditamai hălcile lipsă.

— Şi eu am zis la fel. Tu ce vrei? Ce te-ar ajuta?

— Eu cred că-i prea târziu, nu crezi? M-am uitat spre fereastră, unde lumina scădea cu repeziciune. Ar cam trebui s-o luați din loc, că o să pierdeți cocteilurile cu familia Murphy.

— Puțin îmi pasă.

— Ba totuşi îți pasă, cum îi pasă şi ei. Du-te acum. În noaptea asta o să fie ea soția.

— Nu suport să te aud vorbind aşa. Îmi dă senzația că am stricat tot.

— Chiar am stricat, Tatie, am zis cu tristețe şi am închis ochii.

43

Mi-ar plăcea să spun că totul s-a terminat acolo; că ceea ce am înțeles limpede în acea după-amiază ne-a silit să renunțăm cu totul la aranjamentul de până atunci. Într-adevăr, ne chinuiam de moarte, dar ceva ne-a făcut pe fiecare în parte s-o lungim așa cu săptămânile, la fel cum trupul unui animal continuă să se zbată chiar și după ce a rămas fără cap.

Săptămâna următoare a început fiesta din Pamplona. La începutul acelei veri ne înțeleseserăm să-i luăm cu noi pe Gerald și Sara Murphy și ne-am ținut de planul inițial, în timp ce Bumby a plecat pentru câteva săptămâni în Bretania cu Marie Cocotte, după ce tusea i se uscase și îi trecuse de tot.

În acel an ne-am cazat la Hotel Quintana, în camere care se aflau chiar vizavi de cele ale toreadorilor. În fiecare după-amiază stăteam în cele mai bune locuri de lângă arenă, pe cheltuiala lui Gerald. În fiecare seară ne adunam la aceeași masă de la Café Iruna, pe scaune din răchită închisă la culoare și beam până la amorțire. Ernest rămăsese un mare *aficionado*[1], ca întotdeauna, și s-a ocupat de instruirea lui Gerald și a Paulinei așa cum se ocupase de a mea, de a lui Duff, a lui Bill Smith, Harold Loeb, Mike Strater și a oricui stătea să-l asculte. Gerald voia să învețe la modul serios despre coride. Ernest l-a dus la seara amatorilor și au intrat amândoi în arenă să-și testeze curajul în fața taurilor tineri, Ernest cu mâinile goale de această dată, iar Gerald ținând strâns de balonzaidul lui, cu încheieturile degetelor albe. Când un taur s-a repezit la Gerald cu toată viteza, el a reușit să-l abată din drum în ultima clipă, răsucind balonzaidul într-o parte.

---

1 Amator, pasionat (sp.).

— Aia a fost o veronică perfectă, bătrâne, i-a spus Ernest lui Gerald mai târziu, la Iruna, dar Gerald ştia că nu era îndeajuns de tare şi de puternic ca bărbat ca să se măsoare cu Ernest. Nu-l credea şi nu s-a lăsat lăudat.

— Îți promit că la anul o să-mi iasă mai bine, tati, a zis el. E important pentru mine să-mi iasă cu adevărat bine.

I-am zâmbit lui Gerald peste masă, pentru că eu nu mai făcusem nimic nici bine, nici adevărat de luni întregi. Eram tristă până-n măduva oaselor, ca şi Ernest, iar Pauline, care stătea în fața noastră la masă, părea gata să izbucnească în lacrimi din clipă-n clipă. Nu eram nici unul în apele noastre. Nu trăiam nici unul după standardele noastre.

La sfârşitul acelei săptămâni haotice, Pauline a luat trenul spre Bayonne cu soții Murphy. Se întorcea la Paris, la serviciu. Noi am plecat spre San Sebastian, pentru că ăsta fusese planul de la bun început. Dar, la un moment dat, mi-am dat seama că planurile n-aveau să mai țină. Temelia se putea surpa oricând.

În San Sebastian, fără Pauline, a fost o oarecare acalmie, dar asta însemna de fapt că ne puteam ciondăni mai în voie, fără să fim întrerupți. Nu ne spuneam nimic nou unul altuia, dar vechiul material era încă eficace dacă-l foloseam destul de gălăgios şi de urât.

— E o curvă, îi spuneam eu. Iar tu eşti un laş şi-un egoist.

— Nu mă iubeşti. Tu nu iubeşti nimic, spunea el.

— Vă urăsc pe amândoi.

— Ce vrei de la mine?

— Nimic, răspundeam. Vreau să mori.

Ne făceam de râs în baruri şi taxiuri. Nu puteam dormi decât dacă beam peste măsură, dar, dacă exageram cu băutura, atunci nu mai dormeam deloc, ci zăceam pur şi simplu unul lângă altul, cu ochii uscați şi roşii de la plâns, cu gâtlejul încleiat.

Pauline a continuat să scrie în fiecare zi şi-i simțeam vocea ca pe o viespe în ureche: *Mi-e un dor nebun de adorații mei. Te rog să-mi scrii, Hadley. Sunt sigură că putem avea grijă unii de alții şi putem fi fericiți. Uite, ştiu eu* sigur *că e aşa.*

— N-o putem ține aşa, nu? a zis Ernest, luând în mână una dintre scrisorile Paulinei, apoi lăsând-o iar jos. Crezi că putem?

— Sper că nu.
— Lumea s-a dus dracului pe toate planurile.
— Da, am zis.
— Îți construiești viața cu cineva, cineva pe care-l iubești, și-ți închipui că e de-ajuns. Dar niciodată nu e de-ajuns, nu-i așa?
— N-aș putea să-ți spun. Nu mai știu nimic despre dragoste. Nu vreau decât să nu mai simt nimic o vreme. Oare se poate?
— Pentru asta s-a inventat whisky-ul.
— Atunci nu-și face treaba, am zis. Mă doare peste tot.
— Hai să mergem acasă.
— Da, e momentul. Dar nu împreună. Asta s-a dus.
— Știu că s-a dus, a zis el.
Ne-am uitat unul la altul, fiecare într-un colț al camerei, am văzut limpede totul și multă vreme n-am mai putut spune nimic.

Întorcându-ne la Paris, ne-am oprit peste noapte la Villa America, dar deja nu mai încercam să păcălim pe nimeni, nici măcar pe noi înșine. Pe plajă, la un cocteil, i-am anunțat pe Gerald și pe Sara că ne despărțeam.
— Nu se poate, a zis Gerald.
— Ba se poate. Și chiar așa este, a zis Ernest, golindu-și paharul. Dar tu toarnă acolo, nu te opri.
Sara mi-a aruncat o privire afectuoasă – cât putea ea de afectuoasă –, apoi s-a ridicat să mai pregătească niște martini în shaker.
— Cum o să faceți? Unde o să locuiți? a întrebat Gerald.
— Încă n-am lămurit chestia asta, am răspuns. Totul e foarte nou.
Gerald a privit gânditor marea timp de câteva minute, apoi i-a spus lui Ernest:
— Am eu garsoniera aia, știi tu, pe rue Froideveaux. Ți-o dau, dacă vrei. Cât timp ai nevoie.
— Foarte frumos din partea ta.
— Prietenul la nevoie se cunoaște, nu?
Sara s-a întors cu Don Stewart și Beatrice Ames, drăgălașa și proaspăta lui soție, după ea. Își petreceau luna de miere la un hotel din oraș.

— Donald, am spus eu, îmbrățișându-l cu căldură, dar el era palid la față și părea tulburat, ca și Beatrice. Era clar că Sara le dăduse discret vestea, când veneau spre plajă. Se mișcase foarte prompt.

Au mai fost aduse scaune în jurul măsuței mozaicate de pe nisip și am băut cu toții zdravăn, uitându-ne cum se lasă înserarea.

— Recunosc, credeam că voi doi sunteți indestructibili, a zis Donald.

— Știu, a zis Gerald. S-a întors spre Sara. Nu ziceam eu mereu că nimeni nu se pricepe mai bine la căsătorie ca Hemingway-i? Că păreau conectați la o chestie mai înaltă?

— Ei gata, le-a retezat-o Ernest. Hai s-o lăsăm baltă cu autopsia, vreți? Suntem și așa destul de terminați.

— Hai să vorbim despre ceva vesel, am spus eu. Povestește-ne despre nuntă, Donald.

Donald s-a înroșit și s-a uitat la Beatrice. Era o tânără foarte drăgălașă în stilul „fetelor lui Gibson"[1], cu o frunte înaltă și o gură roșie, arcuită, dar pe moment s-a descumpănit.

— Nu cred că ar trebui să vorbim despre asta, a zis ea. Pare deplasat.

— Oh, asta era problema, a zis Ernest. O să te obișnuiești. Buzele îi erau strânse și uscate, iar ochii lui aveau o expresie resemnată. Îmi dădeam seama că totul se întâmpla prea repede pentru el, dar ducea totuși jocul până la capăt, ținându-se de gin și de conversația ușoară. Sfârșitul se anunța de luni întregi, de când cu sejurul la Schruns, doar că acum, că venise peste noi, nu știam ce să facem cu el.

Abia a doua zi după-amiaza, când eram în tren și ne întorceam la Paris, adevărata grozăvie a celor întâmplate ne-a lovit pe amândoi. Era o zi sufocantă, cu o căldură zăpușitoare, iar trenul era prea plin. Împărțeam un compartiment din vagonul de dormit cu o americancă care avea o colivie lucrată într-un filigran complicat, cu un mic canar galben înăuntru. Abia am apucat să-i dăm bună ziua, că femeia s-a și lansat într-o poveste complicată cum

1 Charles Dana Gibson, ilustrator american, celebru pentru crearea unui model de frumusețe feminină reprezentativ pentru începutul secolului XX.

că pasărea era cadou pentru fiica ei, care fusese logodită cu un inginer elvețian, înainte să se bage ea pe fir să-i despartă.

— Mi-am dat seama imediat că trebuia să-l trimit la plimbare, spunea femeia. Știți cum sunt elvețienii.

— Da, bineînțeles, a răspuns Ernest, strecurând cuvintele printre buzele strânse. Habar n-avea ce spune. Vă rog să mă scuzați, a continuat el. Cred că o să mă duc după însoțitorul de vagon. Când s-a întors, ținea în mână o sticlă de coniac, pe care l-am băut direct din paharele pentru apă care ne erau la îndemână.

Ne apropiam deja de Marsilia şi tot ce se vedea pe geam părea foarte prăfuit şi alb-cenuşiu – măslinii, fermele, zidurile din piatră naturală şi dealurile din depărtare. Toate păreau decolorate într-un fel straniu, iar femeia reuşea cumva să-i dea înainte cu căsătoria şi cum spera ea ca fiică-sa s-o ierte. Mi-am băut coniacul, mi-am mai turnat unul şi am încercat să nu aud nimic din ce spunea. Pasărea ciripea drăgălaş, dar m-am pomenit că nu vreau s-o aud nici pe ea.

În sfârşit, când s-a lăsat seara, femeia a închis ochii şi a început să sforăie, cu capul greu bălăbănindu-i-se pe umeri. Tocmai intram în Avignon, unde o fermă ardea pe o mirişte. Vedeam flăcările înălțându-se dramatic pe cerul tot mai negru şi oi alergând de colo-colo în spatele unui gard strâmb, înnebunite şi panicate. Probabil că vâlvătaia dăduse semne din vreme că va izbucni, pentru că mare parte din mobilă era împrăştiată pe câmp, la o distanță apreciabilă de casă, în timp ce mai mulți oameni se străduiau să salveze ce se putea. Am văzut o cadă de baie roz, emailată, un balansoar şi un cărucior de copil răsturnat într-o rână şi totul mi s-a părut sfâşietor. Acolo era o viață de om, mobile îngrămădite ca bețele de chibrit. Nu păreau salvate, ci părăsite – în timp ce fumul se înălța în fuioare uriaşe.

Se făcuse aproape dimineață când ne-am apropiat de Paris. Nici Ernest, nici eu nu prea dormiserăm peste noapte şi nu schimbaserăm prea multe vorbe. Nu făcuserăm decât să bem şi să ne uităm pe geam la semnele distrugerii care păreau să nu se mai sfârşească. La periferia oraşului, lângă Choisy-le-Roi, un fost vagon de marfă zăcea strivit lângă şine, scoțând aburi.

— Chiar mergem înainte cu chestia asta? l-am întrebat pe Ernest.

— Nu ştiu, mergem?

În acel moment, americanca s-a trezit şi s-a întins zgomotos, apoi a scos acoperitoarea de catifea a coliviei, ca să deştepte canarul. Cumva se făcuse dimineață şi eram acasă, deşi mi-era greu să simt ceva. Băusem atâta coniac, încât îl simțeam pulsându-mi în mâini, iar inima mi se zbătea surd în piept.

Când am ajuns în gară, Ernest i-a pasat hamalului bagajele noastre pe geam şi am coborât amândoi pe peron. Era aproape septembrie, iar aerul dimineții era răcoros şi proaspăt.

— Rue Froideveaux, numărul şaizeci şi nouă, i-a spus Ernest şoferului de taxi, iar eu am simțit cum mi se pune un nod în gât. Se ducea la garsoniera lui Gerald, nu acasă, cu mine. Nu mai avea la ce să se întoarcă. Chiar se sfârşise totul.

— De ce nu te duci mai bine direct la Pauline acasă? am spus eu.

— Te rog să nu începi iar. E oricum destul de dureros.

— Ce ştii tu despre durere? E vina ta, nenorocitule.

Nu-mi dădeam seama ce-mi iese pe gură. Coniacul îmi încleia încă sângele şi-mi punea gândurile în mişcare. Pe moment, ştiam doar că nu pot rămâne singură. Respirația mi s-a accelerat, iar când Ernest s-a apropiat, îngrijorat din cauza mea, am început să-i car palme, lovindu-l peste piept, peste umăr, peste falcă. Impactul era ciudat, ca în vise. Mâna mea părea elastică, la fel şi corpul lui. Atunci am început să plâng şi nu m-am mai putut opri.

— Vă rog s-o scuzați pe soția mea, i s-a adresat Ernest şoferului, în franceză. Nu se simte bine.

Când taxiul a oprit în sfârşit, Ernest a coborât, a venit pe partea mea şi mi-a deschis uşa.

— Ei, haide, a zis el. Trebuie să dormi.

L-am lăsat să mă urce scările ca pe o marionetă. Garsoniera avea o podea rece, de piatră, o singură masă cu două scaune şi o chiuvetă joasă, cu o carafă şi o etajeră. El m-a dus până la un pat îngust, aşezat pe un postament, şi m-a culcat în el, trăgându-mi o pătură roşie de lână până sub bărbie. Apoi s-a urcat lângă mine, cuprinzându-mă cu brațele şi vârându-şi genunchii într-ai mei, îmbrățişându-mă cât putea de strâns.

— Eşti o mâță cuminte, mi-a şoptit el în ceafă. Te rog să dormi acum.

Am început să tremur.

— Hai să nu facem asta. Nu pot.

— Ba poți. Deja am făcut-o, iubire. Şi a început să se legene cu mine cu tot înainte şi înapoi în timp ce plângeam amândoi, iar când în sfârşit am adormit, asta nu s-a întâmplat pentru că m-am lăsat eu în voia somnului, ci mai degrabă pentru că m-a doborât, ca o boală sau ca moartea.

După câteva ore, când m-am trezit, el plecase deja. Capul îmi era greu de la coniac şi mai simțeam încă un val de greață dintr-un loc adânc, de nepătruns. Viața mi se făcuse praf şi pulbere; cum să mă adun? Cum să îndur asta? Am luat un cărbune de desen de pe o masă joasă şi i-am scris, pe o hârtie dintr-un bloc de schițe, un bilet care suna mult mai calm şi mai adunat decât mă simțeam sau mă credeam în stare să mă simt: *Îmi pare foarte rău pentru scena din taxi. Mi-am ieşit din minți, dar o să mă străduiesc să mă port cât se poate de bine în situația dată. Sigur că o să vreau să te văd, cum să nu, dar n-o să te caut eu pe tine.*

Am plecat din garsonieră, încuind uşa după mine, şi am ieşit într-o curticică unde era o bancă de piatră, flancată de crizanteme arămii. De-o parte şi de alta, zidurile erau acoperite de iederă. Asta urma să vadă Ernest de la fereastra garsonierei – o privelişte nouă, care n-avea absolut nimic de-a face cu mine. Am încercat să nu las gândul ăsta sinistru să-mi macine şubreda hotărâre în timp ce mă urcam într-un taxi care să mă ducă la Hôtel Beauvoir, pe Avenue de l'Observatoire. A fost primul loc care mi-a venit în minte, pentru că era chiar peste drum de Closerie des Lilas şi mă uitasem de o mie de ori în sus la el, admirându-i grilajele simple şi frumos lucrate, din fier forjat, şi ghivecele cu muşcate. Aveam să fac eu cumva să trec şi peste asta. Aveam să închiriez două camere, una pentru mine şi una pentru Bumby. Marie Cocotte urma să-l aducă înapoi din Bretania într-o săptămână şi aveam să-i scriu să-l aducă acolo. Puteam să mâncăm în fiecare dimineață la Lilas. Acolo urma să se vadă des cu taică-său şi cu alți prieteni şi totul avea să fie foarte familiar, ceea ce era important acum.

În timp ce taxiul înainta cu greu prin aglomerație, am închis ochii şi am încercat să nu mă gândesc la nimic în afară de cafeaua cu frişcă pe care aveam s-o beau cât de curând. Aveam să întind

cât mai mult de ea, apoi să trec la următorul pas, oricare ar fi fost acela. Toate lucrurile mele erau la fabrica de cherestea şi trebuia să mă ocup de ele. Aveam de gând să-l rog pe Ernest să mi le aducă sau să trimită pe cineva, pentru că eu ştiam că acolo nu mă mai pot întoarce. Nu voiam. Nu m-am întors. Nu m-am mai întors niciodată.

44

Ernest îmi spusese la un moment dat că „paradis" vine dintr-un cuvânt persan care înseamnă „grădină împrejmuită de ziduri". Mi-am dat seama atunci că el înțelegea cât erau de necesare promisiunile reciproce pentru fericirea noastră. Nu te puteai bucura cu adevărat de libertate decât dacă știai unde sunt zidurile și te îngrijeai de ele. Găseam reazem în ziduri pentru că existau; existau pentru că găseam reazem în ele. Când a apărut Pauline, totul a început să se surpe. Acum nimic nu mi se mai părea permanent, în afară de ceea ce trecuse deja, ceea ce făcuserăm și trăiserăm împreună.

I-am spus toate astea lui Don Stewart într-o seară, la Deux Magots. El și Beatrice se întorseseră la Paris, iar el mă căutase, îngrijorat din cauza mea și mâhnit din cauza despărțirii.

— Nu suport să fiu morbidă, am zis eu, dar săptămâna viitoare împlinim cinci ani de căsnicie. Sau am fi împlinit. Și-a ales cel mai prost moment posibil.

— Ai putea să lupți pentru el, să știi.

— E mult prea târziu pentru asta. Pauline îl presează să ceară divorțul.

— Chiar și așa, dacă acum nu faci nimic, mai târziu ce-ai să mai poți face?

Am ridicat din umeri și m-am uitat pe fereastră, unde o femeie foarte frumoasă, îmbrăcată în Chanel, aștepta pe cineva sau ceva la colțul străzii. Era un dreptunghi negru, subțire, cu o pălărie cât un nasture, și nu părea deloc fragilă.

— Nu știu dacă sunt, practic, în stare să concurez.

— De ce să concurezi tu? Tu ești soția. El îți aparține de drept.

— Oamenii nu-şi aparţin unul altuia decât atâta vreme cât cred amândoi în asta. El nu mai crede.

— Poate că e doar îngrozitor de confuz.

M-a condus înapoi la hotel şi m-a sărutat cu delicateţe pe obraz, iar asta mi-a adus aminte de acea vară periculoasă din Pamplona, cu Duff, Pat şi Harold, când totul a explodat şi a ieşit urât. Dar chiar şi atunci tot mai erau mici străfulgerări de fericire.

— Întotdeauna ai fost drăguţ cu mine, Don, am zis. Asta atârnă mai greu decât crezi.

— Dacă vrei, uită ce-am zis la cafenea. Departe de mine să te învăţ ce să faci cu căsnicia ta. Ce dracu', eu de-abia m-am însurat. Dar trebuie să existe ceva. Un răspuns.

I-am urat noapte bună şi am urcat încet scările până la etajul al treilea, unde Bumby dormea dus, iar Marie îi împăturea hainele în grămăjoare perfecte, cu mâinile ei foarte pricepute. Am trimis-o acasă şi am terminat singură de aranjat hainele, întrebându-mă ce mai puteam face ca să dreg cât de cât lucrurile cu Ernest. Şi ideea la care mă tot întorceam era că, dacă Pauline n-ar fi pe-aproape şi el n-ar mai putea s-o vadă, poate că şi-ar reveni din năuceală şi s-ar întoarce la mine. Mă iubea încă; asta ştiam. Dar prezenţa fizică a fetei era ca un cântec de sirenă, iar el nu i se putea împotrivi.

A doua zi, simţindu-mă foarte sigură pe noua mea decizie, m-am dus până la garsoniera lui Gerald de pe rue Froideveaux, am intrat în curticică, care arăta tot ca un câmp de bătălie, cu membre de ipsos peste tot, şi l-am găsit pe Ernest lucrând la măsuţa tare. Nu m-am aşezat. N-aş fi putut.

— Vreau ca tu şi Pauline să acceptaţi să nu vă mai vedeţi timp de o sută de zile.

El era tăcut, surprins. Categoric, reuşisem să-i captez atenţia.

— Nu mă interesează unde se duce – n-are decât să ia vaporu' spre iad, din punctul meu de vedere –, dar trebuie să plece. N-ai voie s-o vezi sau să-i scrii şi, dacă te ţii de treaba asta şi, după o sută de zile, tot o să mai fii îndrăgostit de ea, îţi acord divorţul.

— Înţeleg. Şi cum de ţi-a trăsnit prin minte planul ăsta genial?

— Nu ştiu. De la o chestie pe care a zis-o Don Stewart.

— Don? Da, ăsta întotdeauna ţi-a făcut avansuri.

— Nu prea eşti în poziţia să judeci.

— Da, bine. Deci o sută de zile? După care îmi acorzi divorțul?

— Dacă o să-l mai vrei.

— Tu ce vrei, Tatie?

— Să mă simt mai bine. Aveam ochii umezi şi mă căzneam să-mi țin în frâu lacrimile. I-am întins hârtia pe care scrisesem înțelegerea şi o semnasem.

— S-o semnezi şi tu. Vreau să fie clar, negru pe alb.

El a primit-o cu un aer solemn.

— Sper că nu încerci să mă pedepseşti, nu?

— Nu ştiu. Deja nu mai ştiu nimic.

I-a dus hârtia Paulinei, i-a spus care era planul şi, în mod ciudat, ea a acceptat imediat. Bănuiesc că educația ei catolică foarte solidă trezise martira din ea. S-o fi gândit că cele trei luni pe care le ceream erau o pretenție rezonabilă din partea unei soții părăsite, dar e foarte posibil şi să fi avut impresia că încă nu suferise destul pentru relația ei. Despărțirea avea să-i facă bine din punctul ăsta de vedere. Mi-a scris că-mi admiră decizia şi că are încredere în ea, apoi şi-a luat concediu de la revistă şi şi-a rezervat un loc la bordul *Pennland*, care pleca spre State.

La unsprezece zile după ce ticluisem înțelegerea, Pauline a dispărut din Paris, dacă nu chiar cu totul din peisaj.

— Pot să-i scriu cât e încă pe vas? a întrebat el. E voie?

— Bine, dar cele o sută de zile nu încep de fapt decât după ce ajunge la New York.

— Eşti ca o regină, nu-i aşa? Tu faci regulile.

— Nu te-a obligat nimeni să accepți.

— Nu, aici cred că ai dreptate.

— Nu încerc să fiu afurisită, i-am spus cu blândețe. Încerc să-mi salvez viața.

Ernest nu suporta să rămână singur, niciodată nu suportase, dar absența Paulinei îl făcea să se simtă mai rău decât singur şi foarte vulnerabil. După doar câteva zile, a apărut la uşa mea la ora cinei. Tocmai terminase porția de scris pe ziua respectivă şi avea în ochi expresia aia pe care o avea întotdeauna când stătea prea mult în mintea lui şi simțea nevoia să vorbească.

— Cum ai lucrat azi, Tatie? am întrebat, invitându-l înăuntru.
— Zici că sfredelesc în granit, a răspuns el. Ceva de băut s-o găsi pe-aici?
A intrat în sufragerie, unde Bumby mânca pâine şi banane. S-a aşezat şi am simţit cum răsuflam cu toţii, chiar şi Bumby, în acel spaţiu. Că eram pur şi simplu la aceeaşi masă.
Am adus o sticlă de vin şi am băut-o, apoi am împărţit o cină foarte simplă.
— *Scribner's Magazine* îmi dă o sută cincizeci de dolari pentru o povestire, a zis el.
— Asta înseamnă o grămadă de bani, nu-i aşa?
— Eu aşa zic. Dar poate ar fi mai bine ca tu să n-o citeşti. E despre când ne-am întors amândoi cu trenul din Antibes, cu tipa aia cu canarul. N-o să fie prea plăcut pentru tine.
— Bine, n-o citesc, am zis, întrebându-mă în sinea mea dacă inclusese în povestire şi ferma din Avignon cuprinsă de flăcări şi vagoanele de tren prăbuşite, care fumegau. Vrei să-i faci tu baie copilului?
El şi-a suflecat mânecile şi a adus albia, apoi s-a aşezat pe vine lângă ea, în timp ce Bumby se juca şi stropea.
— Ce zici, mai are un pic şi nu mai intră în albie, a zis el.
— Peste câteva săptămâni face trei ani. Ar trebui să-i facem o petrecere, cu coifuri şi îngheţată de căpşuni.
— Şi cu baloane, a zis Bumby. Şi cu o maimuţică.
— Tu eşti o maimuţică, *Schatz*, a zis Ernest şi l-a înfăşurat în prosopul mare.
Apoi l-am culcat, iar când am ieşit din camera lui şi am închis uşa, Ernest era încă aşezat la masă.
— N-aş vrea să cer voie să rămân, a zis el.
— Atunci nu cere voie, am zis. Am stins veioza, apoi m-am dus la masă şi m-am lăsat în genunchi în faţa lui. Mi-a cuprins ceafa în mână cu tandreţe, iar eu mi-am îngropat faţa în poala lui, simţind în nări stofa aspră a pantalonilor lui noi – pe care, fără îndoială, îi cumpărase cu ajutorul Paulinei, ca să nu-i fie ruşine să-l expună în faţa prietenilor ei de pe Malul Drept. M-am vârât şi mai tare în el, apoi mi-am arcuit degetele pe spatele pulpelor lui.

— Haide, a zis el, încercând să se ridice în picioare, dar eu nu m-am ridicat. Poate că era pervers din partea mea, dar voiam să-l am chiar acolo, după regulile mele, şi să nu-i dau drumul până nu-mi trecea senzația de rău şi de fierbințeală din stomac. Era încă soțul meu.

A doua zi dimineață, când m-am trezit, el dormea lângă mine, iar aşternuturile erau calde în jurul nostru. Mi-am lipit corpul de spatele lui, mângâindu-i pântecul cu palmele până când s-a trezit suficient şi am făcut iar dragoste. Pe undeva, era ca şi cum nu s-ar fi schimbat nimic. Corpurile noastre se cunoşteau atât de bine, încât nu trebuia să ne gândim cum să ne mişcăm. Dar la sfârşit, când stăteam nemişcați, am simțit cum mă cuprinde o tristețe cumplită, pentru că-l iubeam la fel de mult ca întotdeauna. *Suntem unul şi acelaşi*, mi-am spus, dar nu era întru totul adevărat. De-a lungul anilor, el insistase întotdeauna că, în fond, noi doi semănam. Şi chiar ajunseserăm să semănăm, cu părul scurt, fețele bronzate, rotunde şi sănătoase. Dar, doar pentru că semănam, asta nu însemna că nu eram singuri, fiecare în parte.

— Asta înseamnă ceva? am întrebat, având grijă să nu-l privesc în timp ce vorbeam.

— Orice lucru înseamnă ceva. A rămas tăcut câteva minute, apoi a spus: Să ştii că ea se sfâşie-n bucăți.

— Ca noi toți. Ai văzut ce față avea *Schatz* aseară? Era aşa de fericit că eşti aici. Probabil că e tare derutat.

— E clar că suntem cu toții în rahat. A oftat, s-a dat jos din pat şi a început să se îmbrace. Să ştii că Pfife crede că e foarte înțelept din partea ta să faci chestia asta şi să încerci să aduci ceva lumină în haosul pe care l-am creat cu toții, dar şi ea, şi eu suntem la pământ din cauza asta.

— De ce-mi spui asta? Cum ar trebui să reacționez?

— Nu ştiu. Dar dacă nu pot să-ți spun ție, cui să spun?

45

Imediat ce le vorbise soților Murphy despre despărțire, Gerald devenise din cale-afară de săritor. Oare de ce? Scosese din pălărie garsoniera și chiar bani. Avea acces la banca Murphy.

— Aici nu e vorba doar despre căsătorie, spusese Gerald când îi făcuse oferta, între patru ochi, la un pahar. Eu nu știu ce m-aș face fără Sara, dar tu ești altfel, așa că și regulile sunt altele. Tu ai putea să rămâi în istorie. Deja ești. Numele tău e scris acolo, pe un cartonaș, și nu trebuie decât s-o apuci într-o direcție, și nu în cealaltă.

— Ai ceva împotriva lui Hadley?

— Absolut nimic. Cum să am? Doar că ea are altă viteză de funcționare. E mai prudentă.

— Iar eu va trebui să n-am nici mamă, nici tată. Asta vrei să spui?

— Nu. Doar să fii hotărât.

— Datorită ei am ajuns aici unde sunt.

— Da, și s-a descurcat de minune. Dar ce urmează acum, asta e ceva nou-nouț. Acum trebuie să te gândești la viitor. Știu că-ți dai seama de asta.

De multe ori i se păruse că Gerald îl flatează exagerat, dar acum, că Fiesta *era un capitol încheiat și erau atâtea de făcut, chiar avea senzația că cerințele erau mult mai mari. Nu știa exact care sunt, ci doar că trebuia să-și folosească toate resursele.*

Pfife avea o sumedenie de planuri de viitor. Organizase deja ceremonia de nuntă și probabil că o plănuise de la bun început. Asta era înțelegerea ei cu Dumnezeu sau cu propria ei conștiință.

— Spune-mi că mă iubești, îi ceruse prima oară, când era încă în ea.

— Te iubesc. Era vânjoasă, puternică şi interesantă în pat, opunea o rezistenţă ciudată, cu o frenezie şi o vigoare total străine de Hadley.

— Mai mult decât o iubeşti pe ea? Vreau să spui că da, chiar dacă nu e adevărat.

— Pe tine te iubesc mai mult.

Îl dăduse la o parte, împingându-l cu picioarele ei lungi şi puternice, şi-l încălecase. Mâinile ei pe pieptul lui. Ochii ei negri sfredelindu-i pe ai lui cu înflăcărare.

— Spune-mi că ai vrea să mă fi cunoscut pe mine prima, zisese ea, împingându-se tare în el.

— Da, zisese el.

— Acum aş fi fost soţia ta. Singura soţie.

Expresia ei era total absentă şi în acelaşi timp înverşunată, ceea ce-l speria puţin. Poate că fusese silită să inventeze o viaţă a lor în mintea ei, altfel cum să fi trăit cu ea însăşi, fiind în acelaşi timp prietenă cu Hadley? La Schruns, le privise cum stăteau una lângă alta în faţa focului, vorbind şi râzând. Stăteau cu picioarele încrucişate în aceeaşi direcţie, purtau acelaşi fel de şosete şi acelaşi fel de papuci de munte. Nu erau surori; nu semănau deloc. De fapt, el era singurul lucru pe care-l aveau în comun.

Dormea prost şi avea iarăşi coşmaruri. Uneori, în liniştea din miez de noapte, se gândea la femeile pe care le iubise. Îşi amintea cum încerca să-i facă pe plac maică-sii, şi cât de groaznic era. Îi spunea Mamiţu şi născocea cântece pentru ea, iar când l-a luat cu ea la Boston cu trenul, numai ei doi, ţinea minte cât de mândru fusese că era cu ea în vagonul-restaurant şi că mânca salată de crabi cu o furculiţă de argint cu trei dinţi, şi peste tot în jur se vedeau numai feţe de masă şi şervete albe, discrete. Dar la scurt timp după ce se întorseseră acasă, apăruse alt copil, apoi încă unul şi, oricum, el era prea mare ca să aibă o asemenea nevoie disperată de ea. Îşi înăbuşise disperarea încet şi deliberat, amintindu-şi cât de capricioasă şi de critică era, sub aparenţa tandră, şi că nu se putea baza pe ea.

Trucul ăsta n-a funcţionat întotdeauna. Uneori, o femeie rămânea misterioasă şi incontrolabilă, cum era Kate, alteori ţi se strecura direct în inimă şi acolo rămânea. Hadley era cea mai bună femeie pe care o cunoscuse, mult prea bună pentru el. Întotdeauna crezuse asta şi

continuase s-o creadă chiar şi atunci când ea pierduse valiza cu manuscrisele. Încercase să nu insiste niciodată asupra acelei zile. Fusese lucrul cel mai cumplit care i se întâmplase vreodată. Că fusese rănit, mai treacă-meargă. Asta-i sfâşiase corpul şi-l făcuse să înțeleagă ce însemnau frica şi teroarea. Le purta încă în el, ca pe schijele îngropate adânc în țesutul muşchilor lui. Dar munca lui, munca era totuna cu el. Când rămăsese fără ea, se simțise complet golit, ca şi cum ar fi fost pe punctul de a se face mic de tot şi de a se pierde în aer – durere şi senzația de nimic în mijloc.

A continuat s-o iubească pe Hadley şi după asta. Nu putea şi nu voia să n-o mai iubească, poate că avea s-o iubească întotdeauna, dar ea omorâse totuşi ceva în el. Într-o vreme se simțise atât de ancorat, de sigur şi de ocrotit cu ea, dar acum se întreba dacă va mai fi vreodată în stare să se încreadă în cineva. Asta era adevărata întrebare, şi n-avea răspuns la ea. Uneori avea senzația că are-n mijloc o piatră de temelie defectă, care amenință, pe nevăzute, tot întregul. Pauline era viitorul lui. Promisese ce era de promis şi se angajase să i se dăruiască cu totul. Dar, în momentele de sinceritate cu el însuşi, ştia că nici în ea nu avea încredere. Poate că partea asta a iubirii avea să-i fie refuzată de-acum înainte pentru totdeauna.

46

Pe la mijlocul lui octombrie, Ernest a venit la mine cu un exemplar din *Fiesta*, care tocmai fusese publicată în State. A scos-o foarte solemn din ambalajul de hârtie maro, legat cu sfoară, şi mi-a întins-o cu sfială. Chiar pe pagina de gardă, era o dedicaţie pentru mine şi Bumby. După ce ne despărţiserăm, o schimbase şi adăugase şi numele meu.

— O, Tatie. Chiar e o carte foarte frumoasă şi sunt tare mândră.

— Deci îţi place dedicaţia?

— Foarte mult. E absolut perfectă.

— Bine, atunci. Măcar atât am ţinut să fac şi eu pentru tine. Am reuşit să fac totul praf şi acum e atâta suferinţă, în toate părţile.

— Da, am răspuns, profund mişcată. Dar ia uite aici. Am ridicat cartea. Uite ce poţi să faci. Pe-asta tu ai făcut-o.

— Noi suntem acolo. Viaţa noastră.

— Nu, ai fost tu de la bun început. Probabil că ai ştiut asta în timp ce o scriai.

— Poate că da. S-a uitat la cartea din mâinile mele, apoi s-a întors să privească pe fereastră.

M-am străduit pe cât am putut să mă rup de vechile obiceiuri şi să-mi văd prietenii. Câteva dintre vechile cunoştinţe s-au oferit să ajute. Ada MacLeish a venit să mă scoată în oraş, la cină, ca să mai uit de ale mele. Gertrude şi Alice m-au invitat la ceai, dar mi s-a părut o idee proastă să reînnod acea prietenie şi să risc ca Ernest să-şi închipuie că o preferam pe Gertrude lui. Loialitatea era un joc riscant şi îmi era greu să discern încotro era prudent să mă îndrept. Kitty era într-o dilemă. Pauline era prietena ei, dar şi eu îi eram prietenă; niciodată nu-l înghiţise pe Ernest şi

nu avusese încredere în el. A trecut pe la mine de câteva ori, dar m-a rugat să nu-i spun lui Ernest că ne-am văzut.

— Să nu fiu prinsă în tabăra duşmanului şi aşa mai departe, a spus ea.

— Cum se face că eu sunt duşmanul, când ea e amanta? Pare foarte nedrept, nu?

— Când m-am despărțit de Harold, parc-aş fi căzut într-un pisoar, nimeni nu mai voia să ştie de mine. O să dureze. După o vreme, lucrurile o să se reaşeze în favoarea ta. Tu respiră adânc şi mergi înainte, dragă.

Într-o după-amiază, credeam că Bumby trăgea un pui de somn, dar probabil că mă auzise cum plângeam la masa din sufragerie, cu capul în mâini. Nu mi-am dat seama că intrase în cameră până când l-am auzit întrebându-mă:

— Ce te supără, mami?

— O, *Schatz*, sunt foarte bine, am răspuns, ştergându-mă la ochi cu puloverul.

Dar nu eram bine. Niciodată nu fusesem atât de deprimată şi-mi venea din ce în ce mai greu să mă adun. Era început de noiembrie şi nu trecuseră nici şaizeci de zile din cele o sută când l-am rugat pe Ernest să aibă grijă de Bumby, ca să pot pleca undeva o vreme, să mă gândesc. El a acceptat să-mi dea acest răgaz şi, în ultima clipă, am chemat-o pe Kitty să vină cu mine. Alesesem Chartres şi i-am spus că, fără agreabila ei companie, n-aveam să fiu în stare să apreciez castelele şi încântătoarele peisaje rurale, dar de fapt mi-era frică să stau singură.

Ne-am cazat la Grand Hôtel de France puțin după apusul soarelui şi, deşi era cam rece, Kitty a propus să dăm o tură de lac înainte de cină. Aerul era înghețat şi toți copacii păreau gravați de o mână sigură.

— M-am gândit mult la jurămintele mele de nuntă, i-am spus lui Kitty la jumătatea plimbării. Am promis că o să-l iubesc la bine şi la rău, nu?

— Categoric, acuma e la rău. Ea s-a încruntat. Sincer, eu una nu prea m-am împăcat cu jurămintele mele. Eu pun problema aşa: cum poți să spui cu mâna pe inimă că o să iubeşti pe cineva

şi după ce iubirea se duce? Cât despre partea cu supunerea, ei bine, eu am refuzat s-o spun.

— Nici eu n-am spus partea aia, dar, în mod ciudat, am reuşit să mă țin totuşi de ea.

— Când l-am cunoscut pe Harold, nici el nu mai credea în căsătorie, aşa că am făcut un pact numai al nostru. Să fim parteneri şi egali câtă vreme lucrurile aveau să meargă bine, iar când n-o să mai fie dragoste, să nu mai fim nici noi.

— E o idee admirabilă, dar eu nu cred că poate fi aşa de civilizat la nimeni. La voi doi n-a fost.

— Nu, a zis ea. În ultima vreme mi-am pus problema că poate nu mi-e dat să am parte de dragoste – mă refer la dragostea durabilă.

— Eu habar n-am ce mi-e dat să am. Sau *să fiu*, dacă tot veni vorba.

— Poate că despărțirea asta de Ernest o să-ți dea ocazia să afli.

— Poate. Când am ridicat ochii, mi-am dat seama că înconjuraserăm tot lacul în timp ce vorbeam şi că ne aflam acum exact în punctul de unde plecaserăm.

După o săptămână la Chartres, mintea a început în sfârşit să mi se limpezească. Într-o dimineață, am trimis-o pe Kitty singură în explorare şi am scris următoarele: *Scumpul meu Tatie, într-un fel te iubesc acum mai mult decât oricând şi, deşi fiecare vede în felul său jurămintele de căsătorie, eu una am crezut în ale mele din tot sufletul. Sunt gata să fiu a ta pentru totdeauna, dacă vrei să ştii, dar, dacă tu te-ai îndrăgostit şi vrei să te însori cu altcineva, simt că nu-mi rămâne decât să mă dau la o parte şi să te las să faci asta. Cele o sută de zile iau sfârşit în mod oficial. A fost o idee oribilă, de care acum mi-e jenă. Spune-i Paulinei ce vrei tu. Vei putea să-l vezi pe Bumby ori de câte ori vei dori. E al tău din cap până-n picioare, te iubeşte şi îi e dor de tine. Dar hai, te rog, doar să ne scriem despre divorț, să nu vorbim despre el. Nu mai pot să mă cert cu tine şi nici n-o să te pot vedea prea des, pentru că doare prea tare. Vom rămâne întotdeauna prieteni – prieteni grijulii, iar eu o să te iubesc până la moarte, să ştii. Rămân a ta, Mâța.*

Plângeam în hohote când am pus scrisoarea la poştă, dar mă simțeam mai uşurată. Mi-am petrecut restul dimineții privind

țintă focul din camera mea, iar când Kitty s-a întors din plimbarea turistică pe care o făcuse singură, eu eram tot în pijama şi halat.

— Pari schimbată, a zis ea, iar în ochii ei era multă compasiune. Deci i-ai pus punct?

— Încerc. Mă ajuți tu, deschizând un Château Margaux din ăla bun?

— Sunt sigură că şi Hem e la fel de amărât acum, că stă şi aşteaptă decizia ta, a zis ea, destupând vinul. Deşi nu ştiu de unde să mai adun vreo fărâmă de milă pentru el după afurisitul ăla de roman al lui. Cu Harold a fost încă şi mai crud. O să-şi piardă toți prietenii, să ştii.

— Tot ce se poate, am răspuns. N-am înțeles nici acum de ce a trebuit s-o scrie aşa, călcând pe cadavre, dar trebuie să recunoşti că e o carte strălucită.

— Zău? Tu nu apari deloc în ea. Cum poți să i-o ierți?

— Cum i le iert pe toate.

— Corect, a zis ea şi am ridicat paharele în tăcere.

După câteva zile, Kitty şi cu mine ne-am întors la Paris, unde am primit răspunsul lui Ernest:

Scumpa mea Hadley – nu ştiu cum să-ți mulțumesc pentru scrisoarea ta foarte curajoasă. Mi-am făcut griji pentru tine şi pentru noi toți din cauza acestui impas îngrozitor. Am lungit lucrurile atât de dureros pentru că nu ştiam nici unul cum să avansăm fără să facem şi mai mult rău. Dar, dacă divorțul e următorul pas care se impune, atunci sunt sigur că, imediat ce-i dăm drumul, o să ne simțim mai puternici, mai bine şi o să ne regăsim pe noi înşine.

Mai spunea şi că ținea să-mi cedeze tot ce încasa din drepturile de autor pentru *Fiesta*, că deja îi scrisese lui Max Perkins ca să-l anunțe, şi încheia astfel:

Cred că eşti o mamă minunată şi că Bumby nici că putea încăpea pe mâini mai drăgălaşe şi mai pricepute decât ale tale.

Eşti tot ceea ce e bun, corect, frumos şi adevărat – şi înțeleg asta foarte limpede acum, după cum te-ai purtat şi cum ți-ai ascultat inima. M-ai schimbat mai mult decât îți închipui şi întotdeauna vei face parte din tot ceea ce sunt. Un lucru tot am învățat din asta. N-ai cum să-i pierzi de tot pe cei pe care-i iubeşti, niciodată.

Ernest

47

Pe atunci, ziceam că Parisul e minunea minunilor, şi aşa şi era. La urma urmei, noi l-am inventat. Noi l-am creat, cu dorurile noastre, cu ţigările şi romul St. James; l-am plăsmuit din fum şi conversaţii deştepte, crude, şi vai de cei care ar fi spus că nu e al nostru. Împreună am făcut tot, apoi l-am desfăcut iar în bucăţi.

Unii au spus că ar fi trebuit să lupt mai mult şi mai îndârjit pentru căsnicia mea, dar, până la urmă, să lupţi pentru o dragoste deja stinsă e ca şi cum ai încerca să trăieşti printre ruinele unui oraş pierdut. Pentru mine era insuportabil, aşa că am dat înapoi – iar motivul pentru care am reuşit să fac totul, motivul pentru care am avut forţa, picioarele şi inima s-o fac a fost că Ernest apăruse în viaţa mea şi mă schimbase. El m-a ajutat să înţeleg ce eram de fapt şi ce puteam face. Acum, că ştiam ce pot îndura, a trebuit să îndur pierderea lui.

În primăvara anului 1927, am plecat cu Bumby pe mare către America, pentru o pauză lungă şi plăcută de Paris şi de tot ceea ce ne putea încă apăsa acolo. Am stat câteva luni la New York, apoi am pornit într-o călătorie lungă şi domoală cu un tren care a străbătut ţara, lăsându-ne, într-un sfârşit, în Carmel, California. Am închiriat o casă aproape de plajă, într-un crâng de pini. Acolo, cerul era nesfârşit, chiparoşii se înălţau îndoiţi de vânt, iar strălucirea soarelui îmi dădea putere. Acolo am aflat că Ernest şi Pauline se căsătoriseră, la Paris, cu o ceremonie catolică discretă. El reuşise cumva să-l convingă pe preot că era catolic şi că, din moment ce prima lui căsătorie fusese oficiată de un preot metodist, nu se punea la socoteală. Am citit noutăţile astea într-o zi noroasă de mai, o raritate, în timp ce Bumby săpa o groapă în nisip cu lopăţica

lui. Apa mării se revărsa din toate părţile, năruind zidurile de nisip chiar în timp ce se clădeau. Simpla imagine mi-a adus lacrimi în ochi, aşa că am luat scrisoarea şi m-am dus pe malul apei. Dincolo de brizanţi, valurile se decolorau de la gri la alb şi orizontul era şi el alb, toate contopindu-se cu restul. Undeva, peste întinderea de apă, Ernest şi Pauline îşi construiau o viaţă împreună. Vremea lui cu mine trecuse şi, deşi era încă foarte aproape şi foarte autentică pentru mine, frumoasă şi intensă ca un loc real de pe hartă, era, de fapt, o altă vreme – o altă ţară.

Bumby s-a apropiat de mine şi şi-a vârât faţa udă şi plină de sare în fusta mea.

— Facem o barcă? am întrebat.

El a încuviinţat din cap, iar eu am îndoit scrisoarea de la Ernest, pliind şi netezind marginile până când mi s-a părut solidă. I-am dat-o lui Bumby, apoi am intrat împreună în valuri şi am dat drumul bărcii. A săltat şi a coborât, cuvinte pe apă, iar când valurile au înghiţit-o încetul cu încetul, am apucat să plâng doar puţin de tot şi dusă a fost.

Epilog

După vara petrecută la Carmel m-am întors cu Bumby la Paris. Îi era tare dor de tatăl lui şi, la drept vorbind, nici nu ştiam unde să mă duc în altă parte.

După câteva luni, am început o idilă cu Paul Mowrer, o veche cunoştinţă din presă a lui Ernest. Paul era redactor de ştiri externe pentru *Chicago Daily News* şi, în viaţa particulară, mai era şi un poet talentat. Colaborase cu Ernest la Lausanne şi ne întâlniserăm de câteva ori pe atunci. La scurt timp după despărţirea de Ernest, l-am întâlnit întâmplător pe Paul la un club de tenis şi m-a invitat în oraş după meci, să bem o bere la Café de l'Observatoire. Era interesat de mine, ceea ce mi-a dat de înţeles cu delicateţe, dar eu aveam nevoie de un timp de gândire. O mare parte din mine îi aparţinea încă lui Ernest, aşa că nu eram convinsă că o să mai fiu vreodată capabilă să iubesc din nou. Dar Paul era incredibil de drăguţ şi de răbdător, şi mai avea şi nişte ochi minunat de limpezi, albaştri ca Mediterana. Cu cât mă uitam mai mult în ei, cu atât mai greu îmi era să mă desprind de ei. Paul nu avea nimic complicat. Era solid, egal şi avea mereu în el aceeaşi linişte minunată. Ştiam că urma să mă iubească veşnic şi că niciodată n-avea să-mi facă nici cel mai mic rău. N-aveam ce face, trebuia să cedez.

În primăvara anului 1928, Ernest şi Pauline au plecat din Paris spre State. Pauline era pe atunci gravidă în cinci luni şi urmau să se ducă mai întâi la Piggott, apoi la Key West, unde Dos Passos le promisese că se prinde cel mai bun tarpon din lume. Pauline avea să cumpere o casă pentru ei doi şi să aranjeze totul de minune, pentru că ea se pricepea la toate astea – de unde să cumpere cea mai bună mobilă şi cum să înrămeze perfect tablourile şi ce prieteni

să cultive. Poate că avea să-i poarte de grijă mai bine decât mine. Sau poate că nu.

Până la urmă, Ernest n-a avut norocul pe care l-am avut eu în dragoste. A mai avut doi fii, amândoi cu Pauline, după care a părăsit-o pentru alta. Pe care a părăsit-o la rândul ei pentru alta. Uneori, sufeream la gândul că, pentru cei care-i urmăreau viața cu interes, eu eram doar soția din tinerețe, soția din Paris. Dar probabil că era doar o dovadă de vanitate, aş fi vrut să ies în evidență dintr-un lung şir de femei. De fapt, nu conta ce vedeau ceilalți. Noi ştiam ce avuseserăm şi ce însemnase asta şi, deşi între timp trecuserăm amândoi prin atâtea, nimic nu se putea compara cu anii din Paris, de după război. Viața era dureros de pură, de simplă şi de bună, şi cred că a fost cea mai bună ipostază a lui Ernest. L-am prins în cea mai bună perioadă a lui. Ne-am prins unul pe altul în cea mai bună perioadă.

După ce a plecat în State, nu l-am mai văzut decât de două ori în lunga mea viață, dar l-am privit de la distanță devenind, foarte repede, cel mai important scriitor al generației lui şi, în același timp, un fel de erou autoconstruit. L-am văzut pe coperta revistei *Life* şi am auzit despre războaiele despre care relatase eroic şi despre celelalte realizări – performanțele de pescar campion, vânătoarea de animale mari în Africa, băutul în cantități suficiente pentru a îmbălsăma un bărbat de două ori cât el. Legenda în care-şi transforma viața era destul de mare ca să-l ducă înainte o vreme – dar dincolo de asta îmi dădeam seama că rămăsese la fel de rătăcit. Că dormea cu lumina aprinsă sau nu putea dormi deloc, că se temea de moarte într-atât încât cocheta cu ea de câte ori putea. A fost, de fapt, o enigmă de nepătruns – bun şi puternic, slab şi crud. Un prieten fără egal şi un ticălos. Până la urmă, nici unul dintre lucrurile care s-au spus despre el n-a fost mai adevărat decât altele. Totul a fost adevărat.

Ultima oară când am vorbit a fost în mai 1961. A sunat din senin, pe la ora prânzului, într-o după-amiază răcoroasă, când eram cu Paul în vacanță în Arizona, la un ranch unde mergeam o dată la câțiva ani pentru pescuitul de calitate şi peisaje. Am rămas singură să vorbesc la telefon, în timp ce Paul şi-a găsit de lucru,

pentru că ştia că am nevoie de asta. N-a trebuit să i-o cer. Eram căsătoriți de treizeci şi cinci de ani, iar Paul mă cunoştea mai bine ca oricine. Aproape.

— Bună, Tatie, a zis Ernest când am luat receptorul în mână.

— Bună, Tatie, i-am răspuns, zâmbind la auzul numelui de alint vechi de patruzeci de ani.

— Mi-a spus menajera ta cum să dau de tine. Sper că nu te superi.

— Nu, mă bucur că ai sunat. Mă bucur că eşti tu.

I-am povestit repede despre ranchul la care stăteam cu Paul pentru că ştiam că ar fi fost pe gustul lui. Nu era pretențios şi nici exagerat de confortabil. Lambriurile de lemn din cabană aveau pete întunecate, catifelate, de la cei optzeci de ani de focuri zdravene, iar mobila era toată grosolană, simplă şi solidă când te aşezai pe ea. Zilele erau lungi şi libere. Nopțile erau pline de stele.

Nu mai primisem nici o veste de la el de o veşnicie, iar acum sunase să-mi spună de o carte nouă, de memorii. Voia să povestim amândoi despre perioada petrecută la Paris.

— Îți aminteşti de curvele de la *bal musette*, de muzica de acordeon, de fum şi de mirosuri?

I-am răspuns că da.

— Îți aminteşti de Ziua Bastiliei, când muzicanții ne-au cântat sub ferestre nopți de-a rândul?

— Îmi amintesc tot.

— Eşti peste tot în carte, a zis el, iar vocea i s-a stins. Se străduia din greu să-şi păstreze tonul jovial, dar îmi dădeam seama că e trist, descurajat şi hărțuit. A fost ceva să scriu despre perioada aia şi s-o retrăiesc. Ia spune-mi, crezi că am cerut prea mult unul de la altul?

— O, ştiu şi eu, Tatie? E posibil.

— Poate că asta a fost. Eram prea prinşi unul de altul. Ne iubeam prea mult.

— Poți iubi pe cineva prea mult?

A tăcut o vreme, în timp ce pe fir se auzeau paraziți, un pârâit surd care părea să simbolizeze toate asperitățile care se iviseră între noi.

— Nu, a răspuns el într-un sfârşit, pe un ton foarte blând şi lucid. N-a fost deloc aşa. Eu am stricat totul.

Am simțit un nod fierbinte în muşchii gâtului, dar am încercat să mă adun. Amândoi am încercat. Am mai vorbit o vreme despre Paris, apoi despre Bumby şi despre noua lui soție, Puck, pe urmă am rămas pur şi simplu la telefon, deşi nu mai era nimic de spus.

— Să ai grijă de mâță, a zis el înainte să închidă telefonul, referindu-se la mine. Am pus jos receptorul, m-am prăbuşit pe canapea, apoi m-am surprins pe mine însămi izbucnind în lacrimi.

Mai târziu în acea după-amiază, am plecat cu Paul spre râu pe drumul cel mai lung şi am aruncat undițele exact în momentul când insectele începeau să fojgăie, iar lumina să se transforme. Era ceasul zilei care ne plăcea cel mai mult, acel moment de trecere, care întotdeauna părea să dureze mai mult decât ar fi trebuit – un spațiu magic, liliachiu, desprins de orele care-l înconjurau, un spațiu între lumi. Ținând de mulinetă, am simțit cum se întinde firul şi m-am pomenit iar în Cologne, cu Ernest şi Chink. Înapoi la momentul când prinsesem primul peşte, conştientă că fără el n-aveau să vină nici ceilalți, după cum nici fără prima iubire n-avea să vină alta.

Era o duminică de iulie când ne-a sunat soția lui Ernest, Mary, să ne spună că el se împuşcase. Se trezise devreme, îmbrăcase halatul lui roşu preferat şi se dusese în vestibul cu una dintre armele de care era cel mai ataşat. Acolo, într-o baltă de lumină, se proptise în țeavă şi apăsase pe ambele trăgace.

Nu mi-a scăpat ironia că era exact modul în care se sinucisese tata, ca şi tatăl lui Ernest, în 1928, când Ernest avea doar douăzeci şi nouă de ani. Poate că n-a fost deloc o ironie, ci istorie în forma ei cea mai pură şi mai tristă. Tatăl lui Ernest folosise un revolver din Războiul Civil. Mai târziu, şi fratele lui, Leicester, avea să folosească un revolver. Sora lui, Ursula, avea să ia pastile. La atâta distrugere, începi să crezi într-o chemare a sângelui, ca un magnet obscur care trage corpul într-acolo – îl trage, poate, de la bun început.

N-am putut să mă prefac surprinsă de moartea lui Ernest. Aflasem de la diverşi prieteni de sanatoriul din Rochester şi de cumplitele tratamente cu electroşocuri. Moartea îi dăduse mereu târcoale, uneori abia ținută-n frâu.

— Să-ți aduc ceva? m-a întrebat Paul după un timp, venind în spatele meu şi cuprinzându-mi umerii în palme.

— Nu, am răspuns, iar propria mea voce a răsunat ciudat şi detaşat în cameră. Tatie murise. Paul nu mă putea ajuta cu nimic, poate doar să mă lase să duc înapoi – înapoi la Paris şi la Pamplona şi la San Sebastian, înapoi la Chicago când eram Hadley Richardson –, o fată coborând dintr-un tren ca să-l cunoască pe bărbatul care avea să-i schimbe viaţa. Fata asta, fata asta incredibil de norocoasă, nu avea nevoie de nimic.

Mulţumiri

În primul şi în primul rând, trebuie să-i mulţumesc agentei mele, Julie Barer, a cărei încredere absolută în acest proiect a fost evidentă (şi cu adevărat crucială) de la primul cuvânt. Geniala Susanna Porter a contribuit decisiv la forma finală a cărţii, dovedindu-se a fi nici mai mult, nici mai puţin decât editoarea ideală pentru mine. Sunt profund recunoscătoare pentru sprijinul şi ajutorul primit de la echipa de la Ballantine Books şi Random House, şi i-aş aminti aici pe Libby McGuire, Kim Hovey, Theresa Zoro, Lisa Barnes, Kristin Fassler, Quinne Rogers, Deborah Foley, Steve Messina, Jillian Quint şi Sophie Epstein. William Boggess de la Agenţia Barer a făcut faţă cu aplomb tuturor telefoanelor mele disperate şi a fost indispensabil în acest proces. Multe mulţumiri şi pentru Ursula Doyle, Victoria Pepe şi Virago, lui Kristen Cochrane şi Doubleday Canada, cât şi lui Caspian Dennis de la Abner Stein, lui Nicki Kennedy, Sam Edenborough şi tuturor celor de la ILA.

Le port o deosebită recunoştinţă prietenilor şi primilor mei cititori Glori Simmons, Lori Keene, Brian Groh, Anne Ursu, Alice D'Alessio, Sarah Willis, Terry Dubow, Toni Thayer şi East Side Writers, Denise Machado şi John Sargent, Paul Cox şi Kirsten Docter, Pam şi Doug O'Hara, Tawny Ratner şi Cedar Hill Walking Club, William Joson, Becky Gaylord, Heather Greene, Amy Weinfurtner, Margaret Cohen şi Patricia Kao, Suzannah Hagan şi Karen Rosenberg. La fel şi lui Karen Long de la *Plain Dealer*, Cleveland, lui Judith Mansour de la LIT, lui Jim Harms şi Jacqueline Gens de la programul de studii masterale de la New England College şi multor colegi şi studenţi dragi din viaţa mea.

Le sunt profund recunoscătoare membrilor familiei mele pentru răbdarea infinită şi încurajările lor: Greg D'Alessio, Connor, Fiona şi Beckett, clanului D'Alessio de pretutindeni, lui Julie Hayward şi Rita Hinken şi, în încheiere, surorilor mele minunate şi imperturbabile, Teresa Reller şi Penny Pennington. Tuturor multe mulţumiri şi toată dragostea mea.

Despre sursele bibliografice

Cu toate că Hadley Richardson, Ernest Hemingway și alte persoane reale apar în această carte ca personaje de ficțiune, am considerat important să redau cât mai exact amănuntele vieților lor și să urmez firul evenimentelor, care au fost foarte bine documentate. Adevărata poveste a căsniciei soților Hemingway e atât de dramatică și de captivantă și a fost atât de bine zugrăvită de însuși Ernest Hemingway în *Sărbătoarea continuă*, încât ambiția mea a devenit să intru mai profund în viețile emoționale ale personajelor și să dau înțelesuri noi evenimentelor istorice, respectând în același timp faptele. Pe parcurs, m-am simțit recunoscătoare mai multor surse, printre care *Hadley: The First Mrs. Hemingway* de Alice Hunt Sokoloff, *Hadley* de Gioia Diliberto, *The Hemingway Women* de Bernice Kert, *Ernest Hemingway: A Life Story* și *Ernest Hemingway: Selected Letters 1917-1961* de Carlos Baker, *Hemingway: The Paris Years* și *Hemingway: American Homecoming* de Michael Reynolds și *The True Gen* a lui Denis Brian. M-au ajutat extrem de mult să înțeleg Parisul anilor douăzeci și alte detalii locale și de epocă *The Crazy Years* de William Wiser, *Paris Was Yesterday* de Janet Flanner, *Living Well Is the Best Revenge* de Calvin Tomkins, *Zelda* de Nancy Milford, *The Great War and Modern Memory* de Paul Fussell și *Opere alese* de Gertrude Stein. Susan Wrynn și Sam Smallidge, care se ocupă de Colecția Hemingway la Biblioteca Memorială „John F. Kennedy" din Boston, m-au ajutat mult să mă orientez într-un noian de materiale, inclusiv corespondența dintre Hadley Richardson și Ernest Hemingway, dar și operele lui Hemingway în manuscris. În fine, mi-au fost de mare folos multe dintre scrierile lui Ernest Hemingway, pe lângă *Sărbătoarea continuă*, în special *În vremea noastră*, *Fiesta*, *Grădina Raiului*, *Moarte după-amiaza* și ediția completă a povestirilor.

Publicat în SUA în 2011, romanul *Soția din Paris* s-a aflat peste un an și jumătate în topul bestsellerurilor din *New York Times*. Câștigător, în 2011, al Goodreads Reader's Choice Awards (categoria „roman istoric“) și Cleveland Arts Prize for Literature • nominalizat pe listele Barnes & Noble's Best Books 2011, NPR Best 5 Historical Fiction și Amazon.com's Best Books 2011 • No. 1 Indie Next Pick 2011 și Richard & Judy Pick for Spring, 2012 • tradus în peste treizeci și cinci de țări și aflat în curs de ecranizare.

Povestea de dragoste dintre Ernest Hemingway și Hadley Richardson, cuplu teribil al Parisului anilor '20, este una dintre cele mai cunoscute din istoria literaturii americane, iar în memoriile sale scriitorul mărturisește că ar fi trebuit să moară înainte de a mai iubi pe altcineva în afară de ea. Romanul, care poate fi considerat o replică la *Sărbătoarea continuă* a lui Hemingway, urmărește evoluția relației celor doi, dar și a prieteniei lor cu intelectualii expați din Paris: Gertrude Stein, James Joyce, Ezra Pound, Zelda și F. Scott Fitzgerald.

„Dacă vă doriți să citiți un roman de dragoste acut, care are în același timp și substanță, și suspans, *Soția din Paris* e soluția. Reconstituind minuțios o poveste, pe urmele diferitelor biografii, scrisori de dragoste și cărți ale lui Hemingway, Paula McLain amestecă documentele și ficțiunea, oferindu-ne șansa de a afla adevăruri surprinzătoare.“

Boston Globe

„Această carte pasionantă, revelatoare are în prim-plan imaginea unei femei inteligente, sensibile și înțelegătoare, a scriitorului însetat de glorie literară care este soțul ei și a cercului lor de prieteni strălucitor și boem. Un roman despre încercările unui cuplu de a-și proteja dragostea de tentațiile celebrității și ale ambiției nemăsurate.“

Seattle Times